

Landes-Regierungs-Blatt

für das

Krakauer Verwaltungsgebiet.

Jahrgang 1855.

Erste Abtheilung.

XXXIX. Stück.

Ausgegeben und versendet am 10. November 1855.

DZIENNIK RZĄDU KRAJOWEGO

d l a

Zarządu obrebu Krakowskiego.

Rok 1855.

Oddział pierwszy.

Zeszyt XXXIX.

Wydany i rozesłany dnia 10 Listopada 1855.

Verordnung der Ministerien des Innern und der Justiz vom 28. Jänner 1855,

(Reichs-Gesetzblatt, VIII. Stück, Nr. 26, ausgegeben am 13. Februar 1855),

giltig für alle Kronländer, mit Ausnahme der Militärgrenze,

womit die Vorschrift für die Vornahme der gerichtlichen Todtenbeschau erlassen wird.

Die Ministerien des Innern und der Justiz finden für die Vornahme der gerichtlichen Todtenbeschau die nachstehende Vorschrift zu erlassen:

Die Wirksamkeit derselben beginnt in denjenigen Kronländern, in welchen die Strafprozeß-Ordnung vom 29. Juli 1853, Nr. 151 des Reichs-Gesetz-Blattes*), bereits in Anwendung getreten ist, mit dem Tage der Kundmachung; in allen übrigen Kronländern aber mit dem Tage, an welchem diese Strafprozeß-Ordnung daselbst in Kraft gesetzt werden wird.

Erstes Hauptstück.

Von der gerichtlichen Todtenbeschau überhaupt.

§. 1.

Die gerichtliche Todtenbeschau ist, weil von ihr sehr häufig Ehre, Freiheit, Eigenthum und Leben der, einer strafbaren Handlung beschuldigten Person und die Sicherheit der Gerechtigkeitspflege abhängen, von der größten Wichtigkeit, daher es auch die unerläßliche Pflicht der, zur Vornahme derselben berufenen Sachverständigen ist, hierbei mit der gewissenhaftesten Genauigkeit vorzugehen.

§. 2.

Die gerichtliche Todtenbeschau, d. i. die Leichenschau und Leichenöffnung ist vor der Beerdigung eines Verstorbenen bei jedem unnatürlichen Todesfalle vorzunehmen, wenn nicht schon aus den Umständen mit Gewißheit erhellt, daß derselbe durch keine strafbare Handlung, sondern durch Zufall oder Selbstentleibung herbeigeführt wurde.

Ist die Leiche bereits beerdiget, so muß sie zu diesem Behufe unter den, für die Gesundheit der, an der gerichtlichen Todtenbeschau theilnehmenden Personen erforderlichen Vorrichtungen (§. 86 der Strafprozeß-Ordnung ansgegraben werden, vorausgesetzt, daß nach den Umständen noch ein erhebliches Ergebnis davon erwartet werden kann.

§. 3.

Unter der oben angeführten Voransetzung ist daher die Vornahme der gerichtlichen Todtenbeschau insbesondere in folgenden Fällen nothwendig:

1. Wenn Jemand kürzere oder längere Zeit nach einer vorausertlittenen äußeren Gewaltthätigkeit, als z. B. durch Stoßen, Hauen, Schlagen u. s. w. mit stumpfen, scharfen, schneidenden, stechenden, oder durch Gebrauch von Schuß-Werkzeugen oder durch Fallen von einer beträchtlichen Höhe u. dgl. gestorben ist.

*) Landes-Regierungsblatt für Galizien vom Jahre 1853, erste Abtheilung, XXXIV. Stück, Nr. 152, Seite 466.

192.

Rozporządzenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości z dnia 28 Stycznia 1855,

(Dziennik Praw Państwa, część VIII, Nr. 26, wydana dnia 13 Lutego 1855).

obowiązujące we wszystkich krajach koronnych, wyłączenie Pogranicza wojskowego.

którem wydanym zostaje przepis dla przedsięwzięcia sądowych oględzin trupów.

Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Sprawiedliwości uznały potrzebę, wydać następujący przepis dla przedsięwzięcia sądowych oględzin trupów:

Działanie tegoż rozpocząć się ma w krajach Koronnych, w których moc już ma procedura karna z dnia 29 Lipca 1853, Nr. 151 Dziennika Praw Państwa *), z dniem obwieszczenia; we wszystkich innych krajach koronnych zaś z dniem, w którym tamże wspomniona procedura karna w życie wprowadzoną zostanie.

Cześć pierwsza.

O sądowych oględzinach trupów w ogólności.

§. 1.

Sądowe oględziny trupa nader wielkiej są wagi, gdyż od nich zależy bardzo często honor, wolność, własność i życie osoby, oskarżonej o czyn występny, tudzież bezpieczeństwo opieki sprawiedliwości, dla czego też niezbędnym jest obowiązkiem powołanych do jej przedsięwzięcia znawców, aby przy niej z najsumienniejszą sobie postępowali dokładnością.

§. 2.

Sądowe oględziny trupa, t. j. obejrzenie trupa i otworzenie trupa, winny być uskutecznione przed pochowaniem zmarłego w każdym wypadku śmierci nienaturalnej, jeźliby już z okoliczności nie wynikało z pewnością, że śmierć nastąpiła nie z powodu czynu kary godnego, lecz przypadkiem lub przez samobójstwo.

Jeżeli trupa już pochowano, natenczas należy go do tego celu z przezornościami, wymaganymi dla zdrowia osób, udział biorących przy oględzinach sądowych (§. 86 procedury karnéj) wykopać, pod tym warunkiem, że według okoliczności znacznej, jeszcze jaki objaw z tego oczekiwanym być może.

§. 3.

Pod warunkiem wyż wymienionym więc, przedsięwzięcie sądowych oględzin trupa w szczególności w następujących wypadkach jest koniecznym:

1. Jeżeli kto umarł po czasie dłuższym lub krótszym z powodu poniesionéj wprzód gwałtowności zewnętrznej, przez ugodzenie, cięcie, bicie, i t. d. tępem, ostrzem, rznąciami, koląciami narzędziami, lub przez użycie narzędzi palnych, lub przez spadnięcie z wysokości znacznej i t. p.

*) Dziennik Rządowy dla Galicyi z roku 1853, oddział pierwszy, część XXXIV, Nr. 152, strona 466.

2. Wenn Jemand nach dem Genuße einer Speise, eines Getränkes, einer Arznei oder auch nur auf den äußerlichen Gebrauch von Salben, Bädern, Waschwässern, Haarpuder u. dgl. unter plötzlich darauf erfolgten, der Vermuthung einer Vergiftung Raum gebenden Zufällen gestorben ist.

3. Bei allen todt gefundenen Personen, welche schon äußerlich solche Merkmale an sich haben, oder unter solchen Umständen todt gefunden worden, daß daraus wahrscheinlich wird, daß sie keines natürlichen Todes gestorben sind.

4. Bei wo immer aufgefundenen einzelnen menschlichen Körpertheilen.

5. Bei allen todt gefundenen neugeborenen Kindern, und solchen todten Kindern, bei welchen die Vermuthung nicht unbegründet ist, daß eine gewaltsame Fruchtabtreibung oder eine gewaltsam tödtende Handlung stattgefunden habe.

6. Wenn der Todt nach der Behandlung durch Quacksalber und Afterärzte erfolgte.

7. Wenn der Verdacht einer vorhergegangenen fehlerhaften ärztlichen, wund- oder geburtsärztlichen Behandlung hervorkommt.

8. Bei allen Todesfällen, welche aus Handlungen oder Unterlassungen hervorgehen, von denen der Handelnde schon nach ihren natürlichen, für Jedermann leicht erkennbaren Folgen, oder vermöge besonders bekannt gemachten Vorschriften, oder nach seinem Stande, Amte, Berufe, Gewerbe, seiner Beschäftigung oder überhaupt nach seinen besonderen Verhältnissen einzusehen vermag, daß sie eine Gefahr für das Leben, die Gesundheit oder körperliche Sicherheit von Menschen herbeizuführen oder zu vergrößern geeignet seien.

Solche Fälle sind insbesondere, wenn der Tod aus einem der nachstehenden Verschulden eingetreten ist

- a) durch unterlassene Verwahrung geladener Schußwaffen;
- b) durch unvorsichtiges Unterhalten von brennenden Kohlen in verschlossenen Räumen;
- c) durch Unvorsichtigkeit bei Schwefelräucherungen und Anwendung von Narkotisirungs- (Anästhesirungs-) Mitteln;
- d) durch Außerachtlassung der besonderen Vorschriften über Erzeugung, Aufbewahrung, Verschleiß, Transport und Gebrauch von Feuerwerkskörpern, Knallpräparaten, Zündhütchen, Reib- und Zündhölzchen und allen durch Reibung leicht entzündbaren Stoffen, Schießpulver und explodirenden Stoffen (Schießbaumwolle);
- e) durch Nichtbeobachtung der bei dem Betriebe von Bergwerken, Fabriken, Gewerben und anderen Unternehmungen vorgeschriebenen Vorsichten;
- f) durch Unterlassung der Aufstellung der vorgeschriebenen Warnungszeichen;
- g) durch den Einsturz eines Gebäudes oder Gerüsts;
- h) durch unterlassene oder schlechte Verwahrung eines schädlichen oder bössartigen Thieres;

2. Jeżeli kto po użyciu potrawy, napoju, lekarstwa, lub też tylko po zewnętrznym używaniu maści, kąpieli wód do mycia służących, pudru i t. p. umarł w przypadłościach nagle nastąpionych, dających powód do podejrzenia strucia.

3. U wszystkich nieżywo znalezionych osób, które już zewnętrznie takie na sobie oznaki mają, lub które pod takimi okolicznościami znaleziono, iż prawdopodobnym jest, że nie zmarły śmiercią naturalną.

4. Przy znalezieniu pojedynczych części ciała ludzkiego na którym bądź miejscu.

5. Przy wszystkich noworodkach, nieżywo znalezionych, i dzieciach nieżywych takich, przy których podejrzenie nie jest bezzasadnym, iż dopuszczono się gwałtownego spędzenia płodu lub czynu gwałtownie zabijającego.

6. Jeżeli śmierć nastąpiła po leczeniu przez partaczy lékarskich i lekarzy pokatnych.

7. Kiedy wyjawi się podejrzenie poprzednio przedsięwziętego leczenia błędnego, lékarskiego, chirurgicznego lub położniczego.

8. We wszystkich wypadkach śmierci, wynikających z czynów lub zaniechań, z których działający już według naturalnych, przez każdego łatwo się osądzić dających skutków, lub według przepisów, osobno ku temu obwieszczonych, lub też przez stan, urząd, zawód, przemysł, zatrudnienie swoje, lub w ogóle według rozmaitych stósunków swoich, zdolnym jest uznać, że takowe usposabiają wywołać lub wzmożyć jakieś niebezpieczeństwo dla życia, zdrowia lub cielesnej bezpieczeństwa ludzi.

Tu należą w szczególności wypadki, w których śmierć nastąpiła z powodu jednego z przewinień niżej wymienionych:

- a) przez zaniechanie przechowania nabitych broni palnych;
- b) przez nieostrożne utrzymywanie gorejących węgli w miejscach zamkniętych;
- c) przez nieostrożność w kadzeniu siarczanem i użyciu środków odurzających (uspajających);
- d) przez nieprzestrzeganie osobnych przepisów, dotyczących wyrabiania, przechowania, sprzedaży, przewozu i używania ciał sztucznoogniowych, przyrządów piorunujących, kapsulek strzelniczych, zapalek frykcyjnych i innych, tudzież wszystkich przez tarcie łatwo zapalających się przedmiotów, prochu strzelniczego i ciał eksplodujących (bawelny strzelniczej);
- e) przez niezachowanie przepisanych ostrożności przy robotach górniczych, fabrycznych, przemysłowych i przedsięwzięciach innych;
- f) przez zaniechanie ustawienia przepisanych oznaków przestrzegających;
- g) przez zapad budynku lub rusztowania;
- h) przez zaniedbałe lub złe przechowanie zwierzęcia szkodliwego lub złośliwego;

- i) durch den Genuß eines ungesunden, absichtlich verfälschten oder in gesundheitschädlichen Geschirren bereiteten oder aufbewahrten Nahrungsmittels oder Getränkes;
- k) durch Mißhandlung bei der häuslichen Zucht;
- l) durch Unterlassung der schuldigen Aufsicht bei Kindern oder solchen Personen, die gegen Gefahren sich selbst zu schützen unvernünftig sind;
- m) durch unvorsichtiges oder schnelles Reiten oder Fahren;
- n) durch das Herabfallen von Gegenständen aus Wohnungen, Fenstern, Erkern u. dgl., oder durch Unterlassung der Befestigung dahin gestellter oder gehängter Gegenstände. Dasselbe gilt von solchen Fällen, wo Menschen aus den bisher angeführten Ursachen einen Nachtheil an ihrer Gesundheit erlitten haben, und in einiger, bald kürzerer, bald längerer Zeit darauf sterben; ferner, wenn rückfichtlich eines Verstorbenen Gründe bestehen, zu vermuthen, daß jene Personen, denen aus natürlicher oder übernommener Pflicht die Pflege des krank Gewesenen oblag, es ihm während seiner Krankheit an dem nothwendigen ärztlichen Beistande, wo solcher zu verschaffen war, gänzlich haben mangeln lassen, endlich bei Allen angeblich selbst Entleibten, wenn durch die vorhergegangenen polizeilichen Erhebungen und durch die vorgenommene äußere Beschau der Leiche nicht mit Sicherheit festgestellt werden kann, daß der Tod durch Selbstentleibung erfolgte.

§. 4.

Eine gerichtliche Todtenbeschau kann in der Regel nur auf Anordnung des zuständigen Untersuchungsgerichtes vorgenommen werden.

Wegen der hierbei oft nothwendigen Beschleunigung der Vornahme in derlei Fällen ist aber auch jedes Bezirks- (Stulrichter-) Amt als Bezirksgericht ermächtigt, bei allen in seinem Bezirke vorkommenden Todesfällen der, in den §§. 2 und 3 erwähnten Arten gerichtliche Beschauen zu veranlassen. Nur hat es, in soferne es nicht selber Untersuchungsgericht ist, das zuständige Untersuchungsgericht ungesäumt hiervon zu benachrichtigen.

§. 5.

Jede gerichtliche Todtenbeschau ist von zwei Sanitätspersonen vorzunehmen. Ausnahmen hiervon, z. B. wenn bei bereits weit vorgeschrittener Fäulniß der Leiche ein Arzt wegen zu großer Entfernung nicht schnell genug herbeigeht werden könnte, oder eine der Sanitätspersonen zur bestimmten Stunde nicht erscheint, oder der Augenschein nur aus Anlaß einer Uibertretung vorgenommen wird u. dgl., so wie die Unterlassung der Beiziehung einer zweiten Sanitätsperson, müssen in dem Protokolle jedesmal besonders angeführt und begründet werden.

§. 6.

Diese zwei Sanitätspersonen sind in der Regel:

- a) entweder der, von der Gerichtsbehörde eigens aufgestellte Gerichtsarzt oder der, der politischen Behörde beigegebene Amtsarzt;

- i) przez pożywanie niezdrowego, umyślnie zfałszowanego, albo w naczyniach zdrowiu szkodliwych przyrządzonego lub zachowanego pokarmu lub napoju;
- k) przez srogie obejście się przy domowej karności;
- l) przez zaniechanie należytego dozoru nad dziećmi lub nad osobami, które nie są w stanie, ochronić się same od niebezpieczeństw;
- m) przez nieostrożne lub prędkie jeżdżenie wierzchem lub wozem;
- n) przez spad przedmiotów z pomieszczeń, okien, krużganków i t. p., lub przez zaniechanie przymocowania przedmiotów tamże ustawionych lub wywieszonych. Toż samo tyczy się wypadków, w których ludzie z przyczyn dotąd wymienionych, szkodę ponieśli na zdrowiu, i po niejakiem czasie, krótszym lub dłuższym umierają; tudzież jeżeli względem zmarłego istnieją dowody, z których domyślać się można, że osoby, które z powinności przyrodnej lub podjętej zająć się mieli starannością nad byłym chorym, podczas słabości jego, zostawiły go w całkowitym braku potrzebnej pomocy lekarskiej, chociaż o takową można było się wystarać; wręczcie tyczy się toż samo wszystkich, wedle podania życie sobie odbierających, jeżeli nie można z pewnością wyprowadzić z śledztw policyjnych poprzedzających i z skutecznego zewnętrznego obejrzenia trupa, że śmierć nastąpiła przez samobójstwo.

§. 4.

Sądowe oględziny trupa w ogólności przedsięwzięte być mogą tylko na rozkaz sądu śledczego właściwego.

Z powodu potrzebnego jednak często w podobnych wypadkach przyspieszenia tego przedsięwzięcia, każdy też urząd powiatowy (stolicowo - sędziowski) jako sąd powiatowy upoważnionym jest do uskutecznienia sądowych oględzin, we wszystkich w powiecie swoim wydarzających się wypadkach śmiertelnych, które są rodzajów, w §§. 2 i 3 wzmiankowanych. Zawsze jednak, jeżeli nie jest sądem samoistnym śledczym, o tém niezwłocznie uwiadomić ma sąd śledczy właściwy.

§. 5.

Oględziny sądowe zawsze uskutecznione być winny przez dwie osoby lekarskie. Wyjątki od tego n. p. gdy w razie nadto rozwiniętej już zgnilizny trupa, lekarz z powodu większego oddalenia niemógł być dość szybko przywołanym, lub gdy jedna z osób lekarskich nie przysłała w godzinę oznaczoną, lub oględziny tylko z powodu przestępstwa uskutecznione są i. t. p., jako też, gdy zaniechano przywołać osobę drugą lekarską, każdego razu w protokóle wymienić i uzasadnić należy.

§. 6.

Temi dwiema osobami lekarskimi są w ogóle:

- a) albo osobno do tego przez władzę sądową postanowiony lekarz sądowy, lub przydzielony władzy politycznej lekarz urzędowy;

b) der beeidete Todtenbeschauer jener Gemeinde, in welcher eine solche Beschau stattfinden hat, wenn er zugleich Arzt oder Wundarzt ist; außer diesem Falle aber ein anderer Arzt oder Wundarzt.

Anderen ärztlichen Sachverständigen als den genannten soll die Vornahme der Beschau nur dann übertragen werden, wenn Gefahr am Verzuge haftet, einer der genannten durch besondere Verhältnisse zu erscheinen abgehalten ist, oder im gegebenen Falle als bedenklich erscheint.

Nicht bleibend angestellte oder nicht bereits im Allgemeinen beeidete ärztliche Personen müssen noch vor dem Beginne der Beschau beeidet werden.

§. 7.

Auch der Arzt oder Wundarzt, welcher den Verstorbenen in der, seinem Tode allenfalls vorhergegangenen Krankheit behandelt hat, ist, wenn es ohne Verzögerung geschehen kann, zur Gegenwart bei der Beschau aufzufordern, und über die vorausgegangenen Umstände zu vernehmen. In wichtigeren Fällen ist von ihm darüber eine Krankheitsgeschichte abzufordern.

Der Unparteilichkeit des Urtheiles wegen ist jedoch der behandelnde Arzt des Verstorbenen, wo es nur immer möglich ist, als beschauender Arzt nicht zu verwenden.

§. 8.

Die zur Vornahme der Beschau bestimmten Aerzte sind schriftlich einzuladen. Diese Zuschriften haben den zu untersuchenden Gegenstand, den Ort, wo, die Zeit, wann die Untersuchung vorgenommen werden wird, sowie die Benennung der Gerichtspersonen, in deren Gegenwart, und der Sachverständigen, von welchen sie vorgenommen wird, zu enthalten.

§. 9.

Jeder Gemeindevorsteher ist für die sichere Verwahrung derjenigen Leichen verantwortlich, rücksichtlich welcher nach Vorschrift der §§. 2 und 3 eine gerichtliche Todtenschau nothwendig werden dürfte, und hat in dem Falle, als die Leiche an ihrem Fundorte nicht belassen werden kann, für einen anderen zur Unterbringung derselben tauglichen Ort zu sorgen, wenn letzterer zur Vornahme der gerichtlichen Beschau nicht geeignet wäre, hierzu ein anderes, liches, geräumiges, bei strenger Kälte heizbares Lokale noch vor der Ankunft der Kommission zu ermitteln, und nebst den Gerichtszeugen ein, zur Hilfeleistung bei der Beschau verwandbares Individuum zu bestellen, sowie überhaupt die hiezu erforderlichen Vorbereitungen zu veranlassen.

§. 10.

Die Beschau selbst ist in Gegenwart der Gerichtspersonen und Gerichtszeugen vorzunehmen. Der Untersuchungsrichter oder sein Stellvertreter hat die Beschau zu leiten, jene Gegenstände, auf welche die Beobachtung vorzüglich zu richten ist, zu bezeichnen und die Fragen, deren Beantwortung er für erforderlich hält, zu stellen.

b) zaprzysięgły oglądacz zmarłych, jeżeli jest zarazem lekarzem lub chirurgiem tej gminy, w której oględziny mają mieć miejsce; w innym razie zaś inny lekarz lub chirurg.

Innym w sztuce lekarskiej biegłym, prócz wymienionych, przedsięwzięcie obdukcji w tym tylko wypadku poruczonóm być ma, jeżeli zwłoka niebezpieczeństwem grozi, jeżeli jeden z wymienionych z powodu szczególnych okoliczności przyjść nie jest w stanie, lub w danym razie zdaje się być niestosownym.

Osoby lekarskie, nie na zawsze ustalone, lub téż w ogóle nieprzysięgłe, jeszcze przed zaczęciem oględzin przysięgę złożyć winny.

§. 7.

Lekarz lub chirurg, który zmarłego leczył w chorobie, jeżeli jaka poprzedzała śmierci, wezwany być powinien, aby, jeśli to bez zwłoki stać się może, był obecnym przy oględzinach i wysłuchanym co do okoliczności poprzedzających. W wypadkach ważniejszych należy od niego zażądać historyi choroby.

Atoliż dla bezstronności zdania, lekarz zmarłego nie ma być użytym, gdziekolwiek to uskutecznić się da, jako lekarz, oględziny uskuteczniający.

§. 8.

Lekarzy, oznaczonych do przedsięwzięcia oględzin, piśmiennie zawezwać należy. Wezwania te zawierać mają przedmiot śledztwa, miejsce, gdzie i czas, kiedy śledztwo przedsiębraném będzie, tudzież nazwisko osób sądowych, w których obecności i rzeczoznawców, przez których uskutecznione zostanie.

§. 9.

Każdy przełożony gminy odpowiedzialnym jest za bezpieczne przychowanie zwłoków, z powodu których, według przepisu §§. 2 i 3 sądowe oględziny koniecznymi staćby się mogły, a w razie, gdy trup na miejscu znalezienia nie mógłby pozostać, wystarać się powinien o inne zdadne miejsce do przechowania tegoż, jeżeli zaś ostatnie nie byłoby użyteczném do przedsięwzięcia oględzin, natenczas jeszcze przed zejściem się komisji wystarać się powinien do tego celu o inną, jasną, obszerną, przy mocném zimnie opalić się dającą lokalność, tudzież obstarować ma prócz świadków sądowych człowieka, zdatnego do pomocy przy oględzinach, jako téż rozporządzić w ogóle wszelkie do tego celu przygotowania.

§. 10.

Oględziny same uskutecznić należy w przytomności osób sądowych i świadków sądowych. Sędzia śledczy lub zastępca jego, oględzinami zarządzać, przedmioty, na które szczególniejszą uwagę zwrócić trzeba, oznaczyć, i oraz pytania podać winien, na które powziąć odpowiedź uznaje potrzebę.

Die Gerichtszengen aber hat er mittelst Handschlages zu verpflichten, daß sie, um möglicherweise Zeugniß vor Gericht ablegen zu können, auf Alles, was vor ihnen vorgenommen oder ausgesagt wird, volle Aufmerksamkeit verwenden, über die getreue Protokollirung desselben wachen, und bis zur Schlußverhandlung über Alles, was ihnen im Laufe der Untersuchung bekannt worden ist, Stillschweigen beobachten. Derselbe hat zu sehen, daß die Beschau mit voller Muße mit Hintanhaltung aller müßigen Zuseher an einem hierzu geeigneten Orte vorgenommen, und den Untersuchenden volle Freiheit des Handelns verschafft werde. Ubrigens steht auch dem Staatsanwalte das Recht zu, bei dem Augenscheine die Gegenstände zu bezeichnen, auf welche die Untersuchungshandlungen auszudehnen sind.

§. 11.

Ehe zur Eröffnung der Leiche geschritten wird, ist, um deren Identität außer Zweifel zu setzen, die Besichtigung der Leiche durch Personen, welche den Verstorbenen gekannt haben, sowie durch den etwa schon bekannten Beschuldigten zu veranlassen. Ist der Verstorbene ganz unbekannt, und noch keine Beschreibung der Person, der Kleidungsstücke und der vorgefundenen Effekten vorhanden, so ist eine solche noch vor der Leichenöffnung zu verfassen, eine etwa von dem Todtenbeschauer bereits vorgelegte Beschreibung zu prüfen und das, in ihr Fehlende, wo es nöthig ist, zu ergänzen.

§. 12.

Die zur Aufnahme des Augenscheines beigezogenen Sanitätspersonen sind verpflichtet, die Untersuchung mit aller Vorsicht und Behutsamkeit, Aufmerksamkeit, Ordnung und mit der strengsten Gewissenhaftigkeit genau nach den Grundsätzen und Regeln der Wissenschaft vorzunehmen, dabei keinen Umstand, der nur irgend zur Aufklärung des Thatbestandes beitragen kann, unberücksichtigt zu lassen.

Daher können zu diesem Zwecke die Sachverständigen verlangen, daß ihnen aus den Akten oder durch Vernehmung von Zeugen die nöthigen Aufklärungen über, von ihnen bestimmt zu bezeichnende Punkte gegeben werden. Insbesondere sind Wunden und andere äußere Spuren erlittener Gewaltthätigkeit nach ihrer Zahl und Beschaffenheit genau zu verzeichnen, die Mittel und Werkzeuge, durch welche sie veranlaßt wurden oder werden konnten, anzugeben und die etwa vorgefundenen, möglicher Weise gebrauchten Werkzeuge mit den vorhandenen Verletzungen zu vergleichen.

§. 13.

Von den, die gerichtliche Todtenbeschau vornehmenden Ärzten hat der Gerichts- oder Amtsarzt, und wenn nur zwei andere Ärzte beigezogen werden, der ältere von beiden, und wenn die Beschau von einem Arzte und einem Wundarzte vorgenommen wird, jener die Untersuchung in medizinischer Hinsicht zu ordnen und zu leiten, und zunächst den aufgenommenen Thatbefund und zwar während der Untersuchung und in keinem Falle erst nach bereits vorgenommenem Augenscheine in derselben Ordnung, in welcher

Świadków sądowych zaś zaobowiązać ma odebraniem przyrzeczenia, stwierdzonego podaniem ręki, że, by przed sądem możebnie świadectwo oddać byli usposobieni, na wszystko, co przed ich oczyma przedsiębraném lub wypowiedzianém zostanie, całkowitą zwróca uwagę, że nad prawdziwém tegoż do protokołu podaniem czuwać będą, i że aż do rozprawy ostatecznej o wszystkiém, czegoby się w ciągu śledztwa dowiedzieli, milczenie zachowają. Tenże oraz czuwać winien nad tém, żeby oględziny urządzić w zupełnej swobodzie czasu, przy oddaleniu wszystkich widzów bezczynnych, na miejscu do tego przydatném, jakoteż, żeby osobom śledzącym przysposobiono wszelką w działaniu wolność. Zresztą przystoi też prokuratorowi rządowemu, przy oględzinach oznaczyć przedmioty, na które czynności śledztwa rozpostrzenie należy.

§. 11.

Nim się przystąpi do otworzenia trupa, należy skutecznie obejrzenie trupa, w celu by tożsamość tegoż została bezwątpliwą, a to przez osoby, które znały zmarłego, jakoteż przez wiadomego już może obwinionego. Jeżeli zmarły jest całkowicie niewiadomy, i nie ma jeszcze opisu osoby, sukien i znalezionych efektów, natenczas jeszcze przed otwarciem trupa, takowy zrobić, opisu, jeżeliby ten przez obduktora sądowego był przedłożony dochodzić, i co w nim brakuje, gdzie tego wymaga potrzeba, dodać należy.

§. 12.

Osoby lekarskie, przyzwane do przedsiębrania wizyi, obowiązane są skutecznie śledztwo z wszelką przezornością i ostrożnością, z uwagą, porządkiem i najsurowszą sumiennością, ściśle według zasad i prawideł umiejętności, przytém uwzględnić mają każdą okoliczność, któraby jakkolwiek do wyjaśnienia istoty czynu przyczynić się mogła.

Przeto rzeczoznawcy zażądać mogą, aby im z aktów lub przez wysłuchanie świadków, potrzebne podano wyjaśnienia, co do punktów, ściśle przez nich oznaczonych. W szczególności rany i inne powierzchowne ślady poniesionej gwałtowności co do liczby i własności ich, dokładnie opisać, środki i narzędzia, któremi skutecznione zostały lub być mogły, oznaczyć, i znalezione jakie, możebnie używane narzędzia z obecnymi skaleczeniami porównać należy.

§. 13.

Z lekarzy, przedsiębiorących oględziny sądowe, powinien lekarz sądowy lub urzędowy, a w razie, gdy tylko dwóch innych przywołano lekarzy, starszy z nich, w razie zaś, gdy oględziny skutecznione będą przez lekarza i chirurga, powinien z nich pierwszy uporządkować śledztwo ze względu lekarskiego, i takowém zarządzać, a przedewszystkiém powzięty z czynności wywód w tym samym porządku, jak na jaw wychodzi, podać do protokołu, wszakże podczas śledztwa, w żadnym

jener sich ergibt, zu Protokoll zu diktiren; der zweite Sachverständige dagegen hat für die Herbeischaffung der nöthigen Instrumente zu sorgen, die Eröffnung der Leiche selbst vorzunehmen, und nach deren Beendigung den Leichnam wieder in Ordnung zu bringen, dann aber auch den Thatbefund mit zu bestätigen, und in dem Falle, als er die wahrgenommenen Thatsachen anders angeben zu müssen vermeint als der erste Sachverständige, seinen abweichenden Befund zu Protokoll zu geben.

In dem Falle, als die beiden Sachverständigen die von ihnen wahrgenommenen Thatsachen abweichend darstellen zu müssen glauben, ist nach Thunlichkeit schon bei der Aufnahme des Thatbefundes ein dritter Arzt oder Wundarzt beizuziehen, oder nach §. 21 vorzugehen.

§. 14.

Bei jeder gerichtlichen Todtenbeschau muß während der Untersuchung und mit ihr gleichen Schritt haltend mit Sorgfalt, Umsicht und in der gehörigen Form ein umständliches Protokoll geführt werden, welches die Zeit, den Ort, den Gegenstand und den Zweck der Untersuchung, die dabei gegenwärtigen Personen und eine möglichst genaue Beschreibung aller auf die Ausmittlung des Thatbestandes Einfluß nehmenden Erhebungen zu enthalten hat.

§. 15.

Die vorschriftmäßige Form des Protokolles ist folgende:

Die in die Mitte eines der Länge nach gebrochenen Bogens Papier zu setzende Überschrift hat aus dem Worte: „Sektions-Protokoll,“ unter welchem der Tag der Untersuchung bemerkt wird, zu bestehen.

Hierauf wird nach der ganzen Breite des Papieres der Eingang geschrieben, welcher zuerst zu erwähnen hat, auf wessen Anordnung die gerichtliche Todtenbeschau erfolgt, wann und unter welcher Geschäftszahl der schriftliche Auftrag hierzu ausgefertigt und zugestellt wurde, ferner nebst der Bezeichnung des Ortes, wo, der Zeit, wann die Beschau vorgenommen wurde, auch jene der Leiche, der Umstände, unter welchen sie gefunden wurde, oder welche zur Bornahme der gerichtlichen Beschau Veranlassung gegeben haben, dann auch die übrigen, den obduzirenden Ärzten bekannt gemachten Erhebungen, die Anerkennung der Identität der Leiche, die Bemerkung der vorschriftmäßigen Beeidigung oder Eideserinnerung der Sachverständigen, sowie der Verpflichtung der Gerichtszeugen, zu enthalten hat. Sodann werden unter den in die Mitte der Bogenseite gesetzten Worten: „In Gegenwart“ die anwesenden Kommissionsglieder mit ihren vollen Namen und Qualifikationen angeführt.

Der eigentliche Hauptbestandtheil des Protokolles wird auf die zur rechten Hand des Protokollführers gelegene Papierspalte geschrieben, und ist nach den einzelnen Theilen seines Inhaltes, nämlich Beschreibung der Person, der Kleidungsstücke und Effekten, der allenfalls vorgewiesenen, bei der Verwundung gebrauchten Werkzeuge, Krankheitsgeschichte u. dgl., dann Befund der äußeren und inneren Untersuchung in besondere, durch

zaś razie dopiero po skutecznionej wizji; drugi rzeczoznawca zaś ma się starać o przysposobienie potrzebnych narzędzi, sam przedsiębrać otworzenie trupa, po ukończeniu tegoż powinien trupa znowu porządnie złożyć, dalej zaś także i wywód z czynu podpisać, a w razie, jeśli mniema, że inaczéj podać musi rzeczy, jak piérwszy rzeczoznawca, zdanie swoje odmienne do protokołu skreślić powinien.

W razie, gdyby obaj rzeczoznawcy myśleli, że muszą powzięte przez nich fakta odmiennie podać, natenczas już podczas powzięcia wywodowego czynu, jeżeli to uczynić się da, przywołać należy lekarza trzeciego albo chirurga, albo postępować według §. 21.

§. 14.

Przy każdej sądowej oględzinie już podczas śledztwa i z témże równy krok trzymając, prowadzić należy protokół obszerny, z starannością, oglądnością i w właściwej formie, który zawierać ma czas, miejsce, przedmiot i cel śledztwa, dalej osoby obecne i jak najdokładniejszy opis wszelkich wyśledzeń, mających wpływ na wykrycie istoty czynu.

§. 15.

Forma protokołu przepisana jest następująca:

Napis, który zajmować będzie środek wzdłuż zagiętego arkusza papieru, składać się ma z wyrazu: „protokół sekcyjny“, pod którym oznacza się dzień śledztwa.

Potém pisze się wszérz całej strony arkusza wstęp, który najpierw nadmienia, na czyj rozkaz odbywają się oględziny sądowe, kiedy i pod którą liczbą rozkaz pisemnie wydany i wręczony został, tudzież prócz oznaczenia miejsca gdzie, i czasu kiedy odbywano oględziny, zawierać ma oznaczenie trupa, okoliczności, pod któremi znaleziony został, lub które dały powód do przedsięwzięcia oględzin, toż samo resztę wyśledzeń, któremi obznajmiono lekarzy oględających, uznanie identyczności trupa, wzmiankę o przepisaniem zaprzysiężeniu lub o przypomnionéj przysiędze rzeczoznawców, jako téż o zobowiązaniu świadków sądowych. Potém wymieniają się pod wyrazem „w przytomności“ w środku stronicy arkuszowej napisanym, obecni członkowie komisji wypisem imion całkowitych i godności.

Część właściwą główną protokołu, pisze się na przedziałce papieru, leżącej po prawej ręce protokolisty, według szczegółowych części treści, mianowicie co do opisu osoby, sukien i efektów, narzędzi jakieby wykazane i użyte były przy zranieniu, co do historii słabości i t. p., potém w szczególności co do wyvodu zewnętrznego i wewnętrznego, poczynić należy podziały, oznaczone literami wiel-

große Buchstaben oder römische Ziffern bezeichnete Unterabtheilungen zu bringen, und sind diese wieder durch kleine Buchstaben oder arabische Ziffern ihrer Reihe nach fortlaufend in noch kürzere Absätze zu theilen, um in dem Gutachten sich auf die bezüglichen Punkte berufen und die Richtigkeit der, aus dem Protokolle angezogenen Stellen leicht ersichtlich machen zu können. Den Schluß des Protokolles bildet, nachdem es von dem Protokollführer vorgelesen wurde, die, wieder nach der ganzen Breite der Bogenseite geschriebene Bemerkung: „den sämtlichen Anwesenden vorgelesen und, da Niemand etwas beizufügen hatte, um so und so viel Uhr geschlossen.“

Hierauf haben die Unterschriften in der Art zu folgen, daß die anwesenden Gerichtspersonen und Gerichtszengen auf der linken, die obduzirenden Ärzte und die anderen etwa noch beigezogenen Sanitätspersonen aber auf der entgegengesetzten Papierspalte sich unterzeichnen.

§. 16.

Als weitere Vorschriften für das Protokoll haben zu gelten, daß der Protokollführer gehörig beeidet sei, in dem Niedergeschriebenen nichts Erhebliches ausgelöscht, zugefügt oder verändert werde, durchstrichene Stellen noch lesbar bleiben, erhebliche Änderungen und Berichtigungen von Seite der Ärzte ausdrücklich aufgenommen, am Rande oder im Nachhange bemerkt und von den Kommissionsgliedern vorschriftsmäßig unterschrieben werden.

Besteht das Protokoll aus mehreren Bogen, so müssen diese mit einem Faden zusammengeheftet und die Enden des letzteren mit dem Gerichtsiegel so befestiget werden, daß ohne dessen Verletzung kein Bogen herausgenommen werden kann.

§. 17.

Nach Beendigung der Untersuchung ist von den Sachverständigen über gegenseitige Besprechung auf Grundlage des, während der Untersuchung gewonnenen Resultates und mit steter Beziehung auf die einzelnen Punkte des Befundes das Gutachten zu verfassen. Es kann sammt seinen Gründen entweder sogleich zu Protokoll gegeben werden, wodann es unter das, in die Mitte der Bogenseite zu setzende Wort „Gutachten“ der ganzen Ausdehnung des Papiere nach geschrieben wird, oder aber, besonders in schwierigen Fällen, schriftlich ausgearbeitet nachträglich abgegeben werden, wozu eine angemessene Frist zu bestimmen ist.

§. 18.

Das nachträglich ausgearbeitete schriftliche Gutachten hat in seinem Eingange aus der Anführung des ergangenen schriftlichen Auftrages von Seite des Untersuchungsrichters oder seines Stellvertreters, welcher die gerichtliche Beschau angeordnet hat, aus der Angabe des Ortes, wo, der Zeit, wann die Untersuchung vorgenommen wurde, und der im Eingange des Protokolles enthaltenen Daten, in soferne sie sich auf die Abgabe des Gutachtens beziehen, zu bestehen. Hierauf folgt dann das eigentliche Gutachten.

kiemi lub cyframi rzymskimi, przyczém znowu te podziały oddzielić potrzeba na krótsze ustępy małemi literami lub cyframi arabskimi z porządku następującemi, aby w zdaniu lekarskiém odwołać się można na punkta odnośne, i prawosć wyjętych z protokołu części łatwo uwidocznioną być mogła. Koniec protokołu, po przeczytaniu przez protokolistę, zawierać będzie skreśloną znowu wszérz całej strony arkusza uwagę: „wszystkim przytomnym przeczytano, a ponieważ nikt nie miał co do dołożenia, zakończony o tój lub o tój godzinie.“

Potém nastąpić mają podpisy w ten sposób, iż przytomni członkowie sądu i świadkowie sądowi po lewój, lekarze zaś obdukujący, tudzież inne osoby lekarskie, jeżeliby takowe przybrane były, po drugiej kolumnie papieru podpiszą się.

§ 16.

Dalsze przepisy, tyczące się protokołu są: aby protokolista należycie zaprzysiężnionym był, aby w spisaniu protokołu nic ważnego nie było wymazaném, dodaném lub zmienioném, aby miejsca przekreślone jeszcze czytelnymi, odmiany i poprawki niejakiój ważności przez lekarzy wyraźnie wcielonymi i u brzegu lub w dodatku wymienionymi zostały, jako téż przez członków komisji według przepisu podpisanymi były.

Jeżeli protokół składa się z kilku arkuszy, natenczas należy takowe zeszyć nitką i końce téżże pieczęcią sądową w taki sposób przymocować, aby bez uszkodzenia pieczęci, żaden z arkuszy nie mógł być wyjęty.

§. 17.

Po zakończoném śledztwie rzeczoznawcy przy wzajemnej umowie, wyrobić mają zdanie lékarskie na zasadzie rezultatu, zyskanego ze śledztwa, i za każdą razą z odniesieniem się na szczegółowe punkta wyvodu. Takowe można albo zaraz z powodami wciągnąć do protokołu, w którym razie skreśloném będzie w szérz całej strony arkuszowej pod wyraz „Zdanie lékarskie“, umieszczony w środku strony arkusza, lub téż mianowicie w wypadkach trudniejszych na piśmie wyrobione, później oddaném być może, do czego termin stósowny przeznaczyć należy.

§. 18.

Wstęp zdania lékarskiego, na piśmie później wyrobionego, składać się ma z przytoczenia rozkazu pisemnie wydanego przez sędziego śledzącego lub zastępcę jego, który zarządził oględziny sądowe, z podania miejsca, gdzie i czasu kiedy śledztwo uczyniono i z dat zawartych na wstępie protokołu, o ile się odnoszą do przedłożenia zdania lékarskiego. Poczém następuje właściwe zdanie.

§. 19.

Sind die Sachverständigen verschiedener Meinung, so hat jeder für sich ein gehörig begründetes Gutachten der Gerichtsbehörde zu übergeben, oder aber dasselbe dem Protokolle am Schlusse schriftlich beizufügen.

§. 20.

In jenen Fällen, wo den Sachverständigen zur Abgabe eines gründlichen Gutachtens die eigene Einsicht der Untersuchungsakten unerläßlich erscheint, können ihnen, wenn nicht besondere Bedenken dagegen obwalten, auch die Akten selbst mitgetheilt werden.

§. 21.

Wird gefunden, daß das Gutachten der Sachverständigen dunkel, unvollständig, unbestimmt, daß es im Widerspruche mit sich selbst oder mit erhobenen Thatumständen ist, oder daß die aus den angegebenen Vorderfäden gezogenen Schlüsse nicht folgerichtig sind, oder daß die Angaben der Sachverständigen in Beziehung auf die von ihnen wahrgenommenen Thatsachen erheblich von einander abweichen, so sind dieselben von dem Untersuchungsrichter darüber zu vernehmen, und wenn sich dadurch die Zweifel nicht beheben, ist der Augenschein, soweit es möglich ist, mit Zuziehung derselben oder anderer Sachverständigen zu wiederholen.

§. 22.

Das eigentliche Gutachten hat sich jedesmal darüber auszusprechen, was in dem vorliegenden Falle die, den eingetretenen Tod zunächst bewirkende Ursache gewesen und wodurch dieselbe erzeugt worden ist.

Nach Beschaffenheit des Falles ist daher insbesondere zu erörtern:

1. ob nach den vorhandenen Umständen als gewiß oder wahrscheinlich anzunehmen sei, daß der Tod

- a) in Folge der wahrgenommenen Verletzungen, oder
- b) schon vor diesen Verletzungen, oder
- c) in Folge oder durch Mitwirkung einer zu der Verletzung hinzugekommenen und von ihr unabhängigen Ursache eingetreten sei.

Wenn die wahrgenommenen Verletzungen als die Todesursache erklärt werden, so ist weiter zu bestimmen, ob

2. die dem Beschuldigten zur Last gelegte Handlung schon ihrer allgemeinen Natur nach, oder wegen der eigenthümlichen Leibesbeschaffenheit oder eines besonderen Zustandes des Verletzten, oder wegen zufälliger äußerer Umstände die Todesursache geworden sei.

In soferne sich das Gutachten nicht über alle, für die Entscheidung erheblichen Umstände verbreitet, sind hierüber von dem Untersuchungsrichter besondere Fragen an die Sachverständigen zu stellen.

§. 19.

Jeżeli rzeczoznawcy są mniemania różnego, natenczas każdy dla siebie oddać powinien władzy sądowej zdanie swoje należycie uzasadnione, lub też ma przyłączyć takowe pisemnie przy końcu protokołu.

§. 20.

W wypadkach, w których rzeczoznawcom do oddania uzasadnionego zdania osobiste wejrzenie w akta sądowe niezbędnem się wydaje, można im akta same udzielić, jeżeli nie zachodzą przytém szczegółowe jakie wątpliwości.

§. 21.

Jeżeli znaleziono, że zdanie rzeczoznawców jest ciemne, niezupełne, niepewne, że stoi w sprzeczności z sobą lub z szczegółami czynu wysłedzonymi, albo że wnioski, powzięte z przytoczonych ustępów poprzednich nie są konsekwentne, lub też, że podania rzeczoznawców w odnoszeniu się do szczegółów przez nich spostrzeżonych, nader od siebie odstępują, natenczas wysłuchani być mają w tej mierze przez sędziego śledzącego, a jeżeliby wątpliwości w skutek tego jeszcze nie były usunięte, wizyę, o ile to się stać może, z przyciągnięciem tychże samych lub innych rzeczoznawców, powtórzyć należy.

§. 22.

Właściwe zdanie lékarskie każdego razu wyszczególnić powinno, *co* w wypadku danym *pięrszą* było *przyczyną* śmierci następnej, i z *czego* takowa *wynikła*.

W szczególności zatém według rodzaju wypadku rozważyć należy:

1. czy według obecnych szczegółów przyjąć można za pewne lub prawdopodobne, że śmierć nastąpiła:

a) w skutek spostrzeżonych skaleczeń, lub

b) już przed temi skaleczeniami, czy też

c) w skutek, lub za udziałem przyczyny, która do skaleczenia przystąpiła i od niego niezawisłą jest.

Jeżeli oświadczone skaleczenia spostrzeżone jako przyczynę śmierci, trzeba dalej oznaczyć:

2. czy uczynek, o który obwinionego posądzają, już w ogólném swém znaczeniu, lub z powodu właściwego ciałotworu, lub osobliwszego położenia, w którym skaleczony zostawał, lub z powodu przypadkowych zewnętrznych okoliczności, przyczyną śmierci się stał.

Jeżeli zdanie lékarskie nierozpościera się nad wszystkimi szczegółami, do rozstrzygnięcia ważnemi, natenczas rzeczoznawcom w tym względzie osobne zapytania zadane być powinny przez sędziego śledczego.

§. 23.

Bei der Begründung des Gutachtens müssen die, während der Untersuchung gewonnenen Resultate durch richtige der Anatomie, Physiologie und Pathologie entnommene Grundsätze erklärt, durch aus der Natur der Sache gezogene Schlüsse erläutert, und durch zuverlässige Beobachtungen und anerkannte Erfahrungen bestätigt werden.

Eigene oder fremde Hypothesen und Meinungen liefern keinen Beweis; dergleichen dürfen Autoritäten nur zur Bekräftigung einer, auf die vorerwähnte Art geführten Begründung angezogen werden.

§. 24.

Da durch jede gerichtliche Erhebung die Wahrheit ausgemittelt werden soll, so ist auch in dem Gutachten über eine vorgenommene gerichtliche Leichenbeschau das, was aus medizinisch-physischen Gründen mit Gewißheit zu entscheiden ist, von dem, was nur muthmaßlich angegeben werden kann, genau zu unterscheiden. Der Arzt ist daher in Fällen, die ihm zweifelhaft sind und wegen Mangel von aufklärenden Umständen auch zweifelhaft bleiben, verpflichtet, sein Unvermögen, ein entschiedenes Urtheil zu fällen, offen einzugestehen, und der Sachlage nach entweder sich nur theilweise mit Bestimmtheit auszusprechen, oder auch, wenn es nicht anders sein kann, ein ganz zweifelhaftes Gutachten abzugeben.

§. 25.

Den Schluß des Gutachtens hat die Formel zu bilden:

„Welches wir nach genau gepflogener Untersuchung und nach reifer Überlegung, den Grundsätzen der medizinischen Wissenschaften entsprechend, zur richterlichen Kenntniß bringen und durch unsere Namensunterschriften als glaubwürdig bestätigen.“

Hierauf folgen, nachdem noch der Rückschluß der etwa übernommenen Akten angeführt worden ist, die Datirung und die Namensunterschriften der, das Gutachten ausstellenden Sanitätspersonen. Endlich wird die gehörig zusammengefaltete Schrift von Außen mit dem Titel der Gerichtsbehörde, an welche das Gutachten eingesendet werden muß, mit den Namen und dem Stande der Aussteller, dann mit einer kurzen Anzeige des Gegenstandes, welchen es betrifft, überschrieben.

§. 26.

Die bei einer gerichtlichen Todtenbeschau verwendeten Aerzte sind verpflichtet, auf geschehene vorschriftmäßige Vorladung bei der mündlichen Schlußverhandlung des Strafgerichtes zu erscheinen, nach ihrer Vernehmung so lange in der Sitzung anwesend zu bleiben, bis der Vorsitzende sie entweder entläßt oder abzutreten ersucht. Sie haben ferner sowohl diesem als auch dem Staatsanwalte und den übrigen Gerichtsmitgliedern, sowie dem Privatankläger, dem Angeklagten, dem Beschädigten und deren Vertretern, nachdem sie hiezu von dem Vorsitzenden das Wort erhalten haben, auf gestellte Fragen,

§. 23.

Przy uzasadnieniu zdania lekarskiego, uzyskane podczas śledztwa rezultaty powinny wedle prawych zasad, wyjętych z anatomii, fizjologii i patologii być wyjaśnione, wnioskami wynikającymi z istoty rzeczy poparte i wiarygodnymi spostrzeżeniami, jako też doświadczeniami uznanymi stwierdzone.

Własne lub cudze hipotezy i mniemania nie dają żadnego dowodu; niemniej przytaczania powagi, użyte być mogą tylko do potwierdzenia dowodu, prowadzonego w sposób oznaczony.

§. 24.

Ponieważ przez każde sądowe śledztwo prawdę wykryć należy, dla tego też w zdaniu lekarskiem o skutecznionych oględzinach sądowych, wszystko, co dowodami lekarsko-fizycznymi z pewnością osądzić się daje, ściśle odróżnić należy od tego, co tylko przez domysł podane być może. Obowiązkiem jest przeto lekarza, w wypadkach, które jemu samemu są wątpliwe i które dla braku szczegółów wyjaśniających wątpliwymi także zostają, aby otwarcie wyznał niezdolność swoją do wydania orzeczenia stanowczego, przeto aby według stanu rzeczy tylko częściowo wyraził się z dokładnością, lub też, jeżeli inaczej być nie może, podał zdanie całkiem wątpliwe.

§. 25.

Zakończenie zdania lekarskiego składa się z formułki:

„Co według ściśle przedsięwziętego śledztwa i według dojrzałego rozważania zgodnie z zasadami umiejętności lekarskich podajemy do wiadomości sądowej i podpisami naszymi jako wiarygodne potwierdzamy“.

Początkiem przytaczając jeszcze zwrócenie aktów, jeżeliby takowe były wyjęte, następują datum i podpisy osób zdanie wydających. Nareszcie należycie złożone pismo opatruje się z zewnątrz tytułem władzy sądowej, do której odesłane być ma zdanie lekarskie z imieniem i godnością wydających takowe, oraz z krótkim podaniem przedmiotu, którego się tyczy.

§. 26.

Obowiązkiem lekarzy, użytych przy sądowych oględzinach jest, znajdować się przy rozprawie ostatecznej na skutek odebranego zawezwania przepisanego, dalej tak długo po swém wysłuchaniu pozostać na posiedzeniu, dopóki nie będą wezwani od przewodniczącego albo do oddalenia się albo do ustąpienia. Tak temu, jako też prokuratorowi rządowemu, tudzież innym członkom sądu, równie jak oskarżycielowi prywatnemu, oskarżonemu, uszkodzonemu i ich zastępcom, w miarę jak do tego otrzymali słowo od przewodniczącego, odpowiadać winni według najlepszej

in soferne nicht etwa der Vorsitzende eine gestellte Frage als unpassend zurückweist, nach ihrem besten Wissen und Gewissen Antwort zu geben.

Die Nichtbeachtung einer derartigen Vorladung von Seite der Sachverständigen würde ihre allsogleiche Vorführung und, wenn diese nicht möglich ist, eine Geldstrafe von fünf bis fünfzig Gulden, nebst dem Ersatze der Kosten der vereitelten Sitzung und einen Vorführungsbefehl für ihr sicheres nächstes Erscheinen zur Folge haben.

Gegen derlei Verurtheilungen können sie binnen acht Tagen nach der an sie erfolgten Zustellung des dießfälligen Erkenntnisses bei dem verurtheilenden Gerichte Einspruch erheben. Wenn nachgewiesen werden kann, daß dem Arzte die Vorladung nicht gehörig behändigt worden ist, oder daß ihn ein unvorhergesehenes und unabwendbares Hinderniß vom Erscheinen abgehalten habe, kann er von der wider ihn ausgesprochenen Strafe gänzlich losgezählt werden.

Eine Mäßigung der verhängten Strafe oder des ihm auferlegten Kostenersatzes kann stattfinden, wenn er darzuthun vermag, daß diese Strafe oder Kostenverurtheilung nicht im Verhältnisse zu seiner Verschämniß steht.

Gegen diese Erkenntnisse des Gerichtes ist kein weiteres Rechtsmittel zulässig.

§. 27.

Um unnöthige Verzögerungen bei einem solchen kommissionellen Akte zu vermeiden, ist es Sache des hierzu berufenen Obduzenten, besonders an Orten, wo keine bleibenden Anstalten für gerichtliches Beschaun von Leichen vorhanden sind, sich wo möglich noch vor der festgesetzten Zeit an den zur Vornahme der Obduktion bestimmten Platz zu begeben und sich zu überzeugen, ob von dem Gemeindevorsteher für die Herbeischaffung eines Tisches oder einer anderen geeigneten Vorrichtung zur Sekzion, der nöthigen aus Holzpflocken, Ziegeln oder geeigneten Steinen bestehenden Unterlagen für den Kopf der Leiche, mehrerer mit Wasser gefüllter Gefäße, einiger Handtücher, dann wegen eines Tisches für den Schriftführer mit den erforderlichen Schreibrequisiten versehenen Platzes gehörig vorgesorgt worden ist. Es ist die Pflicht des Obduzenten mit einem vollständigen Sekzionsetui oder doch wenigstens mit einem nicht mangelhaften Taschen-Sekzionsetui, im letzteren Falle aber auch noch mit einer Bogenfäße und dem dazu gehörigen Reserveblatte, sowie mit Schwämmen versehen zu sein. Die übrigen allenfalls noch nöthig werdenden Requisiten, als: Hammer, Meißel, größere und kleinere Waagen sammt den dazu gehörigen Gewichten u. dgl., haben größere Stadtgemeinden, in welchen derartige Untersuchungen häufiger vorkommen, bleibend anzuschaffen, sonst können selbe von Gewerbsleuten oder aus Haus- und öffentlichen Apotheken ausgeliehen werden.

Dagegen hat jeder Gerichtsarzt mit einem 4 Schuh langen, zusammenlegbaren Zollstabe, dessen Zolle nach dem Dezimalsysteme in Linien abgetheilt sind, einem Tasterzirkel und einer guten Loupe versehen zu sein.

wiedzy i sumienia swego na zapytania przedłożone, wyjąwszy, że prezydujący zapytanie przedłożone odrzuci jako niestósowne.

Niezważanie rzeczoznawców na takie zawezwanie pociągnęłoby za sobą, iżby natychmiast byli przyprowadzeni, a jeźliby to uskutecznić się nie dało, iżby karą pieniężną zostali ukarani od Złotych Reńskich pięciu do pięćdziesięciu, prócz wynagrodzenia kosztów posiedzenia udaremnionego, nadto wydanyby był rozkaz przystawienia zapewniający ich obecność najbliższą.

Przeciw wyrokowi takowemu mogą w ciągu dni ośmiu po wręczeniu dotyczącego orzeczenia wnieść przedstawienie do sądu skazującego. Jeśli da się udowodnić, że lékarzowi wezwanie nie było doręczone należycie, lub że przeszkoda jakaś nieprzewidzialna i usunąć się niedająca wstrzymała go od stawienia się, natenczas może być zupełnie uwolniony od kary przeciw niemu wyrzeczonej.

Zmniejszenie kary orzeczonej, lub wynagrodzenia kosztów nałożonego, może mieć miejsce w tym razie, kiedy udowodnić zdoła, że kara ta lub wyrok co do kosztów, nie stoi w żadnym stósunku do zaniedbania popełnionego.

Przeciw takim orzeczeniom sądu, nie jest dozwolony dalszy środek prawa.

§. 27.

Aby zaniechać niepotrzebnych przedłużeń przy sprawie takiej komisyjnej, rzeczą jest przeznaczonego obducenta, osobliwie w miejscach, gdzie nie ma stałych zakładów dla sądowych oględzin, udać się, jeźli można jeszcze przed czasem wyznaczonym, na miejsce do przedsięwzięcia obdukcji przeznaczone i przekonać się, czy téż ze strony przełożonego gminy wystarano się należycie o dostarczenie stołu lub innego przydatnego przyrządu do sekcji, podkładek potrzebnych z drzewa, cegły lub z przydatnych kamieni dla głowy trupa, kilku naczyń wodą napełnionych, kilku ręczników, jakotéż o stół dla pisarza na miejscu, wraz z potrzebnymi przynależnościami do pisania. Obowiązkiem jest obducenta zaopatrzyć się całkowitym przyrządem sekcyjnym, lub przynajmniej przyrządem kieszonkowym sekcyjnym dostatecznym, w wypadku ostatnim zaś nadto jeszcze piłą łukowatą i blatem drugim piły, jakotéż gąbkami. Inne przynależności, któreby poniekąd mogły być potrzebne, jakoto: młot, dłuto, szalki większe i mniejsze z ciężarkami do nich potrzebnymi i t. p. mają gminy miast większych, w których odbywają się częściej podobne śledztwa, stale sprawić, w innym razie wypożyczać je można od rzemieślników, albo z lékotworni prywatnej lub publicznej.

Każdy zaś lékarz sądowy zaopatrzony być powinien w miarę calową 4 stóp w długości mającą, i do złożenia urządzoną, której cale podzielone są według układu dziesiątkowego na linie, prócz tego w średnicomierz i w lupę dobrą.

§. 28.

Da die für eine gerichtliche Beschau bestimmten Leichen in der Regel nicht an dem Fundorte belassen werden können, in größeren Städten in die hierzu eigens bestimmten Lokale gebracht werden müssen, so wird sich der Fall nur selten ergeben, daß die Obduktion am Fundorte selbst vorgenommen, oder die Übertragung der Leiche an einen zur Obduktion geeigneten Platz von der Beschauf Kommission erst angeordnet werden müßte. Demnach muß den Gerichtsärzten der Ort, der Zustand und die Lage der Leiche, wo und wie sie angetroffen, sowie die Art und Weise, in welcher die Übertragung stattgefunden hatte, mit Bezeichnung jener Vorrichtungen, die hierbei beobachtet wurden, auf die bereits angedeutete Art (§. 11) bekannt gegeben werden, wobei es sich von selbst versteht, daß Gemeindevorsteher oder jene, die zur Anordnung einer solchen Übertragung berufen sind, die Anstalt zu treffen haben, daß die Leiche mit aller Behutsamkeit auf eine Bahre oder eine ähnliche, vor Auseinanderfallen gesicherte Vorrichtung gelegt, vor dem Herabstürzen geschützt, mit einem Deckel oder genügend großen Tuche bedeckt, und von der nöthigen Zahl Träger, bei größeren Entfernungen mit gleicher Vorsicht auf einem Wagen, an ihren Bestimmungsort gebracht werde. Jede anderweitige Übertragungsart darf nicht gestattet werden.

§. 29.

Den Gerichtsärzten ist noch vor dem Beginne der Beschau, wenn es nicht bereits in der an sie gelangten Zuschrift geschehen wäre, der Name, das Alter, das Gewerbe und die Lebensweise des zu Untersuchenden, nebst der allenfalls bekannt gewordenen Todesveranlassung, die Zeit ihrer Einwirkung und des darauf erfolgten Todes, sowie Alles, was sich in diesem Zeitraume zugetragen hat, mitzutheilen, das bei einer Verwundung gebrauchte oder dieselbe veranlassende Werkzeug, die Art und Weise seiner Anwendung oder Einwirkung, sowie die Lage und Stellung der hierbei betheiligten Personen bekannt zu geben; sie sind ferner in Kenntniß zu setzen, ob der Verstorbene bis zu seinem letzten Augenblicke auf dem Orte der That oder des Verfalles verblieben ist, ob er sich wo anders hin selbst begeben habe, oder unter fremder und welcher Beihilfe dahin gebracht wurde, oder erst nach seinem Tode an den Fundort gelangte, auf welche Art und Weise dieses letztere geschehen sei, und was sich sonst noch hierbei ereignet habe; ob dem noch lebenden Verunglückten Hilfe, von wem, und wann geleistet wurde, worin diese Hilfe bestanden habe, welche Krankheitserscheinungen vorhanden gewesen sind; ob mit dem Gestorbenen, oder bereits todt Vorgefundenen Wiederbelebungsversuche, welche, von wem, und durch wie viel Zeit vorgenommen worden sind.

§. 30.

Alle diese, in Erfahrung gebrachten, den Thatbestand aufklärenden Nebenumstände hat der Arzt mit der Bemerkung, auf welche Weise er zu ihrer Kenntniß gelangte, zu Protokoll zu diktiren; dasselbe hat mit den Angaben des allenfalls anwesenden, den Verstorbene in seiner letzten Krankheit behandelnden Arztes zu geschehen, oder es ist

§. 28.

Gdy trupy przeznaczone do oględzin sądowych w ogóle nie mogą pozostać na miejscu ich znalezienia, po miastach zaś większych na miejsce osobno do tego przeznaczone przyniesione być muszą, więc rzadko wypadek się zdarzy, iż oględziny na miejscu znalezienia uściłby należało, lub dopiero ze strony komisji obdukccyjnej przewóz trupa na miejsce do oględzin zdadne zarządzonyby być musiał. Lékarzy sądowych w sposób już wymieniony (§. 11), uwiadomić należy o miejscu, stanie i położeniu trupa, gdzie i w jakim stanie go znaleziono, jako téż o sposobie, w jaki przewóz uskuteczniono, z oznaczeniem tych przezorności, które przytém zachowano, przyczém samo przez się rozumié się, że przełożeni gmin lub ci, którzy taki przewóz rozkazać prawo mają, o to starać się powinni, aby trupa z wszelką ostrożnością na mary lub na podobny przyrząd, zabezpieczony od rozejścia się, złożono, od upadku uchroniono, wiekiem lub należycie obszerném sukniem przykryto i przez ilość potrzebną tragarzy, przy odległości zaś znaczniejszej z tą samą przezornością wozem, na miejsce przeznaczenia przyniesiono. Innego sposobu przewozu nie należy dozwalać.

§. 29.

Lékarzom sądowym jeszcze przed rozpoczęciem się oględzin, jeżeli to nie stało się już za pomocą pisma przez nich otrzymanego, udzielić potrzeba imię, wiek, przemysł, i sposób życia osoby śledzić się mającej, jako téż powód śmierci, w razie, jeżeli taki jest znajomy, oraz wpływu tegoż i śmierci z tego wynikłej, jakotéż wszystko co się w tym okresie czasu zdarzyło, oznajmieni téż być mają o narzędziu, którego użyto przy zranieniu, lub które powód dało do tego, o rodzaju i sposobie użycia lub działania tegoż, jakotéż o położeniu i postawie osób, udział przy tém mających; prócz tego do ich wiadomości podaném być powinno: czy zmarły do ostatniej swéj chwili zostawał na miejscu uczynku lub zdarzenia, czy téż sam nie udał się gdzieindziej, lub nie został przyniesiony tamże za swoją lub cudzą pomocą, lub czy téż dopiero po śmierci dostał się na to miejsce, w jaki sposób toż nastąpiło, co téż zresztą przy tém wydarzyło się; czy nie przyszła jaka pomoc jeszcze żyjącemu zranionemu, przez kogo i kiedy, na czém pomoc ta polegała, jakie były obecne powroty słabości i czy téż urządzono z zmarłym lub téż już z martwo-znalezionym próby odżywiania, jakie, przez kogo i przez jak długi czas takowe przedsiębranemi były.

§. 30.

Lékarz, wszystkie te powzięte okoliczności towarzyszące, wyjaśniające istotę uczynku, powinien do protokołu zadyktować z przydatkiem, w jaki sposób nabył ich świadomości; toż samo należy uczynić z podaniami przytomnego może lékarza, który zmarłego podczas ostatniej jego choroby léczył, lub téż historią słabości

eine von ihm beigebrachte Krankheitsgeschichte noch vor der eigentlichen Beschau vorzulesen, und sodann dem Protokolle, in welchem sich aber darauf zu berufen ist, beizuschließen.

§. 31.

Hierauf wird zur Untersuchung und Beschreibung der Kleidungsstücke geschritten, welche schon deßhalb von besonderer Wichtigkeit ist, weil sie nebst der, der übrigen vorgefundenen Effekten bei Unbekannten zur Konstatirung der Identität der Person Aufschlüsse gibt, und weil bei Verletzungen, welche die Kleider durchdrungen haben, aus der Art der an diesen wahrnehmbaren Öffnungen, welche unverändert zu lassen sind, häufig ein zuverlässigerer Schluß auf die gebrauchten Werkzeuge möglich ist, als aus der Beschaffenheit der während des Lebens mehrfachen Veränderungen unterliegenden Wunden selbst.

Die Entkleidung der Leiche hat mit Vorsicht und ohne Anwendung von Gewalt zu geschehen. Kleidungsstücke, die nicht leicht abgezogen werden können, sind an Näthen, die für die Beschreibung nicht wichtig sind, mittelst eines Skalpell's, unter Vermeidung jeder Verletzung der Leiche, zu trennen, und sodann zu entfernen.

§. 32.

Die Beschreibung der Kleidungsstücke kann in derselben Ordnung, wie sie am Leibe getragen werden, geschehen und es müssen der Stoff, seine Färbung, der Schnitt, das Futter, die vorhandenen Taschen und ihr Inhalt, die alte und abgenützte, oder neue und noch brauchbare Beschaffenheit derselben berücksichtigt werden. Bei Stücken, die gewöhnlich mit Merkzeichen versehen sind, ist diesen nachzuforschen, die vorgefundenen so viel als möglich ähnlich, mit Bemerkung ihrer Farbe und Art im Protokolle anzugeben, wo sie aber fehlen, ist auch dieser Umstand anzuführen. Sind die Kleidungsstücke mit Blut, Erde, Sand, Schlamm, Mist u. dgl. verunreiniget, so ist auch dieses und die Stelle, an welcher sie verunreiniget sind, zu beschreiben. Zeigen sich an denselben Risse oder anderweitige Beschädigungen, so ist zu beurtheilen, ob selbe nicht allenfalls durch Gewehr veranlaßt worden sind. Eine besonders sorgfältige Untersuchung erheischen die in selben vorgefundenen Löcher, welche durch die bei der Verwundung gebrauchten Werkzeuge verursacht wurden. Ihr Sitz, mit Benennung des betreffenden Kleidungsstückes und ihre Richtung sind genau zu erforschen, ihre Länge und Breite mit dem Zollstabe zu bemessen, die scharfen oder zackigen Ränder, und die stumpfen, spizigen oder sonst geformten Winkel genau zu betrachten, und mit Benennung des betreffenden Kleidungsstückes anzuführen; findet sich in den verschiedenen über einander gelegenen Kleidungsstücken, die auf einmal durchlöchert worden sein müßten, ein Widerspruch bezüglich der Zahl und Größe der Öffnungen, so ist zu beurtheilen, ob dieser nicht durch eine vorhandenen gewesene Faltung erklärt werden könne.

z jego strony dostarczoną, jeszcze przed oględzinami przeczytać i potem do protokołu przyłączyć, w którym się na nią odwołać powinno.

§. 31.

Potem przystępuje się do wysledzenia i opisanja odzieży, co też już z tego względu nie małej jest wagi, iż przy wysledzeniu i opisanju reszty przy nieznanym znajdujących się efektów daje wyjaśnienia co do urzeczywistnienia identyczności osoby, jakoteż że przy skaleczeniach, które przedarły suknie, z rodzaju otworów na nich widzieć się dających, które mają być zostawione bez zmiany, często prawdopodobniejszy wniosek co do użytych narzędzi jest możebnym, niż z rodzaju ran, już podczas życia różnym zmianom ulegających.

Rozebranie trupa z odzieży ma się stać z przezornością i bez użycia gwałtowności, suknie nie dające się ściągnąć łatwym sposobem, należy w szwach, które nie są ważne przy opisanju, nożem anatomicznym, unikając każdego skaleczenia trupa, rozpruć i potem oddalić.

§. 32.

Opisanie odzieży skutecznie można tym samym porządkiem, w jakim na ciele noszoną bywa, przyczem trza zwrócić uwagę na materję, barwę jej, krój, podszewkę, kieszeni znajdujące się, na treść tychże, jakoteż na to, czy już jest stara i zniweczona, lub też w nowym i dobrym znajduje się stanie. Przy częściach odzieży opatrzonych zazwyczaj znaczkami, tychże śledzić, i znalezione z wszelkiem o ile możności ich upodobnieniem oraz z przytoczeniem ich barwy i rodzaju do protokołu wciągnąć należy, gdzie zaś takowych nie ma i ta okoliczność ma zostać wymienioną. Jeżeli odzież jest zanieczyszczoną krwią, ziemią, piaskiem, ilem, gnojem lub t. p., natenczas i to, jako i miejsce, w którym jest zanieczyszczoną, opisać należy. Jeżeli pokazują się na niej przerwy lub inne uszkodzenia, natenczas trza osądzić, czy takowe nie były może spowodowane przez walkę odporną. Szczególnie starannego poszukiwania wymagają znalezione w niej dziury, które zrządzone zostały narzędziami, użytymi przy zranieniu. Siedlisko ich, z nazwą odnośnej części odzieży, jakoteż ich kierunek dokładnie zbadać, długość i szerokość ich miarą calową wymierzyć, brzegi ostre lub ząbkowane, tępe, śpiczaste, lub kąty innego kształtu dokładnie obaczyć i z nazwą odnośnej części odzieży przytoczyć należy; jeżeli w różnych, po sobie leżących kawałkach odzieży, które naraz prze-dziurawić musiano, znajdzie się sprzeczność jaka co do liczby lub wielkości otworów, natenczas potrzeba osądzić, czyli nie można takową wyjaśnić obecnością byłego jakiegoś fałdu.

§. 33.

Vorgewiesene, angeblich bei der Verwundung gebrauchte Werkzeuge sind ihrer Art und Gestalt nach, mit Berücksichtigung eines vorhandenen Fabrikzeichens, sorgfältig zu beschreiben, und ihre Länge und Breite mit dem Zollstabe zu bemessen. Wenn die Breite eines Werkzeuges im Verlaufe abnimmt, ist sie an der schmalsten, mittleren und breitesten Stelle mit genauer Angabe der Entfernung derselben von der Spitze oder dem Griffe besonders zu bestimmen, ebenso ist die Stärke des Rückens eines Instrumentes bei verschiedener Dicke anzugeben, die Schwere aber mittelst der Wage zu erheben; ferner ist die scharfe oder stumpfe Beschaffenheit der Schneide oder Spitze zu beobachten, vorhandene Scharten genau aufzuzählen, und ersichtliche Blutflecken, wenn über ihre Natur kein Zweifel obwaltet, zu beschreiben; wo solche Flecken zweifelhaft sind, muß dieses gleichfalls bemerkt, das Wegwischen derselben aber immer vermieden und für Erhaltung ihrer ursprünglichen Form vorgesorgt werden.

§. 34.

Mit erfroren gefundenen Leichen müssen gleich nach ihrer Auffindung die vorgeschriebenen Wiederbelebungsversuche vorgenommen werden. Wo ihr Zustand die Fruchtlosigkeit dieser Versuche erkennen läßt, hat der Todtenbeschauer das allmälige Aufthauen derselben, wenn er sie zur Bornahme einer gerichtlichen Beschau für geeignet hält, zu veranlassen. Werden die Leichen bei ihrer Aufbewahrung, wie es die Vorschrift gebietet, vor dem Einflusse der Kälte geschützt, so wird eine gefrorene Leiche der Beschauf Kommission in den gewiß nur seltenen Fällen vorliegen, wo durch einen unerwartet eingetretenen heftigen Frost das Frieren über Nacht veranlaßt wurde. In geringeren Graden, wo die Haut noch einen Fingereindruck annimmt, ist eine solche Leiche bei Beobachtung der nöthigen Vorsicht noch zur Sekzion geeignet, nicht mehr aber bei vollkommener Starre. In letzterem Falle muß daher natürlicher Weise bis zur erfolgten allmäligen Aufthauung abgewartet werden.

§. 35.

Noch weniger wird bei Befolgung der bestehenden Vorschriften der Fall sich ereignen, daß die zur Bornahme der gerichtlichen Sekzion berufenen Ärzte in die Lage kommen, Wiederbelebungsversuche vornehmen zu müssen; sie sind jedoch, wo es demungeachtet nöthig werden sollte, hierzu verpflichtet, und es bleibt ihnen die Bornahme der Obduktion einer Leiche, an der sich nicht die deutlichen Spuren des Todes zeigen, strengstens untersagt, daher auch in jedem Protokolle die vorgefundenen verläßlichen Symptome des Todes anzugeben sind. Selbst bei Verletzungen, die keinen Zweifel über den vorhandenen Tod zulassen, darf vor vollständiger Erkaltung auch der inneren Theile, somit niemals vor Ablauf von 24 Stunden, eine Sekzion vorgenommen werden.

§. 36.

Die Beobachtung und Anführung der vorhandenen Zeichen der Fäulniß ist aber auch zur Begutachtung der Verläßlichkeit der gewonnenen Resultate erforderlich. Denn

§. 33.

Przedłożone narzędzia, które według podania użytymi były przy zranieniu, starannie należy opisać co do rodzaju i postaci ich, jakoteż wymierzyć miarą całkową ich długość i szerokość. Jeżeli szerokość narzędzia w postępie się zmniejsza, natenczas takową potrzeba osobno oznaczyć w miejscu najwęższem, środkowem, i najszerszém, podając dokładnie odległość jego od końca lub trzonka, tożsamo objętość tyłka narzędzia przy grubości jego rozmaitej podać, ciężkość zaś wagą oznaczyć należy; prócz tego trza zważyć na stan ostrości lub tępości ostrza lub końca, szczyrby nadybane potrzeba dokładnie wyliczyć i opisać widoczne plamy krwiste, jeżeli co do ich przyrody żadna nie zachodzi wątpliwość; a gdzie plamy te są wątpliwe, o tém równie wzmiarkę uczynić, starcia ich zaś zawsze unikać, niemniej też i o zachowanie postaci ich pierwiastkowej starać się należy.

§. 34.

Przy znalezieniu trupów zmarzłych uskuteczyć trzeba zaraz po ich znalezieniu przepisane z nimi próby odżywiania. Kiedy stan ich poznać daje bezskuteczność prób takich, natenczas oglądacz zmarłych, jeżeli trupa uważa za zdatnego do przedsięwzięcia oględzin sądowych, podjąć ma stopniowe tegoż odtajenie. Jeżeli, jak to przepis przekazuje, podczas przechowania zabezpieczono trupów od wpływu zimna, natenczas z pewnością nie wydarzy się, że trup zmarznięty komisji obdukcyjnej przedłożonym będzie, wyjąwszy te tylko nader rzadkie wypadki, gdzie przez mróz niespodzianie mocny, zmarznięcie przez noc sprawionem zostało. W mniejszym stopniu, gdzie skóra nabiera jeszcze wygnieciań palcowych, trup, przy zachowaniu należytej przezorności, do sekcji jeszcze jest przydatnym, nigdy zaś przy całkowitem jego już stężeniu. W ostatnim zatem wypadku naturalnie czekać trzeba, aż powoli odtajenie nastąpi.

§. 35.

Przy zachowaniu przepisów ustanowionych, tém mniej wydarzy się wypadek, aby lekarze przeznaczeni do przedsięwzięcia sekcji sądowej, znajdowali się w potrzebie uskuteczenia prób odżywiania; gdzieby zaś pomimo to potrzeba tego zachodziła, natenczas do tego obowiązani są, i zakazuje się im jak najsurowiej, przedsiębrać oględzin na trupie, na którym nie okazują się wyraźne ślady śmierci, dla czego też w protokóle wyrazić należy, że znaleziono oznaki, zapewniające śmierć. Nawet przy skaleczeniach, które wcale nie przypuszczają wątpliwości o śmierci zaszłej, nigdy egzenteracyi uskuteczniać nie należy przed całkowitem skrzepnieniem także i części wewnętrznych, a zatem nigdy przed ubiegiem 24 godzin.

§. 36.

Spostrzeżenie i przytoczenie okazujących się oznaków zgnilizny potrzebnem zaś jest także, do oznaczenia pewności co do powziętych rezultatów. Bowiem tylko

nur im Beginne derselben läßt sich ein sicheres und richtig begründetes Urtheil fällen, je weiter aber die Fäulniß vorgeschritten ist, desto schwieriger wird die Beurtheilung, ob die in den Organen vorgefundenen Veränderungen vorausgegangenen pathologischer Prozesse oder einer Verletzung oder der bereits auf sie einwirkenden Fäulniß oder wohl gar der letzteren allein zuzuschreiben sind.

Indessen lassen sich hier Verletzungen, auch wenn sie bis zu den inneren Theilen gedrungen sind, mit ziemlicher Sicherheit beurtheilen, wenn die Beschaffenheit des Wundkanales und seiner nächsten Umgebung mit jener der übrigen Theile des verletzten Organes verglichen, und bei vorgefundenen Blutergüssen, auf vorhandene Gerinnungen und den Umstand Bedacht genommen wird, daß bei höheren Graden der Fäulniß leicht Ausschwüngen von blutig gefärbter Flüssigkeit, auch ohne vorausgegangene Verletzung stattfinden können.

Deßgleichen lassen sich Vergiftungen mit mineralischen Stoffen oft bei weit vorgeschrittener Fäulniß nachweisen, und Knochenbrüche zu jeder Zeit erkennen.

§. 37.

Ist die Untersuchung einer bereits eingegrabenen und im hohen Grade faulen Leiche vorzunehmen, so ist zur Verminderung der Belästigung der Kommissionsmitglieder das Grab einige Stunden noch vor Herausnahme derselben zu eröffnen, der ausgehobene Sarg nach abgehobenem Deckel einige Zeit der freien Luft auszusetzen, und, wo ohne Störung der Untersuchung Stiche in den Unterleib und die Brust vorgenommen werden können, den in diesen Höhlen angesammelten Gasen der Ausgang zu verschaffen. Wenn sich diese zum größten Theile verflüchtigt haben, ist die Leiche mit einer Auflösung von Chlorkalk zu übergießen, aus dem Sarge auf den hierzu bestimmten Platz, den man früher gleichfalls mit Chlornasser befeuchtet, zu bringen, die Kleidungsstücke auf dem kürzesten Wege zu entfernen, und sodann die Besichtigung und Untersuchung unter wiederholter Begießung mit Chlornasser vorzunehmen.

§. 38.

Die Obduktion der Leiche selbst zerfällt in die äußere Besichtigung und in die innere Untersuchung. Bei der ersteren sind nach vorausgegangener Beschreibung der allgemeinen Merkmale, die einzelnen Theile des Körpers, Kopf, Hals, Brust, Unterleib, die oberen und unteren Extremitäten und schließlich die Rückenfläche zu besichtigen und alles an ihnen Bemerkenswerthe anzuführen. Verletzungen, wenn sie sich auf einzelne Theile beschränken, sind bei Beschreibung dieser, wenn sie sich aber über eine größere Fläche des Körpers erstrecken, gleich nach aufgenommenem allgemeinen Befunde zu untersuchen. Insbesondere sind aber jene Stellen des menschlichen Körpers genau zu besichtigen, an welchen vorzugsweise leicht übersehbare und schwer zu entdeckende Verletzungen angebracht werden, oder sonst die Merkmale einer von Außen her stattgehabten Gewaltthätigkeit verborgen bleiben können, als die Augen-, Nasen-, Mund- und Rachenhöhle, der äußere Gehörgang, die Gegend des Nackens, die Achselgruben, der After, bei Weibern mit hängenden Brüsten die Stellen, welche von diesen, besonders linker Seits, bedeckt werden, die äußeren Ge-

w początku tejże, da się uczynić osądzenie pewne i należyte uzasadnione, im zaś więcej postąpiła zgnilizna, tém trudniejszym będzie osądzenie, czy znalezione w organach zmiany, przypisać należy poprzedzającym działaniom chorobowym, czy skaleczeniu, czy też zgniliznie, na nie już wpływ wywierającej, czy też li tylko tej ostatniej.

Atoliż skaleczenia, chociażby i doszły nawet części wewnętrznych, dość z wielką pewnością osądzić się dają, jeżeli rodzaj przewodu rany i jego najbliższej poblizkości ze stanem reszty innych części narządu skaleczonego porównanym i w wypadku obecnych wynaczyń, na znajdujące się skrzepliny i na tę okoliczność uwaga zwróconą zostanie, iż przy wyższych stopniach zgnilizny łatwo wypociny cieczy, krwawo ubarwionej nawet bez uprzedzającego skaleczenia miejsce mieć mogą.

Tak samo też i otrucia ciałami ziemnymi, często przy zgniliznie daleko już rozwiniętej wykazać, a złamania kości każdego czasu rozpoznać się dają.

§. 37.

Jeżeli poszukiwanie już pochowanego i w wysokim stopniu zgnitego trupa skuteczniej przychodzi, natenczas, aby zmniejszyć uciążliwości członków komisji, należy kilka godzin przed wyjęciem tegoż, grób otworzyć, wyjętą trumnę po zdjęciu wieka przez czas niejaki na wolne powietrze wystawić, i jeżeli bez przeszkody poszukiwania, przekłucia brzucha i piersi wykonać się dają, sprawić odchód gazom w tychże jamach zebranych. Jeżeli takowe po największej części ulotniły się, natenczas potrzeba trupa poleć roztworem chlorku wapna, przenieść go z trumny na miejsce do tego przeznaczone, które także wprzód polewa się wodą chlorową, odzież jak najstósowniej oddalić i potem skutecznie opatrywanie i poszukiwanie, polewając powtórnie wodą chlorową.

§. 38.

Obdukcya trupa sama składa się: z opatrywania zewnętrznego i zbadania wnętrza. Opisawszy wprzód oznaki ogólne, opatrzeć przy pierwszym należy szczegółowe części ciała, jakoto: głowę, szyję, pierś, brzuch, odnogi górne i dolne, przy końcu i powierzchnię grzbietową i przytoczyć wszystko, co tylko na nich godnym jest uwagi. Skaleczenia, jeżeli ograniczają się na części szczegółowe, zbadane być mają przy opisaniu tychże, jeżeli rozpościerają się nad większą ciała powierzchnią, zaraz po ogólnym powziętym wyśledzeniu. Szczególnie zaś te części ciała ludzkiego dokładnie opatrzeć należy, którym osobliwie łatwo ominąć, i trudno odkryć się dające skaleczenia zadane, lub gdzie inne oznaki skutecznego gwałtu zewnętrznego ukryte być mogą, jakto: oczodoły, jama nosowa, ustowa, gardłowa, przewód słuchowy zewnętrzny, okolica karku, podpasza, otwór stolcowy, u kobiet mających wiszące pierś, miejsca, które onemi zakryte bywają, osobliwie po lewej stronie, części płciowe zewnętrzne, u dzieci prócz tego jeszcze

schlechtstheile, bei Kindern überdieß noch die Fontanellen und die ganze Rückgratsgegend. Die gerichtliche Beschau darf sich jedoch nur dann auf die äußere Besichtigung beschränken, wenn der vorhandene hohe Grad der Fäulniß kein erhebliches weiteres Ergebniß aus der inneren Untersuchung gewärtigen läßt, und bei solchen Leichen kein Verdacht einer Vergiftung mit mineralischen Stoffen, oder einer Knochenverletzung vorhanden ist.

§. 39.

Bei der inneren Untersuchung ist die Öffnung des Kopfes, des Halses, der Brust- und Unterleibshöhle und zwar auch dann noch vorzunehmen, wenn eine Ursache des Todes bereits in einem oder dem anderen dieser Theile des Körpers aufgefunden worden wäre. Im Allgemeinen hat man sich bei der Sekzion an die anatomische Ordnung zu halten, sie bei dem Kopfe zu beginnen, und in derselben Reihenfolge wie bei der äußeren Besichtigung fortzusetzen.

Jeder Schnitt ist behutsam und in der Art zu führen, daß durch denselben nicht mehr Theile, als man beabsichtigt, getrennt werden. Insbesondere sind die Verletzungen der Venen, als: der Schilddrüsen-, der äußeren und inneren Drossel-, der Schlüsselbeinblutadern, der Hohladern, sowie überhaupt aller größeren Venen zu vermeiden. Nie darf ein Schnitt durch eine vorhandene Verletzung geführt werden, und wo eine solche in der sonst üblichen Schnittlinie liegt, ist von dieser abzuweichen, und jene gänzlich zu umgehen. Ist eine Verletzung an einer mit den Haupthöhlen des Körpers in keiner Verbindung stehenden Stelle vorhanden, so muß auch dieser Theil nach den Regeln der Kunst eröffnet, und alle Gebilde, in so weit sie von der Verletzung betroffen worden sind, näher untersucht werden. Es kann demnach die Eröffnung der Augen, der Nasenhöhlen, des äußeren oder inneren Gehörganges, des Rückenmarkkanales, des Hodensackes, des Mastdarmes, eines oder mehrerer Gelenke, oder die Präparirung der einen oder der anderen Extremität u. s. w. erforderlich werden.

§. 40.

Bei einer jeden Verletzung muß ihr Sitz durch die anatomische Benennung des verletzten Theiles angegeben, und, wo dieses ungenügend wäre, die nach Zollen bemessene Entfernung von einer oder der anderen Gegend desselben Theiles, des nächsten Gliedes oder Organes näher bestimmt werden. Es ist die Form und Gestalt wo möglich mit geometrischen Namen oder nach allgemein bekannten ähnlichen Dingen zu beschreiben; die Länge und Breite mittelst des Zollstabes genau zu bemessen, die Richtung anzuführen und zu erklären, ob die Verletzung eine Hieb-, Stich-, Schnitt- oder Schußwunde, eine Quetschung, Verbrennung u. s. w. ist; die Tiefe einer Verletzung kann außer der Bemerkung, daß selbe leicht, tief oder durchdringend ist, durch die äußere Besichtigung niemals genau angegeben werden, weil es unter keiner Voraussetzung gestattet ist, dieselbe durch Sondiren oder auf eine andere Art zu untersuchen. Erst nach Beendigung der Sekzion und Ermittlung aller verletzten Theile kann die Tiefe einer Verletzung mit Sicherheit beurtheilt werden. Deshalb müssen nach Beschreibung des äu-

ciemiącza i cała okolica grzbietu. Sądowe oględziny wtenczas tylko ograniczyć można na opatrywaniu zewnętrzném, jeżeli z powodu zachodzącego wysokiego stopnia zgnilizny ważniejszego nieco objawu z poszukiwania wewnętrznego oczekiwać nie przychodzi, i zarazem przy takich trupach podejrzenie o strucie ciałami ziemnymi, lub złamanie kości nie istnieje.

§. 39.

Przy poszukiwaniu wewnętrzném przedsiębrać należy otworzenie głowy, szyi, jamy piersiowej i brzusznej, i to nawet w tym razie, jeśli znaleziono przyczynę śmierci już w jednej lub drugiej części ciała. W ogóle przy egzenteracyi zachowany być powinien porządek anatomiczny, należy ją zacząć od głowy i tą samą kolejną dalej prowadzić, jak przy opatrywaniu zewnętrzném.

Każde cięcie skutecznić trzeba ostrożnie i w ten sposób, aby przezto więcej części, niż zamyślano, nie przecięto. Osobliwie unikać należy skaleczenia żył, mianowicie: żyły gruczołu tarczowego, żyły szyjnej zewnętrznej i wewnętrznej, żyły podobójczykowej, żył czecznych jakoteż w ogóle wszystkich żył większych. Nigdy nie należy cięcia robić w znalezioném skaleczeniu, a jeżeli takowe przypada w linię cięcia, zazwyczaj używaną, natenczas od tój zboczyć i skaleczenie całkiem obejść trzeba. Jeżeli skaleczenie znajduje się na miejscu, nie stojącym w żadnym związku z jedną z jam głównych ciała, natenczas trza i tę część według prawideł sztuki otworzyć i śledzić bliżej wszelkie twory, w mierze jak dotknięte zostały przez skaleczenie. Zająć zatem może potrzeba otworzenia ocz, jam nosowych, zewnętrznego lub wewnętrznego przewodu słuchowego, kanału rdzenia pacierzowego, worka jądrowego, kiszki odchodowej, jednego lub kilku stawów, jakoteż odrabianie jednej lub drugiej odnogi i t. d.

§. 40.

Przy każdym skaleczeniu podane być musi miejsce tegoż, podług miana anatomicznego części skaleczonej, i jeżeli to byłoby niedostatecznym, potrzeba bliżej oznaczyć oddalenie, zmierzone podług cali od jednej lub drugiej okolicy tójże części, od najbliższego członka lub narządu. Kształt i postać, gdzie można, opisać trzeba podług nazw geometrycznych lub podług znajomych w ogóle istot podobnych, długość i szerokość dokładnie zmierzyć miarą calową, kierunek podać, i wyjaśnić należy, czy skaleczenie jest raną ciosową, kłutą, ciętą lub postrzałową, stłuczeniem (kontuzją), oparzeniem i t. d. Głębokość skaleczenia oprócz uwagi, że takowe jest płytkie, głębokie lub wskrós przechodzące, nigdy za pomocą opatrywania zewnętrznego dokładnie oznaczoną być nie może, gdyż pod żadnym warunkiem nie jest dozwolono, zbadać takową za pomocą slednika lub w inny jaki sposób. Po ukończeniu dopiero egzenteracyi i wysledzeniu wszystkich części uszkodzonych, głębokość skaleczenia z pewnością osądzić się daje. Z tego powodu

feren Beschaffenheit der Verletzung die tiefer von ihr betroffenen Organe, wenn der Obduzent im weiteren Verlaufe der Untersuchung zu ihnen gelangt, in anatomischer Ordnung schichtenweise präparirt, bei jeder Schichte die betroffenen Theile benannt, und die Durchmesser der Verletzung nach Zoll und Linien angegeben werden. Durch die zusammengehaltene Beschreibung der einzelnen Schichten erlangt man die genaueste Ansicht über den Wundkanal und die Richtung desselben, sowie über die verletzten Gebilde. Sind mehrere Verletzungen vorhanden, so muß jede derselben auf die gleiche Weise beschrieben werden, wobei auch das Werkzeug, womit selbe beigebracht wurden, und die Art, auf welche letzteres angewendet worden sein dürfte, sodann ob nicht eine oder die andere Verletzung als Merkmal geleisteter Gegenwehr betrachtet werden müsse, zu begutachten ist.

Ferner sind die etwa vorgefundenen und möglicherweise gebrauchten Werkzeuge mit den vorhandenen Verletzungen selbst zu vergleichen. Nie dürfen dieselben aber in die Verwundungen, oder in die in Kleidungsstücken befindlichen Öffnungen, wodurch ihre ursprüngliche Form nur verändert würde, gebracht werden; sondern die hier erforderlichen Schlüsse sind aus der Form, Gestalt, Breite und Tiefe der Wunde, aus der Beschaffenheit ihrer Ränder und Winkel, und dem ähnlichen Zustande der Löcher in den Kleidungsstücken im Vergleiche mit der Form, Gestalt, Länge, Breite und Schwere des Werkzeuges, mit der Schärfe und Länge seiner Schneide, der Spitze, der Dicke des Rückens, der vorhandenen Scharten und Blutspuren u. s. w. herzuleiten.

§. 41.

Insbefondere ist aber bei eigentlichen Wunden, die an einer Leiche vorgefunden werden, ihre Form und Gestalt, ihre Größe nach der Länge und Breite, ihre Richtung, die scharfen, zackigen, lappigen, geschwollenen, glatten mit Blut unterlaufenen oder nicht unterlaufenen, nach ein- oder auswärts gerichteten Ränder, die spizigen, stumpfen, abgerundeten, oder sonst wie gearteten Winkel zu beschreiben; der Ausfluß von Blut, Galle, Speisebrei, Darminhalt u. dgl., sowie ein allenfalls vorhandener Vorfall eines Eingeweides zu bemerken; die Beschaffenheit ihrer Umgebung zu beobachten; eine bei Hieb-, Schnitt- und Stichwunden allenfalls mit vorhandene Quetschung zu berücksichtigen. Es müssen alle durch eine Verwundung verletzten Theile, und die Art und Weise dieser Verletzung, die hierdurch veranlaßten Folgen, wie sie in der Leiche vorzufinden sind, als: Ergießungen von Blut, Absonderungssäften und des Inhaltes hohler Organe in das Parenchym eines Eingeweides oder in eine Höhle ausgeforscht, in der Wunde enthaltene fremde Körper, als: Bruchstücke der gebrauchten Werkzeuge, Kugeln, Kleidungsstücke, Knochensplitter u. dgl. bezeichnet werden. Es ist zu sehen, ob nicht Röthung, Schwellung, Verdichtung des Gewebes an der Wunde und in ihrer Umgebung, blutige Infiltrationen, seröse, faserstoffige, eiterige zc. Ergüsse, sphacelöse oder jauchige Umwandlung derselben und der Gewebe, somit die Zeichen einer schon eingetretenen Ent-

po opisanu zewnętrznego stanu skaleczenia, należy dotknięte od niego w głębi narządy, jeżeli obducent w dalszym toku poszukiwania do nich dochodzi, warstwowo obrobić podług anatomicznego porządku, przy każdej warstwie dotknięte części wymienić i średnice skaleczenia podług cali i linii podać. Zebrane opisanie porównawcze warstw pojedynczych podaje najdokładniejszy pogląd na przewód rany i kierunek jej, jakoteż na twory uszkodzone. Jeżeli znajduje się więcej skaleczeń, natenczas każde z nich w równy sposób opisane być powinno, przyczem osądza się narzędzie, którym takowe zadane, i sposób, w jaki ostatnie użyte być mogło, potem czy nie ma jedno lub drugie skaleczenie uważanem być jako oznaka zaszłej walki odpornój.

Prócz tego porównać zaś trzeba znalezione poniekąd i może użyte narzędzia, z znajdującymi się skaleczeniami samemi. Takowe zaś nigdy nie powinny być wkładane w rany lub w otwory w odzieży znajdujące się, przezco by postać ich pierwiastkowa tylko zmienioną być mogła; wnioski bowiem tu potrzebne z kształtu, postaci, szerokości i głębokości ran, ze stanu ich brzegów i kątów i z podobnego stanu dziur w odzieży, w porównaniu z kształtem, postacią, długością, szerokością i ciężkością narzędzia, z ostrością i długością jego ostrza, końca, grubości tyłca, znajdujących się szczerbów i śladów krwi etc. wywodzone być powinny.

§. 41.

Osobliwie zaś przy ranach właściwych, okazujących się na trupie, opisać należy ich kształt i postać, wielkość ich wzdłuż i w szerz, kierunek, brzegi ostre żłóbkowane, płatkowe, obrzmiałe, gładkie, krwawo zasinione lub niezasinione, na zewnątrz lub wewnątrz podwinięte, kąty śpiczaste, tępe, zaokrąglone lub jakiegokolwiek bądź innego rodzaju; dostrzegać należy wylewu krwi, żółci, miazgi pokarmowój, treści trzewów i t. p. jakoteż przepukliny jelita, wypadkowo zachodzącej; trzeba uważać na zachowanie się jej okolicy; oraz względ mieć na zachodzące może jeszcze stłuczenie ran ciosowych, ciętych i kłótych. Wszystkie części przy zranieniu uszkodzone, jako i sposób i rodzaj tegoż skaleczenia, skutki ztąd wynikłe, jak ich w trupie znaleziono, wybadane zostać mają, mianowicie: wylewy w mięsno jelita lub w jamę jaką krwi, soków wydzielanych, i treści narządów wydrążonych, i oznaczyć trza ciała w ranie znajdujące się obce, jakoto: kawałki narzędzia użytego, kule, kawałki odzieży, odłamki kości i t. d. Uważać należy, czy jakieś zaczerwienienie, nabrzmienie, skupienie tkanki na ranie i przy jej okolicy, czy nacieki krwiste, wypociny wodniste, włókniste, ropne i t. p., przeistoczenia tychże i tkanek w zgorzelinę lub posokę, a więc, czy oznaki już zachodzącego zapalenia nie znajdują się, czy też zanieczyszczenie lub niezwykła całkiem jakość rany

zündung vorhanden seien, und ob eine Verunreinigung oder ganz ungewöhnliche Beschaffenheit der Wunde und des Wundkanals den Verdacht einer Vergiftung erzeuge.

§. 42.

Bei reinen Quetschwunden, die sich durch eine mehr oder weniger dunkelrothe Färbung der Haut zu erkennen geben, hat man vor Allem darauf zu sehen, ob auf diese Art gefärbte Stellen nicht durch Todtenflecke, Ekchymosen, Petechien oder durch andere Krankheitsprozesse, wie Typhus, Pyämie, Scharbath u. dgl. bedingte Blutunterlaufungen, durch heftige Muskelaustretungen, wie Krämpfe, Erbrechen, Husten, Springen, Laufen u. dgl. verursachte Blutanstretungen, oder wohl gar nur durch Muttermäler, Gefäßweiterungen u. dgl. bedingt worden sind. Jedesmal muß durch Einschnitte die Natur dieser Flecken genau erforscht werden.

Die Quetschwunden werden mit Rücksicht auf ihre Form, ihren Umfang u. an den Blutunterlaufungen der ganzen Haut und des unterliegenden Bindegewebes, sowie an der mehr oder weniger beträchtlichen Zerstörung dieser Gewebe, erkannt, und von den anderweitigen ähnlichen Färbungen der Haut nach den Grundsätzen der pathologischen Anatomie unterschieden.

Wenn sich diese dunkler gefärbten Stellen als Verletzungen beurkunden, so muß ihr Sitz, ihre Ausdehnung, die Form und der Grad der Zerstörung des Gewebes bezeichnet, die Gebilde, auf welche sie sich fortsetzen, als: Muskeln, größere Gefäße und Nervenstämme, Eingeweide, angeführt, auf allenfalls zerbrochene oder zerquetschte Knochen Bedacht genommen, ferner bei Eingeweiden und Muskeln gesehen werden, ob selbe nicht stellenweise und in welcher Ausdehnung geborsten sind, ob hierdurch nicht der Austritt von Blut oder anderen Flüssigkeiten, und in welcher Menge veranlaßt wurde. Es ist überdieß zu untersuchen, ob die gequetschten Stellen und ihre Umgebung die bereits im vorigen Paragraph angeführten Zeichen von Entzündung, Jauchung u. erkennen lassen, und endlich ob nicht, von der ursprünglich verletzten Stelle entfernt, besonders entgegengelegte Organe gleichfalls und in welcher Art verletzt worden sind.

§. 43.

Bei Schußwunden ist darauf zu sehen, ob nicht schon die Kleidungsstücke, sowie der getroffene Körperteil und dessen Umgebung von Pulver geschwärzt oder verbrannt seien, ob die Schußwunde denselben durchdringe oder nicht, wobei die Ein- und Austrittsöffnung im Allgemeinen dadurch beurtheilt wird, daß erstere eine kleinere, mit einwärts gefehrten Rändern versehene, oft mit einem Brandschorfe bezeichnete Wunde; letztere eine solche von größerem Umfange, mit auswärts gestülpten, mehr zerrissenen Rändern darstellt. Es sind die Richtung des Schußkanales und die hierbei verletzten Theile nach den bereits angegebenen Andeutungen (§. 40) zu erforschen. War der Schuß ein zusammengesetzter, das ist, durch mehrere Kugeln, Pfosten, Schrottkörner verursachter, so ist die Zahl der Wunden, ihre Entfernung von einander, sowie die Richtung und Verbindung der so gebildeten einzelnen Schußkanäle unter einander, zu beobachten; fremde

i przewodu jęj, nie wzbudza podejrzenia strucia.

§. 42.

Przy czystych stłuczenia ranach, dających się już rozpoznać z ubarwienia, mniej więcej ciemnoczerwonego skóry, przedewszystkiem na to uwagę zwrócić należy, czy miejsca w ten sposób ubarwione nie wynikły z sińców trupich, z sińców zwyczajnych, przystudzenie lub z nabiegłości krwi sprowadzonych przez choroby inne, jako przez tyfus, ropnicę, dzięgnę (gnilec), i t. p. lub z wystąpien krwi, zrzędzonych przez natężenie mięśni, jakoto: przez kurcz, wymiot, kaszel, skok, bieg i t. p. lub też czy wcale tylko sprawionemi zostały przez znamiona, rozszerzenie naczyń etc. Zawsze przyrodę tych plam trza wysledzić zapomocą nacięc.

Rany stłuczenia ze względu ich postaci, objętości etc. rozpoznać się dają z podbiegłości całej skóry i pod nią leżącej tkanki łącznej, jako też ze spustoszenia tychże tkanek mniej lub więcej znacznego, i od innych podobnych ubarwień skóry odróżnione być mogą według zasad anatomii patologicznej.

Jeżeli miejsca te, ciemniej ubarwione, okazują się jako skaleczenia, natenczas potrzeba oznaczyć ich siedzibę, rozpostrzenienie się, postać i stopień spustoszenia tkanki, przytoczyć twory, po których się rozciągają, mianowicie: mięsa (muszkuły), większe naczynia i nerwy, trzewy, uważać na kości, wypadkowo może złamane lub zmiążdżone, prócz tego obaczyć przy trzewach i mięsach, czy też takowe nie są miejscami i w jakiej rozciągłości rozpęknięte, czy z tego powodu wystąpienie krwi lub innych cieczy i w jakiej ilości nie zostało sprawione. Prócz tego trza zbadać, czy miejsca stłuczone i ich okolica nie dają rozpoznać przytoczone już w poprzednim paragrafie oznaki zapalenia, posoki etc. wreszcie, czy osobliwie przeciwległe, i od pierwiastkowo uszkodzonego miejsca oddalone narządy niezostały równie też, i w jaki sposób skaleczone.

§. 43.

Przy ranach postrzałowych na to uważać trzeba, czy nie jest już odzież, lub też część ciała uszkodzona i okolica jego prochem zczernioną lub spaloną, czy rana postrzałowa ją przebija czy nie, przyczem w ogóle otwór wstępny i odchodowy w ten sposób się osądza, iż pierwszy mniejszym, opatrzony brzegami wewnątrz podwiniętymi, często też jako rana oznaczona czarną krostą, ostatni zaś jako większej objętości i brzegi na zewnątrz zagięte, więcej rozdarte mający, okazuje się. Kierunek przewodu postrzałowego i części przytém uszkodzone według podanych już wskazań (§. 40) zbadane być mają. Jeżeli postrzał był złożony, to jest sprawiony przez więcej kul, lotek, ziarn śrótowych, natenczas na ilość ran, oddalenie ich wzajemne, jako też na kierunek i spojenie utworzonych tym sposobem pojedynczych przewodów postrzałowych między sobą uważać; ciała obce,

mit dem Schußmateriale eingedrungene Körper, als Kleidersegen, Schießpfropfe, Knochensplitter u. dgl. sind aufzusuchen, und auch bei Kugeln, die nicht oder nur leicht eingedrungen sind, die durch sie veranlaßten Veränderungen anzugeben.

§. 44.

Knochenbrüche und Verrenkungen sind vorerst, in soweit sich dieselben durch die äußere Besichtigung erkennen lassen, zu bestimmen, somit der zerbrochene Knochen, die verletzten Knochenverbindungen und Gelenke zu benennen, die dadurch veranlaßten Veränderungen in der Lage, Form, Länge, Beweglichkeit hervorzuheben, und die an den allgemeinen Decken ersichtlichen Erscheinungen zu beschreiben; nämlich: ob selbe unverändert oder mit Blut unterlaufen, sonst geröthet oder geschwollen sind, ob gleichzeitig eine Wunde und welcher Art vorhanden ist, ob sich in dieser Knochensplitter oder das eine oder andere Ende des zerbrochenen Knochens zeige. Bei der inneren Untersuchung von Knochenverletzungen müssen ausgiebige, jedoch nie eine vorhandene Wunde durchkreuzende Schnitte gemacht, die Beschaffenheit der inneren Fläche der Haut beschrieben, die gesammte Muskulatur bis auf den Knochen oder das verletzte Gelenk präparirt, auf Infiltrationen derselben mit Blut, auf theilweise oder gänzliche Zerreißung, auf vorhandene Verletzungen größerer Gefäße und Nerven Rücksicht genommen werden.

An dem zerbrochenen Knochen ist die Art des Bruches anzuführen, ob er vollkommen, unvollkommen, querschief, der Länge nach, mit Splitterung oder Zerschmetterung gebrochen erscheine, wobei größere Bruchstücke der Zahl und Form nach zu beschreiben sind. Bei Verrenkungen ist darauf zu sehen, ob sie frisch oder veraltet, vollkommen oder unvollkommen sind, wie weit die Knochenfügungen nach Zollen und Linien von einander abweichen, wie die Gelenkbänder beschaffen, ob sie bloß ausgedehnt oder zerrissen erscheinen, nach welcher Seite der verrenkte Knochen gerichtet, ob nicht an ihm oder innerhalb der Gelenkhöhle ein Bruch vorhanden sei. Ueberdies ist bei Knochenbrüchen und Verrenkungen darauf Rücksicht zu nehmen, ob nicht schon bestandene krankhafte Beschaffenheit der Knochen und Gelenkbänder zum Entstehen Jener Anlaß gegeben hat, endlich ob Erscheinungen einer Entzündung und welcher Art derselben vorhanden sind oder nicht.

§. 45.

Bei den, durch Verbrühen, Verbrennen oder durch Ägymittel entstandenen Verletzungen ist zu untersuchen, ob die Haut hell oder dunkel geröthet, oder anderweitig gefärbt, mehr oder weniger geschwollen sei, ob die Oberhaut zu kleineren oder größeren Blasen erhoben, und womit letztere erfüllt sind, ob die Oberhaut mangelt, ob die bloßgelegte Lederhaut in eine weiche, gelbliche oder graue Masse verwandelt, oder geschwärzt, schwartenartig vertrocknet, wie gebraten, oder gar mehr oder weniger verkohlt erscheine, ob die letzteren Erscheinungen bloß auf die Haut und das darunter liegende Zellgewebe sich beschränken, oder auch bis auf die Muskeln, Nerven und Gefäße, oder selbst auf den Knochen sich erstrecken. Es müssen die Spuren einer bereits eingetretenen Entzündung, Röthung, Schwellung, seröse, blutige, eitrige, jauchige u. Infiltrationen der verletzten

wciśnione z materiałem postrzałowym, mianowicie: łachmany sukien, flejtuchy, odłamki kości i t. p. wyszukać i także przy kulach, które wcale nie, lub tylko płytko wciśnięte zostały, zmiany przez nie zrządzone podać należy.

§. 44.

Złamania kości i zwichnienia oznaczone być powinny najprzód w miarę, jak rozpoznać się dają przy opatrzeniu zewnętrzném, a zatem należy wymienić kości złamane, spojenia uszkodzone kości i stawy takie, wyjawić zmiany z tego powodu zrządzone, w położeniu, postaci, długości, ruchu, i opisać zjawiska widoczne na powłokach powszechnych, jakoto: czy są niezmienione, czy téż krwią zabiegłe, zresztą inaczéj zaczerwienione albo nabrzmiałe, czy jednocześnie nie znajduje się rana i jakiego ta jest rodzaju, czy nie okazują się w niej odłamki kości lub koniec jeden lub drugi złamanéj kości. Przy śledzeniu wewnętrzném potrzeba prowadzić cięcia wydatne, które jednak nigdy nie powinny krzyżować się z raną obecną i opisać należy stan wewnętrzny powięzchni skóry, obrobić mięsiwo całe aż do kości, lub do stawu uszkodzonego, i względ mieć na przepociny krwi, na rozdarcie cząstkowe lub całkowite, na skaleczenia obecne naczyń większych i nerwów.

Jeżeli kość jest złamaną, przytoczyć należy rodzaj złamania, czy okazuje się jako całkowite lub nie, poprzeczno skośnie, lub wzdłuż z odławkami lub z rozmiążdżeniem uskutecznione, przycém opisać potrzeba większe kawałki złamania, co do ilości i postaci. Przy zwichnieniach zważać należy, czy są świeże czy stare, całkowite lub nie, w jakiej mierze według cali i linii oddalają się od siebie spojenia kości, jak się zachowują więzy przystawowe, czy okazują się tylko rozdęte, czy téż rozdarte, po której stronie zwichniona kość jest skierowaną, czy nie znajduje się na niej lub w wnętrzu jamy stawowéj jakie złamanie. Prócz tego trza mieć względ przy złamaniach kości i zwichnieniach, czy téż może już dłużej trwająca chorobowa jakość kości i więzów przystawowych nie dała powodu do powstania onych, wreszcie czy nie znajdują się objawy zapalenia i w jakim rodzaju lub nie.

§. 45.

Jeżeli skaleczenia pochodzą z oparzenia, z gorzelizny lub z środków żrących, natenczas zbadać trzeba, czy skóra jasno lub ciemno zaczerwienioną, lub jakkolwiek inaczéj ubarwioną, mniej lub więcej obrzmiałą jest, czy przyskórnia jest nadętą w pęcherze mniejsze lub większe, i czy ostatnie są napełnione, czy przyskórnia brakuje, czy obnażona skóra właściwa zmienioną nie jest w gąszcz miękkiej, żółtawej lub szarej, czy téż nie okazuje się szernioną, strupowato zeschniętą, jakby upieczoną, lub téż wcale mniej więcej zwęgloną, czy téż zjawiska ostatnie ograniczają się na skórę i tkaninę podległą komórkową, lub czy dosięgają téż mięśni nerwów i naczyń lub nawet i kości. Ślady przybyłego już zapalenia, zaczerwienienia, obrzmienia, nasiąki wodniste, krwawe, ropne, posokowe etc. uszko-

und der umgebenden Gebilde oder eine vielleicht schon sich zeigende Begrenzung, sowie nicht minder die konsekutiven, hypostatistischen, metastatistischen, pyämischen Erscheinungen auf den übrigen Organen angegeben werden.

§. 46.

Alle an einer Leiche vorfindlichen Verletzungen müssen aber auch in soferne beurtheilt werden, ob selbe vor oder nach dem Tode zugefügt worden sind, weshalb insbesondere bei jeder Verletzung auf alle jene Veränderungen Rücksicht zu nehmen ist, welche nur durch die Lebensthätigkeit hervorgebracht werden können, als: Blutunterlaufungen oder größere Blutergüsse, Klaffen der Wundränder, getrennter, in verschiedenem Grade kontraktiler Gewebe, Erscheinungen der eingetretenen Reaktion u. s. w.

Zweites Hauptstück.

Von der Vornahme der gerichtlichen Todtenbeschau insbesondere.

Erster Abschnitt.

Äußere Besichtigung der Leiche (Leichenschau).

§. 47.

Die äußere Besichtigung beginnt mit der allgemeinen Beschreibung der Leiche.

Diese hat an der Leiche die Größe, den regelmäßigen oder regelwidrigen Wuchs, die kräftige oder schwächliche Konstitution, das gute oder schlechte Genährtssein, ungewöhnliche Fettigkeit, krankhafte Abzehrung oder Volumens-Vergrößerung, den Grad der vorhandenen Leichenstarre, die Farbe der Körperoberfläche überhaupt, eine augenfällige Blässe oder besondere Pigmentirung, das Vorhandensein einer Gänsehaut, endlich die Art und Verbreitung der Todtenflecke, deren Natur durch Einschnitte zu konstatiren ist, zu berücksichtigen. Sie hat ferner krankhafte Veränderungen, welche über die ganze Oberfläche des Körpers oder einen größeren Theil derselben verbreitet sind, sowie in gleicher Ausdehnung vorhandene Verunreinigungen derselben mit Blut, Erde, Sand, Schlamm, Schmutz, Koth u. dgl., vorhandene Verletzungen aber nur bei größerer Verbreitung derselben zu erwähnen, da diese in der Regel bei der Besichtigung der einzelnen Theile anzuführen sind.

§. 48.

Bei Unbekannten hat die äußere Besichtigung mit der Personsbeschreibung anzufangen, in welche die Größe mit genauer Angabe des Maßes, das Geschlecht, das beiläufige Alter, die Körperbeschaffenheit überhaupt, die Farbe der Haare und Augen, die Form des Gesichtes, die Bildung der Stirne, der Nase, der Lippen, des Mundes, die Art des allenfalls vorhandenen Bartes, die Beschaffenheit der Zähne, andere auffallende Kennzeichen, als: Narben, Warzen, Muttermaler, durchstochene Ohrläppchen, Mißbildung u. s. w. aufzunehmen sind.

dzonych i pobliskich tworów lub też ograniczenie jakieś może się już okazujące, niemniej w innych narządach zjawiska chorób następowych, ściekowych, przerzuconych lub ropnicowych także wyrażone być powinny.

§. 46.

Wszelkie skaleczenia na trupie się znajdujące, także osądzone być mają ze względu, czy zrządzone zostały przed lub po śmierci; z powodu tego przetoż przy każdym skaleczeniu osobliwie uwzględnić należy wszelkie te zmiany, które tylko przez czynność żywotną skutecznione zostać mogą, jako to: siniaki lub wylewy większe krwi, rozstęp brzegów rany, rozdzielonych w różnym stopniu sprężystych tkanin, objawy przybyłej siły oddziaływania i t. d.

Cześć druga.

O przedsięwzięciu sądowych oględzin w szczególności.

Rozdział pierwszy.

Ogląd zewnętrzny trupa (wizya trupa).

§. 47.

Opatrywanie zewnętrzne rozpoczyna się z opisaniem ogółowem trupa:

Opisanie to trupa uwzględnia wielkość, wzrost prawidłowy lub nieprawidłowy, ciałotwór silny lub wąły, tuszę dobrą lub złą, niezwykłą otyłość, schnienie chorobowe lub zwiększenie objętości, stopień znajdującego się stężenia pośmiertnego, barwę powierzchni ciała w ogóle, widoczną bladość lub osobliwsze ubarwienie, znajdowanie się gęsiej skórki, wreszcie rodzaj i rozszerzenie sińców trupich, których przyrodę przez nacięcia ustalić należy. Powtóre nadmienić ma zmiany chorobowe, które rozciągają się nad całą powierzchnią ciała, lub po większej jej części, jako też w równym rozmiarze obecne zanieczyszczenia tychże krwią, ziemią, piaskiem, iłem, brudem, błotem i t. p., znajdujące się skaleczenia zaś tylko przy rozciągnięciu ich większej, gdyż takowe zwykle przy opatrywaniu części szczegółowych przytoczone zostać mają.

§. 48.

Opatrywanie zewnętrzne nieznamomych, rozpocząć się ma opisaniem osoby, przy którym nadmienią się wielkość, podając dokładnie miarę, płeć, wiek prawdopodobny, ciałotwór w ogóle, barwę włosów i ocz, zarys twarzy, układ czoła, nosa, warg, ust, rodzaj w przypadku znajdującej się brody, stan zębów i odznaki inne w oczy wpadające, mianowicie: blizny, brodawki, znamiona, przeklute uszka, wady utworowe etc.

§. 49.

Am Kopfe sind die Größe, die kugliche, längliche oder sonstige Gestalt desselben, die Länge und Farbe der Haare, ihr Reichthum oder Mangel, ihre Durchfeuchtung mit Blut, Wasser, oder einer anderen Flüssigkeit, ihre Verunreinigung mit Erde, Sand, Roth u. dgl., krankhafte Erscheinungen an der Kopfhaut, vorhandene Geschwülste ihrer Natur, Verletzungen ihrer Art nach zu beschreiben, die Färbung und der Ausdruck des Gesichtes zu bezeichnen; an den Augen ist zu bemerken, ob sie geöffnet oder geschlossen, hervorgetrieben oder eingesunken sind, wie ihre Binde- und Hornhaut, die Iris und Pupille beschaffen; ein allenfalls vorhandener Ausfluß aus der Nase, fremde in derselben befindliche Körper näher zu bestimmen; am Munde ist zu beobachten, ob er geschlossen, mehr oder weniger offen, die Unterlippe herabhängend, der Unterkiefer klaffend, beweglich oder steif, wie die Lippen gefärbt und geformt, ob sie feucht oder trocken, ob in der Mundhöhle Blut, Schleim, Wasser, Schaum, ausgebrochene Substanzen angesammelt, oder von Außen in selbe gelangte Körper vorhanden sind; an den Zähnen zu untersuchen, ob sie gesund oder schadhast, vollzählig oder fehlend, ob und in welchem Grade sie abgenützt oder frisch ausgebrochen sind; wie das Zahnfleisch im Allgemeinen und am Rande der Zähne beschaffen sei; ob die Zunge die gehörige oder eine abnorme Lage habe, ob sie geschwollen, roth oder unrein sei; welche Farbe die Schleimhaut des Mundes und der Rachenhöhle zeigt. Mit gleicher Rücksicht sind auch die Ohren zu untersuchen. Wo immer an diesen Theilen ein krankhafter Zustand oder eine Verletzung angetroffen wird, sind sie nach den hierüber gegebenen Regeln näher zu bestimmen.

§. 50.

Am Halse ist zu bemerken, ob er kurz oder lang, dünn oder dick, steif oder beweglich, im letzteren Falle ob er nicht ungewöhnlich gelenkig ist, ob die Hautvenen nicht augenfällig stehend sind; welche Größe, Form und Konsistenz ein vorhandener Kropf habe, ob sich am Halse nicht eine Furche von einem angelegt gewesenem Stricke, oder anderweitigen Würgebande vorfinde, in welchem Falle deren Lage, Tiefe, Breite, Richtung und Verlauf, sowie die normale oder schwartenartig vertrocknete oder sugillirte Beschaffenheit der bezüglichen Haut nebst dem allenfalls vorhandenen Würgebande und der Art seiner Anwendung zu beschreiben wäre; ob nicht Exforiationen, Eindrückte, Sugillationen als Spuren einer vorausgegangenen Würgung oder Verletzungen anderer Art, oder krankhafte Erscheinungen äußerlich am Halse wahrnehmbar seien. Insbesondere ist aber bei Schnittwunden zu erforschen, ob der Schnitt von der Linken zur Rechten oder umgekehrt geführt wurde, und ob nicht die Stelle, die er vorzüglich betroffen, eine nähere Kenntniß der verletzten Theile oder seine Form die Hand eines Schlächters von Seite des Thäters vermuthen lasse.

§. 51.

Bei der äußeren Besichtigung der Brust ist zu bemerken: die Breite, Wölbung und Abplattung, eine allenfalls vorhandene, regelwidrige Bildung derselben; bei weiblichen

§. 49.

O głowie opisać należy wielkość, postać jej kulistą, podłużną lub inną, długość i barwę włosów, obfitość ich lub brak, zwilgocenie ich krwią, wodą lub inną cieczą, zanieczyszczenie ich ziemią, piaskiem, błotem i t. p., zjawiska chorobowe ogłowia, obrzękłości obecne co do przyrody, skaleczenia co do rodzaju oznaczyć, ubarwienie i wyraz twarzy, i co do ocz wzmiankę uczynić należy, czy są otwarte, lub zamknięte, wystające lub zapadłe, jak się zachowuje ich łącznica i rogówka, tęczka i źrenica, bliżej trza oznaczyć, wypływ może zachodzący z nosa, ciała obce w nim zawarte; przy ustach uważać trza, czy są zamknięte, mniej więcej otwarte, czy dolna warga jest zwisłą, szczeka dolna rozpuszczoną, ruchomą lub stężalą, jak wargi ubarwione i ułożone, czy są wilgotne lub suche, czy w jamie ustnej zebrało się krwi, śluzu, wody, piany, ciał odrzuconych, lub czy też nie znajdują się ciała zewnątrz do niej weszłe; na zębach trza śledzić, czy są zdrowe lub uszkodzone, pełnoliczne lub brakujące, czy i w jakim stopniu są zużyte, lub czy są świeżo wyłamane; w jakim stanie się znajdują dziąsła w ogólności, i na brzegu zębów; czy język jest w położeniu prawidłowym lub nie, czy jest obrzmiały, czerwony lub nieczysty; jaką barwę okazuje błona śluzowa gęby i jamy gardłowej. Z tą samą ścisłością i uszy śledzić należy. Gdziekolwiek na częściach tych zastanoby chorobowy jaki stan, lub skaleczenia, takowe według podanych niniejszém prawideł bliżej oznaczone być powinny.

§. 50.

Przy szyi należy oznaczyć, czy jest krótką lub długą, wąską lub grubą, stężalą lub ruchomą, w wypadku ostatnim, czy nie jest zbyt giętką, czy nerwy skórne nie są widocznie nabrzmiałe; jaką wielkość, postać i tęgość posiada znajdująca się wola, czy nie masz na szyi brózdki od powrozu założonego lub od innej jakiejś taśmy do uduszenia, w którym to razie, jej położenie, głębokość, szerokość, kierunek i postęp, jako też stan prawidłowy lub strupiasto zeschły, lub zasiniony odnośnej skóry wraz z znajdującą się wypadkiem taśmą do uduszenia, oraz i sposób użycia téjże opisaćby należało; czy nie dają się spostrzedz przydarca skórne (zadrażnienia,) wgniecenia, siniaki, jako ślady poprzedzającego duszenia lub innego rodzaju uszkodzenia, lub inne pojawy chorobowe zewnętrzne na szyi. Osobliwie zaś przy ranach ciętych zbadać należy, czy cięcie od lewego do prawego boku, lub przeciwnie prowadzoném zostało, i czy miejsce, które najbardziej narażoném zostało, nie daje domyślać się bliższej wiadomości co do części skaleczonych, albo też kształtu jego ręki rzeźnika ze strony sprawcy.

§. 51.

Przy opatrywaniu zewnętrzném piersi oznaczyć potrzeba: szerokość, sklepienie i spłaszczenie, obecny wypadkiem nieprawidłowy jej rozwój; u trupów niewieścich

Zeichen die Beschaffenheit der Brüste, ob sie groß oder klein, prall oder welf sind, ob die Brustdrüse besonders stark entwickelt ist und Milch enthält, die Brustwarzen und ihre Höfe blaß oder dunkelfärbig erscheinen, ob Spuren von aufgetropftem Siegelack, schwartenartig vertrocknete Stellen, oder andere Zeichen vorgenommener Wiederbelebungsversuche vorhanden sind, ob die Haut an der Brust normal beschaffen, oder krankhaft verändert ist, oder ob Erscheinungen vorhanden sind, aus welchen auf eine organische Veränderung der inneren Gebilde geschlossen werden könnte. Angetroffene Verletzungen sind nach den im Allgemeinen gegebenen Regeln zu beschreiben, und in dieser Hinsicht bei Weibern mit hängenden Brüsten der davon verdeckte Theil vorzüglich zu untersuchen; bei Unbekannten sind der Haarwuchs, sowie andere schon oben bemerkte auffallende Kennzeichen nicht zu übersehen.

§. 52.

Am Bauche ist die mäßige oder beträchtliche, gleichförmige oder nur theilweise Aufreibung desselben, sammt deren Veranlassung durch Luft, Flüssigkeiten oder einen anderen erkennbaren Körper, oder aber das augenfällige Eingefunkensein desselben anzugeben, hierauf sind die Beschaffenheit der Haut und die auf derselben vorgefundenen, grün, roth, blau, oder anders gefärbten Flecken, oder weißlichen, narbenähnlichen Streifen, nach ihrem Sitze und ihrer Ausdehnung zu beschreiben, überdieß aber ist sich in jedem Falle durch Einschnitte Gewißheit über die eigentliche Natur dieser Flecken und Streifen zu verschaffen; ebenso ist der Inhalt vorgefundener oberflächlicher Geschwülste, nachdem früher ihr Sitz, ihre Größe, ihre harte oder weiche, schwappende oder elastische Beschaffenheit beschrieben wurde, durch Einschnitte näher zu bestimmen, und so wie die Flecken nach dem vorhandenen Grade der Fäulniß oder den angetroffenen Verletzungen, welche vorschristmäßig zu verzeichnen sind, zu beurtheilen; ferner ist auch auf die hier leicht möglichen Fälle der Einklemmung oder des Vorfalles eines Unterleibsorganes, sowie auf vorhandene Symptome einer Entzündung oder deren Ausgänge Bedacht zu nehmen; vorhandene Vorlagerungen sind nach ihrem Sitze, ihrer Größe und Beschaffenheit zu beschreiben.

§. 53.

Bei weiblichen Leichen ist noch insbesondere zu sehen, ob der Unterleib angemessen gewölbt, oder die Haut welf, faltig, mit narbenähnlichen Streifen versehen, oder ob andererseits eine Ausdehnung des Bauches durch die bereits deutlich fühlbare Gebärmutter, welche sich als eine runde, harte Kugel über dem Schambeine zu erkennen gibt, wahrzunehmen ist, in diesem Falle sodann, ob bereits der Nabel mehr oder weniger verstrichen ist, und der Grund der Gebärmutter bis zum Nabel reicht oder ihn wohl gar überragt, indem letztere Erscheinungen als Zeichen theils der Schwangerschaft, theils der vorhanden gewesenen Anzeige zur Bornahme des Kaiserschnittes anzusehen sind. Sollte aber ein solcher vorgenommen worden sein, so ist zu beachten, ob die Wundränder mit der gleichen Vorsicht wie an einer Lebenden durch einen kunstgemäßen Ver-

skład onychże, czy są wielkie lub małe, wyprężone lub wietkie, czy gruczoł piersiowy jest nader mocno rozwinięty, czy zawiera mléko, czy brodawki piersiowe i obwódka ich okazują się blado- czy ciemno-ubarwione, czy nie znajdują się ślady z laku nakapanego, lub miejsca strupiastozeschłe, lub inne odznaki przedsięwziętych prób odżywiania, czy skóra na piersiach zachowuje się prawidłowo, lub chorobowo jest zmienioną, lub czy téż nie znajdują się zjawiska, z których możnaby wnioskować na zmianę organiczną układów wewnętrznych. Skaleczenia nadybane opisane być mają, według danych w ogóle prawideł, i z tego względu u kobiet z wisłemi sutkami osobliwie część przez nie przykrytą śledzić trzeba; u nieznanomych nie należy przeoczyć wyrostu włosów, jakotéż innych w górze nadmienionych odznaków uderzających.

§. 52.

Przy brzuchu należy podać nabrzmienie jego mierne lub znaczne, jednostajne, lub częściowe, wraz z powodem danym przez powietrze, cieczę, lub inne jakie ciało rozeznac się dające, lub téż zaś widoczną jego zapadłość, potém trza opisać zachowanie się skóry i znalezionych na niej plam, zielono, czerwono, sino, lub inaczej ubarwionych, lub téż prążków białawych, bliznowatych, co do ich siedliska i rozszerzenia, prócz tego zapewnić się trzeba w każdym wypadku przez nacięcia o właściwej przyrodzie tych plam i prążków; tak samo téż i zawartość znalezionych obrzękłości powierzchownych, opisując wprzód ich siedlisko, wielkość, jakość twardą lub miękką, chębliwą lub sprężystą, przez nacięcia bliżej oznaczyć trza i osądzić tak jak plamy, podług zachodzącego stopnia zgnilizny, lub nadybanych uszkodzeń, które według przepisu skręślić należy; prócz tego zwrócić trza uwagę na możebne tu wypadki uwięzienia lub wywinienia narządu jakiegoś brzuszego, jakotéż na obecne pojawy zapalenia, lub zakończenia tegoż; przepukliny znajdujące się co do siedliska, wielkości i własności, opisane być mają.

§. 53.

Przy trupach niewieścich szczególnie jeszcze na to zważać potrzeba, czy brzuch należycie jest sklepiony, czy téż skóra jest zwiędłą, zmarszczoną, opatrzoną prążkami bliznowatemi, lub czy téż przeciwnie nie daje się spostrzedz rozdęcie brzucha przez macicę, dokładnie już uczuć się dającą, którą rozpoznać można jako kulę okrągłą i twardą nad kośćciami łonowemi, w takim wypadku jeszcze, czy téż już pępek mniej więcej zgladzony jest, czy dno macicy dosięga pępka lub już nawet wystaje nad nim, albowiem zjawiska ostatnie uważane być powinny jako oznaki częścią brzemienności, częścią byłéj konieczności przedsięwzięcia rozcięcia macicy. Jeźliby zaś takowa skuteczną została, natenczas uważać trza, czy brzegi rany z tą samą przezornością jak na osobie żywéj za pomocą opaski chirurgicznój, lub

band, oder ob dieselben bloß mit der Kirschnernacht oder einzelnen Hefen vereinigt, oder wohl gar gänzlich ohne Verband geblieben seien.

Aus den im §. 35 angeführten Gründen dürfte sich der Fall, daß der Kaiserschnitt von den zur gerichtlichen Beschau berufenen Ärzten vorgenommen werden müßte, nicht ergeben.

§. 54.

Die äußere Befichtigung der männlichen und weiblichen Geschlechtstheile wird nur dann vorgenommen, wenn sich an denselben krankhafte oder sonst ungewöhnliche Erscheinungen zeigen, sie von Verletzungen betroffen worden sind, oder der Richter ihre Untersuchung aus besondern jedoch bekannt gemachten Veranlassungen verlangt; wo dann bei Männern die Länge, Form und Farbe des Gliedes, die bedeckte oder entblößte Eichel, die Beschaffenheit der Mündung der Harnröhre, Spuren von Samenergießungen oder krankhaften Ausflüssen, Geschwüre, Narben und Deformitäten, ferner die Farbe des Hodensackes, die Behaarung desselben und des Schamberges, die Gegenwart oder Abwesenheit und Beschaffenheit der Hoden und des Samenstranges zu beschreiben sind; bei Weibern dagegen die Lage und Richtung der Scham, die Beschaffenheit der äußeren und inneren Schamlippen, die Anwesenheit und Form des Hymens, der Klunzeln, der Scheide, der Klitoris, des Fremulums angegeben, und bei letzteren noch insbesondere untersucht werden müßte, ob dasselbe und das Mittelfleisch eingerissen erscheine, ob Spuren von Samen oder anderen Flüssigkeiten in der Scheide, Geschwüre, Geschwülste, Auswüchse an selber vorhanden sind, ob die Gebärmutter oder ein Theil der Scheide vorgefallen ist, endlich ob fremde Körper in ihr enthalten sind. Verletzungen an diesen Theilen wären nach den allgemeinen Regeln zu erforschen und zu beschreiben.

§. 55.

An den oberen und unteren Extremitäten ist anzugeben, ob sie steif oder in welchem Grade gelenkig, ob ihre Muskeln gespannt, oder ungewöhnlich erschlafft erscheinen, wie ihre Haut beschaffen ist, ob an den Oberschenkeln und an der hinteren Fläche der Oberarme eine Gänsehaut nicht besonders augenfällig sei, ob an denselben Spuren von frischen, allenfalls nicht kunstgemäß verbundenen Adereröffnungen, schwartenartig vertrocknete Stellen, oder anderweitige Anzeichen vorgenommener Wiederbelebungsversuche vorfindlich seien. Durch Fäulniß oder Krankheit bedingte Veränderungen, sowie vorgefundene Verletzungen sind nach der bereits bekannten Weise zu beschreiben, insbesondere sind auch noch die Achselgruben zu untersuchen. Es ist zu beobachten, ob nicht aus der Farbe und Dicke der Haut an den Händen und Füßen bei unbekanntem Personen auf die Lebensweise und Profession derselben geschlossen werden könne; ob die Finger gestreckt, leicht gebogen oder krampfhaft zusammengezogen sind, es ist die Art der Blutspuren an ihnen, ihre Schwärzung durch Pulver oder andere Verunreinigungen an den-

tylko szwem kuśnierskim, lub pojedynczemi szwami spojone zostały, lub czy też je wcale bez opatrzenia chirurgicznego zostawiono.

Z powodów wymienionych w §. 35 nie tak łatwo mógłby się zdarzyć wypadek, iżby rozcięcie macicy uskutecznić przypadają lekarzom powołanym do oględzin sądowych.

§. 54.

Opatrywanie zewnętrzne płodników i rodników wtedy tylko uskutecznia się, jeżeli okazują się na nich chorobowe lub inne niezwykle zjawiska, jeżeli uszkodzone zostały, lub jeżeli sędzia śledzenia ich zażąda z przyczyn osobliwszych, lecz oznajmionych, w którym to razie u mężczyzn długość, postać i barwa prącia, żołądź okryta lub obnażona, własności otworu rurki moczowej, ślady wylewu nasienia lub innych cieczy chorobowych, wrzody, blizny i wady utworzone, prócz tego barwa worka moczowego, pokrycie jego i wzgórek łonowego włosami, obecność lub brak, tudzież stan jąder i powrózka nasiennego opisane być mają; u kobiet zaś podać należy położenie i kierunek łona niewieściego, własności warg łonowych zewnętrznych i wewnętrznych, obecność i postać błony niewieściej, zmarszczek, pochwy macicznej, łechtaczki, ścięgawki, jako też przy ostatniej jeszcze szczegółowo wysledzić należałoby, czy ona jako i międzykrocze nie są przerwane, czy w pochwie macicznej nie znajdują się ślady nasienia lub innej cieczy, wrzody, obrzękłości, narośle, czy macica lub część pochwy nie opadła, wreszcie czy nie znajdują się w niej ciała obce. Skaleczenia tych części miałyby być wysledzone i opisane według prawideł ogólnych.

§. 55.

Przy odnogach górnych i dolnych podać należy, czy są stężałe, lub w jakim stopniu giętkie, czy mięsna ich są naprężone lub okazują się nadzwyczaj wątłe, w jakim się stanie znajduje ich skóra, czy nie jest widoczną gęsia skórka osobliwie na udach i na tylnej powierzchni ramienia, czy nie znajdują się na nich ślady świeżych a może niezgodnie z prawidłami sztuki podwiązanych upustów krwi, lub miejsca strupiastozeschłe, jako też inne oznaki podjętych prób odżywiania. Zmiany z zgnilizny lub choroby pochodzące, jako też uszkodzenia znalezione, w sposób już znany opisać, i osobliwie jeszcze podpasza zbadać należy. Trza uważać na to, czy z barwy i grubości skóry u rąk i nóg u osób nieznanomych nie możnaby wnioskować na rodzaj ich życia i zarobku; czy palce są wyprostowane, lekko zgięte lub nader skurczone, rodzaj śladów na nich krwawych, ich zczernienie przez proch lub inne zanieczyszczenia nadmienić i obaczyć należy, czy między palcami i paznokciami nie znajdują się włosy lub inne ciała, jako też ska-

selben zu bemerken und zu sehen, ob zwischen den Fingern und Nägeln nicht Haare oder andere Gegenstände, so wie Verletzungen, als: Rize, Schnitte und Risse als Zeichen geleisteter Gegenwehr sich befinden.

§. 56.

Hierauf wird die Leiche auf die Seite gelegt, der Nacken und der ganze Verlauf der Wirbelsäule auf etwa vorhandene, wenn auch dem äußeren Ansehen nach nur unbedeutende Verletzungen untersucht, eine jede derartige Spur durch Einschnitte näher erforscht, und bei einer bis in die Nähe der Wirbelsäule dringenden Blutunterlaufung auch die innere Untersuchung des Rückenmarkkanales später vorgenommen, welche bei bedeutenden Verletzungen einer solchen Stelle, wie es sich von selbst versteht, gleichfalls stattzufinden hat.

Es ist bei dieser Lage der Leiche auch auf einen aus dem After erfolgten Ausfluß zu sehen, dessen Quellen, wenn er blutig wäre, bei der inneren Untersuchung nachgeforscht werden müßte. Die weiteren am Rücken einer Leiche vorfindlichen Veränderungen und Verletzungen sind, sowie überall, besonders zu beschreiben.

§. 57

Nach der Beendigung der äußeren Besichtigung ist es rätzlich, die Leiche noch einmal bezüglich aller den Thatbestand erklärenden Umstände zu überblicken, um allenfalls übersehene Gegenstände nachtragen zu können; worauf, wenn nichts weiteres zu bemerken wäre, die äußere Besichtigung im Protokolle mit den Worten geschlossen wird: „sonst am übrigen Körper nach wiederholt vorgenommener genauer Besichtigung keine Spur von einer (anderweitig) erlittenen Gewaltthätigkeit oder geleisteten Gegenwehr, sowie keine weiteren Kennzeichen der Person“; letzteres in dem Falle, als die Leiche die eines Unbekannten war. Nur in Fällen, wo den bestehenden Vorschriften gemäß Wiederbelebungsversuche vorzunehmen waren und diese unterblieben oder nur ungenügend vorgenommen worden sind, müßte auch hierüber die nothwendige Bemerkung angeführt werden.

Zweiter Abschnitt.

Innere Untersuchung der Leiche (Leichenöffnung).

§. 58.

Nach Beendigung der äußeren Besichtigung wird zur inneren Untersuchung geschritten. Obwohl die hier folgenden allgemeinen Vorschriften in der Regel zu beobachten sein werden, so versteht es sich von selbst, daß je nach dem konkreten Falle eine Abweichung davon stattfinden könne, eine jede unnütze Verstümmelung der Leiche aber vermieden werden müsse.

§. 59.

Nach der im §. 39 enthaltenen Vorschrift hat die Eröffnung der Leiche mit jener des Kopfes zu beginnen, zu welchem Zwecke die Schädelhaube durch einen, hinter dem

leczenia, mianowicie: zdraśnięcia, cięcia, przerwy, jako oznaki wykonanej obrony odpornej.

§. 56.

Potém kładzie się trupa na bok i śledzi się kark, jako téż stos pacierzowy w całym jego postępie ze względu, czy nie znajdują się poniekąd skaleczenia jakie, chociaż na piérwszy wzrok tylko nieznaczne, każdy takowy ślad bliżej zbadać należy przez nacięcia i przy podbiegłości krwistej, dochodzącej aż do bliskości stosu kręgowego, należy później przedsiębrać także i wewnętrzne poszukiwanie przewodu rdzenia pacierzowego, co przy skaleczeniach znacznych miejsca takiego, jak to już samo przez się rozumie się, także uskutecznióm być powinno.

W tém położeniu trupa uważać téż potrzeba na wypływ jaki, odchodzący stolcem, którego źródła, jeżeli takowy byłby krwawy, przy śledzeniu wewnętrzném poszukiwać się mają. Dalsze obecne zmiany i skaleczenia na grzbiecie trupa jak wszędzie, tak i tu osobno opisać należy.

§. 57.

Po ukończeniu zewnętrznego opatrywania trupa, pożytecznóm będzie, zrobić jeszcze raz pogląd na wszystkie, istotę śledzenia wyjaśniające okoliczności, aby w przypadku przedmioty przewidziane uzupełnić można; poczém, jeżeli dalej o niczém wzmiankę uczynić nie ma, zakończy się opatrywanie zewnętrzne w protokóle słowami: „prócz tego na całym ciele po dokładném opatrywaniu, powtórnie uskutecznióm, żadnego śladu poniesionej (inaczej) gwałtowności lub uskutecznionej obrony odpornej, jako téż żadnych innych odznaków osoby“; ostatnie w tym razie jeżeli trup ten był osoby nieznanem. Tylko w wypadkach, w których zgodnie z przepisami istniejącymi, próby odżywiania przedsiębrane być miały, i takowe nie przyszły do skutku lub tylko niedokładnie uskutecznione zostały, także i o tém potrzebną wzmiankę uczynić należałoby.

Rozdział drugi.

Wewnętrzne śledzenie trupa (sekcya trupa).

§. 58.

Skończywszy opatrywanie zewnętrzne, przystępuje się do śledzenia wewnętrznego. Aczkolwiek następujące tu ogólne przepisy zazwyczaj wykonane być powinny, to téż samo przez się już rozumie się, iż w miarę wypadku stanowczego zboczenie od tego miejsce mieć może, każde niepotrzebne uszkodzenie trupa zaś unikane być musi.

§. 59.

Podług wzoru, zawartego w §. 39, otworzenie trupa od głowy rozpocząć się ma; w tym celu powłoka czaszki rozcina się, poczawszy cięcie przenikające osta-

rechten Ohre anfangenden, die letztere bis an den Knochen durchdringenden, quer über den Kopf bis an die Hinterfläche des linken Ohres reichenden Schnitt getrennt wird. Der auf diese Art gebildete vordere Lappen ist nach Loslösung des Verbindungs-Zellengewebes über das Gesicht, der hintere über das Hinterhaupt zu schlagen. An der Kopfhaut ist ihre Dicke, ihr Blutreichthum, an ihrer inneren Fläche Blutunterlaufungen, Blutungen, Erysudate, deren Beschaffenheit, Sitz und Ausdehnung zu beobachten, und dabei zu berücksichtigen, ob dieselben mit äußerlich getroffenen Verletzungen im ursächlichen Zusammenhange stehen, und bei durchdringenden Wunden ihre Beschaffenheit an der inneren Fläche der Kopfhaut zu beschreiben. In gleicher Beziehung ist auch die Oberfläche des Schädelgewölbes zu untersuchen, jedoch hier nachzusehen, ob nicht Kostrennungen der Weinhaut, einfache oder nach mehrfachen Richtungen hin verlaufende Knochensprünge, aneinander gewichene Nähte, Abspaltungen oder Eindrück der äußeren Tafel; Brüche und Zertrümmerungen des Knochens mit oder ohne Eindruck vorhanden sind. Wo immer der Verdacht einer Knochenverletzung obwaltet, ist es rätlich, die Weinhaut abzuschaben, um den bloßliegenden Knochen desto genauer beobachten zu können. Ebenso sind vorhandene krankhafte Erscheinungen, als: Erysudate, Nekrose, Karies, Narben, Hyperostosen, Aftersbildungen u. s. w. und durch chirurgische Hilfeleistungen bedingte Verletzungen gehörig zu würdigen.

§. 60.

Die Eröffnung des Schädels selbst wird am zweckmäßigsten mit einer Bogensäge vorgenommen. Nachdem zur Vermeidung des Verlegens der Zähne des Sägeblattes die beiden Schlafmuskeln entfernt sind, der in die Schnittfläche fallende Theil der Knochenhaut weggeschabt ist, und ein Gehilfe mit einem Tuche den Knopf in beide Hände gefaßt hat, wird die Säge in der Mitte der Stirne, einen halben Zoll vom oberen Rande der Augenhöhlen entfernt, wenn nicht der spezielle Fall einen besonderen Schnitt erfordert, senkrecht angesetzt, durch das Nagelglied des linken Daumens in der Richtung erhalten, und mit anfangs kürzeren, dann längeren Zügen der erste Einschnitt gemacht. Um das Einklemmen der Säge zu vermeiden, muß die senkrechte Richtung beibehalten, und jeder stärkere Druck vermieden, die Züge aber ausgiebig geführt werden. Der auf diese Art erlangte Einschnitt ist dann zu beiden Seiten mit der nöthigen Behutsamkeit so lange in die Tiefe zu führen, bis der Knochen ringsherum durchsägt ist, ohne, so viel wie möglich, die darunter liegenden Hirnhäute oder wohl gar das Gehirn zu verletzen. Nicht durchsagte Stellen, wie selbe am Stirn- und Hinterhauptsbene vorzukommen pflegen, werden durch Einführung des Sprengers oder in Ermanglung dessen eines Meißels, die mit leichten Schlägen einzukellen und sodann um ihre Achse zu drehen sind, ohne Schwierigkeiten getrennt, hierauf durch Herabsenken der Handhabe des eingeführten Instrumentes das Schädelgewölbe in soweit gehoben, um mit den Fingern der linken Hand den Rand fassen und die ganze Decke von vorne nach rückwärts abheben zu können. Hierbei müssen feste Verbindungen mit der harten Hirn-

nią aż do kości, za uchem prawém i dosięgając nim w poprzek głowy powierzchnią tylną ucha lewego. Płatek przodkowy, w ten sposób utworzony, ściąga się, odrobiwszy tkankę komórkową łączną, na twarz, tylny na tyłogłów. Na ogłowie spostrzegać należy jego grubość, obfitość w krew, po powierzchni wewnętrznej nabiegłości krwiste, zakrwawienia i wypociny, stan, siedlisko i rozszerzenie się tychże, przytém trza uwzględnić, czy takowe stoją w dowodnym związku z skałeczeniami zewnątrznie poniesionemi, a przy ranach przebijających opisać należy ich właściwość na powierzchni wewnętrznej ogłowia. Pod tym samym względem śledzić należy powierzchnią sklepienia czaszki, jednak popatrzeć tutaj trzeba, czy nie znajdują się rozdzielenia przykostu, rozpeki kości pojedyncze lub w kilku kierunkach postępujące, szwy rozeszłe, odłamki lub wgniecenia blaszki zewnętrznej; złamania i rozmiążdżenia kości z wgnieceniem połączone lub bez tego. Wszędzie gdzie tylko zachodzi podejrzenie uszkodzenia kości, pożytecznóm będzie, przykostnią oskrobać, aby można nagą kość tém dokładniej opatrzeć. Tak samo téż znajdujące się powawy chorobowe, jako to: wypociny, zgorzelinę, zpruchnienie, blizny, narosty kostne, twory wadliwe i t. d. jakotóż skałeczenia zrządzone przez pomoc daną chirurgiczną, należyce ocenionemi być powinny.

§. 60.

Otworzenie czaszki saméj najdogodniéj uskutecznia się piłą łukowatą. Po odaleniu obu mięśni skroniowych w celu zapobieżenia zagięciu się ząbków blatu piłą i po oskrobaniu téj części przykostni, która przypada w obręb cięcia, potém gdy pomocnik ujął sukнем głowę w obie ręce, przykłada się, jeżeli szczególny jakiś wypadek nie wymaga cięcia osobliwszego, piłę w środku czoła pionowo, w oddaleniu pół cala od brzegu górnego oczodołów, utrzymuje się takową w tym kierunku za pomocą członka paznokciowego, wielkiego palca lewego i robi się pociągami, z początku mniejszemi, potém większemi, piérwsze nacięcie. Aby uniknąć uwięzienia piły, trza zachować pionowy kierunek, unikać przycisku mocniejszego, pociągnięcia zaś wydatnie prowadzić. Nacięcie w ten sposób uskutecznione, z obu stron potém w głąb prowadzi się z potrzebną ostrożnością tak długo, aż kość w około nie została przepiłowaną, nie nadwierzając o ile możebnie, podległych osłon mózgowych, lub wcale mózgu samego. Miejsca nieprzepiłowane, jak to zdarzyć się zwykło u kości czelnej i tyłogłowia, rozdziela się bez trudności za pomocą włożonego dźwigadła, lub w braku tegoż, dłota, które lekkimi razami wklinać i potém o oś ich okręcić potrzeba, poczem schylając rękojeść narzędzia włożonego, podnieść należy sklepienie czaszki o tyle, aby można palcami lewéj ręki brzeg jego ująć i całą pokrywkę z przodu w tył odjąć. Przytém złączenia mocne z błoną twardą mózgu, czasem przy pomocy łopatki mózgowéj lub innego przydatnego narzędzia oddzielić trzeba, jakotóż sprawione przez co bądź oddzie-

haut zuweilen unter Beihilfe des Hirnspatels oder eines anderen geeigneten Instrumentes getrennt und dieses, sowie eine, wodurch immer bedingte Ablösung der harten Hirnhaut von der inneren Glastafel, unter Angabe des Umfanges, in welchem dieß geschah, angemerkt werden.

§. 61.

Hierauf wird das Schädelgewölbe nach seiner Form, Dicke und Schwere, dem Verhältnisse der Diploë zur Kindensubstanz beschrieben, gegen das Licht gehalten, um allenfalls vorhandene, ungewöhnlich durchsichtige und dünne Stellen zu entdecken, bezüglich der regelmäßigen, geschwundenen, auffallend tiefen oder fremdartigen Eindrücke untersucht, das Vorhandensein krankhafter Zustände dieses Knochens bemerkt und gesehen, ob nicht Eindrücke, Fissuren und Splitterungen auf der inneren Glastafel, ohne Verletzungen der äußeren, oder andere sogenannte Kontrafissuren vorhanden sind, und wo beide Tafeln sich an der gleichen Stelle verletzt zeigen, ob die Verletzungen gleich oder auf welche Art und Weise verschieden erscheinen, darauf zu sehen, ob die innere Glastafel glatt, oder vielleicht rauh, wie angeätzt oder überhaupt anderweitig pathologisch beschaffen ist.

§. 62.

An der harten Hirnhaut ist die ungewöhnliche Spannung oder Erschlaffung, die Überfüllung ihrer Gefäße mit Blut oder eine auffallende Blutleere, ihre mehr oder weniger röthliche Farbe oder Blässe zu beobachten. Bei vorhandenen Blutergießungen ist der flüssige oder geronnene Zustand, der Sitz, die Ausdehnung und Menge des ergossenen Blutes, die Frische oder durch längeren Bestand bereits veränderte Beschaffenheit desselben anzugeben, ob die auf der inneren Glastafel vorfindlichen pathologischen Veränderungen sich auch auf die harte Hirnhaut und in welcher Weise erstrecken, bei Knocheneindrücken und Splitterbrüchen ist zu beobachten, ob dieselben, und in welcher Weise die harte Hirnhaut mit verletzt haben, ob Splitter, Knochenstücke oder andere fremde Körper in das Gehirn eingedrungen sind, welche Ausdehnung die auf der harten Hirnhaut befindlichen Verletzungen haben, ob durch letztere nicht Parthien des Gehirnes und in welchem Zustande hervortreten. Endlich wird der große Sichelbehälter von vorne nach rückwärts mittelst eines Skalpelles eröffnet, die Menge des in ihm enthaltenen Blutes oder der darin allenfalls vorgefundenen Erysubate oder andere pathologische Veränderungen angegeben.

§. 63.

Nun wird die harte Hirnhaut am vorderen Theile des großen Sichelfortsatzes zunächst des durchsägten Schädels mittelst eines spitzigen Skalpelles aufgeschlitzt, und der Schnitt längs dem abgesägten Schädelgrunde bis zum hinteren Ende der Sichel fortgeführt, auf der andern Seite auf gleiche Weise verfahren, die hierdurch gelösten Blätter umgeschlagen und hierbei Rücksicht genommen auf die Menge und Beschaffenheit der

lenie błony twardej mózgu od blaszki zewnętrznej szklanej, z podaniem objętości, w której to skutecznionem zostało, wyszczególnić należy.

§. 61.

Następnie opisuje się sklepienie czaszki co do postaci, grubości, ciężaru i co do stosunku istoty gębczastej do istoty korowej, trza je trzymać do światła, aby wykryć znajdujące się przypadkowo nadwyzczaj przezrocyste lub rozrzedzone miejsca, takowych się śledzi co do prawidłowych, zniszczonych, nader głębokich lub odrębnych wklęsłości, wyszczególnia się obecność chorobowego stanu tej kości, opatruje się, czy nie znajdują się wklęsłości, szczeliny i zdruzgotania na blaszce wewnętrznej szklanej bez uszkodzenia zewnętrznej, lub inne, tak zwane rozpęki przeciwległe, a gdzie obie blaszki w tém samym miejscu uszkodzone okazują się, czy skaleczenia wydają się jednakowe, lub w jaki sposób i w jakiej mierze różnione, patrzeć należy na to, czy wewnętrzna blaszka szklanna jest gładką, lub może chropawą, jakby wygryzioną, lub czy w ogóle inaczej chorobową się nie okazuje.

§. 62.

Na błonie twardej mózgu uważać należy na nadwyzczajne zwałenie lub na prężenie i przepelnienie jej naczyń krwią, lub uderzający brak krwi, barwę jej mniej więcej czerwonawą, lub jej bładosc. Przy znajdujących się wystąpieniach krwi stan téjże płynny lub skrzepty, siedlisko, rozległość i ilość wystąpionej krwi, świeżosc lub przez dłuższe przechowanie już zmienioną własność téjże podać należy, prócz tego, czy i w jaki sposób zmiany chorobowe obecne na wewnętrznej blaszce szklanej rozpościerają się téż i na błonie twardej, przy wgnieceniach i zmiżdżeniach kości dostrzegać należy czy takowe, i w jaki sposób błonę twardą skaleczyły, czy drzazgi, odłamki kości lub téż inne ciała obce nie wgnietły się w mózg, jaką mają rozległość skaleczenia, znajdujące się na błonie twardej mózgu, czy téż w skutek ostatnich nie wystąpiły części mózgu, i w jakim stanie. Wrescie roztworzyć należy wielki zatok sierpowy za pomocą nożyka anatomicznego i podaje się ilość w nim zawartej krwi, lub w wypadku w nim znalezionych wypocin, lub inne zmiany chorobowe.

§. 63.

Dopiero rozcina się nożykiem anatomicznym błonę twardą mózgu na przedkowej części wielkiego wyrostka sierpowatego w pobliżu czaszki przepiłowanej, i przeciąga się ciecie wzdłuż przepiłowanej zasady czaszki aż do końca tylnego sierpu, po drugiej stronie tak samo postępując, należy podwinąć tym sposobem oddzielone błony i wzgląd mieć na ilość i jakość cieczy, wypływających z torebki

aus dem Sacke der Arachnoidea sich ergießenden Flüssigkeiten, auf die an dem Parietalblatte der Spinnewebhaut vorkommenden frischen oder älteren Hämorrhagien, hämorrhagischen Säcke und anderen pathologischen Produktionen.

Zur gänzlichen Entfernung der harten Hirnhaut wird der große Sichelfortsatz mit dem Daumen und Zeigefinger, zunächst seiner Anheftung am Hahnenkamme gefaßt, gespannt, vom letzteren mit der Scheere losgelöst, und sammt der ihm folgenden duramater über das Hinterhaupt zurückgeschlagen, dabei aber an den Wänden der Sichel vorkommende, bemerkenswerthe Erscheinungen aufgezeichnet.

§. 64.

Jetzt wird die bloßliegende Spinnewebhaut besichtigt, ihre zarte und durchsichtige, milchig trübe, gewulstete oder sehnige Beschaffenheit, der Grad ihrer Spannung über die abgeplattete Hirnoberfläche, sowie ihre Erschlaffung beobachtet; Blutergüsse, krankhafte Auschwüngen, bis in diese Haut dringende Verlegungen, auf gleiche Weise, wie bei der harten Hirnhaut angegeben wurde, beschrieben. In gleicher Art wird nun die Beschaffenheit der Gefäßhaut angegeben, hier aber noch nebst der Weite, dem geschlängelten oder gestreckten Verlaufe der Gefäße, der Grad der Injektion mit Blut berücksichtigt. Es ist ferner zu sehen, ob die Spinnewebhaut mit der Aderhaut nicht verdickt, und ob zwischen selben nicht Blutergüsse oder Infiltrationen und welcher Art vorhanden sind; im letzteren Falle wird die Lostrennung dieser Häute vom Gehirne erforderlich, zu welchem Zwecke dieselben an einer leicht zu fassenden Stelle mit den Nägeln eingezwickelt und von der Gehirnoberfläche abgezogen werden, wobei zu beobachten ist, ob zwischen ihnen und den Hirnwindungen Serum oder eine andere Flüssigkeit, in welcher Menge und von welcher Art angesammelt ist, ob sich selbe leicht oder nur schwer ablösen lassen und ob im letzteren Falle nicht Gehirntheile an der pia mater kleben bleiben, oder überhaupt Tuberkeln oder andere pathologische Produktionen sich an ihr befinden.

§. 65.

Bei der Besichtigung des Gehirnes ist eine augenfällige Größe oder ein Zusammengefunkensein (collapsus) desselben, die dunkle oder blasse Färbung der grauen Substanz, die Zahl und Dichte der Windungen oder eine ungewöhnliche Verflachung derselben, die Tiefe und Weite der Hirnfurchen oder ihr Verwischensein zu bemerken. Ferner sind an der Gehirnoberfläche vorfindliche Blutergüsse, geröthete, geschwollene, erweichte Stellen, Ablagerungen von Eiter oder Jauche und krankhafte Bildungen anzuführen.

Bei bis in das Gehirn dringenden Wunden ist zu beobachten, ob selbe durch das verletzende Werkzeug oder durch niedergedrückte, eingedrückte oder abgesplitterte Schädelknochen, oder bloß durch Erschütterungen veranlaßt worden sind, ob bei letzteren die Gehirnverletzungen an der getroffenen Stelle oder an einer anderen sich befinden; ob die Verletzung ohne sichtliche Trennung des Zusammenhanges bloß in einer blutigen Tränkung des Gewebes, in Rissen, deren Zwischenräume mit Blut gefüllt sind, bestehe, oder

blony pajęczej, na wynacznienia świeże, lub zestarzałe, torebki krwionośne, inne utwory chorobowe, zdarzające się na ościerni błony pajęczej.

Aby oddalić całkowicie błonę twardą mózgu, ująć trza wielki wyrost sierpowaty palcami wielkim i wskazującym, w pobliżu przyczepienia się jego do grzebyka koguciego, naprężyć i oddzielić go nożycami od ostatniego, jako i wraz z błoną twardą mózgu, za nim postępującą, na tyłogłów odwrócić, przytém zaś znajdujące się uwagi godne pojawy na ścianach sierpu skreślić należy.

§. 64.

Natedy trza opatrzyć błonę pajęczną odkrytą, rozeznac stan jej delikatny i przezroczysty, mlęczno zamącony, obrzmiały lub ścięgnisty, stopień naprężenia nad powierzchnią splaszczoną mózgu, jakoteż zwątlenie jej, opisując wystąpienia krwi, chorobowe wypociny, skaleczenia dosięgające tę błonę w ten sam sposób, jak to przy błonie twardej mózgu podano. W równy sposób podaje się usposobienie pływki naczynionej, przy czém jednak prócz rozmiaru, biegu skręconego, lub prostego naczyń, względ mieć należy na stopień przepelnienia krwią. Uważać dalej należy, czy błona pajęcza i naczyniowa nie są zgrubiałe i czy nie znajdują się między niemi wystąpienia krwi lub nacieki i jakiego są rodzaju, w wypadku ostatnim jest konieczném oddzielić te błony od mózgu; w tym celu w miejscu, do którego łatwo dojść można, paznokciami je ująć, i z powierzchni mózgowiej ściągnąć należy, przy czém dostrzegać należy, czy między niemi i zakrętami mózgowemi nie masz zebranej surowicy, lub innej cieczy, w jakiej ilości i jakiego rodzaju, czy takowe dają się łatwo lub trudno oddzielić, i czy w wypadku ostatnim, części mózgu nie przylepiają się do błony miękkiej mózgu, lub czy też w ogóle nie znajdują się na niej gruzelki lub inne utwory chorobowe.

§. 65.

Przy oglądaniu mózgu uważać potrzeba na jego wielkość widoczną, lub zwątlenie (collapsus), ubarwienie ciemne lub blade istoty szarzej, ilość i grubość zakrętów, lub niezwyčajne splaszczzenie tychże, głębokość i rozmiar rowków mózgowych lub zgładzenie tychże. Na powierzchni mózgu prócz tego nadmienić należy znajdujące się wystąpienia krwi, miejsca zaczerwienione, obrzmiałe, zmiękłe, złożenie chorobowe ropy lub posoki i twory chorobowe.

Przy ranach sięgających aż do mózgu, uważać należy, czy takowe spowodowane zostały przez narzędzie skaleczające, lub też przez kości czaszkowe wduzione, wyniszczone lub odłamane, lub też tylko przez wstrząśnienie, czy przy ostatnich uszkodzenia mózgu znajdują się na uražonym, lub na inném miejscu; czy uszkodzenie bez widocznego rozdziału spojności, składa się tylko z przesiąknięcia tkaniny krwią, czy też z szczelin, których przedziały krwią są napelnione, lub

ob die ganze Gehirnmasse zu einem, nach der Menge des Extravasates verschieden, blaß- bis dunkelroth gefärbten Brei zermalmt sei; an welcher Stelle die Wunden sich befinden, und welche Ausdehnung sie zeigen; ihre Tiefe darf aber nur durch die weitere Untersuchung nachgewiesen werden.

§. 66.

Um die tiefer gelegenen Theile des Gehirnes zu untersuchen, werden die Hemisphären mit den Händen etwas von einander entfernt, das zarte Verbindungs- Zellgewebe an den von der Sichel nicht berührten Stellen mit den Fingern gelöst, die auf den Markbalken liegenden Gefäße gefaßt und nach rückwärts gelegt, die rechte Hemisphäre mit der freien Hand an der Innenfläche gefaßt, und in der Richtung des Markbalkens etwas über demselben mit einem graden, nach hinten sich etwas mehr senkenden Schnitte, und auf gleiche Weise die an ihrer äußeren Seite mit der freien Hand unterstützte linke Halbkugel abgetragen. Bei einer augenfälligen Abflachung der Hirnwindungen, die eine Ueberfüllung der Kammern mit fremdartigen Stoffen voraussehen lassen, ist der Schnitt weniger steif zu führen und überhaupt rätlich, die Abtragung schichtenweise vorzunehmen.

Sollte aber demungeachtet eine Seitenkammer eröffnet worden und ein Theil ihres Inhaltes ausgestossen sein, so ist hierauf bei ihrer Untersuchung, sowie auf den Umstand Bedacht zu nehmen, daß beide mit einander in Verbindung stehen und die Entleerung der einen Seitenkammer jederzeit auch die der anderen, wenigstens theilweise bewirken können.

An den abgetragenen Hemisphären ist auf das Verhältniß der Rinden- zur Marksubstanz, auf die vorhandene Zahl und Masse der erscheinenden Blutpunkte, auf ihre Färbung, auf ihre weiche, zähe oder derbe, feuchte oder trockene Beschaffenheit und auf bis hierher dringende Verlegungen zu sehen. Hierauf wird die Gehirnssubstanz nach verschiedenen Richtungen zerschnitten, Abweichungen von dem bisherigen Befunde bemerkt, die Tiefe und Art vorhandener Wunden beschrieben.

§. 67.

Sollten durch das obige Verfahren die Seitenkammern noch nicht geöffnet oder deren Decken noch nicht ersichtlich sein, so müßte dieses durch weiteres Abtragen von Markschichten bewerkstelliget werden, worauf der kleine Finger der freien Hand und das Heft des Skalpelles in eine Kammer einzuführen, und diese nach vor-, rück- und abwärts, sowie ihren Verlauf der eingebrachte Finger bezeichnet, zu untersuchen ist.

Bei den Seitenkammern muß auf eine vorhandene Verengung oder Erweiterung und den Grad derselben, auf in sie ergoffenes flüssiges oder geronnenes Blut, klares, oder trübes, flockiges, gelbliches oder röthliches Serum oder Exsudat, auf die lederartige Zähheit oder ungewöhnlich weiche Beschaffenheit der Wandungen gesehen werden; bei den Adergeflechten, ob sie blaß- oder dunkelroth, mit einzelnen oder traubenartig angehäuften Wasserbläschen oder Kalkfokrentementen besetzt sind; ferner muß untersucht

czy też cała istota mózgu nie została rozmiądzoną na gąszcz, według ilości wystąpienia krwi różnie, blado- aż ciemno-czerwono ubarwiony; w którym miejscu znajdują się rany, i jakie pokazują rozpostarcie; głębokość zaś tych tylko przy dalszém poszukiwaniu wykazaną być może.

§. 66.

Aby zbadać głębiej leżące części mózgu, oddala się jedną półkulę od drugiej nieco rękami i oddziela palcami delikatną tkankę łączną w miejscach niedotkniętych przez sierp, potem ująć należy naczynia leżące na spoidle największém, i w tył je odwraca się, wolną ręką ujmując się półkulę prawą na powierzchni wewnętrznej i w kierunku spoidła, trochę nad nim, zebrać ją należy prostém, ku tylnej części trochę schyłym cięciem i w ten sam sposób półkulę lewą, podpierając ją wolną ręką po stronie jej zewnętrznej. Przy spłaszczeniu widoczném zakrętów mózgowych, które dają przewidywać przepelnienia komórek pierwiastkami obcemi, cięcie prowadzi się mniej sztywnie, i pożyteczném będzie, uskutecznić zebranie warstwowo.

Jeźliby mimo tego komórka boczna otworzoną została, i część jaka jej wnętrza wypłynęła, natenczas przy śledzeniu tychże, jako i też na tę okoliczność uwagę zwrócić należy, iż obie, jedna z drugą w związku stać, i że wypróżnienie jednej komórki bocznej, każde o razę także wypróżnienie drugiej, chociażby tylko częściowo za sobą pociągnąć może.

Na półkulach zebranych uważać należy na stosunek między istotą korową a rdzeniową, na obecną ilość i rzęsiłość okazujących się znaków krwistych, na ich ubarwienie, na właściwość ich miękką, łykowatą, jadrną, wilgotną lub suchą, i na sięgające aż potąd skaleczenia. Potem przekrojoną bywa istota mózgu w różnych kierunkach, oznaczając zboczenia dotychczasowego wyvodu, i opisując głębokość i rodzaj obecnych ran.

§. 67.

Jeźliby za pomocą wymienionego postępowania jeszcze nie były komórki boczne otworzone, lub też ich pokrycia uwidocznione, natenczas należałoby to uskutecznić przez dalsze zebranie pokładów rdzeniowych, potem mały palec wolnej ręki i trzonek nożyka sekeyjnego wprowadzić do komórki, i tę śledzić należy ku przodkowi, tyłowi i ku dołowi, jakto jej postęp okazuje palec wprowadzony.

Przy kómkach bocznych uważać należy na znajdujące się zwężenie, lub rozszerzenie i stopień tychże, na krew, wylaną do ich wnętrza ciekłą, lub skręplą, na surowicę lub wypocinę przezroczystą lub mętną, kosmkowatą, żółtawą lub czerwonawą, na łykowatość skórową lub właściwość nader miękką ścian; przy splotach naczyniowych, czy są blado- czy ciemno-czerwone, czy są osadzone pojedynczemi lub gronowato skupionemi wodunkami lub zwapnieniami, potem śledzić

werden, ob anderweitige krankhafte Zustände und bis hieher gedrungene Verletzungen vorhanden sind.

Um in die dritte Kammer zu gelangen, wird der linke Daumen in die rechte, der Zeigefinger in die nebenliegende Kammer gebracht, mit beiden der Balken sammt der Scheidewand gefaßt, dieselbe an ihrem vorderen Ende, sowie die Schenkel des Gewölbes durchschnitten und nach rückwärts gelegt, sodann das auf dem Sehhügel liegende Adergeflecht aufgehoben, nach rückwärts gezogen und die hierdurch zum Vorschein kommende auf dem Vierhügel liegende Zirbeldrüse mit dem Skalpellhefte hervorgeholt, zwischen den Fingern zerdrückt, ihre Größe, ihre weichere oder festere Konsistenz, sowie ihre gewöhnlich sandige Beschaffenheit bemerkt, sodann werden die Sehhügel von einander gezogen und der Zustand der dritten Kammer, in gleicher Beziehung wie jener der seitlichen untersucht. Insbesondere ist die Beschaffenheit der inneren Auskleidung sämtlicher Hirnhöhlen anzugeben, ob diese zart oder dick, lederartig, zähe, gerunzelt, kallos oder breiig erweicht sei, und wie sich die angrenzende Hirnschichte dabei verhalte, dann sind die gestreiften Körper- und Sehneröhrling einzuschneiden, die Kommissuren, die Öffnung zum Kanale der Schleimdrüse, die zum Sylvischen Gange, und der Vierhügel zu besichtigen und vorfindige Abweichungen zu bemerken.

§. 68.

Damit noch die übrigen Theile des Gehirnes und der Grund der Schädelhöhle untersucht werden können, muß sowohl das große als kleine Gehirn herausgenommen werden. Man faßt mit der linken Hand die vorderen Hirnlappen, hebt selbe in die Höhe, wodurch zugleich die Geruchsnerven zerreißen, und trennt hierauf die übrigen Nerven, sowie die Gefäße und den Trichter zunächst des Knochens. Ferner wird das Gezelt beiderseits nach dem Verlaufe des oberen Randes des Felsentheiles geöffnet, das verlängerte Mark so tief als möglich im Wirbelskanale sammt den hier befindlichen Nerven durchschnitten, sodann das ganze Gehirn unter Beihilfe der rechten Hand herausgehoben und auf die bereits untersuchte Fläche gelegt. An der unteren Fläche werden die hier ersichtlichen Nerven und Gefäße, die vorderen und hinteren Schenkel, die Barolsbrücke, das verlängerte Mark, die untere Fläche des Gehirnes selbst, die vierte Kammer, zu welcher man durch senkrechte Durchschneidung des verlängerten Markes oder durch einfaches Aufheben des letzteren gelangt, die Sylvische Grube und das kleine Gehirn, nachdem man sie oberflächlich besichtigt und durch mehrere nach verschiedener Richtung geführte Schnitte auch im Innern untersucht hat, nach den gleichen Rücksichten wie das übrige Gehirn beschrieben.

Auf dem Schädelgrunde ist die Menge und die Art des in den großen Behältern enthaltenen Blutes, die Ansammlung von Serum oder anderen Flüssigkeiten und deren Menge in den hinteren Schädelgruben anzugeben, sodann aber die harte Hirnhaut, was an den Erhabenheiten und Rändern der Knochen nur mit Beihilfe des Messers aus-

należy, czy nie masz innych chorób i skaleczeń aż dotąd sięgających.

Aby dojść do komórki trzeciej, wprowadza się krzciuk do prawej, palec wskazujący do przyległej komórki, potem obydwoma ujawszy spoidło wraz z przegrodą, przycięsna się ją w końcu przodkowym równie jak odnogi sklepienia, i na tył je kładzie się, potem podnosząc splot naczyniowy, leżący na wzgórku wzrokowym, takowy w tył się pociąga i wyjmuje za pomocą trzonka nożyka na jaw tym sposobem wychodzącą szyszynkę, leżącą na wydalności poczwórnej, między palcami takową się skrusza i skreśla wielkość jej, tęgosc miększą lub twardszą, jakoteż jakość jej zwykle piaskowatą, poczem wzgórki wzrokowe jeden od drugiego oddalając, śledzi się stan komórki trzeciej pod tym samym względem, jak boczne. Osobliwie zachowanie się wewnętrznej osłony wszystkich komórek mózgowych podać należy, czy takowa jest cienką lub grubą, skórową, łykowatą, zmarszczoną, otwardłą lub miazgowato zmiękczoną i w jakim stosunku przytém znajduje się pograniczny pokład mózgu, potem nacinając ciało prążkowane i wzgórki wzrokowe, opatrują się spojenia, otwór do przewodu przysadki mózgowej i tenże do przepustu Sylwiusza, jakoteż wydalność poczwórną, i oznacza się nadybane zboczenia.

§. 68.

Aby można zbadać jeszcze resztę części mózgu i zasadę jamy czaszkowej, tak mózg jako i mózdzek wyjąć należy. Lewą ręką ująć należy płyty przodkowe mózgu, i podniósłszy je w górę, przezco razem i nerwy węchowce rozdierają się, rozcina się potem resztę nerwów, jakoteż naczynia i léjek w pobliżu kości. Po obu stronach potem namiot mózdzka podług biegu brzegu górnego części skalistej otworzyć, rdzeń przedłużony jak najgłębiej w przewodzie kręgowym wraz z nerwami tu znajdującymi się przeciąć, potem mózg cały za pomocą prawej ręki wyjąć, i na powierzchnię już zbadaną włożyć należy. Na dolnej powierzchni pod temi samemi względami jak przy reszcie mózgu opisują się: nerwy tu widoczne i naczynia, odnogi mózgowce przodkowe i tylne, most Warola, rdzeń przedłużony, sama dolna mózgu powierzchnia, komórka czwarta, do której wchodzi się za pomocą pionowego przecięcia rdzenia przedłużonego lub przez pojedyncze podniesienie tegoż, potem dołek Sylwiusza i mózdzek, powierzchowo je opatrzywszy i zbadawszy co do wnętrza, za pomocą kilku nacięć, prowadzonych w różnych kierunkach.

Przy przodzie czaszki podać należy ilość i rodzaj krwi, zawartej w zatokach większych, zebranie się surowicy lub innych cieczy i ilość tychże w dołach tylnych czaszki, potem zaś błonę twardą mózgu, o ile to tylko na wypukłościach i brzegach kości przy pomocy noża skutecznie się daje, oddalić, i znalezione uszko-

führbar ist, zu entfernen und vorgefundene Verletzungen des Knochens nach ihrem Sitze, ihrer Beschaffenheit und Ausdehnung am Schädelgrunde anzuführen.

§. 69.

Die Eröffnung der übrigen Körperhöhlen wird durch einen an der Spitze des Kinnes beginnenden über die Mitte des Halses und der Brust fortgesetzten, längs der Richtung der weißen Bauchlinie links zunächst des Nabels laufenden, und bis zur Schambeinvereinigung reichenden Hautschnitt begonnen, und dieser Schnitt durch einen zweiten, unterhalb des Nabels von der Mitte der einen Lendengegend bis zu jener der anderen Seite geführten durchkreuzt. Sodann wird in der Gegend des Schwertknorpels, die Fetthaut, die weiße Bauchlinie bis zu dem Bauchfelle, in der Ausdehnung einiger Zolle getrennt, und endlich das letztere durch vorsichtig wiederholte Schnitte eröffnet, in die gebildete Oeffnung der Ring- und Mittelfinger der linken Hand eingeführt, mit dieser die Bauchwand gehoben und mittelst des, zwischen die gabelförmig gestellten Finger, eingesetzten Messers in einem Schnitte bis zur Schambeinvereinigung getrennt, hierauf wird jede Hälfte derselben für sich aufgehoben und nach der Richtung der vorhandenen Querschnitte in zwei Lappen getheilt. Die beiden unteren Lappen werden an ihrer inneren Fläche mit einem Schnitte eingekerbt und nach abwärts über die Darmbeine gelegt, die beiden oberen Lappen nacheinander mit der ganzen linken Hand gefaßt, über die Faust stark gespannt und von dem Schwertknorpel an, die ganze Muskelschicht bis an die Knorpel der untersten Rippen losgelöst. Sind an der Brust keine Verletzungen vorhanden, somit eine genauere Untersuchung der Brustmuskeln nicht erforderlich, so können die letzteren sammt den allgemeinen Decken bis zu den Schlüsselbeinen unter Einem getrennt werden.

Zu diesem Zwecke müssen die gebildeten Lappen auf die bezeichnete Weise gut angespannt, das Messer in die bereits vorhandene Trennung unter die unterste Muskelschicht gebracht und diese mit ausgiebigen, von unten nach aufwärts geführten Schnitten von ihren Anheftungen in der Art losgetrennt werden, daß die gesammten Rippenknorpel und vorderen Enden der Rippen, ohne beträchtliche Muskelreste, dargelegt werden. Bei einer vorhandenen Verletzung der Brust aber wird die Haut von oben in die Tiefe auf gleiche Weise wie bei anatomischen Demonstrationen abgelöst.

§. 70.

Hierauf wird zur Untersuchung des Halses geschritten, seine Haut bis zu den hinteren Winkeln des Unterkiefers und den Anheftungsstellen des großen Kopfnickers in der Art wegpräparirt, daß seine vordere und die beiden seitlichen Flächen bloßgelegt erscheinen. Um aber ebenfalls die großen Halsgefäße und Nervenstämme untersuchen zu können, müssen auch die unteren Anheftungsstellen des zuletzt genannten Muskels getrennt und derselbe seitwärts gelegt werden.

Nun werden die Menge und Beschaffenheit des in den äußeren und inneren Drosseladern enthaltenen Blutes bemerkt, an der Innenfläche der Haut allenfalls vorhandene

dzenia kości co do siedliska, tudzież zachowanie się i rozpostarcia ich na zarodzie czaszki, podać należy.

§. 69.

Otworzenie reszty jam ciała rozpoczyna się cięciem skórnym, pociągnawszy go od końca podbródka, przedłużywszy przez środek szyi i piersi, przybiegającego wzdłuż kresy białej po lewej stronie tuż koło pępka i sięgającego aż do spojenia łonowego, to cięcie krzyżuje się z drugim, poprowadzonym pod pępkiem od środka słabizny jednego, do téjże przeciwległego boku. Potem rozdziela się w rozmiarze kilku cali w okolicy chrząstki mieczykowatej pokład tłuszczowy, kreza biała aż do otrzewnej, wreszcie otwiera się ostatnią za pomocą cięć ostrożnie powtórzonych, i wprowadzając w otwór tak utworzony palce pierścieniowy i środkowy lewej ręki, także podnosi się ścianę brzuszną i przy pomocy noża, umieszczonego między widlasto ustawione palce, rozcina się ją jednem cięciem aż do spojenia łonowego, potem każda połowa téjże osobno się podnosi i w kierunku uskuteczionych cięć poprzecznych, rozdziela się na dwa płaty. Dolne płaty oba, cięciem na wewnętrznej ich powierzchni wrębione, przekładają się w dół na kości biodrowe, oba płaty górne jeden za drugim ujęte całą ręką lewą, naprężają się mocno nad pięścią i począwszy od wyrostka mieczykowatego, oddziela się całą warstwę mięsną aż do chrząstek zioobr ostatnich. Jeżeli na piersi nie znajdują się skaleczenia i dokładniejsze zatem śledzenie mięśni piersiowych nie jest potrzebnem, natenczas razem i ostatnie z powłokami powszechnymi, aż do kości obojczykowych oddzielone zostać mogą.

W tym celu ukształcone płaty w sposób wskazany dobrze naprężyć, nóż w znajdujący się już rozdział pod najdolniejszą warstwę mięsną wprowadzić i takową wydatniami, od dołu do góry sięgającymi cięciami oddzielić należy od przyczepień się téjże w ten sposób, aby bez znacznych szczątków mięsnych, okazały się wszystkie chrząstki zioobrowe i przodkowe końce zioobr. Przy skaleczeniu zaś znajdującym się na piersiach, oddziela się skórę od góry w głąb w ten sam sposób, jak przy okazywaniach anatomicznych.

§. 70.

Potem przystępuje się do zbadania szyi, skórę jej aż do tylnych kątów szczęki dolnej i miejsce przyczepienia się wielkiego schyłania głowy w ten sposób odrabia się, aby przodkowa i oba jej boczne powierzchnie odstępione okazały się, aby jednak i naczynia większe szyi i nerwy zbadać można, potrzeba przeciąć także dolne miejsce przyczepienia się tuż wymienionego mięsna, i na bok go odłożyć.

Teraz nadmieniają się: ilość i zachowanie się krwi, zawartej w żyłach szyjnych ze- i wewnętrznych, porównywa się w wypadku znajdujące się nabiegłości

Sugillationen mit, von Außen vorgefundenen Spuren erlittener Gewaltthätigkeiten verglichen und wird gesehen, ob das Zellgewebe und die oberflächlichen Muskeln vertrocknet, mit Blut unterlaufen, zerrissen, oder auf sonst eine Art verletzt sind. Insbesondere aber müssen in dieser Hinsicht die inneren Drosseladern, die Carotiden und ihre größeren Ästen, der herumschweifende, der sympathische, der Zwerchfells- und Zungenschlundnerv untersucht werden, die man durch vorsichtige Entfernung des, sie bedeckenden und verbindenden Zellgewebes auffinden kann.

Jetzt wird die Schilddrüse bloßgelegt, nach ihrer Größe, Form und Farbe beschrieben, durch Einschnitte der Zustand ihres Gewebes untersucht, dann das Zungenbein, der Kehlkopf und die Luftröhre befühlt, um zu entdecken, ob selbe verbogen, zerbrochen oder sonst beschädigt sind; der Kehlkopf und die Luftröhre bis zur Handhabe des Brustblattes gespalten, die blasse, hell oder dunkelgeröthete, schiefergrau gefärbte, aufgelockerte, erweichte, mit Schleim, Eiter, Geschwüren versehene oder sonst wie immer beschaffene Schleimhaut nebst dem Grade der Ausdehnung dieser Veränderungen angegeben, im Kanale der Luftröhre vorgefundene Flüssigkeiten ihrer Menge und Natur nach angemerkt und versucht werden, ob beim leichten Drucke auf die Brust diese nicht in noch größerer Menge heraufsteigen, oder aber hierbei erst sichtbar werden; insbesondere ist auf den Zustand der Stimmriße, ihrer Bänder und des Kehldeckels zu sehen, auf, in diese oder andere Theile der Luftröhre gedrungene fremde Körper Bedacht zu nehmen; andere krankhafte Veränderungen müssen gleichfalls bemerkt und Verletzungen nach den bekannten Regeln beschrieben werden. Endlich wird nach erfolgter Lostrennung des Verbindungszellgewebes die Speiseröhre auf ihrer linken äußeren Seite aufgeschlitzt und bezüglich ihres Inhaltes, der Beschaffenheit ihrer Schleimhaut und einer etwa erlittenen Verwundung besichtigt.

§. 71.

Sind bei Untersuchung der Speiseröhre verdächtige Erscheinungen angetroffen worden, hat die äußere Besichtigung der Mund- und Rachenhöhle oder sonst eine Veranlassung die nähere Erforschung dieser Theile nöthig gemacht, so müssen alle an der inneren Fläche des Unterkiefers sich anheftenden Muskeln sammt der Mundhaut und die Verbindungen des Schlundes gelöst und sodann die Zunge sammt den letzteren hervorgezogen, umgeschlagen, der Schlund aber bis zu der bereits aufgeschlitzten Speiseröhre geöffnet werden. Sollte es an Raum gebrechen, so wären die allgemeinen Decken bis zu den hintern Winkeln des Unterkiefers zu spalten.

Es werden sodann der Gaumensegel, die Tonsillen, die Wurzel der Zunge, die innere Fläche des Schlundes betrachtet, ob vielleicht dieselben geschwollen oder geröthet, mit Geschwüren und welcher Art besetzt sind, ob die Schleimhaut die normale Konsistenz oder eine krankhafte Erweichung und in welcher Ausdehnung zeige, ob fremde Körper, Aftergebilde vorhanden, ob nicht Verletzungen bis hieher gedrunge und wie sie beschaffen sind.

krwiste na wewnętrznej powierzchni skóry ze śladami zewnątrz nadybanemi od gwałtowności poniesionej, i uważa się, czy tkanka komórkowa i mięsna powierzchowne nie są zeschnięte, krwią zabiegłe, przedarte lub w inny jakiś sposób uszkodzone. Osobliwie zaś pod tym względem zbadać należy żyły szyjne wewnętrzne, tętnicę głowową i gałęzie jej większe, nerw płucnożołądkowy, współczulny, przeponowy i języko-połykowy, których za pomocą oddalenia przezornego okrywającej ich tkanki komórkowej i łącznej wykazać można.

Dopiero odsłania się gruczoł tarczykowy, opisując go co do wielkości, postaci i barwy, śledząc nacięciami stan jego utkania, potem dotykać należy kość podjęzykową, krtań i tchawicę, aby wykryć, czy takowe są zgięte, złamane lub inaczey uszkodzone; rozczepia się krtań i tchawicę aż do rękojęści kości mostkowej, podając, czy błona śluzowa jest bladą, jasno- lub ciemno zaczerwienioną, szaro ubarwioną, zwolnioną, zmiękczoną, opatrzoną wozgrzą, ropą, wrzodami, lub czy w innym jest stanie, oraz stopień rozszerzenia się tych zmian, skreśla się ciecze, nadybane w przerodzie tchawicy, co do ich ilości i przyrody, doświadczając, czy przy lekkim pociśnięciu piersi nie występują takowe w większej jeszcze ilości lub czy też dopiero przy tém okazują się; szczególniej na stan szpary głosowej, jej więzy i krtaniokrywki patrzeć i uwagę zwrócić należy na ciała obce, weszłe do tych lub innych części tchawicy; inne zmiany chorobowe także powinny być wymienione i uszkodzenia według prawideł znanych opisane. W końcu, skuteczniejszy oddzielenie tkanki łącznej, rozcina się gardziel po lewym, zewnętrznym jego boku, i ogląda się go co do wnętrza, stanu jego błony śluzowej, i co do przypadkowo poniesionego uszkodzenia.

§. 71.

Jeśli przy poszukiwaniu gardzieli znaleziono zjawiska podejrzliwe, jeżeli zewnętrzne oglądanie jamy ustowej i gardłowej, lub inny jakiś powód okazałby konieczność bliższego zbadania tychże części, natenczas wszystkie, na powierzchni wewnętrznej szczęki dolnej przyczepiające się mięsna, wraz z błoną ustową i połączenia połyku oddzielić i następnie język razem z niemi wyjąć, przełożyć, połyk zaś aż do rozciętej gardzieli roztworzyć należy. Jeśli brak miejsca okazuje się, natenczas rozczepić należałoby powłoki powszechnie aż do kątów tylnych szczęki dolnej.

Potem opatrywaną bywa zasłona podniebieniowa, migdałki, korzeń języka, wewnętrzna powierzchnia połyku, czy też takowe nie są obrzmiałe lub zaczerwienione, czy i jakiego rodzaju wrzodami obsadzone są, czy i w jakim rozmiarze błona śluzowa okazuje prawidłową tęgosc, lub chorobliwe zmiękczenie, czy nie znajdują się obce ciała i twory wadliwe, czy uszkodzenia sięgają aż dotąd i jak takowe się okazują.

§. 72.

Sind wegen vorhandener Verletzungen der Brust die Brustmuskeln nicht gleich mit den allgemeinen Decken entfernt worden, so muß die Art der ersteren beschrieben, die Anheftung des großen Brustmuskels vom Brustblatte, den Rippenknorpeln und dem Schlüsselbeine, jene des kleinen Brustmuskels von der dritten, vierten und fünften Rippe auf beiden Seiten losgelöst und so der ganze Brustkorb bloßgelegt werden.

Nachdem auch hier ersichtliche Verwundungen der Weichgebilde nach Siz, Ausdehnung und Form angegeben sind, werden die freiliegenden Knochen und Knorpel auf vorhandene Karies, Nekrose, Knochenauswüchse oder Schwielen, Sprünge, Brüche, Ritzungen und Verrenkungen untersucht und gesehen, ob nicht die Enden gebrochener Knochen nach einwärts gedrückt sind, in die Brusthöhlen eindringen, und wie endlich der Schwertknorpel beschaffen sei.

Die Eröffnung der Brust wird mittelst eines Knorpelmessers vorgenommen, mit welchem die Rippenknorpel in der Nähe ihrer Vereinigung mit den Rippen vorsichtig durchschnitten oder, wenn sie bereits verknöchert wären, durchsägt werden; nur ist sich im letzteren Falle vor Verletzungen an den hier gewöhnlich sehr scharfen Schnittträgern während der weiteren Untersuchung der Brustorgane zu hüten. Sodann wird das Brustblatt, nachdem zuvor das Zwerchfell so nahe als möglich von den untersten Rippen und dem schwertförmigen Knorpel losgetrennt ist, nach aufwärts gegen das Gesicht der Leiche gehoben, die Brustfellsäcke und das Zellgewebe des Mittelfelles, mit Vermeidung jeder Verletzung des Herzbeutels, von den Rippenknorpeln und dem Brustblatte getrennt, zuletzt der in der Regel noch nicht zerschnittene Knorpel der ersten Rippe gespalten, die Handhabe des Brustblattes aus der Verbindung mit den Schlüsselbeinen losgelöst, und nach vorausgegangener Besichtigung ihrer Innenfläche und Bemerkung der hier ange troffenen ungewöhnlichen Zustände bei Seite gelegt.

Vor und bei der Eröffnung der Brusthöhle ist aber noch darauf zu achten, ob nicht Gas aus derselben entweiche.

§. 73.

Nach Eröffnung der Brusthöhle ist darauf zu sehen, ob in dem vorderen Mediastinum Ergießungen von Blut, Erythematosen etc. vorhanden, und ob nach ihrer Entfernung die hier befindlichen Organe ersichtlich sind oder aber eingehüllt erscheinen und in welcher Art diese Einhüllung statt findet. Bei angetroffenem flüssigem Blute ist aber zu berücksichtigen, ob selbes nicht aus, während der Sekzion verletzten Blutadern, insbesondere der Schlüsselbeinvenen, den inneren Brustadern herrühre, oder durch während der Untersuchung des Halses veranlaßte Blutungen in den Brustkorb gelangt sei. Es muß daher jede durch eine zufällige Verletzung während der Obduktion verursachte Blutung, wenn sie durch Schwämme nicht aufgesaugt und gestillt werden kann, im Protokolle an gemerkt werden.

§. 72.

Jeśli w skutek obecnych skaleczeń piersi, mięsna téjże nie zostały razem z powłokami ogólnymi oddalone, natenczas należy: rodzaj pierwszych opisać, przyczepienie wielkiego mięsna piersiowego od kości mostkowej, chrząstek zio-browych i obojczyka, takowe zaś małego mięsna piersiowego od zióbra trzeciego, czwartego i piątego po obu stronach oddzielić i tak całą klatkę piersiową odsłonić.

Po podaniu spostrzedz się dających także i tutaj uszkodzeń tkanin co do sie-dliska, rozpostarcia i postaci, zbadać potrzeba obnażone kości i chrząstki co do obecnego pruchnienia, zgorzeliny, narośli kościowych lub kostnin, rozpęków, złamań, nadłamań, i zwichnień i uważać należy, czy końce złamanych kości na we-wnątrz nie są wgniecione, czy do jamy piersiowej nie wtłaczają się, i jak się wręście okazuje wyrostek mieczykowaty.

Otworzenie piersi uskutecznia się za pomocą chrząstkonoża, którym przezor-nie rozrzucają się chrząstki zio-browe w pobliżu połączenia się ich z zióbrami, a jeśliby już były zkostniałe, trza ich przepiłować, w wypadku ostatnim atoliż pod-czas dalszego śledztwa narządów piersiowych strzedz się należy przed skalecze-niami, z powodu zazwyczaj tutaj bardzo ostrych brzegów cięcia. Natenczas po oddzieleniu przepony o ile najbliżej koło zióbr najniższych i chrząstki mie-czykowatej, podnosi się kość mostkową w górę ku twarzy trupa, oddziela się opłu-oną i tkankę komórkową błony śródpiersiowej od chrząstek zio-browych i kości mostkowej, unikając każde uszkodzenie osierca, nareszcie rozrzyna się zazwyczaj jeszcze nie przerzniętą chrząstkę zióbra pierwszego i odłączając rękojeść mostka od połączenia jego z obojczykami, odkłada się takowy na bok po uprzedzającym oglądzie powierzchni jego wewnętrznej i nadmienieniu nadybanego tutaj stanu niezwykłego.

Przed i podczas otworzenia jamy piersiowej jeszcze na to względ mieć należy, czy nie wydobywa się jaki z niej gaz.

§. 73.

Po roztworzeniu jamy piersiowej uważać należy, czy w przetworzu śródpier-siowém przodkowém nie znajdują się wystąpienia jakie krwi, wypocin etc. i czy po oddaleniu tychże, narządy tu znajdujące się widoczne są, czy téż zaś okazują się pokrytymi i w jaki sposób ta powłoka uskutecznioną została. Przy znalezieniu zaś krwi płynnej uwzględnić należy, czy takowa nie pochodzi z żył skaleczonych podczas sekcji, osobliwie z żył podobojczykowych i z żył piersiowych wewnętrz-nych, lub czy nie weszła do klatki piersiowej z krwotoków, sprawionych podczas śledzenia szyi, każde zatem wynacznienie zrządzone przez wypadkowe skalecze-nie podczas obdukcji, do protokołu wkreślić należy, jelżi za pomocą gąbek nie daje się wybrać i utamować.

§. 74.

Hierauf werden die beiden Theile der Brusthöhle und die sie umschliessenden Wandungen untersucht und erforscht, ob erstere, besonders bei vorhanden gewesenen Gasen, leer oder mit Blut, Serum, einer anderen Flüssigkeit oder sonst fremdartigen Stoffen angefüllt erscheinen, ob hierdurch die Lungen bedeutend zusammengedrückt und sammt dem Herzen aus ihrer Lage verdrängt wurden. Das zu größeren Klumpen geronnene Blut wird mit den Händen herausgenommen und seiner Schwere nach geschätzt, das flüssige dagegen mittelst eines Schwammes aufgesaugt und in ein Gefäß mit bekanntem Rauminhalte ausgedrückt, und darnach auch dessen Menge bestimmt. Auf gleiche Weise werden vorhandene Exsudate entfernt und deren Quantität, die weitere Beschaffenheit und Natur derselben angegeben. An dem Brustfelle ist die glatte und glänzende oder trübe, streifig oder gleichmäßig geröthete, mit einer dünnen Schichte eines klebrigen Stoffes bedeckte Oberfläche, oder das Vorhandensein von zarten, sammtartigen, dichten, dicken, aus mehreren Lagen bestehenden, von Gefäßen, Citer, Tuberkeln, Kalkkrementen u. dgl. durchdrungenen häutigen Schichten zu berücksichtigen. Rippenbrüche und Verrenkungen werden durch das Bewegen der einzelnen Rippen an den durchschnittenen Enden und die blutige Unterlaufung des Rippenfelles in der nächsten Umgebung leicht entdeckt und nach vorausgegangener Besichtigung die Art und Stelle des Bruches oder der Verrenkung und der hierbei theilhaftigen Pleura näher bestimmt. Ist der Verletzung einer Rippenschlagader nachzuforschen, so muß das Rippenfell von der Rippenwand bis an die Wirbelsäule losgelöst und die Schlagader in der entsprechenden Furche ihrer Rippe aufgesucht werden, nachdem die früher untersuchten Brustorgane herausgenommen wurden.

§. 75.

Bei Untersuchung der Lungen ist anzugeben, ob selbe stark oder mäßig ausgedehnt, in den Brustkorb eingesunken, oder in einem höheren Grade zusammengefallen, ob sie frei sind, oder ob sie durch zellige Fäden oder Membranen, ob stellenweise oder in großer Ausdehnung, an welchen Stellen, oder ob in ihrem ganzen Umfange an das Rippenfell, Zwerchfell oder den Herzbeutel angewachsen sind, ob und in welchem Grade sie die oben angedeuteten pathologischen Veränderungen des Brustfelles zeigen.

Sodann wird eine Lunge nach der anderen aus der Brusthöhle gehoben, wo Verwachsungen selbes hindern, werden diese vorerst mit den Fingern oder dem Messer gelöst, ihre Farbe an den verschiedenen Flächen, ihre elastische, teigige, derbe, feste, brüchige und harte Konsistenz, oberflächliche Blutergüsse, das vermehrte oder verminderte Volumen der einen oder der anderen Lunge und ihrer Lappen, sichtliche Erweiterungen der Luftzellen, der Austritt von Luft, Blut und anderen Stoffen zwischen Pleura und Parenchym, oberflächliche Brandschorfe, endlich vorgefundene Verletzungen, ihrem Sitze, der Art und der Ausdehnung nach beschrieben; um die Tiefe der Verletzungen bemessen zu können wird der verletzte Lappen vorsichtig nach dem Verlaufe der Verwundung durchschnitten, der Zustand des Wundkanales, sowie des ihn umgebenden Parenchyms genau

§. 74.

Potem należy śledzić obie części jamy piersiowej i ściany otaczające ją, i zbadać, czy pierwsze, osobliwie przy obecności wywięzujących się gazów są puste, czy też napełnione okazują się krwią, surowicą, inną cieczą lub innymi pierwiastkami obcymi, czy przeto płuca znacznie skurczone i razem z sercem z położenia swego wypchniętymi nie zostały. Krew szkrzepla w większe bryły, rękami wyjmuje się i według ciężaru swego ocenioną bywa, płynną zaś do gąbki wsiąknąć i do naczynia znajomej objętości wycisnąć należy, i podług tego oznacza się też jej ilość. Równym sposobem wypociny obecne oddalić należy i nadmienić o ich ilości, dalszą właściwość i przyrodę takowych. Przy błonie śródpiersiowej względnie potrzeba na powierzchnię gładką i lśną lub zamąconą, przegotowaną lub jednostajnie zaczerwienioną, pokładem cienkim pierwiastku lepkiego pokrytą, lub na obecność wietkich, aksamitawych, gęstych, grubych, z kilku osadów złożonych, naczyńkami, ropą, gruzełkami, zwapnieniami i t. p. przenikłych warstw błonowych. Złamania ziobry i zwichnienia łatwo dają się odkryć za pomocą poruszania pojedynczych ziobry w końcach przerziętych i przez krwawą podbiegłość opłucnej w najbliższej okolicy i po oglądaniu poprzedzającym bliżej oznacza się rodzaj i miejsce złamania lub zwichnienia i przytym udział mającej opłucnej. Jeżeli śledzić należy skaleczenia tętnicy żebrowej, natenczas opłucną ściągawszy z ściany ziobry aż do stosa pacierzowego, po wyjęciu piérwej zbadanych trzewów piersiowych, tętnicę wyszukać potrzeba w rowku odnośnym jej ziobra.

§. 75.

Przy badaniu płuc podać należy, czy takowe mocno lub miernie są wydęte, w klatce piersiowej wklęsłe, lub w wyższym stopniu zapadłe, czy są wolne lub czy też za pomocą komórkowych niteczek lub pliwek miejscami lub w większej przestrzeni, w których miejscach, lub czy w całym swym obwodzie do opłucnej, przepony lub oserca są przyrosłe, czy i w jakim stopniu okazują one wyżej wzmiankowane zmiany chorobowe opłucnej.

Potem wyjmuje się jedno płuco za drugim z jamy piersiowej, gdzieby zrośnięcia temu przeszkadzały, takowe piérwej oddzielają się palcami lub nożem i opisuje się ich barwa na różnych płaszczyznach, tęgosc sprężysta, ciastowa, jąderna, mocna, łamliwa i twarda, wystąpienia krwi powierzchowne, zmnożona lub zmniejszona objętość jednego lub drugiego płuca i jego płatów, okazujące się rozszerzenia komórek płucnych, wystąpienie powietrza, krwi i innych pierwiastków między opłucną i tkanką płuc, krosty powierzchowne czarne, wręście i nadybane skaleczenia co do siedliska, rodzaju i rozpostarcia; aby módz ocenić głębokość skaleczeń, przecina się płat skaleczony ostrożnie według postępu skaleczenia, stan przewodu rany, jako też otaczającej go istoty płucnej, podaje się

angegeben und vorzüglich darauf gesehen, ob nicht ein größerer Gefäßstamm, besonders in der Nähe seines Eintrittes in die Lunge, verletzt worden sei.

§. 76.

Sind aber keine Verletzungen vorhanden, so werden an beiden Lungenwurzeln die Bronchialäste, zu welchen man durch Umschlagen der linken Lunge über den Herzbeutel gelangt, eröffnet und eine Strecke weit in die Substanz der Lungen verfolgt, hier ihre Beschaffenheit nach ähnlichen Rücksichten, wie bei der Luftröhre (§. 70) sammt den Bronchialdrüsen beschrieben und zur Besichtigung des Gewebes der Lungen geschritten. Zu diesem Zwecke wird in die linke Lunge in der zur Eröffnung der Bronchien angegebenen Lage, nachdem sie früher gut angespannt wurde, ein ausgiebiger tiefer Schnitt gemacht, und die so gebildete Schnittfläche durch wiederholt geführte Schnitte durch die ganze Dicke der Lunge erweitert, die rechte Lunge wird dagegen über die Rippenwand gespannt und hier auf die gleiche Weise entfaltet, oder nach Umständen durch besondere Einzelschnitte das Gewebe der Lungen untersucht.

Es ist hierbei auf das deutliche, undeutliche oder gänzlich fehlende knisternde Geräusch Rücksicht zu nehmen, auf die blass, helle, marmorirte, verschiedenartig rothe Farbe, auf den mäßigen oder reichlichen Gehalt von flüssigem oder geronnenem Blute, und die augenfällige Blutleere, auf den Grad der Elastizität, Verbheit, Brüchigkeit und Zerreibbarkeit derselben, auf Vorhandensein von Blutstasen, flüssigen und starren Ersudaten, im letzteren Falle auf die glatte, fein- oder grobkörnige Beschaffenheit der Schnitt- und Bruchflächen; auf einen allsogleich bei dem Schnitte oder bei gelindem Drucke erfolgenden reichlichen oder nur mäßigen Erguß von fein- oder grobschaumigen, wässerigen oder blutig gefärbten Serum, auf Kompression, kallöse Umwandlung, Ablagerungen von Kalkkonkrementen in dem Lungengewebe u. s. w., auf einzelne oder zahlreiche, kleine oder größere Ersudatheerde, oder Kavernen, sammt ihrem Inhalte und der Beschaffenheit der sie umgebenden Wandungen. Immer muß hierbei der Lungenflügel, der Lappen, die Gegend und die Ausdehnung der vorgefundenen Abweichungen durch genaue physiographische Beschreibung ersichtlich, ungeschriebene Parthien genau angegeben werden.

Außerdem ist noch insbesondere auf die Beschaffenheit der Schleimhaut, den Inhalt, die Weite und Form der Bronchien und ihre Verzweigungen, etwa vorhandene Bronchialerweiterungen, Emphyseme u. s. w. zu achten, und auf Anomalien der Lungengefäße, besonders der Pulmonalarterie Bedacht zu nehmen.

§. 77.

Bei der Untersuchung des Herzbeutels wird äußerlich auf eine übermäßige Anhäufung von Fett, auf das Vorhandensein zellgewebiger Verwachsungen, auf die straffe oder bloß lockere Umhüllung des Herzens, auf eine übermäßige Ausdehnung, auf eine ungewöhnliche Spannung, auf die, durch verletzende Werkzeuge oder eingetriebene Knochenstücke entstandenen Verwundungen, oder auf, durch eine erschütternde Gewalt, Quetschung des Rumpfes verursachte Zerreißung des Herzbeutels gesehen, sodann zu seiner

dokładnie, i najbardziej na to się uważa, czy też większy jakiś pień naczyniowy, osobliwie w pobliżu wejścia jego do płuc, uszkodzony nie został.

§. 76.

Jeżeli zaś nie masz obecnych skaleczeń, natenczas przy obu korzeniach płucnych odnogi oskrzelowe, do których się za pomocą przelożenia płuca lewego na oserce wchodzi, otworzyć, i w niej jakim przeciągu istoty płucnej śledzić, tutaj zaś stan ich pod względami podobnemi jak przy tchawicy (§. 70) razem z gruczołami oskrzelowemi opisać, i do opatrywania utkania płuc przystąpić należy. W tym celu w położeniu, oznaczoném do otworzenia oskrzeli, robi się w płucu lewe, naprężywszy takowe pierwój dobrze, wydatne, głębokie cięcie, przecinające tak utworzoną płaszczyznę cięcia za pomocą powtórnie poprowadzonych cięć przez całą grubość płuca; prawe płuco zaś napręża się nad ścianą ziobrową, i w równy sposób się rozwija go, lub według okoliczności za pomocą pojedynczych nacięć tkaninę płuc zbadać należy.

Przytém trza mieć wzgląd, na wydatny, nieznaczny lub całkiem brakujący szelest chruściejący, na barwę bladą, jasną, marmurkową, różnie czerwoną, na zawartość mierną lub obfitą w krew płynną lub skrzeplą i na widoczny brak krwi, na stopień sprężystości, jędrności, kruchości i rozdzielalności, na obecność zastoin krwistych, wypocin ciekłych i stężalych, w ostatnim wypadku na jakość gładką, drobno- lub gruboziarnistą płaszczyzn cięcia i ułomu; na występujący zaraz przy nacięciu lub przy pociśnieniu łagodném, wypływ obfity lub mierny surowicy drobno- lub grubo-pieniającej się, wodnistej lub krwawej, na skurczenie, przeistoczenie odrętwiałe, złożenie zwapnień w utkaniu płucném i t. d., na pojedyncze lub liczniejsze, mniejsze lub większe łożyska wypocin lub jamki gruźelkowe, oraz z treścią ich i właściwością otaczających ich ścian. Przytém zawsze skrzydło płucne, płat, okolica i przestrzeń znalezionych zboczeń za pomocą opisanja fizyograficznego widocznemi, części zaś określone dokładnie podanemi być mają.

Prócz tego jeszcze szczególnie na zachowanie się błony śluzowej, na treść, szerokość i postać oskrzeli i ich rozgałęzin, na rozszerzenia poniekąd obecne oskrzelowe, wzdęcia wietrzne i t. p. uważać i na zboczenia naczyń płucnych, osobliwie tętnicy płucnej wzgląd mieć należy.

§. 77.

Przy śledzeniu oserca zewnątrznie patrzeć należy na zgromadzenie nader obfite tłuszczu, na znajdujące się zrośnięcia włókniste, na otoczenie serca opięte lub wietkie, na rozszerzenie nadmiarowe, na niezwykle naprężenie, na skaleczenia, zrządzone przez narzędzia uszkadzające lub włócone odłamki kości, na rozdarcie oserca, spowodowane przez gwałtowność wstrząsającą, przez przygniecenie kadłuba, a potem przystępuje się do otworzenia oserca, przyczém, aby unikać wylewu

Eröffnung geschritten, wobei er, um das Ausströmen von voraussichtlichen Flüssigkeiten zu verhüten, 1—1½ Zoll oberhalb seiner Anheftung an das Zwerchfell und nicht ganz bis zu jener an die großen Gefäße in der Mitte seiner Vorderfläche aufgeschnitten wird. Um das in ihm enthaltene Blut oder Serum gehörig bewahren zu können, wird das Herz hervorgehoben, und werden größere Quantitäten jener Flüssigkeiten aber auf die im §. 74 angedeutete Weise entfernt, und ebenso die Menge und Beschaffenheit derselben bestimmt. Hierauf wird der Herzbeutel einerseits bis zu den großen Gefäßen, und andererseits bis zum Zwerchfelle aufgeschlitzt, die ungewöhnliche Dicke oder Verdünnung, die Ablagerung fremder Stoffe zwischen seinen Schichten, die glatte, rauhe, zottige, mit mehr oder weniger bedeutenden Lagen von fremdartigen Gebilden umkleidete Innenfläche, ihre stellenweise oder im ganzen Umfange vorhandene Verwachsung mit dem Herzen und die Art der letzteren; durch kürzeres oder längeres, faseriges oder bänderiges Gewebe, durch mehr oder weniger Dicke, zwischenliegende pseudomembranöse, oder von Kalkkörnern und Kalkplatten durchwebte Schichten, beschrieben, und werden weitere am Herzbeutel noch vorkommende, durch Exsudate, Aftgebildungen u. dgl. bedingte Veränderungen angeführt.

§. 78.

Der seröse Ueberzug des Herzens bietet im Allgemeinen dieselben Veränderungen dar, welche bei der Besichtigung des Herzbeutels und seiner inneren Fläche angedeutet wurden; doch werden hier noch insbesondere anzugeben sein: der Grad der vorhandenen Fettablagerung, die Trübungen, die Milch- und Sehnenflecke, Blutunterlaufungen und Ecchymosen, besonders an der Herzbasis, die Beschaffenheit der Kranzgefäße, in Bezug auf Verlauf, Inhalt und Textur, sowie alle jene Veränderungen dieses Ueberzuges, welche durch die in den hochliegenden Schichten der Herzsubstanz vorkommenden Prozesse bedingt werden.

Am Herzen insbesondere werden seine von der normalen abweichende Lage nebst der veranlassenden Ursache einer solchen Lage- oder Ortsveränderung, seine vermehrte oder verminderte Größe, bei deren Bestimmung die Faust der Leiche als Anhaltspunkt angenommen zu werden pflegt, die Form mit Berücksichtigung des vorwaltenden Breite-, Länge- und Dicedurchmessers beschrieben.

Bei der Eröffnung des Herzens wird zuerst die Wandung einer Kammer nach der anderen durch einen Längenschnitt gespalten, und, bevor dieser auch durch die Wandungen der Vorkammern fortgeführt wird, immer zuvor darauf Bedacht genommen, ob nicht Veränderungen, besonders Stenosen an den betreffenden venösen Ostien, vorhanden sind, wodurch je nach dem Falle Modifikationen in der Eröffnung nothwendig würden. Nun hat man die Dicke oder Dünne dieser Wandungen anzugeben, und in beiden Fällen auf die äußeren und inneren Schichten des Herzfleisches, sowie auf derlei partielle Veränderungen Acht zu geben, sodann die Dornheit, die Farbe, die allenfalls im Herzfleische vorkommenden Exsudate, faltige Fibroide, kalkige Ablagerungen, Aftgebilde anzumerken,

cieczy przewidywanych, rozcina się też w środku powierzchni swój środkowej 1—1½ cala nad przyczepieniem się jego do przepony a nie całkowicie, aż do przyczepienia się onegoż do wielkich naczyń. Aby mózdz zachować należycie w niem zawartą krew lub surowicę, wyjmuje się serce, większe ilości tych cieczy według sposobu podanego w §. 74 należy oddalić i oznaczyć tak samo ilość i jakość tychże. Poczém rozcina się oserce z jednej strony aż do wielkich naczyń, po drugiej stronie aż do przepony, i opisuje się niezwykłą grubość lub rozrzedzenie, złożenie pierwiastków obcych między jego warstwy, powierzchnią wewnętrzną gładką, chropawą, strzępiastą, otoczoną pokładami mniej więcej znacznemi tworów obcych, zrośnięcie się jego obecne z sercem, miejscowe lub w całej objętości i rodzaj tegoż; opisuje się warstwy, tkaniną krótszą lub dłuższą, włóknistą lub więzadłową, mniej lub więcej grubsze, międzyłożne, obcobłonowe, lub przenikłe ziarnkami i błazkami wapna, i nadmienia się dalsze jeszcze zdarzające się na osercu zmiany, polegające na wypocinach, tworach wadliwych i t. p.

§. 78.

Ostona surowicza serca w ogóle okazuje te same zmiany, które nadmienione zostały przy oglądaniu oserca i wewnętrznej jego powierzchni, osobno jeszcze zaś tutaj zawsze podać należy: ilość znajdującego się pokładu łuszczonego, zamącenia, zmarszczenia, plamy mlęczne i ścięgniste, nabiegłości krwiste i sińce, osobliwie przy zasadzie serca, właściwość naczyń wieńcowych, co do biegu, treści i utkania, jako też wszelkie te zmiany tej ostony, które, jako polegające na działaniach chorobowych, przypadają w górnoleżące warstwy istoty sercowej.

Przy sercu szczegółowo opisują się: położenie jego zbaczające od prawidłowego wraz z przyczyną wzniesającą taką zmianę położenia i miejsca, wielkość zwiększoną lub zmniejszoną, przy oznaczeniu której pięść trupa jako punkt oparcia przyjąć zwykło jest, dalej postać względnie przeważającej średnicy szerokości, długości i grubości.

Przy otworzeniu serca najprzód za pomocą cięcia podłużnego rozkrawają się ściany komórek jednej po drugiej, i nim-takowe przedłużonem zostaje przez ściany przysionków, przedtém zawsze na to względ mieć wypada, czy nie znajdują się jakie zmiany, osobliwie zwiężenia odnośnych otworów żyłowych, przez co w miarę wypadku, modyfikacye w otworzeniu potrzebne byłyby. Teraz podać należy grubość lub cienkość tych ścian, i w obu wypadkach uważać trzeba na warstwy zewnętrzne i wewnętrzne mięśnia sercowego, jako też na zmiany częściowe, potem skreślają się jędrność, barwa, wypociny, przypadkiem w mięśni sercowém znajdujące się, zmarszczone włókniawce, złożenia wapienne, twory wadliwe, jako też wzmiankę

die Weite der Kammern und der Vorhöfe und ihr Verhältniß zu einander, sowie partielle Erweiterungen derselben (aneurisma cordis partiale) nach Umfang, Form, Inhalt und Veränderung, welche die Herzoberfläche dadurch erleidet, aufzunehmen.

Eine besondere Berücksichtigung verdienen die am Endokardium vorkommenden Veränderungen, als: milchige Trübung, Fibroide, Verdickung, der dadurch bedingte Schwund der Trabekeln, kalkige Ablagerungen, die Verlängerung und Verdünnung der Papillarsehnen, die Verkürzung, Verdickung und Verschmelzung dieser letzteren unter sich und mit den Klappen, die Zerreißung und Beschaffenheit der Rip-Enden an den Sehnen, endlich die Größe, Form und Dicke der venösen Klappe selbst. An den Klappen sind wieder die Wulstung, Schrumpfung, die Ablagerungen roher, faserstoffiger Erkraszenzen, die Bildung fibroider, kalkiger Hervorragungen und Wülste, besonders an dem freien, sowie am Inserionsrande derselben und die dadurch bedingte Veränderung in der Weite ihrer Ostien, die Durchreißung und die Art derselben, sowie die sogenannten Klappenaneurismen und die Schlußfähigkeit oder die Insuffizienz gehörig zu würdigen.

Ferner sind die Menge und Beschaffenheit des Blutes in den Herzböhlen, namentlich aber auch das Eingefälztsein der faserstoffigen Blutkoagula zwischen die Trabekel oder hier vorhandene sogenannte globulöse Vegetationen näher zu bezeichnen.

Die Pulmonalarterie, sowie die Aorta werden nun in der Art eröffnet, daß man das Skalpell in das Gefäßrohr einführt, die vorderen Wandungen desselben durchsicht und durch einen gegen das Herz geführten Schnitt vollkommen spaltet. Auch hier wird auf die ähnlichen Veränderungen der halbmondförmigen Klappen, die sich gleich den venösen verhalten können, Rücksicht genommen werden, die Weite und der Inhalt dieser Gefäße, die Beschaffenheit ihrer Wandungen, hier vorhandene Fibroide, atheromatöse kalkige Ablagerungen, dadurch bedingte Zerklüftungen, besonders der inneren und der Quersfaserschichten, aneurismatische Erweiterungen und spontane Verstopfungen derselben, mit Angabe der Größe und des Sitzes des Aneurisma, sowie der Durchbruchstelle, wohin und in welcher Menge das Blut sich ergossen habe, im Protokolle angeführt.

Die hier angedeuteten Rücksichten sind bei der aufsteigenden Aorta und ihrem Bogen nicht nur auf den, im Thorax verlaufenden Abschnitt derselben, sondern auch auf die von ihr abtretenden größeren Gefäße auszudehnen.

Bei vorhandenen Verletzungen des Herzens ist nebst den allgemeinen Rücksichten insbesondere zu sehen, ob sie durch verletzende Werkzeuge, eingedrückte Knochen, Erschütterungen des Körpers oder nur durch krankhafte Zustände der Herzsubstanz veranlaßt worden, ob sie durchgedrungen, und die Kranaadern nicht oder mit betroffen haben.

§. 79.

Am Zwerchfelle sind dessen ungewöhnlich veränderter Stand, der Zustand seines serösen Blattes, nach den bei der Rippenpleura (§. 74) angegebenen Grundsätzen, vorgefundene Verletzungen, und dadurch bedingte Vorlagerungen, Einklemmungen der Unterleibsorgane und deren Folgezustände, nach den bereits bekannten Regeln zu beschrei-

uczynić należy o szerokości komórek i przysionków, o stosunku ich wzajemném, o częściowych tychże rozszerzeniach (aneurisma cordis partiale) co do objętości, postaci, treści i zmiany, jaką przez to ponosi powierzchnia sercowa.

Na szczególny wzgląd zasługują zmiany, okazujące się na osłonie wewnętrznej serca, jako to: zamącenia mlęczne, włókniawce, zgrubienia, sprawione złąd zniszczenie pęczków mięsnych sercowych, złożenia wapienne, przedłużenia i zcieńczenia ścięgn mięsnych brodawkowych, skrócenie, zgrubienie, i stopienie tychże ostatnich między sobą i zastawkami, rozdarcie i jakość końcówek ścięgn przedartych, wreście wielkość, postać, grubość samej zastawki żylniej. Przy zastawkach znowu należy ocenić potrzeba: obrzmiałość, skurczenie, złożenia surowych, włókniawcowych wyrośli, utwór włókniakowych, zwapnionych wypukłości i obrzękłości, osobliwie na wolnym, i brzegu przyczepienia się tychże, i z tego uskutecznione zmiany w szerokości ich otworów, przedarcie i rodzaj tegoż, jako też tak zwane rozdęcia zastawek i zdolność zamykania się, lub niedomykalność.

Prócz tego trza ilość i jakość krwi w jamach sercowych, mianowicie zaś także wypilśnienie się włóknistych skrzeplin krwistych między pęczki mięsne serca, lub też tu znajdujące się tak zwane wyrośle gałeczkowate bliżej oznaczyć.

Teraz otworzyć wypada tętnicę płucną i główną ciała w ten sposób, iż wprowadzając nożyk sekcyjny do naczynia, przebija się przodkowe ściany tegoż i za pomocą cięcia ku sercu prowadzonego, do reszty rozcina. I tutaj uwzględnić należy podobne zmiany zastawek półksiężycowych, które tak jak żyłowe okazywać się mogą, do protokołu przytoczyć potrzeba szerokość i treść tych naczyń, właściwość ich ścian, nadybane tu włókniawce, miazgowate złożenia wapienne, powstałe z tego rozczepienia, osobliwie w warstwach wewnętrznych i poprzeczno-włóknistych, rozdęcia tętniakowe, przypadkowe rozpęki tychże, z podaniem wielkości i siedliska tętniaka, jako też miejsca przedarcia, gdzie i w jakiej ilości wyłała się krew.

Oznaczone tu względy przy wznoszącej się tętnicy głównej ciała i jej łuku, należy nie tylko na część jej, przez jamę piersiową przechodzącą, rozpostrzeć, ale też i na większe naczynia od niej odstępujące.

Przy obecnych skaleczeniach serca prócz względów ogólnych jeszcze szczególnie na to trzeba patrzeć, czy takowe spowodowane zostały przez narzędzie skaleczające, kości wtłoczone, wstrząśnienia ciała, lub tylko przez stan chorobowy istoty sercowej, czy przebiły się i czy dotknęły naczyń wieńcowych lub nie.

§. 79.

Przy przeponie, według zasad, przy opłucnej (§. 74) podanych, opisać należy niezwyčajnie zmienione stanowisko jej, zachowanie się blaszki jej surowiczkiej, znalezione skaleczenia i sprawione przez to przepukliny, uwięzienia trzewów brzusznych i skutki tegoż według znanych już prawideł. Po oddaleniu płuc

ben. Nach erfolgter Entfernung der Lungen und des Herzens aus der Brusthöhle sind die, längs der Wirbelsäule verlaufenden Organe, die Speiseröhre, die unpaarigen Venen, der Milchgang, der Pneumogastrikus u. s. w., dann die Wirbelsäule selbst zu berücksichtigen und nach Erforderniß näher zu untersuchen.

§. 80.

Ehe man zur Untersuchung der einzelnen Unterleibsorgane vorschreitet, wird noch früher der Zustand der Bauchmuskeln, vor allem auf die hier zuerst ersichtlichen Fortschritte der Fäulniß und etwa vorhandene Verwunderungen erforscht.

Schon während der Eröffnung der Bauchhöhle muß auf einen fremdartigen Inhalt im Bauchfellsack die gehörige Rücksicht genommen werden. Nun werden im Protokolle die Menge, Beschaffenheit, insbesondere von Serum, Eryudaten, Magen-, Darm-, Harnblasen-Kontenten, oder das Vorhandensein von freien Gasen angegeben, und nach Erforderniß auch sogleich nach der Ursache eines solchen Inhaltes geforscht. Die Veränderungen pathologischer Prozesse und Verletzungen, welche in der Ausdehnung des Bauchfelles vorkommen können, bieten von jenen an der Pleura im Allgemeinen nichts Abweichendes dar, und sind nach den bei letzteren gemachten Angaben zu beurtheilen.

Die Abweichungen werden sich aus der Betrachtung der einzelnen Bauchorgane ergeben. Die Eryudationsprozesse, welche das Peritonäum als solches allein betreffen, können an demselben entweder in seiner ganzen Ausdehnung vorkommen, oder es sind lokale, mehr umschriebene Prozesse; hierbei sind die dadurch bedingten Verklebungen, welche mehr oder weniger fest sein können, das Verwachsen durch kurzes, straffes, lockeres, band- oder fadenartiges Bindegewebe der Baucheingeweide unter sich und mit den Bauchwandungen, bei umschriebener abgeseckter Peritonäitis die vom Bauchfelle in die Substanz der umhüllten Organe und in die unterhalb des Bauchfelles liegenden Schichten eindringenden Sauchungsprozesse und Perforationen anzugeben, mögen dieselben auf pathologischem Wege oder in Folge von Verletzungen entstanden sein.

§. 81.

Um die Leber gehörig untersuchen zu können, müssen das runde und Aufhängeband sowie die vorhandenen krankhaften Anwachsungen getrennt werden, es ist hierauf die Größe dieses Organes anzugeben, insbesondere die auffallende Volumens- Zu- oder Abnahme mit Rücksicht, ob sie das ganze Organ, nur einen Lappen, oder einen kleinen Theil betreffen, wie die einzelnen Durchmesser der Leber, besonders ihre Lage, dadurch verändert erscheinen, ob die Ränder, namentlich der vordere, auffallend verkürzt, verdickt, abgerundet oder zugespitzt, ob die Oberfläche glatt und eben, körnig, drüsig, knotig, lapig ist, mit oder ohne Trübung und Verdickung, oder einer augenfälligen Zartheit und Verdünnung der Serosa sich darstellt. Es sind sofort die Farbe, ob blaß-, hell- oder dunkelbraun, granlich, wachsgelb, u. s. w., der Blutreichtum, die Konsistenz, ob weich, teigig, derb, brüchig, lederartig zähe, hart, das Verhalten beider Lebersubstanzen zu einander, und ein auffallendes Überwiegen einer derselben, deren Beschaffenheit, der grö-

i serca z jamy piersiowej względ mieć potrzeba na narządy postępujące wzdłuż stosu kręgowego, na gardziel, na żyły nieparzyste, przewód piersiowy, nerw płucnożołądkowy i t. d., potem na stos kręgowy sam, i według potrzeby bliżej ich śledzić należy.

§. 80.

Nim przystąpi się do śledzenia szczegółowych narządów brzusznych zbadany wprzód być powinien stan mięsn brzusznych, przedewszystkiem co do najpiérw tu objawiających się postępów zgnilizny i co do znajdujących się poniekąd zranień.

Już podczas otworzenia jamy brzusznej należyty trza mieć względ na treść jaką wadliwą w worku otrzewowym. Dopiero podaje się do protokołu: ilość i jakość osobliwie surowicy, wypocin, zawartości żołądka, jelit i pęcherza moczowego, lub obecność wolnych gazów i według potrzeby śledzi się oraz i przyczynę takowej treści. Zmiany z działań chorobowych i skaleczenia, które w przestrzeni otrzewnej zdarzyć się mogą, nie zbaczają w ogóle od takowych zmian co do oplucnej i według wskazań przy téj podanych, osądzone być powinny.

Zboczenia wynikają z poglądu na pojedyncze narządy brzuszne. Działania wypocinowe, tyżące się samej otrzewnej jako takowej, zdarzyć się na niej mogą albo w całej jój rozciągłości, lub téż są miejscowe, więćej określone choroby; przy tém podać należy zlepienia zład powstałe, które mogą być mniej więćej mocne, zrośnienia trzewów brzusznych między sobą i ze ścianami brzucha za pomocą krótkiej, opiętej, zwolnionej, więzowatej lub nitkowatej tkanki łącznej, przy określonym, utorebkowanym zapaleniu otrzewnej, działania posokowe, i przedziurawienia przenikające z otrzewnej w istotę otoczonych narządów i w warstwy pod otrzewną leżące, czy takowe skuteczzone zostały już to w toku choroby, albo téż w skutek skaleczeń.

§. 81.

Aby módz zbadać należyte wątrobę, potrzeba oddzielić więzadło okrągłe i utwierdzające, jako téż znajdujące się przyrosty chorobliwe, potem podać należy: wielkość tego narządu, szczególnie uderzający wzrost lub ubytek objętości, oraz pod względem, czy się tyżą takowe całego narzędu, jednego płata lub tylko małej części; jak średnice szczegółowe wątroby, osobliwie położenie, przeto zmienione się okazują, czy brzegi, mianowicie przodkowy, widocznie skrócone, zgrubiałe, zaokrąglone lub zastrzone są, czy powierzchnia jest gładką i równą, ziarnkową, gruczołową, guzową, płatkowaną, czy z zamąceniem i z grubieniem lub z widoczną wietkością i rozrzedzeniem błony surowiczj, lub bez tego okazuje się. Przytém zarazem i jój ubarwienie czy jest bladą, jasną lub ciemno-brunatną, szarą, woskowo-żółtą i t. d., obfitość w krew, tęgość, czy jest miękką, ciastowatą, jędrną, kruchą, skórową, łykowatą, twardą, daléj stósunek obu istot

here Fettgehalt, der sich schon an der abgetrockneten Messerflinge beim Durchschneiden kund gibt, die glatte, fein- oder grobkörnige, gleich oder verschieden gefärbte Schnittfläche, das Vorhandensein eines die Acini umgebenden mehr, weniger reichlichen, zähen, fibroiden, kalkösen Gewebes, Exsudate und Afterbildungen in dem Parenchyme, Abszesse, allenfalls vorkommende Kommunikationen derselben mit den Nachbarorganen, der Verlauf der Gallengänge, ihr Kaliber, ihr Inhalt von flüssiger oder eingedickter Galle, oder Gallenkongrementen und ihre Wegsamkeit anzuführen.

Bei vorhandenen Verletzungen ist aber insbesondere zu berücksichtigen, ob selbe nur oberflächlich geblieben oder in die Tiefe gedrungen, bedeutende Blut- und Gallengefäße mit betroffen, ob und in welchem Grade hierdurch Ergüsse von Blut oder Galle bedingt wurden.

Bei der Gallenblase ist ihre Größe und Ausdehnung, die Beschaffenheit ihres Inhaltes nach Menge, Farbe, Konsistenz und bei vorhandenen festweichen oder steinigen Kongrementen deren Art, Zahl und Verhalten zu den Blasenwänden zu beschreiben; bei den Ausführungsgängen ist zu sehen, ob selbe nicht übermäßig ausgedehnt, durch den Inhalt verstopft oder durch einen Druck von Außen unwegsam erscheinen; es ist der Zustand der, diese und die Blase bildende Häute zu untersuchen, und bei vorhandenen Verletzungen derselben zu erforschen, ob hierdurch ein Gallenerguß, in welcher Menge, und wohin stattgefunden, und welche Folgen derselbe bereits veranlaßt habe. Ebenso ist an der Pfortader die Menge und Beschaffenheit des in ihr enthaltenen Blutes, ihre Verstopfung durch einen Blutpfropf, ein eitriger Inhalt und andere krankhafte Zustände, insbesondere aber Verletzungen derselben, zu beschreiben.

§. 82.

Auch von der Milzkapsel gilt das bei dem Bauchfelle bereits im Allgemeinen Bemerkte; namentlich sind aber die hier öfter vorkommenden fibroiden und kalkigen Ablagerungen in Form von Drüsen, Höckern, Platten und Unebenheiten, durch Ablagerungen in die Milzsubstanz bedingt, zu berücksichtigen.

An der Milz selbst sind ihre Größe, die sichtliche Zu- oder Abnahme ihres Volumens, ob sie ganz oder nur nach bestimmten Durchmessern und in welcher Art so verändert erscheine, Abänderungen ihrer Gestalt und Ränder, krankhafte Anhaftungen und Lagenveränderungen anzugeben. Das Parenchym ist nach der Farbe, ob blaß, blau, braun, rothbraun, dunkelroth, schwarz, rostbraun, nach der Konsistenz, ob weich, breiig, zähe, speckartig, elastisch, verb, nach dem Blutreichtume und der Beschaffenheit des Blutes zu beschreiben. Blutige, seröse oder eitrige Infiltrationen seines Gewebes, Ablagerungen von Faserstoff, von anderen flüssigen oder starren Produkten sind zu berücksichtigen, besonders ob selbe nicht kegelförmig von der Oberfläche gegen die Tiefe zu gelagert sind. Ferner ist das Verhältniß des Milzstroma zu der Pulpa, ob ersteres massenreich, mürbe oder auffallend zähe und dicht, letzteres dünn- oder dickbreiig, gleichmä-

wątroby między sobą, i widoczne przeważanie jednej z nich, ich stan, większą obecność tłuszczu, która już podczas nacięcia daje się poznać na suchém ostrzu noża, płaszczyznę cięcia gładką, drobno- lub grubo-ziarnistą, jednostajnie lub rozmaicie ubarwioną, znajdowanie się tkanki, otaczającej płateczki, mniej więcej obfitę, łykowatę, włóknistę, zdrętwiałę, wypociny i twory wadliwe w istocie, ropienia, wypadkowo zdarzające się związki tychże z narządami sąsiednimi, bieg przewodów żółciowych, ich rozmiar, treść ich żółciowa płynna lub zgęstniała, lub kamienie żółciowe i wolny ich przechód, podać należy.

Przy skaleczeniach zaś obecnych szczegółowo wzgląd mieć należy, czy takowe są tylko powierzchownemi, lub też czy w głąb przenikły, czy oraz nie dotknęły też naczyń znacznych krwistych i żółciowych, czy i w jakim stopniu sprawiły wystąpienie krwi lub żółci.

Przy pęcherzyku żółciowym opisać należy: wielkość i rozmiar jego, jakość treści jego co do ilości, barwy, tęgości, a przy skamieniałościach wpołmiękkich lub twardych ich rodzaj, ilość i zachowanie się tychże do ścian pęcherzyka; przy przewodach odchodowych zważa się, czy nie są nader rozszerzone, zatkanie treścią lub czy z powodu zewnętrznego ucisku nie okazują się nieprzechodnemi; stan błon, tworzących te ostatnie i pęcherzyk śledzić, i przy obecnych skalęczeniach tychże zbadać należy, czy nie zostało sprawione złąd wystąpienie jakie żółci, w jakiej ilości i gdzie, oraz jakie skutki takowe wywarło. Zarówno i na żyłe brzmnej ilość i własność w niej zawartęj krwi, zatkanie jej przez zaciek krwisty, treść ropną, i inne stany chorobliwe, osobliwie zaś skalęczenia tychże, opisane być mają.

§. 82.

Oznaczenia, dane w ogóle przy otrzewnej, tyczą się też i osłony śledzionowej; mianowicie zaś trza mieć wzgląd, na częściej tutaj zdarzające się złożenia tworów włóknawcowych i wapiennych w postaci gruczołów, garbów, blaszek i nierówności, spowodowanych przez złożenie tworów w istotę śledziony.

Przy śledzienie samej podać należy: jej wielkość, widoczny wzrost lub ubytek jej objętości, czy całkowicie, czy też tylko w pewnych średnicach i jak tym sposobem jest zmienioną, zmiany jej postaci i brzegów, chorobliwe przyrośnienia i zmiany położenia. Istotę mięsną opisać należy co do barwy, czy bladę, błękitną, brunatną, czerwono-brunatną, ciemno-czerwoną, czarną, rdzawobrunatną, co do tęgości, czy miękkiej, miazgowatej, łykowatej, słoninowatej, sprężystej, jędrnej, co do obfitości w krew, i jakości krwi. Nasiąki jej utkania krwiste, surowicze lub ropne, złożenia włóknika, i innych tworów ciekłych lub stężalych uwzględnąć należy osobliwie, czy takowe nie są od powierzchni ku głębi ułożone stózkowato. Prócz tego uwagę zwrócić potrzeba na stósunek tkaniny zasadowej do istoty jej miękkiej, czy pierwsza jest obfitą, kruchą, lub uderzająco-łykowatą i gęstą, osta-

sig oder mit überwiegender weißer Substanz versehen sei, zu beobachten, frische oder verkreidete Abszesse, vorhandene Tuberkel und Venensteine zu berücksichtigen. Bei Verletzungen, Rissen, Perforationen derselben sind auch die kurzen Gefäße genau zu untersuchen, und auf die Menge des ergossenen Blutes Bedacht zu nehmen.

§. 83.

Das große Netz ist zu besichtigen, ob es fett oder fettlos, lang und schlaff, über die dünnen Gedärme ausgebreitet, oder auf einen Haufen zusammengeschoben, zerrissen oder sonst verletzt und gezerzt, mit blutreichen oder blutleeren Gefäßen versehen, ob es entzündet, brandig, in einem Bruche eingeklemmt, mit Krebsknoten oder anderen Geschwülsten besetzt sei, ob und in welcher Art es mit den Baueingeweiden oder Bauchwandungen verwachsen erscheine, ob nicht dadurch strangförmige Verlängerungen gebildet wurden, welche eine Verschlingung, Unwegsamkeit u. d. d. der Gedärme bedingen.

Nach ähnlichen Rücksichten wird auch das kleine Netz untersucht, dasselbe endlich in der Nähe der kleinen Kurvatur des Magens zerrissen, das darunter liegende Pankreas hervorgehoben, der Länge nach durchschnitten, nach der Größe, Farbe, Konsistenz und sonstigen Beschaffenheit beschrieben, und bis zu ihm gedrungene Verletzungen näher untersucht.

§. 84.

Am Magen sind zuerst seine normale oder von dieser abweichende Lage, nebst der Veranlassung derselben, eine regelwidrige Größe oder augenfällige Kleinheit, eine vorhandene allgemeine oder nur partielle, am Blindsacke oder einem anderen Theile ersichtliche Erweiterung, eine durch ringförmige, mittelst Lufteinblasen nicht zu entfernende Einschnürung, oder durch Narben bedingte abnorme Form, die glatte, blasse, verschieden geröthete, mit mannigfaltigen krankhaften Produkten, wie sie beim Bauchfelle angegeben wurden, besetzte Oberfläche, Verwachsungen und der Zustand seiner größeren Gefäße zu beobachten.

Bei seiner, mittelst einer Scheere vom Duodenum längs des kleinen Bogens gegen und in die Speiseröhre vorzunehmenden Eröffnung wird die Dicke seiner Wandungen berücksichtigt, und bei Zu- und Abnahme derselben darauf gesehen, ob diese durch Veränderungen der Schleimhaut, des submucösen Bindegewebsstratum, der Muskelhaut, des Bauchfelles, oder durch krankhafte Ablagerungen zwischen dieselben gleichförmig oder nur an einzelnen Stellen und an welchen veranlaßt worden sind. Hierauf wird sein Inhalt untersucht, hierbei auf übermäßige Anhäufungen von Gas und Flüssigkeiten, auf die Menge und Beschaffenheit des Speisebreies, unter Bedachtnahme auf allenfalls beigemengte fremde und verdächtige Körper, gesehen. Ist im Magen Blut ergossen, so ist nebst seiner Quantität die flüssige und geronnene Beschaffenheit, oder seine Umwandlung zu einer rothbraunen oder schwarzen Substanz, sowie auf den Chokoladfarbigen, Kaffeesatz-

nia czy jest rzadko-, lub gęsto-miazgowatą, czy zarówno, czy też przeważająco opatrzoną jest w istotę białą, i względnie należy na ropienia świeże lub zwapniałe, na gruzelki obecne i kamienie ocieklinowe. Przy skaleczeniach, przerwach, rozpekach téjże, naczynia krótkie także ściśle zbadać i na ilość krwi wystąpionej zważać należy.

§. 83.

Siatkę większą brzuchową opatrzyć należy, czy jest tłustą lub bez tłuszczu, długą i wietką, rozpostrzenioną nad jelitami cieńkimi, czy też skupioną na jedno miejsce, rozdartą, lub inaczej uszkodzoną i starganą, czy jest opatrzoną naczyniami, obfitemi w krew lub bez krwi, czy nie masz w niej zapalenia, zgorzeliny, uwięzienia w przepuklinie, czy nie jest osadzoną guzami raka, lub innymi nabrzękłościami, czy i w jaki sposób okazuje się zrosłą z trzewami lub ścianami brzucha, czy nie utworzyły się w skutek tego przedłużenia powrózowate, które spowodowały splotę, zatkanie etc. jelit.

Pod względami podobnemi śledzić wypada także błonę sadłową mniejszą, wreszcie takową rozdziera się w pobliżu krzywizny mniejszej żołądka, wydobywa się pod tém leżący gruczoł zażołądkowy, przecina się go wzdłuż, opisuje co do wielkości, barwy, tęgości i innych własności i skaléczenia dosięgające go bliżej się badają.

§. 84.

Przy żołądku najpierw trza uważać na położenie jego prawidłowe lub od tego zbaczające, zarazem na powód tegoż, na wielkość nadzwyczajną lub widoczną mniejszość, na obecne rozdęcie ogólne lub częściowe, okazujące się na worku ślepym lub na innej części, na postać nieprawidłową w skutek pierścieniowatego uwięzienia, nie dającego się oddalić za pomocą wdymania powietrza, lub zrządzoną w skutek blizn, na powierzchnię gładką, bladą, rozmaicie zaczerwienioną, osadzoną różnorodnemi tworami chorobliwemi, jakich podano przy otrzewnej, na zrośnięcia i stan większych jego naczyń.

Otworzywszy go, co się skutecznie nożycami, począwszy od dwunastnicy wzdłuż krzywizny mniejszej ku i wewnątrz gardzieli, względnie należy na grubość jego ścian i przy zwiększeniu lub zmniejszeniu tychże trza uważać, czy takowe zrządzonemi nie zostały w skutek zmian błony śluzowej, pokładu tkanki łącznej podśluzowego, błony mięsnej, otrzewnej, lub w skutek złożeń chorobowych między temi jednostajno, lub tylko w miejscach pojedynczych i w których. Potém śledzi się zawartość jego, przy tém uważa się na nader obfite nagromadzenia gazu i cieczy, na ilość i własność gąszczu pokarmowego, mając przytém względnie na przypadkowo zmieszane ciała obce i podejrzliwe. Jeżeli wystąpiła krew do żołądka, natenczas prócz ilości jój, na jakość płynną lub skrzepłą, lub na przeistoczenie jój w istotę czerwono-brunatną lub czarną, jakoteż na treść czekoladowo-

oder Tinten-ähnlichen Inhalt zu sehen und der Quelle eines solchen Befundes nachzuspüren. Es versteht sich von selbst, daß noch andere im Magen vorgefundene Stoffe, als: Galle, Gallensteine, Fäkalstoff, Spulwürmer und ungewöhnliche verschluckte Körper nicht unbeachtet bleiben dürfen. Nach Entfernung des Inhaltes wird zur näheren Besichtigung der Schleimhaut geschritten, und zunächst des sie bedeckenden, nur in geringer oder in größerer Menge vorhandenen weißen, milchigtrüben, eiterähnlichen, durchsichtigen zähen, gallertartigen, mit Blutstreifen oder dem oben bemerkten, zerfetzten Blute vermengten Schleimes; dann angegeben, wie die Schleimhaut selbst beschaffen ist, ob sie glatt, blaß, mit den gewöhnlichen Falten besetzt, gleichmäßig oder stellenweise hell- oder dunkelroth gefärbt, schiefergrau oder anderweitig pigmentirt, ob sie mit kleineren oder größeren, rundlichen oder sonst gestalteten blutenden Stellen, ähnlichen Geschwürcen besetzt, ob sie zart, leicht abstreifbar oder derb, dick, ungewöhnlich konsistent erscheine; ob größere, bloß einzelne oder sämtliche Schichten durchbohrende Geschwüre, und von welcher Beschaffenheit, ob Erweichungen und welcher Härte, in welcher Zahl und Ausdehnung, an welchem Orte und in welcher Art vorhanden sind; ob letztere nicht ein Produkt der Leichenzerfetzung, und ob am Pylorus oder anderswo verhärtete, mit Narben und Aftergebilden besetzte Stellen zc., vorhanden sind.

Bei Verletzungen des Magens sind vorzüglich die Stelle, die Größe der Wunde, mitverletzte beträchtliche Gefäße, Entleerungen des Mageninhaltes, die Menge desselben und der Grad der verursachten Blutung zu beachten. Nach Verletzungen, sowie nach Durchbohrungen durch Geschwüre, ist auf Anhaftungen und Verwachsungen, auf Durchbruchöffnungen in das Parenchym benachbarter Organe, Körperhöhlen oder auf die Körperoberfläche und auf sonstige fistulöse Bahnen zc. Rücksicht zu nehmen.

Das bei Vergiftungen zu beobachtende Verfahren und die hier vorzüglich zu erforschenden Erscheinungen werden besonders abgehandelt werden.

§. 85.

Die Gedärme werden zuerst äußerlich besichtigt, die dünnen von ihrem Ursprunge bis zur Einmündung in den Blinddarm, die dicken von da bis zum Mastdarme, dem natürlichen Verlaufe derselben folgend, mit den Fingern parthienweise entwickelt; hierbei ist auf die Lage und die Abweichungen derselben von der Norm, wie bei Vorfällen, Achsendrehungen, Verwachsungen, Darmeinschiebungen (Volvulus) und deren Konsequenzen, ferner auf die Länge und vorkommenden Anomalien an derselben, auf die Weite des Darmrohres, die abnormen Erweiterungen und Verengerungen des Lumens, mit Angabe ob der ganze Darmkanal oder nur ein Theil, und welcher und in welcher Art sich verändert zeigt, in letzterer Beziehung ob das Darmlumen gleichmäßig oder an umschriebenen Stellen, z. B. als Divertikel, als narbige Einschnürung zc. erweitert oder verengert erscheint, zu sehen. Zugleich wird nach der Ursache, z. B. Stenosen, Narben, massenreiche, das Lumen ausfüllende Aftergebilde, fremde Körper u. s. w., geforscht.

kawowo- lub atramentowo zabarwioną uważać, i śledzić należy źródło takiego zdarzenia. Samo przez się rozumie się, że i inne ciała, znalezione w żołądku, jakoto: żółc, kamienie żółciowe, gnój, glisty i niezwyčajne ciała półknięte, nie spuszcza się z uwagi. Po oddaleniu zawartości przystępuje się do bliższego oglądania błony śluzowej i najpiérw nadmienia się śluz, okrywający ją, obecny w małej tylko, lub w większej ilości, biały, mléczno-zamącony, ropny, przeźroczysty, ciągły, trzęsiankowaty, zmieszany pręgami krwistemi lub krwią wyżej nadmienioną spruchniałą; w jakim stanie błona śluzowa sama znajduje się, czy jest gładką, bladą, zwyczajnemi zmarszczkami pokrytą, jednostajnie lub miejscami jasno- lub ciemno-czerwono ubarwioną, szarą, lub inaczéj ubarwioną, czy opatrzoną jest mniejszemi lub większemi, okrągłemi lub inaczéj upostacionemi krwawemi miejscami, lub podobnemi wrzodami, czy okazuje się delikatną, łatwo oskrobać się dającą, czy téż mocną, grubą, nadzwyczaj tęgą; czy nie znajdują się jakie większe, pojedyncze tylko lub wszystkie warstwy przedziurawiające wrzody i jakiego są rodzaju, lub zmiękczenia i jakich błon, w jakiej ilości i rozciągłości, w jakim miejscu i w jaki sposób; czy ostatnie nie są wynikiem próchnienia trupa, i czy nie znajdują się przy wychodzie żołądka lub gdzieś indziej stwardniałe, bliznami i tworami wadliwemi opatrzone miejsca.

Przy skaleczeniach żołądka osobliwie uważać należy na miejsce, wielkość rany, na większe naczynia téż skaleczone, na wystąpienia zawartości żołądka, na ilość téjże i stopień zrządzzonego krwotoku. Przy skaleczeniach, jakotéż przy przedziurawieniach przez wrzody, wzgląd mieć należy na przyczepki i zrosty, na otwory z przeżaru w istotę narządów sąsiednich, w jamy ciała, lub na powierzchnią ciała, jakotéż na inne cewkowate zatoki etc.

Zachowanie się przy otruciach obowiązujące, i zjawiska przy tém najbardziej śledzić się mające, osobno wyłożone zostaną.

§. 85.

Kiszki najprzód obaczyć należy z zewnątrz, idąc naturalnym ich postępem, rozwija ich się częściowo palcami, kiszki cienkie od ich początku aż do ujścia w kiskę ślepą, kiszki grube odtąd aż do stolca; przytém uważa się na położenie i zboczenie tegoż od stanu prawidłowego, jak przy opadnięciach, skręceniach około osi, zrośnieniach, wPOCHWieniach (volvulus) i tychże skutkach, prócz tego na długość i zdarzające się zboczenia téjże, na szerokość przewodu kiszki, nieprawidłowe rozszerzenia lub prężenia średnicy, z podaniem, czy cały przewód kiszkowy, czy tylko część, i która i w jaki sposób zmienioną okazuje się, czy z tego względu obwód kiszki jednostajnie, czy téż na miejscach określonych n. p. w postaci torebki lub uwięzienia bliznowatego etc. rozszerzony lub zwężony okazuje się. Oraz śledzi się téż i przyczynę n. p. zwężenie, blizny, obfite twory wadliwe, wypełniające obwód, ciała obce i t. d.

Das Peritonäum des Darmkanales wird auch hier wieder nach den schon wiederholt angegebenen allgemeinen Andeutungen untersucht, insbesondere auf Verklebungen durch Eryudate, festere Verwachsungen, Art, Form und Folge derselben gehörig Rücksicht genommen, indem namentlich die Verwachsungen auf Veränderungen in der Lage des Lumens und der Wegsamkeit des Darmes von bedeutendem Einflusse sind.

Die vorkommenden Eryudate und Astersbildungen sind nach der Natur, Form, Ausdehnung und den Folgezuständen zu würdigen, z. B. umschriebene und abgeackte Peritonäitis, Zerstörungen der Gewebe vom Peritonäum, ausgebildete Hohlgänge, Durchbrüche 2c.

Für gewöhnlich wird, um den Inhalt des Darmes zu untersuchen, das Ileum, und zwar an seiner unteren Fläche zunächst der Gekrösplatteninserzion, über der Cökalklappe mittelst der Darmscheere aufgeschlitzt, und hierauf der Dickdarm, indem der Schnitt am Cökum begonnen, und längs der Muskel-Kommissur durch die ganze Länge des Dickdarmes fortgesetzt wird, eröffnet, der Zwölffingerdarm aber gleich nach Eröffnung des Magens untersucht, und nun der so vorgefundene Darminhalt angegeben, als: Gase, Chymus, Fäkalstoffe, fremdartige, von Außen in den Darm gelangte Körper, Eingeweidewürmer, Blut, Schleim, Serum, Eiter, Jauche oder andere pathologische Produkte, die nach ihrer Menge, Beschaffenheit, Ursache und ihrem Einflusse auf Lagerung und Lumen des Darmkanales gewürdigt werden. Durch Abspülen mit Wasser oder vorsichtiges Abschaben gelangt man zur Ansicht der Schleimhaut, wobei nun anzugeben ist, ob dieselbe zart, dick, weich oder derb, blaß, roth, blau oder anderweitig pigmentirt, ob dieselbe von Eryudaten und welcher Art infiltrirt, oder durch Jauchung, Nekrosirung zerstört ist, und so Geschwüre der verschiedensten Art, Zahl und Größe zu Stande gekommen seien, oder ob dadurch ein Substanzverlust der Schleimhaut in weiter Ausdehnung, in einem ganzen Darmabschnitte, und in welcher Art veranlaßt wurde; ob ein Narbengewebe und zwar in welcher Menge und Form schon angebildet ist, und welche konsekutiven Erscheinungen dasselbe hervorgebracht habe, z. B. Abschnürungen, Verengerungen, oder eine völlige Unwegsamkeit des Darmkanales, in welcher Ausdehnung die oberhalb solcher Hindernisse stattfindende Erweiterung sich vorfinde, oder ob vielleicht solche Konsequenzen durch massenreiche, rohe, oder wie immer geartete, das Darmlumen obturirende pathologische Produkte veranlaßt werden.

Die gleiche Aufmerksamkeit wird auf vorhandene Eryudate, Geschwürsbildungen, Vernarbungen u. s. w. in den verschiedenen Follikel-Apparaten der Darmschleimhaut verwendet. Finden sich Geschwüre oder Nekrosirungen mit Durchbruch der sämtlichen Darmschichten vor, so sind auch hier die möglichen Kombinationen auszuforschen, und insbesondere der Wurmfortsatz, an welchem so häufig Nekrosirung und Durchbruch seiner Häute in Folge von Darmkonkrementen beobachtet werden, immer einer speziellen Untersuchung zu unterziehen. Eine gleiche Aufmerksamkeit erfordert das submuköse und das Muskelstratum und sind jedesmal die vorgefundnen Anomalien anzugeben. Hieran

Otrzewna przewodu kiszkowego zbadaną bywa i tu znowu według powtórnie już podanych wskazań, osobliwie przyzwoity wzgląd mieć należy na zlepiania z powodu wypocin, na ściślejsze zrosty, na rodzaj, postać i skutek tychże, albowiem mianowicie zrosty znaczny wpływ wywierają na położenie światła, i przechód jelit.

Zdarzające się wypociny i twory wadliwe ocenione być mają co do przyrody postaci, rozpostarcia i co do skutków n. p. co do określonego, utorebkowanego zapalenia otrzewnej, co do spustoszeń tkanek ze strony otrzewnej, co do utworzonych przewodów cęwkowych, co do przeżarcia etc.

Zazwyczaj w celu śledzenia zawartości kiszek, rozcina się za pomocą nożytek kiszkowych jelito cienkie nad zastawką kiszki ślepej i to przy powierzchni jego dolnej w pobliżu przyczepienia się do blaszki krezkowej, poczem otwiera się jelito grube, rozpoczynając cięcie przy kiszce ślepej i poprowadziwszy takowe wzdłuż opaski mięsnej przez całą długość jelita grubego, dwunastnicę zaś śledzi się tuż po otworzeniu żołądka i tak znaną zawartość kiszek dopiero podaje się, jako to: gazy, mlęcz, gnój, ciała obce, przychodzące z zewnątrz do kiszek, robaki wewnętrzne, krew, śluz, surowicę, ropę, posokę, lub inne twory chorobowe, które oceniają się co do ilości, jakości, przyczyny i wpływu na ułożenie, obwód przewodu kiszkowego. Za pomocą splukania wodą, lub przezornego oskrobania przychodzi się do oglądu błony śluzowej, przy której teraz podaje się, czy takowa jest delikatną, grubą, miękką lub twardą, bladą, czerwono, sino- lub inaczej ubarwioną, czy i jakiego rodzaju wypocinami jest nasiąkniętą, lub spustoszoną przez posokę, zgorzelinę, i czy powstały w skutek tego wrzody najrozmaitszego rodzaju, ilości i wielkości, lub czy w skutek tego uskuteczniło zostało zniszczenie istoty błony śluzowej, a to czy w wielkiej przestrzeni, czy w całym oddziale kiszek i w jaki sposób; czy już utworzyła się tkanina jaka bliznowata i to w jakiej ilości i postaci, i jakie zjawiska następne ona spowodowała, n. p. uwięzienia, zwiężenia lub zatkanie całkowite przewodu kiszkowego, w jakiej przestrzeni znajdują się rozszerzenia, mające miejsce nad przeszkodami takimi, lub czy też może takie skutki spowodowane były przez obfite, grube lub jakiegokolwiek rodzaju twory chorobowe, zatykające światło kiszek.

Taką samą uwagę trza zwrócić na wypociny, utworzenie wrzodów, zabliznienia i t. d., znajdujące się w różnych przyrządach gruczołkowatych błony śluzowej kiszek. Jeżeli znaleziono wrzody lub zgorzeliny z przeżarciem wszystkich warstw jelitowych, natenczas i tutaj śledzi się kombinacye możebne i zawsze poszukiwaniu szczegółowemu poddać należy wyrostek robaczkowy, na którym tak często zgorzelina i przeżarcie błon jego w skutek skamieniałości jelitowych spostrzedz się dają. Uwagi równej żąda warstwa podśluzowa i mięsna i za każdą razą podane być powinny znalezione zboczenia. Z tym łączy się ogląd krezki, jój przyrządu

schließt sich die Besichtigung des Gefröses, seines Drüsenapparates und seiner Gefäße. Insbesondere sind die vielleicht verklümmerten, obsoleszirten verkalkten Gefrösdrüsen oder deren Schwellung und Vergrößerung durch Ersudate, Abzessbildungen in denselben, sammt den daraus hervorgegangenen Folgezuständen, ersudative Prozesse zwischen die Gefrösplatten, ungewöhnliche Fettbildung sammt der Beschaffenheit des Fettes anzugeben.

Bei vorkommenden Verletzungen in Bereiche des Darmkanales und seines Gefröses wird nebst Berücksichtigung der allgemeinen Regeln noch auf den vorhandenen Erguß der Darmkontente, des Blutes, bei Verstungen und durchdringenden Wunden der Gefrösplatten auf die möglicherweise eingetretene Darmvorlagerung, Infarcerazion, sowie im Allgemeinen auf die Art und den Grad einer bereits eingetretenen Reakzion zu sehen sein.

Sind mehrere Darmschlingen oder das Gefröse an mehreren Punkten verletzt, so ist jedesmal das Urtheil dahin zu schöpfen, ob diese Wunden die Folgen einer oder mehrerer Verletzungen sind, wobei die Wandelbarkeit der Lage und Beziehungen der einzelnen Darmschlingen zu einander genau erwogen werden muß.

§. 86.

Indem die Nieren in dem subperitonäalen Stratum lagern, ist letzteres stets in der gehörigen Weite zu spalten und abzulösen, wobei zugleich von einer anomalen Lagerung der Nieren Einsicht genommen wird. Hierauf wird die, die Niere umhüllende Bindegewebskapsel besichtigt, ihre Masse, der Grad ihrer Dichtigkeit und Zähigkeit, eine übermäßige Fettanhäufung, die in ihr vorkommenden Ersudate nach Menge und Natur, Ergießungen von Blut und Harn in dieselbe oder das benachbarte Zellgewebe angegeben.

Bevor man zur Untersuchung der Nieren selbst schreitet, dieselbe mag mit oder ohne die äußere Zellgewebekapsel hervorgehoben werden, sind jedesmal die Nierenblutgefäße und die Uretheren bloß zu legen, und nach Bedürfniß die weitere Untersuchung zu modifiziren.

Bei Angabe des Befundes der Niere ist zuerst die Capsula propria derselben nach den über seröse Häute im Allgemeinen angegebenen Andeutungen zu prüfen, ob sie glänzend, glatt, trübe, verdickt, zart oder derb, eben oder höckerig, leicht oder schwer abschälbar sei, ob und von welcher Art Ersudate, Blutergüsse in ihr Gewebe oder zwischen ihr und der Nierenoberfläche Statt fanden.

Bei den Nieren selbst ist das Vorhandensein beider, der Mangel einer oder der andern, oder die Verschmelzung beider untereinander zu berücksichtigen, wobei im letzteren Falle eine ungewöhnliche Lagerung sich von selbst ergibt. Bei der Bestimmung der Größe der Nieren sind das Verhältniß beider zu einander, bei auffallender Volumenszu- und Abnahme die Ursache derselben zu erforschen, und die hier stattfindenden Gewebsveränderungen genau zu beschreiben, und außer der oft vorkommenden natürlichen Lappung der Niere die allenfalls dadurch bedingten Formveränderungen zugleich anzugeben; daher alle in der Kortikal- und Tubularsubstanz vorkommenden Ersudate, Atherbil-

gruczołowatego i jej naczyń. Szczególnie zaś podać należy zwiędłe i skurczone zwapnione zwitki śródjelitowe, lub tychże obrzmienie i powiększenie w skutek wypocin, utworzeń ropieni w nich, wraz z wynikłymi ztąd chorobami następowemi, działania wypocinowe między blaszki krezkowe, nadmiarowy rozwój tłuszczu oraz i jakoś tłuszczu.

Przy zdarzających się skaleczeniach w obwodzie przewodu kiszkiowego i jego krezki prócz uwzględnienia prawideł ogólnych, trza będzie jeszcze wzgląd mieć na obecne wystąpienie zawartości kiszki, krwi, przy rozpękach i przebijających się ranach blaszek krezki na możliwe następowe przepukliny jelit, uwieżienia zgorzeleń, jakoteż i w ogóle na rodzaj i stopień już zjawionój siły oddziaływania.

Jeżeli więcéj zwojów kiszkowych lub krezka na kilku miejscach są skaleczone, natenczas trzeba każdego razu osądzić, czy rany te są skutkiem jednego lub więcéj skaleczeń, przycém dokładnie rozważać należy niejednostajność położenia i stósunków wzajemnych, między pojedynczemi zwojami kiszkowemi.

§. 86.

Gdyż nérki położone są w warstwie podotrzewnej, zawsze więc ostatnią w sposób należyty rozciąć i oddzielić należy, przycém opatruje się razem i położenie nieprawidłowe nerek. Potém zwiedzić trza osłonę tłuszczową, otaczającą nerkę, i podać jej obfitość, stopień tęgości i gęstości, nadmiarowe nagromadzenie tłuszczu, wypociny w niej znajdujące się co do ilości i przyrody, wystąpienia krwi i moczu w nie lub sąsiednią tkankę komórkową.

Nim się przystępuje do śledzenia nerek samych, czy takowe zostały wyjęte z osłoną lub też bez takowój, zawsze naczynia nerkowe i moczowody odsłonić i według potrzeby dalsze śledzenie zmodyfikować należy.

Podając wywód z nerek, najprzód zbadać należy osłonę ich właściwą (capsula propria) według wskazań podanych w ogóle co do błon surowicznych, czy jest lśniącą, gładką, zamąconą, zgrubiałą, delikatną lub tęgą, równą lub chropawą, łatwą lub trudną do zluszczenia, czy i jakiego rodzaju wypociny, wystąpienia krwi w jej tkaninie, lub między nią i powierzchnią nerek nastąpiły.

Przy nerkach samych trza mieć wzgląd na obecność obu, brak jednéj lub drugiej, lub stopienie obu z sobą, przycém niezwyčajne położenie samo z siebie wynika. Oznaczając wielkość nerek, zbadać potrzeba stosunek obu do siebie, przy widoczném zwiększeniu lub zmniejszeniu objętości przyczynę i zmiany w utkaniu tutaj miejsce mające dokładnie opisać, i oprócz często zdarzającego się upłatkowania przyrodzonego nérki, oraz podać zmiany postaciowe, poniekąd ztąd wynikłe; dlatego też osądzić należy wszelkie w istocie korowój i rurkowój zdarzające się wypociny, twory wadliwe, utworzenie pęcherzyków, ropienia, sposoczenia i

dungen, Cystenbildungen, Abszesse, Verjauchung und Nekrosirung des Nierengewebes zu erörtern, das Verhältniß der Kortikal- zur Tubularsubstanz, die Farbe, der Blutreichtum, der Grad der Brüchigkeit und Konsistenz, die ungewöhnliche Massenzunahme, Verminderung oder der gänzliche Schwund der kortikalen Schichte, ihre glatte, unebene, höckerige, lappige, zerklüftete Oberfläche zu berücksichtigen sind. An der Tubularsubstanz ist ferner an der durch einen, die Nieren durchdringenden Schnitt gewonnenen Schnittfläche die Beschaffenheit der Papillarkörper, das Verhalten der Harnkanälchen zu berücksichtigen, ob dieselben auffallend erweitert, mit Harn, Schleim, Epithelium, Harnkonkrezionen erfüllt sind. Bei Untersuchung der Nierenkelche, des Nierenbeckens und des aus letzteren heraustr tretenden ein- oder mehrfachen Ureters ist, nebst dem gestreckten, gewundenen Verlaufe des letzteren, auch auf die Weite Rücksicht zu nehmen, nämlich ob und bis zu welchem Grade die Kelche und Becken in Form von blasigen Säcken ausgedehnt, und die Papillen- oder die weitere Nierensubstanz vom Hilus aus geschwunden erscheinen, oder ob durch Schrumpfung, kalköse Umwandlung ihrer Häute, durch Verwachsung des Lumens derselben, und in welchem Grade beeinträchtigt wird. Es ist der Inhalt derselben, als: Harn, Erythrocyten, Blut, Harnsediment oder gröbere Harnkonkremente, die Beschaffenheit der Schleimhaut, ihre Auflockerung, größere Dichtigkeit, ihr Blutreichtum, sind Erythrocyten auf ihrer Oberfläche und in ihren Geweben, Verschwürungen und Nekrosirungen und Übergriffe dieser Prozesse in die Nierensubstanz, mit oder ohne Perforation, nach welcher Richtung und mit welchen Kombinationen, Narbenbildungen und Einflüsse derselben auf das betreffende Lumen anzugeben.

Der gleiche Inhalt, dieselben Anomalien an den Häuten, in der Weite bis zur völligen Unwegsamkeit können auch den Harnleiter in seinem ganzen Verlaufe oder auf umschriebenen Stellen betreffen. Bei der Untersuchung der Nierengefäße ist der normale und der pathologische Inhalt, die Beschaffenheit der Gefäßhäute und namentlich der dadurch gehinderte Blut-Ein- und Austritt zu beurtheilen.

Schließlich ist auf die im Allgemeinen seltener vorkommenden Abnormitäten der Nieren Acht zu haben.

Bei Verletzungen der Nieren, der Nierenkapseln, sowie ihrer Gefäße und des Ureters ist, nebst der Beschreibung der Verletzung der dadurch bedingte Erguß von Blut und Harn mit Angabe der Art und Weise, wie und in welcher Menge derselbe erfolgte, welche Art von Reaktion oder anderen Folgen dadurch veranlaßt worden sind, insbesondere hervorzuheben.

§. 87.

Bei der Untersuchung der Harnblase ist auf eine, obwohl im Ganzen nur selten vorkommende, zunächst durch Druck der nachbarlichen Organe bedingte Lage- und Ortsveränderung ihrer Wandungen, ferner darauf, ob dieselbe und bis zu welchem Umfange ausgedehnt, oder aber zusammengezogen erscheint, Acht zu geben. Immer ist im Allgemeinen auf den Raumgehalt der Harnblase zu sehen, ob derselbe auffallend vermindert

zgorzeliny tkaniny nérkowej, jako téż wzgląd mieć potrzeba na stosunek korowój do istoty rurkowej, na barwę, obfitość w krew, stopień kruchości i tęgości, nadzwyczajny rozrost istoty, ubytek lub całkowite zniszczenie pokładu korowego, na powierzchnią jój gładką, nierówną, guzowatą, płatkową, szczelinowatą. Przy istocie rurkowej, na płaszczyźnie cięcia, zyskanój przez nacięcie, przesywające nérkę, prócz tego uwzględnić należy właściwość ciałek brodawkowatych, zachowanie się przewodeczek moczowych, czy takowe są widocznie rozdęte, napełnione moczem, śluzem, przybłonkiem, kamieniami moczowemi. Przy śledzeniu zléwków nerek, miednicy nérkowej i z niój odchodzącego jednego lub więcéj moczowodów, prócz biegu prostego, skręconego tych ostatnich, wzgląd téż mieć należy na rozmiar, mianowicie, czy i w jakim stopniu zléwki i miednica zostały rozdęte w postaci pęcherzowych torebek, czy brodawkowata lub reszta istota nerek nie okazuje się od korzenia nérki zniszczoną, lub czy i w jakim stopniu takowa ponosi ubytek przez skurczenie, przeistoczenie odrętwiałe ich błon, przez zatkanie światła. Zawartość ich, jakoto: mocz, wypociny, krew, osad moczowy, lub grubsze skamieniałości moczowe, zachowanie się błony śluzowój, jój zwolnienie, większa tęgość, obfitość jój w krew, wypociny na jój powierzchni i w jój tkaninach wrzodzenia i zgorzeliny, jakotéż przerzucenia tych chorób na istotę nérkową z przeżarciem lub bez niego, w jakim kierunku i z jakimi kombinacyami, zablížnienia, i wpływy tychże na odnośny obwód podane być mają.

Taka sama zawartość, tezsame zboczenia na błonach i w rozmiarze, aż do zupełnego zatkania, zdarzyć się także mogą na moczowodzie w całym jego postępie lub na miejscach określonych. Przy śledzeniu naczyń nérkowych osądzić potrzeba prawidłową i chorobową zawartość, zachowanie się błon naczyniowych, a mianowicie przeszkodzony przez to wstęp lub występ krwi.

Przy końcu uwagę trza zwrócić na w ogóle rzadziej zdarzające się zboczenia nadnerek.

Przy skaléczeniach nerek, osłon nérkowych, jakotéż ich naczyń i moczowodu, najbardziej wyszczególnić należy prócz opisanego uszkodzenia, spowodowane przez to wystąpienie krwi i moczu, wraz z podaniem rodzaju i sposobu, jak i w jakiej ilości takowe nastąpiło, jaki rodzaj oddziaływania lub inne skutki przeto zrządzone zostały.

§. 87.

Przy śledzeniu pęcherza moczowego należy mieć baczność na zmianę, chociaż w ogóle tylko rzadko zdarzającą się, położenia i miejsca jego ścian, spowodowaną najpiérw przez ucisk ze strony narządów sąsiednich, prócz tego na to, czy takowy i w jakiej objętości jest rozdęty lub téż skurczony. Zawsze spoglądać należy na objętość wnętrza pęcherza moczowego, czy takowa widocznie jest

oder vermehrt sei, im letzteren Falle, ob die Erweiterung eine gleichmäßige ist, und wie die einzelnen Harnblasenhäute sich dabei verhalten, oder ob die Erweiterung eine partielle, namentlich durch divertikalartige Ausstülpung der Schleimhaut bedingte ist, wie groß und zahlreich die einzelnen Divertikel sind. Vorkommende Verwachsungen werden nach ihrer Art und Natur, sowie alle den peritonäalen Überzug betreffenden pathologischen Veränderungen nach den wiederholt angegebenen allgemeinen Andeutungen gewürdigt.

Um den Inhalt und die Beschaffenheit der inneren Gewebsschichten der Harnblase zu untersuchen, wird, wenn eine Herauspräparirung der ganzen Blase nicht nothwendig erscheint, dieselbe mittelst der Scheere oder des Skalpell's gespalten, wobei zur Verhinderung eines sogleichen Ergusses ihres Inhaltes die hintere Blasenwand durchschnitten wird. Bei Angabe des Harnblaseninhaltes ist insbesondere auf die Menge und Beschaffenheit des Harnes Rücksicht zu nehmen, ob er blaß oder anderswie gefärbt, wässrig, klar oder trübe sei, welches und wie viel Sediment er bilde, ob Blut, flüssige oder starre Exsudate, Harnsand oder gröbere Konkremeute ihm beigemischt sind.

Harnsteine sind nach Zahl, Form, Größe und Verhalten zu den Harnblaseräumlichkeiten, sowie ihre Farbe, Konsistenz, der ammoniakalische Geruch u. des mitvorhandenen flüssigen Kontentums anzugeben. Hierauf wird die Schleimhaut untersucht, ob dieselbe blaß, glatt, geröthet, injiziert, gelockert, mit vielem Schleim, Epithelium belegt, ob sie von Exsudaten durchdrungen, oder anderweitig pathologisch entartet sei, ob durch Saugung und Nekrosirung unbeschriebene oder ausgedehnte Zerstörungen derselben oder der übrigen Blasenhäute stattgefunden haben, ob Zerreißen, Durchbrüche dadurch bedingt wurden, nebst Angabe des Ergusses der Harnflüssigkeit in die Bauchhöhle, Sackungen derselben, sowie der dadurch herbeigeführten weiteren Folgen. Bei Erweiterungen ist insbesondere auf die Beschaffenheit der Muskelhaut, auf Hypertrophie und Atrophie derselben, sowie auf die bedingende Veranlassung in der Harnblase und namentlich auf Hindernisse, welche die innere Harnröhrenöffnung betroffen haben, Rücksicht zu nehmen.

Vorhandene Verletzungen sind nicht nur für sich zu beschreiben, sondern auch der Erguß von Harn und Blut, sowie die andern dadurch allenfalls bedingten pathologischen Veränderungen genau anzugeben, und ist in einzelnen Fällen noch Acht zu haben, ob die Harnblase zur Zeit der beigebrachten Verletzung mit Harn überfüllt und ausgedehnt gewesen sei.

Ist es erforderlich, so wird hierauf die männliche Harnröhre mittelst einer Scheere von ihrer Mündung an der Eichel an bis in den Blasenhalß aufgeschlitt und bemerkt, ob selbe weit, eng, entzündet, mit Geschwüren oder Narben bedeckt, durch Strikturen, Wucherungen, eingekleifte Steine verengt oder unwegsam erscheine, ob selbe verlegt, in welcher Art und mit welchen Folgezuständen vorgefunden worden sei.

§. 88.

Bei der Untersuchung der männlichen Geschlechtstheile wird, nachdem auf die schon

zmniejszoną lub powiększoną, w ostatnim wypadku, czy rozcięcie jest jednostajne i jak przytém zachowują się pojedyncze błony pęcherza moczowego, lub téż, czy rozcięcie jest częściowe, mianowicie spowodowane przez torebkowate wzdzymanie się błony śluzowej, jak wielkie i liczne pojedyncze są torebki. Zdarzające się zrośnięcia oceniają się według rodzaju i przyrody, jako téż wszelkie, osłony otrzewowej tyżące się zmiany chorobowe, według wskazań powtórnie podanych.

Aby zbadać zawartość i zachowanie się wewnętrznych błon pęcherza moczowego, otwiera się takowy, jeżeli wyjęcie całego pęcherza nie okazuje się potrzebném, za pomocą nożyczek lub nożyka anatomicznego, przyczém rozcina się ściana tylna pęcherza, aby zaniechać tuż następujący wylew treści. Przy podaniu zawartości pęcherza moczowego, osobliwie wzgląd mieć należy na ilość i własność moczu, czy jest blade lub inaczéj ubarwiony, wodnisty, przezroczysty lub mętny, jaki i wiele daje osadu, czy nie jest zmieszany z krwią, płynnemi lub stężaleni wypocinami, piaskiem moczowym lub grubszemi skamieniałościami.

Kamienie moczowe podane być mają co do liczby, postaci, wielkości i zachowania się ich do objętości wewnętrznych pęcherza moczowego, jako téż co do barwy, tęgłości, woni amoniakalnej etc. i co do zawartości téż obecnej płynnej. Potém śledzi się błonę śluzową, czy takowa jest bladą, gładką, zaczerwienioną, krwią nastrykiwaną, zwolnioną, osadzoną wielką ilością śluzu, przybłonką, czy przesiąknięta nie jest wypocinami, lub inaczéj chorobowo nie jest zmienioną, czy przez posokę i zgorzelinę nie utworzyły się określone lub większego rozmiaru spustoszenia takowej lub reszty błon pęcherza, czy z tego powodu nie wynikły rozdarcia, przeżarcia, podając oraz wystąpienie cieczy moczowej do jamy brzusznej, otorebczanie téjże jako téż, jakie z tego powodu zrządzone zostały dalsze skutki. Przy rozcięciach osobliwie wzgląd mieć należy na zachowanie błony mięsnej, na rozrost i ubytek téjże, na przyczynę wzniecającą je w pęcherzu moczowym, a mianowicie na zawady, które dotknęły wewnętrzny otwór cewki moczowej.

Skaleczenia obecne nie tylko kiedy są, opisane być powinny, ale także wystąpienie moczu i krwi, jako i inne z tego powodu zrządzone zmiany chorobowe dokładnie podać należy, i w pojedynczych wypadkach jeszcze na to uważać trzeba, czy pęcherz moczowy podczas zadanego skaleczenia był moczem przepelniony i rozdęty.

Jeżli potrzeba zachodzi, to rozcina się potém cewka moczowa u mężczyzny za pomocą nożyczek od ujścia jej na żołądzi aż do szyi pęcherza i określa się, czy takowa szeroką, ciasną, zapaloną, okrytą wrzodami i bliznami, przez cieśni, wyrosła, wklinowane kamienie zwężoną lub zatkaną okazuje się, czy takową nie zastano skaleczoną, w jaki sposób i z jakimi następowemi skutkami.

§. 88.

Przy śledzeniu płodników, po uwzględnieniu już przytoczonych zmian ze-

angegebenen, äußerlichen Veränderungen (§. 54) Rücksicht genommen wurde, der Hodensack durch ausgiebige Schnitte untersucht und bemerkt, ob Serum, Blut, Erythrate, Harn u. s. w., in welcher Menge und mit welchen Folgezuständen diese in der Haut und dem Unterhautzellgewebe des Hodensackes sich vorfinden. Hierauf wird die Capsula propria des Hodens gespalten und gesehen, ob den obenbemerkten ähnliche Stoffe, in welcher Menge und von welcher Beschaffenheit sie daselbst angesammelt sind, ob zellige, fibroide Verwachsungen mit den Hoden, ob kalkige Ablagerungen, in welcher Art und Ausdehnung hier stattfinden und welchen Einfluß diese Erscheinungen auf den Hoden selbst, mit besonderer Rücksicht auf dessen Kompression, Atrophie &c. ausgeübt haben. Sodann wird der Hode nach seinem ganzen Umfange bloßgelegt, die Albuginea in gleicher Art, wie die Capsula propria beschrieben, sofort durch Einschnitte die Substanz des Hodens und des Nebenhodens näher untersucht, der Befund bemerkt, das Volumen, der Zustand der Samenkanälchen, vorfindige Erythrate, Abszesse, Sklerosen &c. angegeben und die namentlich bei Tuberkulösen zunächst betheiligten Nebenhoden einer aufmerksamen Besichtigung unterzogen.

Indem nach Spaltung der allgemeinen Decken der Samenstrang bloßgelegt wird, werden die seine Scheide und Gefäße betreffenden Veränderungen nach gleicher Weise, wie oben bemerkt, gewürdigt, und nach Erforderniß an dem Samenausführungsgange seine Weite, der Inhalt, die Wegsamkeit oder Unwegsamkeit, der Zustand der Wandungen angegeben. Um den weiteren Verlauf des Samenausführungsganges, die Samenbläschen und die Vorsteherdrüse im vorkommenden Falle gehörig untersuchen zu können, werden diese Organe sammt der Harnblase, den äußeren Geschlechtstheilen, dem Rektum und dem Mittelfleische präparirt und aus der Beckenhöhle herausgenommen, indem zu diesem Zwecke die Schambeinfuge gespalten und durch entsprechende Schnitte nach Lösung des subperitonäalen Stratum dieselben von ihrer Umgebung getrennt werden. Die Samenbläschen werden nun beiderseits bloßgelegt, ihr Umfang, das Verhältniß der einzelnen Bläschen, ihre Erweiterung, Schrumpfung, gänzliche Obliteration angegeben, ihr Inhalt, als: Schleim, Samenflüssigkeit, Blut, Erythrate beschrieben, und diese Untersuchung auch auf die Ausführungsgänge bis zu deren Ausmündung an der Harnröhre verfolgt.

Durch Einschnitte in die Prostata wird sich die Einsicht über die Beschaffenheit ihrer Substanz verschafft, hier vorkommende Erythrate, Fibroide und andere Afterbildungen sind anzugeben, und zugleich die dadurch bedingte Form- und Volumensveränderung, namentlich aber dadurch veranlaßte Hindernisse in der Harnerkreuzion zu bemerken. Wo immer an diesen Theilen eine Verletzung wahrgenommen worden wäre, müßte sie nach ihrem Sitze, ihrer Art, Ausdehnung und ihren Folgen beschrieben werden.

§. 89.

Bei der Untersuchung der weiblichen inneren Geschlechtsorgane ist darauf zu sehen, ob sich dieselben im ungeschwängerten oder geschwängerten Zustande, oder in jenem nach

wewnętrznych, (§. 54), bada się za pomocą wydatnych wcięć worek mosznowy i skreśla się, czy surowica, krew, wypociny, mocz i t. d. w skórce i podskórnej tkance komórkowej worka jądrowego znajdują się, i w jakiej to ilości i z jakimi następnościami. Potem rozcina się osłona właściwa jądra, i ogląda się, czy nie nagromadziły się tam ciała podobne do wyżej wymienionych, w jakiej ilości i w jakiej właściwości, czy nie znajdują się tkankowate, włókniste zrosnięcia z jądrem, złożenia utworów wapiennych, w jaki sposób i w jakim rozmiarze, i jaki wpływ te zjawiska wywarły na jądro same, z szczególnym względem na jego ucisk, ubytek etc. Potem odsłania się jądro w całym swym obwodzie, opisuje się błonę ścięgnową w tej samej mierze jak osłonę właściwą, przyczem bada się bliżej za pomocą nacięć istotę jądra i przyjądrza, określa się wywód i podaje się objętość, stan przewodów nasiennych, znajdujące się wypociny, ropienia, stwardnienia etc. i poddaje się uważnemu pogładowi przyjądrza, biorące mianowicie przy suchocie płuc gruźliczkiej najpierw udział.

Rozcinając powłoki ogólne, przezco powrózek nasienny odsłoniętym zostaje, oceniają się zmiany, tyżące się osłony i naczyń jego, w równy sposób, jak to w górze podano, na przewodzie nasiennym przytacza się według potrzeby jego szerokość, treść, przechód lub zatkanie, stan jego ścian. Aby dalszy postęp przewodu nasiennego, pęcherzyków nasiennych i gruczoł podpęcherzowy w zdarzającym się wypadku dokładnie mózdz zbadać, obrabiają się te narządy wraz z pęcherzem moczowym, częściami płciowemi zewnętrznymi, z kiszka odchodową i międzykroczem, i wyjmują się je z jamy miednicowej, rozkrawając do tego celu spojenie łonowe i oddzielając takowe, po odłuszczeniu warstwy podotrzewowej od pobliskości, za pomocą cięć odpowiednich. Pęcherzyki nasienne odsłania się teraz po obu stronach, podając ich objętość, stosunek pojedynczych pęcherzyków, ich rozszerzenie, skurczenie, całkowite zatkanie, opisując ich treść, jako to: śluz, nasienie, krew, wypociny i śledzeniem tém postępując także na przewody wychodowe, aż do ujścia ich w cewce moczowej.

Robiąc nacięcia w gruczoł podpęcherzowy, dostaje się pogląd na zachowanie się jego istoty, zdarzające się tu wypociny, włókniawce, i inne twory wadliwe podać, i zarazem przezto spowodowaną zmianę postaci i objętości, mianowicie zaś z tego powodu utworzone przeszkody w wydzielaniu moczu skreślić należy. Sposzregłszy gdziekolwiek na tych częścicach jakie skaleczenie, należałoby takowe co do siedliska, rodzaju, rozmiaru i skutków opisać.

§. 89.

Przy śledzeniu wewnętrznych rodników uważać należy, czy takowe znajdują się w stanie niebrzemienym lub brzemienym, lub też w stanie po uskutecznio-

erfolgter Geburt befinden. Immer sind hierbei die Gebärmutter, die Muttertrompeten, die Eierstöcke und die ligamentösen Apparate einer näheren Untersuchung zu unterziehen.

Bei der Besichtigung des Uterus ist die abnorme Lage desselben anzugeben, als: ein Vorfall, eine Vor-, Rück- oder Seitwärtsbeugung, deren Grad und Ursache, möge diese in Erschlaffung, Ablagerung von Fibroiden oder anderen Neubildungen des Uterus, in Adhäsionen, im Drucke nachbarlicher Gebilde zc. liegen. Auf die Form des Uterus nimmt im Allgemeinen außer den durch die erste Bildung erzeugten Veränderungen, als: rudimentär einhörnige, doppelhörnige Gebärmutter, nicht nur jeder physiologische, sondern fast auch jeder pathologische Prozeß einen bedeutenden Einfluß, weshalb im vor kommenden Falle darauf die gehörige Rücksicht zu nehmen ist. Dasselbe gilt auch im Allgemeinen von den Größeveränderungen desselben. Doch ist in letzteren Beziehungen die einfache, durch Massenzunahme der Uterinalsubstanz bedingte Vergrößerung, sowie die durch das Alter herbeigeführte Verkleinerung der Gebärmutter, besonders zu beachten.

Bei einer nicht besonderen Veranlassung genügt es, den emporgehobenen Uterus von der Mitte seines Grundes bis zu dem äußeren Muttermunde mittelst eines gleichmäßigen Schnittes zu spalten, und so eine Einsicht seines Gewebes, seiner Höhle und seiner Schleimhautauskleidung zu gewinnen. Bei wichtigeren Veränderungen jedoch wird es nothwendig, ihn sammt seinen Anhängen, der Harnblase und dem Mastdarne, loszupräpariren, und zu einer genaueren Untersuchung aus der Beckenhöhle herauszunehmen, und zwar je nach Bedürfniß, ohne oder mit den äußern Genitalien, Perinäum und After.

Insbesondere ist auf die Verdickung des serösen Überzuges des Uterus, die so häufig vorkommenden zelligen Verwachsungen mit den Nachbargebilden, jüngere exsudative Prozesse, welche, wie am Peritonäum im Allgemeinen, so auch hier sich lokalisiren können, zu sehen und sind dadurch bedingte weitere Komplikationen zu beschreiben. Die Substanz dieses Organes anlangend werden nebst dem Dickenverhältnisse der Wandungen, der Grad der Dichtigkeit, die Farbe, der Blureichthum, die hier vorkommenden Aftergebilde, letztere nach ihrem Sitze, ihrer Natur, Größe, die dadurch bedingte Massen-Zu- oder Abnahme der Uterinalsubstanz, sowie ihr Einfluß auf die Kapazität der Gebärmutterhöhle und gehinderte Kommunikation derselben mit den Muttertrompeten anzugeben sein. Auch verdient die nach vorausgegangenen Schwangerschaften stets zurückbleibende, auf dem gemachten Einschnitte des Uterus wahrnehmbare Verdickung der Uterinalarterien ihre Beachtung. Am Uterinalhalse sind die Stenosen oder Obliterationen seiner beiden Oefen, sowie die seines Kanales selbst, und die vorzugsweise von seiner Vaginalporzion ausgehenden Krebsersudate nicht zu übersehen.

Hierauf werden die Raumverhältnisse der Uterushöhle, nebst ihrem Einflusse auf die Beschaffenheit der Wandungen beschrieben, und zugleich im vorkommenden Falle die Ursache ungewöhnlicher Erweiterung derselben, z. B. am senilen Uterus, bei der oben angedeuteten Umwegsamkeit und Verschließung vom Cervix, in das Kavum hereinragen-

nym porodzie. Zawsze przytém poddać należy macicę, jagowody, jajuiki i przyrządy wiązadłowe bliższemu poszukiwaniu.

Przy oglądaniu macicy nadmienia się nieprawidłowe jęj położenie, jako to: opadnienie, nachylenie przodkowe, tylne lub boczne, stopień tychże i przyczynę, polegającą już to na zwątleniu lub złożeniu włókniawców, lub tęż innych tworów wadliwych w macicę, na zrośnięciach, na ucisku tworów sąsiednich etc. W ogóle na postać macicy prócz zmian, sprawionych przez pierwiastkowy rozwój, jako to: cząstkowo jednoróżna, dwuróżna macica, znaczny wpływ wywiera nie tylko każda czynność żywotna, ale i tęż prawie każde działanie chorobowe, przeto w zdarzającym się wypadku na to należyty wzgląd mieć należy. Toż samo odnosi się tęż do zmian w jęj wielkości. Pod względem jednak ostatnim osobliwszą trza zwrócić uwagę na pojedyncze, przez rozrost istotny tkaniny macicznej spowodowane zwiększenie, jako tęż i na zmniejszenie macicy w wieku schyłkowym zrządzone.

Jeżeli niema powodu osobliwszego, to wystarcza, rozciąć równém cięciem wyjętą macicę od środka jęj dna, aż do zewnętrznego jęj ujścia i tak zyskać wejrzanie w utkanie jęj, jęj jamę i wysłanie błoną śluzową. Przy ważniejszych jednak zmianach konieczném będzie, obrobić ją wraz z przysadkami jęj z pęcherzem moczowym i z kiszka odchodową, i wyjąć takowe w celu śledzenia dokładniejszego z jamy miednicowej, i to według potrzeby bez, lub tęż z częściami płciowemi zewnętrznemi, międzykrocem, jako i z stolcem.

Osobliwie uważać potrzeba na zgrubienie surowiczęj osłony macicy, na włókniste tak często zdarzające się zrosty z narządziemi sąsiedniemi, na choroby wypocinowe świeższe, które jak na otrzewnej w ogóle, tak i tutaj umiejscowić się mogą i ztąd wynikłe dalsze komplikacje opisać należy. Co się tyczy istoty tego narządu, to prócz stosunków grubości ścian, trza będzie niemniej podać tęż stopień jądrości, barwę, obfitość w krew, zdarzające się tu twory wadliwe, ostatnie co do ich siedliska, przyrody, wielkości, z tego pochodzący rozrost lub ubytek istoty w utkaniu macicznym, jako tęż wpływ tychże na objętość jamy macicznej i na przeszkodzone połączenie jęj z trąbami macicznymi. Toż samo zasługuje na uwagę pozostające zawsze po uprzedzającej ciąży zgrubienie tętnic macicznych, spostrzegać się dających za pomocą zrobionego nacięcia w macicę. Na szyi macicznej, jako i na samym jęj przewodzie nietrza przewidzieć zwężenia lub zatkania obu ich otworów i wypociny raka, wychodzące najszczególniej z części macicy pochwowęj.

Następnie opisują się stosunki objętości jamy macicznej, wraz z wpływem tychże na własność ścian, podając w wypadku zdarzającym się zarazem i przyczynę nadzwyczajnego rozszerzenia łakowęj, n. p. na macicy podeszłego wieku, włókniawce, wzierające do jamy przy nadmienionęj wyżęj bezdrożności i zatkanii

de Fibroide u. s. w., sowie deren Verkleinerung, z. B. durch Verwachsung der Wandungen, angegeben; ferner der Inhalt, der in Blut, Serum, verschieden gearteten Schleime, in Exsudaten bestehen kann, sowie die Beschaffenheit der Schleimhaut selbst beschrieben.

Bei den Tuben ist, nebst den angegebenen Verwachsungen, Exsudaten auf ihrer Serosa, auf ihre Länge, Dicke, Wegsamkeit, den Inhalt ihres Kanales Rücksicht zu nehmen, und namentlich darauf zu sehen, ob eine Unwegsamkeit derselben durch Tuberkulose, krebfiges Exsudat, durch Verwachsungen der Schleimhautauskleidung, durch Knickung und geschlängelten Verlauf, oder endlich durch Verschließung ihres freien, gefranzten Randes bedingt sei, und hierbei, besonders im letzteren Falle, der Grad und die Form der Erweiterung sammt dem Inhalte näher zu beschreiben.

Die Eierstöcke sind, nebst Berücksichtigung ihres äußeren Überzuges, wegen ihrer Größe, Verheit oder Erschlaffung zu besichtigen. Die hier vorkommenden krebfigen Infiltrationen und Cystenbildungen, die Größe und Beschaffenheit der Graaf'schen Bläschen, deren Turgescenz, wässriger, blutiger Inhalt, das Versten derselben und dadurch bedingte Blutungen, sowie die Obsoleszierung derselben zu den gelben Körpern u., zugleich immer auch das Verhalten und die Bethheiligung der ligamentösen Verbindungen anzuführen.

§. 90.

Ist aber eine Schwangerschaft vorhanden oder zu vermuthen, so wird die Gebärmutter an ihrer vorderen Fläche vom Grunde aus, jedoch vorsichtig, damit weder Mutterkuchen noch Eihäute verletzt werden, gespalten, sodann werden die Eihäute in dem erforderlichen Grade geöffnet, das ausfließende Fruchtwasser nach seiner Menge und Qualität beschrieben, die Lage der Frucht, und nach ihrer Herausnahme ihre Größe, ihr Gewicht, die Merkmale ihrer größeren oder geringeren Reife, der Grad und die Zeichen der Fäulniß, sowie überhaupt jede Abweichung von dem naturgemäßen Zustande genau untersucht, und im Sekzionsprotokolle angeführt. Ist der Mutterkuchen bereits vorhanden so sind der Sitz, die leicht oder nur schwer zu trennende Anhaftung, eine regelwidrige Verwachsung, theilweise Trennung, vorhandene Blutung, seine Farbe, Größe, Gewicht, Cystenbildungen, Exsudate, namentlich faserstoffige, in das Placentalgewebe oder besonders an den Plazentar-Inserzionsstellen, sowie die Metamorphosen dieser letzteren und allenfalls vorkommende Anomalien in den Eihäuten anzugeben.

§. 91.

Ist aber eine Schwangerschaft vorausgegangen, so sind der Grad der Involution des Uterus, oder der völlige Mangel derselben, die Beschaffenheit seiner Wandungen, seiner Schleimhaut mit besonderer Rücksicht auf die Anhaftungsstellen der Plazenta, noch haftende Residuen dieser letzteren, stattfindende Blutungen zu beschreiben, und insbesondere auf die den Komplex der Puerperalkrankheiten darstellenden Prozesse, sowie auch durch den Geburtsakt selbst bedingte Veränderungen gehörig Bedacht zu nehmen. Daher in ersterer Beziehung ein auffallendes Morschsein der Uterinalsubstanz, die eitrigen jauchigen Exsudate in den Lymph- und Venengefäßen des Uterus, nebst Angabe, ob und

szy macicznej i t. d., jako też jej zmniejszenie, u. p. przez zrost ścian; prócz tego zawartość, która składać się może z kwi, surowicy, różnorodnego śluzu, z wypocin, opisać należy, jako też i własność błony śluzowej samej.

Przy jajowodach oprócz nadmienionych zrośnień, wypocin na błonie jej surowiczej, względ jeszcze mieć potrzeba na ich długość, grubość, wolny przechód, treść ich przewodu, osobliwie zaś na to uważać, czy zatkanie ich pochodzi z suchoty gruźliczkiej, z wypociny raka, z zrostów wysłania błonośluzowego, z przegięcia i biegu wężykowatego, czy też wręście z zatkania ich brzegu wolnego strzępiastego, i przytém bliżej opisuje się, osobliwie w wypadku ostatnim, stopień i postać rozszerzenia wraz z zawartością.

Jajniki prócz uwzględnienia osłony ich zewnętrznej, oglądają się co do wielkości, jąderności lub zwątlenia. Nasiąki rakowe, tu zdarzające się, i powstania pęcherzaków, wielkość i własność pęcherzyków Grafa, ich bujność, treść wodnista, krwista, rozpęk takowych i krwotoki z tąd wynikłe, jako też zwiędnięcie ich w ciała żółte etc. zawsze razem z zachowaniem się i udziałem połączeń więzadłowych nadmieniają się.

§. 90.

Jeśli zaś obecna jest ciążarność lub takowa domyśleć się daje, natenczas macica rozcina się na przodkowej jej powierzchni od dna począwszy, ale przezornie, aby ani łożyska macicznego, ani błon jaja nie uszkodzić, potem rozwierają się błony jaja w potrzebnej mierze, opisuje się wypływająca woda płodowa co do ilości i jakości, i śledzi się położenie płodu, a po wyjęciu jego wielkość, ciężar, oznaki większej lub mniejszej onegoż dojrzałości, stopień i znaki zgnilizny, jako też w ogóle każde zboczenie od stanu prawidłowego dokładnie, podając je do protokołu. Jeżeli łożysko maciczne już znajduje się, natenczas nadmieniają się siedlisko, przyczepienie lekko lub tylko trudno oddzielić się dające, zrost nieprawidłowy, częściowe oddzielenie, znajdujący się krwotok, jego barwę, wielkość, ciężar, utworzenie pęcherzaków, wypociny mianowicie włókniste w utkaniu łożyska lub szczególnie w miejscach przyczepienia się łożyska, jako też przemiany tychże ostatnich i w wypadku zboczenie zachodzące w osłonach jaj.

§. 91.

Jeżeli zaś przedtém ciąża miała miejsce, natenczas opisać należy stopień wędnięcia macicy, lub zupełny brak tegoż, własność jej ścian, błony jej śluzowej, z szczególnym względem na miejsce przyczepienia się łożyska, dalej szczątki tegoż pozostałe, obecne krwotoki i szczególnie należytą zwraca się uwagę na działania, okazujące spólność chorób poporodowych, jako też na zmiany, pochodzące z czynności porodu samego. Dla tegoż z poprzedniego względu przytoczyć należy: nadzwyczajną pruchliwość istoty macicznej, wypociny ropne, posokowe w naczyniach wysysających i żyłach macicy z uwagą, czy i jak daleko sięgają takowe

wie weit sich dieselben in die Beckenhöhle hin fortsetzen, dadurch bedingte Abszesse, peritonäale Exsudate nach ihrer Ausdehnung und Intensität, dergleichen Prozesse auf der Uterinal- und Vaginal-Schleimhaut, deren Verjauchungen, Nekrosirungen, sowie in der anderen Beziehung die allenfalls stattgehabten Einrisse, mit Angabe des Ortes und der Größe derselben, damit verbundene Blutunterlaufungen und Blutungen, Umstülpungen und Vorfälle anzugeben wären. Ebenso ist die Betheiligung der Tuben und der breiten Mutterbänder an diesen verschiedenen Prozessen, als: Schwellungen, serös-eitrige Infiltrationen, Abszeßbildungen etc. mit anzuführen. Etwas vorkommende Extra-Uterinalschwangerschaften erfordern nicht nur die gleiche Berücksichtigung der inneren Geschlechtsorgane, sondern es sind der Ort, an dem die Entwicklung des Eies stattfindet, der Grad dieser Entwicklung, dabei mitauftretende Blutungen, exsudative Prozesse etc. darzustellen. Bei einer Tubenschwangerschaft wird nebst dem Gesagten auf die gewöhnlich vorkommende Verstopfung der Tuben- und Eihäute, die meist namhafte Blutung, und darauf gesehen, ob der von der Blutmasse umhüllte Embryo aufgefunden werden könne.

Die an dem gesammten weiblichen Geschlechtsapparate vorkommenden Verletzungen sind jedesmal nach den bekannten Grundsätzen genau aufzunehmen, dadurch bedingte Blutungen, Ergüsse, Exsudationsprozesse und namentlich bei einem geschwängerten Uterus die Verletzungen der Eihäute und des Kindes gehörig zu würdigen.

§. 92.

Sind Verletzungen oder krankhafte Zustände an den übrigen, außerhalb des Bauchtelles gelegenen Organen zu untersuchen, oder der Rückenmarkskanal zu eröffnen, so sind die Brusteingeweide, wenn es noch nicht geschehen (§. 79), zu entfernen, das Zwerchfell von seinen Anhaftungen an den Rippen loszulösen, und die Masse der Eingeweide nach vorwärts zu schlagen, nach und nach das gesammte Bauchfell, sowie die von selben umkleideten Organe unter Beihilfe des Messers, bis zum früher unterbundenen und durchschnittenen Mastdarme aus der Leiche herauszunehmen.

Von den nun bloßliegenden Organen sind die Baucharterie und aufsteigende Hohlader nebst den sie umgebenden Lymphdrüsen, die arteria coeliaca und das in ihrer Nähe gelegene Ganglien-Solargeflecht, die Stämme der Nieren- und Samen-, Schlag- und Blutadern, die gemeinschaftliche Hüft-, die Becken- und äußere Hüftschlagadern, dann die gleichnamigen Venen, die Geflechte und Stränge der Nerven, nach den wiederholt angegebenen Vorschriften zu erforschen, und Verletzungen dieser Theile, der Lenden-, Poas- und Hüftmuskeln, sowie Verrenkungen und Brüche der Rücken- und Lendenwirbel, der Darmbeine, nach den hierüber bereits bekannt gegebenen Regeln zu beschreiben.

§. 93.

In gerichtlichen Beziehungen genügt es in der Regel, die Rückenmarkshöhle bloß an den verletzten oder krankhaft veränderten Stellen bis an die zunächst gelegenen gefunden Parthien zu untersuchen, zu welchem Zwecke, nach vorausgegangener Entfernung

w jamę miednicową, z tego wynikłe ropienia, wypociny otrzewowe co do rozległości i stopnia, także same działania na błonie śluzowej macicy i jej pochwy, sposoczenia, zgorzelenie tychże, jakoż z drugiego względu przypadkowo zrządzone przerwy, z podaniem miejsca i wielkości ich, połączone z tém zabiegłości krwiste i krwotoki, podwinienia i opadnienia. Tak samo też podać należy udział trąb i więzadła szerokiego macicy w rozmaitych tych działaniach, jako to: obrzmienia, nacieki surowiczo-ropne, utwory ropieni etc. Zdarzające się czasem ciąży zewnątrz-maciczne żądają nie tylko równego uwzględnienia części płciowych wewnętrznych, ale też okazać trza i miejsce, w którym rozwój jaja odbywał się, stopień tego rozwoju, zdarzające się też przytém krwotoki, działania wypocinowe etc. Przy ciąży w jajowodach, prócz tego, co nadmieniono, jeszcze zważa się na zazwyczaj zdarzający się rozpek osłon trąb i jaja, na wynacznienie powiększej części znaczne, jako i na to, czy zarodek okryty masą krwi, wynaleść się daje.

Skaleczenia, zdarzające się na całym żeńskim przyrządzie płciowym, każdego razu według znanych zasad dokładnie skreślić i wynikające z tego krwotoki, wylewy, działania wypocinowe i mianowicie przy macicy brzemienniej skaleczenia osłon jaja i dziecka, należycie ocenione być powinny.

§. 92.

Jeżeli śledzić się mają skaleczenia lub stosunki chorobowe reszty narządów, ułożonych zewnątrz otrzewnej, albo jeżeli przewód rdzeniopacierzowy otworzony ma zostać, natenczas trzewy piersiowe, jeżeli to jeszcze nie uczyniono (§. 79), oddalić, przeponeę od przyczepień jej na ziobrach odłączyć, i cały zwój jelit przełożyć należy ku przodkowi, i potém zdejmuje się z trupa postępowo aż do kiszki odchodowej, piérwjej podwiązanej i przeciętej, całą otrzewną, jako też przy pomocy noża, narządy nią otoczone.

Z narządów tak odsłoniętych, według powtórnie danych wzorów, zbadać należy tętnicę główną brzuszną, wstępującą żyłę czezą, razem z otaczającemi ją gruczołami lymfatycznymi, tętnicę brzuszną krótką (arteria coeliaca) i w pobliżu téjże znajdujący się splot zwojów śródbrzuszny, pnie tętnic i żył nérkowych i nasieniowych, tętnicę wspólną biodrową, miednicową, i biodrową zewnętrzną, potém żyły odnośne, sploty i pnie nerwów, skaléczenia zaś tych części, mięsn trzosłowych, lędźwiowych i biodrowych, jakotéż zwichnienia i złamania kręgow grzbietnych i lędźwiowych, kości biodrowych, według prawideł w tym względzie już obwieszczonych, opisać należy.

§. 93.

Ze stanowiska sądowego zazwyczaj wystarcza, zbadać jamę rdzenia pacierzowego li na miejscach skaléczonych lub chorobowo-zmienionych aż do części tuż obok leżących zdrowych; w tym celu przecinają się, po poprzedniém oddaleniu

sämmtlicher Eingeweide, die Zwischenwirbelknorpel und Bänder in der erforderlichen Ausdehnung durchschnitten, die Körper der Wirbel selbst in der Nähe ihrer Bögen mit Meißel und Hammer weggestemmt, und sodann mittelst einer Zange entfernt werden. Sind aber Verwundungen an der Rückenfläche des Körpers vorhanden, ein Bruch der Fortsätze der Wirbelbeine fühlbar oder voraussichtlich, so ist die Eröffnung dieses Kanales von der hinteren Seite aus vorzunehmen. Hierbei wird die Leiche mit der Bauchfläche auf die nothwendige Unterlage gelegt, die verletzten Stellen von Außen nach Innen schichtenweise bis an die Wirbelsäule präparirt, und die hier vorgefundenen Veränderungen beschrieben. Sind die allgemeinen Decken in dem Grade durchschnitten, daß der zu untersuchende Theil des Rückgrates leicht zugänglich wird, so sind von demselben die Muskeln und Sehnen über und neben den Dornfortsätzen dicht am Knochen wegzunehmen, die Zwischendornbänder zu durchschneiden, und mit dem Meißel und Hammer oder mit Rhachiotom, wo ein solches vorrätzig ist, die Wirbelbögen von Unten nach Oben abzutragen. Da aber die Aufmeißelung der Rückenmarkshöhle von vorne leichter von Statten geht, und dabei der Rücken der Leiche unversehrt bleibt, so ist sie, wo man mit ihr zum Zwecke gelangen kann, auf leichtere Art vorzunehmen.

§. 94.

Bei der Untersuchung der Wirbelsäule selbst sind die vorhandenen Krümmungen, deren Grad und Richtung, die dadurch bedingten Veränderungen in den einzelnen Durchmesser der Brust-, Bauch- und Beckenhöhle, der Einfluß derselben auf die in diesen Höhlen und längs der Wirbelsäule gelagerten Organe zu berücksichtigen. Ferner ist darauf zu sehen, wie die vorderen und Zwischenwirbelbänder beschaffen sind, ob und in welcher Art eine Anchylose vorhanden, und wie die Substanz der Wirbel selbst beschaffen ist. Demnach wären eine krankhafte Auslockerung und Karifizirung des Knochens, der Blutreichtum, die Beschaffenheit des Knochenmarkes und der Markmembran, vorkommende Erythrate, Karies, Nekrose, Osteophyte genau zu beschreiben.

Nach Eröffnung des Wirbelkanales ist dessen innere Fläche nach denselben Rücksichten zu untersuchen, hierauf die selbständigen oder sekundären Veränderungen auf der äußeren Fläche der harten Rückenmarkshaut anzugeben. Letztere wird nur der Länge nach gespalten, und hierbei auf die Menge des serösen oder blutigen Inhaltes oder auf angetroffene Erythrate Rücksicht genommen. Die inneren Rückenmarkshäute werden nach der bereits bei den Hirnhäuten (§§. 62, 63 und 64) angeführten Veränderungen erforscht, worauf das Rückenmark mit der gehörigen Vorsicht sammt seinen Häuten aus dem Wirbelkanale herauspräparirt wird, um die Rückenmarksstränge selbst näher besichtigen zu können. Es ist hierbei auf ihren Umfang und auf das Verhältniß derselben zu einander Acht zu haben, sind die Farbe, Konsistenz, Erweichungen oder Sklerosen, der Grad der Durchfeuchtung, die flüssigen und starren Erythrate, Blutergüsse, Atherbildungen, nach den allgemeinen Grundsätzen wie beim Gehirn (§§. 65 und 66) deutlich zu

wszelkich trzewów, chrząstki międzykręgowe i więzy w przestrzeni należytej, istoty kręgów samych w pobliżu ich łuków dłotem i młotkiem wyprzeć i potem kleszczykami oddalić należy. Jeśli zaś znajdują się skaléczenia na powierzchni grzbietnej ciała, jeśli się czuć, lub przewidzieć daje złamanie wyrostków kręgowych, natenczas rozтворzenie przewodu tego uskutecznia się od tyłu. Przytém trup kładzie się płaszczyną brzusznią na konieczną podkładkę, obrabia się miejsca uszkodzone od zewnątrz na wewnątrz warstwowo aż do stosu kręgowego, opisując tu znalezione zmiany. Przeciawszy powłoki ogólne w tej mierze, iż do części słupa kręgowego, mającej się badać, łatwo dojść można, oddalić należy od niego mięsna i ścięgna nad i koło wyrostków tarnistych tuż przy kości, przeciąć więzy międzycarniste, i zdjąć łuki kręgowe od dołu do góry dłotem i młotkiem lub też kościonożem, jeśliby takowy był pod ręką. Gdyż atoli dłutowanie jamy rdzenia pacierzowego z przodu łatwiej uskutecznić się daje, przytém też grzbiet trupa nienaruszonym zostaje, więc takowe, jeśli nim zamiar osiągnąć można, w sposób ostatni przedsiębrane być powinno.

§. 94.

Przy śledzeniu kręgosłupa samego trza mieć wzgląd: na znajdujące się krzywizny, stopień i kierunek tychże, na zmiany przez to zrządzone w pojedynczych średnicach jamy piersiowej, brzusznej i miednicowej, na wpływ tychże na narządy, położone w tychże jamach wzdłuż stosu kręgowego. Prócz tego uważać należy, w jakim stanie się znajdują więzy przodkowe i międzykręgowe, czy znajduje się stężenie stawu, i w jaki sposób i jaką jest istota sama kręgów. Z tego powodu chorobowe zwolnienie i rozrzedzenie kości, obfitość w krew, jakość rdzenia kości i błony szpikowej, wypociny zdarzające się, pruchnienie kości, zgorzeli, kościorosty dokładnie opisane być mają.

Po rozтворzeniu przewodu kręgowego, tegoż powierzchnią wewnętrzną pod temi samemi względami zbadać należy, przytém podają się samoistne lub następne zmiany na powierzchni zewnętrznej błony twardej rdzenia pacierzowego. Ostatnia przecina się tylko wzdłuż, i przytém wzgląd mieć potrzeba na ilość zawartości surowiczkiej lub krwawej, lub na wypociny nadybane. Błony, rdzenia pacierzowe wewnętrzne, poszukiwane bywają co do zmian, podanych już przy osłonach mózgu (§§. 62, 63, i 64), poczem obrabia się od przewodu kręgowego rdzeń pacierzowy wraz z swemi osłonami z przezornością należytą, by bliżej mózgu opatrzeć same pasma rdzenia pacierzowego. Trza przytém uważać na ich objętość i na stosunek ich względnie siebie, trza skreślić dokładnie według zasad ogólnych jak przy mózgu (§§. 65 i 66) ubarwienie, tęgość, zmiękczenia lub stwardnienia, stopień zwilżenia, wypociny płynne i stężałe, wystąpienie krwi, twory wadliwe i

bemerken, und ist in diesem Sinne die Untersuchung auf die grauen Rückenmarksstränge und den Rückenmarkskanal auszudehnen.

Bei stattgehabten Verletzungen ist anzugeben, ob Brüche, Verrenkungen der Wirbelsäule vorhanden sind, bei Zertrümmerungen oder anderen eingedrungenen Verwundungen, die Beschaffenheit des Wirbelkanales, die Betheiligung der Rückenmarkshäute und Rückenmarksstränge, Einrisse, Quetschungen, Zermalmungen, Blutergüsse, ersudative Prozesse *z.* speziell zu beschreiben.

§. 95.

Die innere Untersuchung der Extremitäten wird bei Verletzungen und vorkommenden krankhaften Veränderungen derselben erfordert, wobei die Haut, die Aponeurosen, Sehnen, Muskeln, die größeren Gefäße und Nervenstämme, die Gelenke und Knochen zu besichtigen sind. In der Regel wird oberhalb und unterhalb der zu untersuchenden Stelle die Haut durch einen zweckmäßigen Schnitt getrennt und jeder einzelne Theil nach seiner anatomischen Lage schichtenweise präparirt. Insbesondere sind die Gelenkshöhlen vorsichtig zu eröffnen, ihre Weite, ihr synovialer, blutiger, jauchiger oder anderweitiger Inhalt nach Menge und Beschaffenheit anzugeben, vorkommende Hyperämien, Auslockerungen, Vereiterung, Jauchung und Nekrosirung der Synovialhäute, der Grad der Mazeration, des Abganges der Knorpelüberzüge und die Hyperämie, Schwellung, Ersudate, Karies, Nekrose der Knochenenden, vorhandene Citerfenkungen, fistulöse Gänge und Durchbrüche, sowie endlich Verrenkungen, Anchylosen *z.* anzugeben. An den Knochen sind nebst den Formveränderungen die Knochensubstanz zu beschreiben, der Grad der Dichtigkeit und Härte, die Auslockerung und Kariszirung derselben, die Hypertrophie und Atrophie, die Sklerose, sowie eine auffallende Brüchigkeit und Mürbe, der Blutreichthum, die vorkommenden Ersudate und in deren Gefolge die kariöse, nekrotische Zerstörung oder Kallus- und Osteophytenbildung *z.* gleichfalls genau zu bemerken, Verletzungen aber nach Vorschrift des §. 44 zu beurtheilen.

§. 96.

Nach Beendigung der inneren Untersuchung ist es zweckmäßig, sich über den Befund im Allgemeinen auszusprechen, und jene Gegenstände, über welche man ein Urtheil abzugeben im Stande ist, anzudeuten, um einerseits noch mit Benützung der Leiche dem Richter gewünschte Aufklärungen ertheilen, oder noch weiters von ihm gestellte Fragen berücksichtigen, anderseits aber auch mit dem zweiten Arzte über die Art und Weise des abzugebenden Gutachtens sich einigen zu können. Worauf das Sezionsprotokoll vorgelesen und vorschriftsmäßig geschlossen wird.

§. 97.

Es ist sodann Sache des Obduzenten, das Zusammenheften der Leiche vorzunehmen, wobei alle aus ihren Höhlen herausgenommenen Theile in diese hineingelegt, die abgesägte Schädeldecke und der Brustknochen, sowie die getrennten Muskeln in ihre Lage gebracht werden, und die darüber gezogene Haut durch die Kürschuernacht vereinigt wird.

w tym zamiarze rozszerzyć należy śledzenie na pasma szare i na przewód rdzenia pacierzowego.

Przy zrzędzonych skaleczeniach podaje się, czy nie znajdują się jakie złamania, zwichnienia kręgosłupa, przy zmiżdżeniach lub przy innych uszkodzeniach wgłębiających się, opisać należy osobno właściwość przewodu kręgowego, udział osłon i pasm rdzenia pacierzowego, przerwy, zgniecenia, rozmiżdżenia, wylewy krwi, działania wypocinowe i t. d.

§. 95.

Śledzenie wewnętrzne odnóg jest potrzebne przy skaleczeniach i zdarzających się zmianach ich chorobowych, przycém opatrzyć należy skórę, rozciągną, ścięgną, muszkuły, naczynia większe i pnie nerwów, stawy i kości. Zazwyczaj przecina się skóra nad i pod miejscem śledzić się mającém za pomocą cięcia stósownego i obrabia się każdą część według położenia jej anatomicznego warstwowo. Jamy stawowe osobliwie bardzo ostrożnie trza otworzyć i podać ich szerokość, treść stawowomazną, krwawą, posokową lub inną co do ilości i jakości, nadmienić: zdarzające się napływy krwi, zwolnienia, zropnienia, sposoczenia i zgorzelinę błon przystawowych, stopień zwątlenia, ubytek powłok chrząstkowych i napływ krwi, obrzmienie, wypociny, pruchnienie, zgorzelinę przyrostków kościowych, znajdujące się stąpienia ropy, przewody cówkowe i przeżarcia, jakotóż wreszcie zwichnienia, stężenia stawów etc. Przy kościach prócz zmian postaci opisaną także być powinna istota kości, jakotóż stopień gęstości i twardości, zwolnienie i zrzedzenie tychże, rozrost i ubytek, stwardnienie, jakotóż i nadzwyczajna łamliwość i kruchość, obfitość w krew, zdarzające się wypociny i w ich następstwie spustoszenie pruchniowe, zgorzelinowe, jakotóż powstanie kostnic i kościorostów dokładnie skreślone być mają, skaleczenia zaś podług przepisu §. 44 osądzić należy.

§. 96.

Po ukończoném śledztwie wewnętrzném pożyteczném będzie, wysłowić się w ogóle co do wyvodu, i nadmienić przedmioty te, o których zdanie złożyć można, aby raz, przy użyciu jeszcze trupa, sędzi podać życzone wyjaśnienia, lub téż dalsze jeszcze z jego strony przedłożone pytania uwzględnić, powtóre zaś, aby z lekarzem drugim o rodzaju i sposobie oddać się mającego zdania lekarskiego zgodzić się można. Poczém odczytuje się protokół sekcyjny i według przepisu się zakończy.

§. 97.

Następnie obowiązkiem jest obducenta, uskutecznić zeszyt trupa, przycém do niego wkładają się wszystkie części z jego jam wyjęte, przepiłowaną nakrywkę czaszki i kości piersiowych, jakotóż mięsna oddzielone w swe położenie ułożyć, i na nie ściągniętą skórę za pomocą szwu kuśnierskiego złączyć należy. Do tego

Hierzu hat man zweischneidige, mehr gerade Nadeln und einen hinlänglich langen, starken, doppelt gelegten und gut gewickelten Faden zu verwenden. Mit dem Vernähen wird an einem Ende des Schnittes angefangen, die Nadeln von Innen nach Außen abwechselnd auf beiden Seiten durch die äußere Haut gestochen, und die Hautränder mäßig stark zusammen gezogen. Es ist zweckmäßig, zuerst die Längenschnitte und sodann die Querschnitte zu vernähen.

Drittes Hauptstück.

Besondere Regeln, welche bei der Untersuchung von Leichen mit dem Verdachte einer stattgehabten Vergiftung zu beobachten sind.

§. 98.

In Todesfällen, wo der Verdacht einer vorausgegangenen Vergiftung vorliegt, sind der Erhebung des Thatbestandes nebst den Aerzten nach Thunlichkeit noch zwei Chemiker beizuziehen.

In solchen Fällen müssen die Erscheinungen, die sich am lebenden Organismus des vermeintlich Vergifteten zeigten, sachgemäß erhoben, die krankhaften Veränderungen am Leichnam genau geprüft, und es muß mit größter Sorgfalt nach dem Gifte in der Leiche geforscht werden, zu welchem Zwecke aber auch alle Stoffe, in welchen dasselbe enthalten sein könnte, zu sammeln und für die allenfalls nöthig gefundene chemische Untersuchung aufzubewahren sind.

§. 99.

Findet es der Untersuchungsrichter für zweckmäßig den Thatbestand noch vor Ausschreibung der Obduktion zu erheben, so wird hierzu wenigstens einer der bei der Beschau zu verwendenden Aerzte beigezogen, welcher sich den Grundsätzen der Wissenschaft gemäß bei den Anverwandten und Angehörigen des Verstorbenen, sowie überhaupt bei Allen, die demselben Beistand geleistet haben, genau nach den Zufällen, die dem Tode vorhergegangen sind, zu erkundigen, und die Wohnung des Vergifteten genau zu durchsuchen hat, ob sich nicht irgend etwas in Gläsern, Schachteln, Papieren, Speise- und Trinkgeschirren, in der Küche, im Keller u. s. w. vorfindet, das seiner Natur nach sich als Gift darstellt, oder das als verdächtig einer besonderen Untersuchung unterzogen werden muß. Kann man das, was der Vergiftete vor seinem Tode ausgebrochen hat, erhalten, so muß auch dieses, und das, was man aus den Tüchern, mit welchen es aufgetrocknet oder weggewischt worden ist, gewinnen kann, gesammelt, jedes für sich aufbewahrt, und gehörig bezeichnet werden. Ist der Verstorbene von einem Arzte oder Wundarzte behandelt worden, so muß auch dieser über den Krankheitsverlauf und die gebrauchten Mittel einvernommen, und bei einer vorausgegangenen längeren Krankheit eine Krankheitsgeschichte abgefordert werden. Insbesondere wird es einem jeden Arzte zur Pflicht gemacht, in jenen Fällen, wo der Verdacht einer Vergiftung vorhanden ist, die durch Erbrechen oder durch Stuhlgänge abgegangenen Stoffe in zweckmäßigen Gefäßen zu sammeln, ge-

użyć należy igieł obosiecznych, więcej prostych i nitkę dostatecznie długą, mocną, w dwoje złożoną i dobrze woskowaną. Przy zeszytciu poczyna się przy jednym końcu cięcia, przekuwając igłą zewnętrzną skórę od wewnątrz na zewnątrz, po obu stronach mieniając ją i spajając miernie mocno brzegi skórne z sobą. Stósowném jest, najpiérw zeszyć cięcia wzdłuż, a potém cięcia poprzeczne.

Część trzecia.

Osobne prawidła, które zachować należy przy śledzeniu trupów, u których zachodzi podejrzenie skutecznego otrucia.

§. 98.

W wypadkach śmierci, gdzie podejrzenie poprzedzonego otrucia ma miejsce, do wyśledzenia istoty czynu prócz lekarzy jeszcze, jeżeli można, dwóch chemików przywołać należy.

W takich wypadkach zjawiska, jakie na ustroju żywotnym domniemanéj osoby otrutéj okazały się, należycie wykryć, zmiany chorobowe na trupie dokładnie zbadać, i z największą starannością trucizny w trupie szukać należy, w tym celu wszystkie téż ciała, w których znajdować takowa by się mogła zebrać, i zachować potrzeba dla poszukiwania chemicznego, któreby w wypadku za potrzebne uznano.

§. 99.

Jeżeli sędzia inkwizycyjny za pożyteczne uzna, wyśledzić istotę czynu jeszcze przed rozpisaniem obdukcji, natenczas przywołać trza do tego celu najmniej jednego z lekarzy, używać się mających przy oględzinach, który według zasad umiejętności u krewnych i znajomych zmarłego, jako téż w ogóle u wszystkich, którzy temuż pomoc dawali, o przypadłościach poprzedzających śmierć, dokładnie się dowiedzieć, i pomieszkanie strutego dokładnie przeszukać powinien, czy téż w szklankach, pudełkach, papierach, w naczyniach do potraw i do picia, w kuchni, w piwnicy etc. nieznajduje się cośkolwiek, coby się okazało ze swéj przyrody jako trucizna, lub co jako podejrzone szczególnemu poszukiwaniu poddaćby należało. Jeżeli można otrzymać także to, co struty przed śmiercią swoją wywomitował, natenczas także i to, jako i wszystko, co z bielizny, którą wymioty osuszono i ztarto, zyskać można, zebrać, potém każde dla siebie schować i należycie oznaczyć należy. Jeżeli zmarłego léczył lekarz lub chirurg, natenczas i tenże co do postępu choroby i środków użytych, posłuchiwany być ma, i przy poprzedzającéj chorobie dłuższej, historia słabości zażądana być powinna. W szczególności każdego lekarza jest obowiązkiem, aby w wypadkach tych, gdzie podejrzenie o strucie zachodzi, zebrał wszystkie przez wymioty lub przez stolce odeszłe pierwiastki do naczyn stósownych, należycie je przechował, aby tym sposobem módz takowych

hörig zu verwahren, um sie so einer genauen Untersuchung unterziehen zu können. Es versteht sich von selbst, daß alle Ergebnisse in ein vorschriftmäßiges Protokoll aufzunehmen sind, und bei dieser Untersuchung, wenn sie am Orte und Tage der Beschau vorgenommen wird, die beiden vorgeladenen Aerzte zu interveniren haben.

§. 100.

Bei Erhebung der vorausgegangenen Krankheitserscheinungen genügt es aber nicht, sich nur im Allgemeinen auf die, eine Vergiftung überhaupt andeutenden Symptome zu beschränken, sondern diese müssen in der Art erforscht werden, daß aus ihnen auch die Vergiftung durch ägende, narkotische, narkotisch-scharfe, oder septische Stoffe bestimmt werden kann.

Die Erscheinungen, welche ägende Gifte (*venena corrosiva*) hervorrufen, treten bald stärker und schneller, bald schwächer und langsamer hervor. Bei heftigeren Graden entsteht schon beim Verschlucken des Giftes Brennen im Schlunde, sodann aber heftiger brennender oder reißender Schmerz im Magen, mit unsäglicher Angst und kaltem Schauer. Es folgt unlöschlicher Durst, zunehmender Schmerz, Magenkrampf, stetes Würgen, Erbrechen des Mageninhaltes, später oft Blutbrechen, nicht selten auch zwangvoller, ruhrartiger Durchfall, Zittern der Glieder, kalter Schweiß, kleiner, harter, schneller Puls, Zuckungen, Delirien, Ohnmachten, sind gewöhnliche Symptome. Plötzlich läßt der auf das höchste gesteigerte Schmerz nach, der Patient verliert das Bewußtsein, wird immer schwächer und stirbt unter gelinden Zuckungen, nachdem er 6—24 Stunden gelitten. Die betäubenden Gifte (*venena narcotica*), die nach ihrer verschiedenen Natur noch mit besonderen Erscheinungen verbunden zu sein pflegen, rufen im Allgemeinen einen der Trunkenheit ähnlichen Zustand hervor, dabei sind Schwindel, Unneblung der Sinne, schreckliche Unruhe, Durst, brennende Hitze, Rongesionen nach dem Kopfe, Erweiterung der Pupille, Zähneknirschen, Wildheit und Tobsucht, Brechneigung und Erbrechen, Trismus und Tetanus, Konvulsionen, gänzliche Betäubung und Lähmung, mit kaltem Schweiß, Sehnenhüpfen und röchelndes Athmen, Tod unter unwillkürlichen Ausleerungen die allgemeinen Erscheinungen.

Durch betäubend-scharfe Gifte (*venena narcotica acria*) werden die bis jetzt angeführten Symptome, in mannigfaltiger Art und Weise vereint, hervorgerufen. Die zusammenziehenden, austrocknenden Gifte (*venena septica*) endlich verursachen Druck im Magen, Magenkrampf, heftige Koliken, mit den unerträglichsten Leibschnitten, unsägliche Angst, Zuckungen, Ohnmachten und die hartnäckigsten Stuhlverstopfungen, die schmerzhaften Zufälle gehen endlich in Lähmung über, auf welche der Tod erfolgt.

§. 101.

Sind von Seite des Gerichtes entweder durch frühere Angaben des Verstorbenen vor seinem Tode, oder durch Zeugenaussagen oder Verhörprotokolle noch anderweitige, den Thatbestand aufhellende Erhebungen gepflogen worden, so sind auch diese den Gerichtsarzten mitzutheilen. Alle diese bekannt gewordenen Daten, sowie die Art ihrer

poddać poszukiwaniu dokładnemu. Samo przez się rozumie się, że wszystkie wyjawy w protokół przepisany zebrać należy, i że przy tém śledztwie, jeżeli takowe uskutecznią się na miejscu i w dniu oględzin, obydwaj lekarze powołani obecnymi być mają.

§. 100.

Przy śledzeniu zaś poprzednich pojawów choroby nie jest dostateczném, ograniczać się w ogóle li tylko na zjawiska, oznaczające powszechne otrucie, lecz takowych w ten sposób badać należy, aby z nich także oznaczyć można otrucie za pomocą pierwiastków żrących, odurzających, odurzająco ostrych lub gnilnych.

Pojawy, wywołane przez trucizny żrące (*venena corrosiva*), występują czasem silniej i prędziej, czasem słabiej i powoliej. W wypadkach zapalczywych już przy połknięciu trucizny powstaje zgaga w gardle, potem zaś mocny, palący, lub rwiący ból w żołądku, wraz z ckliwością niewymowną i zimnym dreszczem. Następuje pragnienie nieugaszone, wzmagający się ból, kurcz żołądka, trwałe wracanie się, odrzucanie zawartości żołądkowej, później często i wymioty krwiste, nie tak też rzadko wydymana, czerwonkowa biegunka; drżenie członków, pot zimny, puls mały, twardy, prędkie, drgawki, pomięszanie zmysłów, mdłości, są przypadłości zwyczajne. Nagle ból wzmożony do najwyższego stopnia wolnieje, chory traci przytomność, coraz więcej słabnieje, i umiera podczas drgawek lekkich, przecierpiawszy 6 do 24 godzin. Trucizny odurzające (*venena narcotica*), które według ich przyrody rozmaitej jeszcze okazywać zwykły zjawiska szczegółowe, wywołują w ogóle stan podobny do upojenia się; przytém zawrót, omglenie zmysłów, niepokój straszny, pragnienie, gorączka paląca, napływy krwi do głowy, rozszerzenie się źrenicy, zgrzytanie zębami, dzikość i wściekłość, skłonność do odrzucania i wymioty, szczękościsk i tężec, kurcze, całkowite odurzenie i porażenie wraz z potem zimnym, podrywaniem ścięgn i oddechem rżeniowym, i śmierć podczas odchodów mimowolnych, zjawiskami są ogólnemi.

Trucizny odurzające ostre (*venena narcotica acra*) wywołują dotąd nadmieniowane pojawy, w różny sposób i rodzaj połączone. Trucizny wreszcie ściągające, gnilne (*venena septic*) sprawiają gniecenie w żołądku, kurcz żołądka, mocne morszyska, z nieznośném rżnięciem w brzuchu, niewymowną ckliwość, drgania, mdłości i uporczywe zatrzymanie stolca, przypadłości bolesne przechodzą nareście w porażenie, poczem następuje śmierć.

§. 101.

Jeżeli ze strony sądu już to z podań poprzednich zmarłego przed jego śmiercią, czy też przez zeznanie świadków lub z protokołu posłuchiwanja jeszcze inne, istotę czynu wyjaśniające odkrycia zrobiono, natenczas takowe lekarzom sądowym też udzielone być mają. Wszelkie te uwiadomione data, jako też sposób ich ob-

Bekanntwerdung sind im Sektionsprotokolle am gehörigen Orte anzuführen, und hierauf erst die Besichtigung der Leiche selbst vorzunehmen.

§. 102.

Bei der äußeren Besichtigung der Leiche eines im Verdachte einer Vergiftung Verstorbener müssen nebst den übrigen, bei einer jeden Obduktion zu beobachtenden Gegenständen alle äußeren Oeffnungen, als: jene der Nase, der Ohren, der Mundhöhle, des Afters, und bei weiblichen Individuen auch die der Scheide sorgfältig untersucht, vorgefundene verdächtige Stoffe gesammelt und aufbewahrt, angetroffene organische Veränderungen derselben aber angeführt werden; etwaige Wunden, Geschwüre, Blasenpflasterflächen, Erytheme der Haut sind näher zu erforschen. Die organisch veränderten oder verletzten Parthien dieser Körpertheile sollen wo möglich von der Umgebung getrennt und zur chemischen Untersuchung abgeliefert werden.

Überhaupt sei es Regel, jene Theile der Leiche, an welchen die Einwirkung der giftigen Substanzen am stärksten hervortritt, immer auch für die chemische Analyse aufzubewahren.

Es ist ferner zu sehen, ob das Gesicht aufgetrieben, roth, blan, verzerrt, die Augen halb geöffnet und mit Blut unterlaufen erscheinen, ob die Venen des Halses und der Gliedmassen nicht augenfällig strotzen; wie die Farbe der Nägel, der Umfang und die Gestalt des Unterleibes sei, ob er nicht übermäßig aufgetrieben oder aber nach Innen gezogen erscheine, in welchem Verhältnisse die am Bauche vorfindlichen Todtenflecke zu dem Grade der vorhandenen Fäulniß stehen, und endlich, ob letztere unter Berücksichtigung der Zeit des erfolgten Todes, der herrschenden Jahreszeit und der Aufbewahrungsart der Leiche, als rascher denn sonst vorgeschritten, oder aber als verzögert erklärt werden müssen.

Bei ägenden Giften insbesondere ist darauf zu sehen, ob nicht Wirkungen derselben schon auf der Körperoberfläche wahrnehmbar sind, besonders an der Umgebung des Mundes und der Lippen, woselbst gewöhnlich angeägte, verschorfte, schwartenartig vertrocknete Streifen und Flecken vorgefunden werden; in dieser Beziehung sind auch die Hände zu besichtigen, so wie bei einer anderweitigen Berührung mit den Giften die äußere Haut im Allgemeinen.

§. 103.

Bei der inneren Untersuchung müssen vorzüglich der Rachen, der Kehlkopf, die Luf- und Speiseröhre; der Magen- und Darmkanal untersucht, die Art und der Grad der an ihnen vorgefundenen Veränderungen angegeben werden. Niemals darf, wie es ohnehin das Gesetz vorschreibt, und weil die Einwirkung des Giftes nicht nur eine örtliche, sondern oft eine weit und allgemein verbreitete ist, die genaue Obduktion des ganzen Körpers vernachlässiget, oder gar unterlassen werden. Namentlich ist bei der Untersuchung des im Herzen und in den großen Gefäßen enthaltenen Blutes die Menge und das Verhältniß des Blutfasernstoffes, die vorgefundenen Grade von Eindickung bis zur

wieszczenia, w miejscu przynależnym w protokóle sekcyjnym nadmienić, i dopiero następnie same oględziny trupa przedsięwziąć należy.

§. 102.

Przy zewnętrznym opatrywaniu osoby, zmarłej w podejrzeniu otrucia, prócz reszty przedmiotów zachować się mających przy każdej obdukcji, starannie zbadać należy wszelkie otwory zewnętrzne, jako to: otwory nosa, usz, jamy ustowej, stolca i przy osobnikach niewieścich także i tenże pochwy macicznej znalezione pierwiastki podejrzane, zebrane, przechowane, zastane zaś zmiany organiczne tychże nadmienione być mają; przypadkowe rany, wrzody, plastry przyszczące, różyce skóry bliżej zbadać należy. Organicznie zmienione lub uszkodzone oddziały tychże części ciała, o ile możebnie, powinny być odłączone od okolicy i oddane do poszukiwania chemicznego.

W ogóle ma być prawidłem, aby części te trupa, na których wpływ istot jadowych najmocniej występuje, także zostały przechowane do rozbioru chemicznego.

Prócz tego uważać trzeba, czy twarz obrzmiała, czerwoną, siną, skrzywioną, oczy na pół otwarte i krwią podbiegłe okazują się, czy żyły szyjne i odnogi są widocznie obrzękłe; jaką jast barwa paznokci, objętość i postać brzucha, czy tenże okazuje się nader wzdęty lub zaś wewnątrz ściągnięty, w jakim stosunku stoją znajdujące się na brzuchu sińce trupie do stopnia obecnej zgnilizny i nareszcie, czy ostatnie, miawszy wzgląd na czas nastąpiącej śmierci, na porę roku panującą i na sposób przechowania trupa, jako skorzéj niż zwykle rozwinięte, czy téż jako opóźnione osądzone być mają.

Przy truciznach żrących w szczególności na to uważać należy, czy skutki tychże nie dają się już spostrzedz na powierzchni ciała, osobliwie przy okolicy ust i warg, gdzie zazwyczaj znaleźć można wygryzione, strupiałe, odrętowo oschłe pręgi i plamy; pod tym względem także i ręce, jako téż przy odrębnie uskutecznioném dotykaniu trucizny, w ogóle powłokę zewnętrzną opatrzyć należy.

§. 103.

Przy śledzeniu wewnętrznym osobliwie zbadać potrzeba gardło, krtani, tchawicę i gardziel; żołądek i przewód kiszkowy i podać rodzaj i stopień znalezionych na nich zmian. Jak to oprócz tego ustawa przekazuje, i gdyż wpływ trucizny nie tylko miejscowo, ale często daleko i powszechnie jest rozpostrzeniony, w żadnym więc razie dokładnej obdukcji całego ciała nie powinno się zaniedbać lub wcale zaniechać. Mianowicie przy śledzeniu krwi, zawartéj w sercu i w naczyniach wielkich, na ilość i stosunek włókniny krwistéj, na znaleziony stopień zgęszczenia się aż do zatwardzenia jéj grafitowego, baczność mieć należy niemniej na rozmaite

graphitartigen Erhärtung desselben zu beobachten, sowie auch auf die verschiedenen eigenthümlichen Gerüche der einzelnen Höhlen, die oft charakteristisch sind, z. B. auf den saueren, alkoholischen Geruch, auf den Geruch nach bitteren Mandeln u. dgl., welche Gerüche sich bei Eröffnung des Kopfes und Einschnitten in die einzelnen Organe bei der Sektion oft auf eine auffallende Weise kund geben, Acht zu haben.

Ist Grund zur Vermuthung vorhanden, daß die Vergiftung durch das Einathmen von Gasen oder Dämpfen erfolgte, so muß nebst einem Theile der Lungen die in der Brusthöhle etwa vorgefundene ersudirte Flüssigkeit und das Herzblut zum Behufe der chemischen Analyse gesammelt werden.

§. 104.

Desgleichen sind bei der inneren Untersuchung der Leiche die einer jeden Art der Gifte eigenthümlichen Veränderungen der organischen Gewebe zu erforschen und in dieser Hinsicht von der Mundhöhle an die ganze Speiseröhre und der Gastro-Intestinaltraktus der sorgfältigsten Untersuchung zu unterziehen. Im Allgemeinen ist auf folgende Erscheinungen Acht zu haben:

Auf den Inhalt, den Grad der Durchfeuchtung und Eintrocknung der Schleimhaut, auf die durch fremdartige Stoffe oder Gefäßinjektion bedingte Färbung derselben, auf die Beschaffenheit und Dicke des Schleim- und Epithelialstratum, namentlich ob letzteres nicht in Form einer umschriebenen, oder in weiter Ausdehnung aufgelagerten, käfigen oder trockenen Pseudomembrane erscheint, ob die Schleimhaut darunter nicht wie gegärbt, bräunlich gefärbt aussteht, ob nicht sogenannte blutende Crostionen, ob nicht Erosionen in ihr und den übrigen Schichten wahrnehmbar sind, ob die Schleimhaut, ihre sämmtlichen Schichten oder wohl gar die benachbarten Organe selbst zu einem röthlichen, bräunlichen, schwärzlichen, gelblichen oder grünlich mißfärbigen Brei aufgelockert, ob Perforationen, in welcher Ausdehnung und mit welchen Komplikationen vorhanden sind, und welche Ergüsse vielleicht hier stattfanden, ob Narbengebilde, in welcher Masse und Ausdehnung vorhanden sind, und welche Einflüsse sie auf die Richtungen dieser Organe ausüben.

§. 105.

Nach Eröffnung des Unterleibes werden die außerhalb der Gedärme befindlichen Flüssigkeiten vorsichtig, am besten mittelst eines reinen Badeschwammes, gesammelt, da sich nicht selten in ihnen, besonders wenn die Magen- oder Darmwandungen perforirt sind, Spuren von Gift vorfinden.

Nachdem die Lage und äußere Beschaffenheit der Baueingeweide besichtigt worden ist, unterbindet man zuerst den Magen an jeder seiner beiden Mündungen (Magenschlund und Pförtner) doppelt und durchschneidet dann jede dieser Unterbindungsstellen zwischen den zwei an ihr befindlichen Ligaturen, legt hierauf den aus der Bauchhöhle herausgenommenen Magen, nachdem das große und kleine Netz von ihm abgelöst wurde, in ein vorher sorgfältig gereinigtes, am zweckmäßigsten in ein porzellanenes oder gläsernes Gefäß, besichtigt ihn von Außen in seinem ganzen Umfange; eröffnet

wonie właściwe jam pojedynczych, które często są piętnowe n. p. na zapach kwaśno-wyskokowy, na zapach gorzkich migdałów i t. p., na zapachy, które objawiają się często w sposób uderzający przy rozтворzeniu głowy i przy sekcji podczas wcięć w narządy pojedyncze.

Jeżeli dowodnie domyśleć się można, że otrucie nastąpiło przez wdychanie gazów lub par, natenczas prócz jednej części płuc, ciecz wypadkowo wypocona, znaleziona w jamie piersiowej i krew serca, w celu rozbioru chemicznego zbadaną być powinna.

§. 104.

Tak samo też przy wewnętrzném śledzeniu trupa, zmiany tkanin organicznych, właściwe każdemu rodzajowi trucizny, zbadać, i z tego względu cały przewód pokarmowy od jamy ustowej najstaranniejszemu poddać należy poszukiwaniu. W ogóle trza mieć bacność na zjawiska następujące:

Na zawartość, stopień zwilżenia i suchości błony śluzowej, na jej ubarwienie, pochodzące z pierwiastków obcych lub z przepełnienia naczyń krwią, na zachowanie się i grubość pokładu śluzowego i przybłonka, mianowicie czy ostatni nie okazuje się w postaci określonej lub w większej przestrzeni osadzonej, sérowatej lub zeschniętej błony nieprawidłowej, czy błona śluzowa pod tém nie wygląda jakby garbowaną, brunatno ubarwioną, czy nie można spostrzedz na niej i na reszcie warstw tak zwanych wyżrów krwawych (erosiones) lub wypocin, czy błona śluzowa, czy wszystkie jej warstwy, lub wcale narządy same sąsiednie nie zostały rozrzedzone na miążgę czerwonawą, brunatną, czarniawą, żółtawą lub zielonawo-wadliwie ubarwioną, czy nie znajdują się przedziurawienia, w jakiej przestrzeni i z jakimi współdziałaniami, jakie tu wylewy może miały miejsce, czy nie znajdują się zabliznienia, w jakiej ilości i rozciągłości i jaki wpływ takowe wywierają na zniszczenie tych narządów.

§. 105.

Po rozтворzeniu brzucha ostrożnie zebrać należy ciecze, znajdujące się zewnątrz trzewów, najlepiej za pomocą gąbki czystej od kąpieli, albowiem często w nich znaleźć można ślady trucizny, osobliwie, jeżeli ściany żołądka lub jelit są przedziurawione.

Opatrzywszy położenie i zewnętrzne zachowanie się trzewów brzusznych, najpierw żołądek podwiązuje się podwójno przy każdym jego ujściu (wejście i odzwiernik żołądka) i przeciąwszy potem każde to miejsce podwiązania, między obydwiema na niém znajdującymi się podwiązkami, wkłada się potem, wyjęty z jamy brzusznej żołądek, po odłączeniu siatki sadłowej wielkiej i małej, do naczynia przedtém starannie oczyszczonego, najlepiej porcelanowego lub szklanego, ogląda się go zewnątrz w całej jego objętości, i otworzywszy go potem przy ścianie

ihn dann an seiner vorderen oder oberen Wand und untersucht genau seine innere Fläche und seinen Inhalt. Ebenso wird der Dünn- und Dickdarm, jeder für sich doppelt, wie oben angegeben, unterbunden, zwischen den Unterbindungen entzwei geschnitten, von dem Gekröse abgelöst, in einem Gefäße, wie das oben beschriebene, der ganzen Länge nach aufgeschnitten und von Außen und Innen genau untersucht, immer jedoch mit der Vorsicht, daß von dem Inhalte nichts verloren gehe.

Daselbe Verfahren hat aber auch dann stattzufinden, wenn, ohne vorhergegangenen Verdachte einer Vergiftung, ein solcher sich erst bei der Eröffnung der Leiche herausstellt.

§. 106.

Bei der Eröffnung des Magens ist vor Allem Anderen auf einen sich entwickelnden spezifischen Geruch Bedacht zu nehmen, sodann sein Inhalt nach der Menge, der Konsistenz und anderweitigen Beschaffenheit zu beschreiben und den vorhandenen giftigen Substanzen sorgfältigst nachzuforschen, welche Nachforschung nicht nur an dem, in das Gefäß entleerten Mageninhalte, sondern auch mit der gleichen Sorgfalt in den stets vorhandenen, an den Magenwandungen haftenden Magenschleim und den Schleimhautfalten stattfinden muß. Mineralische Gifte, sie mögen in Pulver, in fein- oder grobkörniger Form beigemischt sein, sowie vegetabilische giftverdächtige Dinge, als: Blätter, Stengel, Wurzel, Beeren, Samen, Schwämme sind auszusondern, und, nach Angabe ihrer physischen Eigenschaften, zur Bornahme einer chemischen Untersuchung oder genauer botanischen Bestimmung eigens und mit der gehörigen Sorgfalt aufzubewahren. Auf eine ganz gleiche Weise ist sich auch bei der Untersuchung der Gedärme zu benehmen.

§. 107.

Sowohl das bei Vergiftungsfällen im Magen Enthaltene, als auch überhaupt eine jede andere vorgefundene, verdächtige Substanz, von der man vermuthen könnte, daß sie als Gift auf den Verstorbenen eingewirkt habe, muß jedesmal einer genauen Untersuchung und wenn diese keinen hinreichenden Aufschluß gibt, einer chemischen Prüfung unterzogen werden. Zu welchem Ende

- a) eine im Magen oder in den Gedärmen gefundene pulverartige oder klümpchenförmige Substanz sorgfältig von den Wänden dieser Eingeweide abgeschabt, herausgenommen, in ein eigenes, vorher mit Wasser gereinigtes gläsernes oder porzellanenes, wohl verschließbares Gefäß gethan, versiegelt, mit Nr. 1 bezeichnet und zur ferneren Untersuchung, die nicht sogleich geschehen kann, mitgenommen wird;
- b) ebenso verfährt man mit allen dem Flüssigen oder Breiartigen, was man sonst noch in dem Magen und in den Gedärmen, vorzüglich den dünnen, vorfand, und bezeichnet es mit Nr. 2;
- c) auch das Wasser, womit man den Magen und die Gedärme auswusch, soll beson-

przodkowej lub górnej, śledzi się dokładnie powierzchnią jego wewnętrzną i jego zawartość. Tak samo też kiskę cienką i grubą każdą osobno podwójnie podwiązuje się tak, jak to wyżej podano, między podwiązkami się przecina i oddzielwszy je od krezki, w naczyniu takim jak to wyżej opisano, rozcina się w całej długości i od zewnątrz na wewnątrz dokładnie ich się śledzi, zawsze jednak z tą przezornością, żeby z zawartości nic nie zaginęło.

Ta sama procedura jednak i wtedy ma mieć miejsce, jeżeli bez poprzedzającego podejrzenia otrucia, takowe dopiero przy otwarciu trupa okazałyby się.

§. 106.

Przy otwarciu żołądka przedewszystkiem potrzeba uwagę zwrócić na zapach wyziewający się szczególny, potem zawartość jego co do ilości, gęstości i innych własności opisać, i znajdujące się istoty jadalne najstaranniej wyśledzić należy, które to śledztwo nie tylko co do cieczy żołądkowej odpływającej do naczynia, ale też z równą starannością co do śluzu, czepiającego się błon żołądkowych i co do zmarszczek błony śluzowej skutecznionem być ma. Trucizny ziemne, zmieszane już to w postaci proszku, czy też w postaci drobno lub gruboziarnistej, jako też istoty roślinne, podejrzliwe jako trucizny, mianowicie: liście, łodygi, korzenie, jagody, nasienia, grzyby należy oddzielić, i po podaniu własności ich fizycznych, do przedsięwzięcia poszukiwania chemicznego lub oznaczenia dokładniejszego botanicznego osobno i z należytą starannością przechowane zostać mają. W równy sposób zachowywać się trza przy śledzeniu kiszek.

§. 107.

W wypadkach otrucia potrzeba tak zawartość żołądka, jakoteż w ogólności każdą inną znaną istotę podejrzaną, z której domyślić się można, że jako trucizna wpływ wywierała na zmarłego, każdego razu dokładnemu poddać poszukiwaniu, a jeżeliby takowe nie dało wyjaśnienia dostatecznego, i rozbirowi chemicznemu. W tym celu

- a) zeskrobuje się dokładnie istotę proszkową lub bryłeczkową, znaną w żołądku lub kiskach ze ścian tychże trzewów, wyjmuje się ją, wkłada do osobnego, pierwój wodą oczyszczonego naczynia szklanego lub porcelanowego dobrze zamykającego się, zapieczętowane toż i Nrem 1 oznaczywszy, bierze się takowe z sobą do śledzenia dalszego, którego natychmiast skutecznionem nie można;
- b) tak samo postępuje się z wszelką cieczą i miazgą, którą poniekąd jeszcze w żołądku i kiskach, osobliwie w cienkich znaleziono, i oznacza takowe Nrem 2;
- c) tudzież i wodę, którą żołądek i kiszki wypłukano, osobno zebrać, tym spo-

- ders gesammelt, auf die nämliche Art zu Versuchen aufbewahrt und mit Nr. 3 bezeichnet werden;
- d) auf das von dem Vergifteten vor seinem Tode etwa Ausgebrochene und das, was man aus den Tüchern, mit welchen es aufgewischt wurde, mit kochendem Wasser ausspülen kann, soll in einem eigenen, mit Nr. 4 bezeichneten und gehörig versiegelten Gefäße aufbewahrt werden;
- e) ebenso muß Alles in der Wohnung des Vergifteten in Gläsern, Schachteln, Papieren, Geschirren, in der Küche, im Keller u. s. w. als Gift verdächtig Vorgefundene gesammelt, versiegelt und mit Nr. 5 bezeichnet aufbewahrt werden;
- f) endlich muß nicht nur der Magen und die Gedärme selbst, sondern auch ein Stück der Leber, der Milz, der Nieren und die Harnblase nebst deren Inhalt in eigenen, wohlversiegelten Gefäßen an die Behörde zur weiteren Amtshandlung abgeliefert werden.

Ueber alle diese Gegenstände ist im Protokolle ein Verzeichniß und eine genaue Beschreibung ihrer sinnlich wahrnehmbaren Merkmale aufzuführen.

§. 108.

In Betreff der vorerwähnten Gefäße wird erinnert, daß nach Thunlichkeit solche gewählt werden müssen, welche gut verschließbar sind und dem Umfange der von ihnen aufzunehmenden Gegenstände oder der Menge der hinein zu gießenden Flüssigkeiten entsprechen, damit die außerdem darin befindliche Luftmenge möglichst klein sei, ferner daß die Gefäße vorher immer sorgfältig gereinigt werden müssen.

Die Verschließung der Gefäße soll mittelst Glasstöpseln, oder wenn diese nicht zu haben sind, mit neuen, zuvor im warmen Wasser ausgewaschenen Korkstöpseln und durch Überziehen der Stöpsel, sowie der ganzen Gefäßmündung, mit Rinds- oder Schweinsblasen oder mit Kautschukplatten, die vorher im warmen Wasser erweicht wurden, geschehen.

Das Verkitten der Gefäße mit Glastafeln ist ebenso, wie die Verwendung von weiß glafirtem Töpfergeschirre, durchaus unstatthaft. Gefäße von Glas sind allen andern vorzuziehen.

§. 109.

Ist wegen Verdacht einer Vergiftung eine bereits beerdigte Leiche zu erhumiren, so soll bei der Erhumazion wenigstens einer der Chemiker, welche die chemische Untersuchung der Leiche vornehmen werden, gegenwärtig sein. Es wird dabei zu bestimmen sein, ob die Reinigung des Kadavers mit Bleichalklösungen zulässig ist, oder ob diese Desinfektionsart die Auffindung des Giftes unmöglich machen würde.

Handelt es sich um die Ausmittlung einer Vergiftung entweder mit Arsenik oder mit Blei oder mit Kupfer, so sind, insbesondere bei der erstgenannten, vorzüglich solche Körperteile zur chemischen Untersuchung zu wählen, welche mit der die Leiche umgebenden Graberde am wenigsten in Berührung kamen.

sobem do dochodzenia schować, i Nrem 3 oznaczyć należy,

- d) także wymioty, których możebnie przed swą śmiercią otruty z siebie wydał, i to co wrzącą wodą wypłukać można z chust, któremi je wycierano, w osobnym, Nrem 4 oznaczonym, i należyście opieczętowanym naczyniu przechować się powinno;
- e) tak samo też potrzeba wszystko w pomieszkaniu otrutego w szklankach, pudełkach, papierach, naczyniach w kuchni, w piwnicy i t. d. w podejrzeniu trucizny znalezione zebrać, zapieczętować i oznaczywszy je Nrem 5, schować;
- f) nareszcie nietylko żołądek i kiszki same, ale też i kawałek wątroby, śledzony, nerek i pęcherz moczowy wraz z zawartością jego, w osobnych, dobrze opieczętowanych naczyniach zwierchności oddać należy do dalszego urzędowania.

O wszystkich tych przedmiotach w protokóle zrobić należy spis, i dokładne opisanie oznaków ich zmysłowo spostrzedz się dających.

§. 108.

Co się tyczy wyż wspomnionych naczyń napomina się, że według możności trza wybrać takie, które dają się dobrze zamykać i które odpowiadają objętości przedmiotów w nich przechować, lub ilości cieczy w nie wlać się mających, aby tak prócz tego w nich zawarta ilość powietrza była jak najmniejszą, powtóre, że naczynia piérwój zawsze starannie oczyścić potrzeba.

Zatkanie naczyń uskutecznia się za pomocą czopków szklanych, a jeżeli takich dostać nie można, za pomocą nowych, poprzednio wodą ciepłą opłukanych czopków korkowych, tudzież za pomocą przykrycia czopków, jakoteż całego ujścia naczynia pęcherzami wołowemi lub wieprzowemi, lub też blaszkami sprężnika, które piérwój w wodzie ciepłej rozmiękczoneo.

Zalepienia naczyń blaszkami szklannemi, jakoteż użycia naczyń garncarskich biało poléwanych, wcale się nie dozwala. Naczynia szklanne nad wszystkie inne przеносić należy.

§. 109.

Jeżeli już pochowany trup z przyczyny podejrzenia otrucia wykopany być ma, natenczas przy wykopywaniu obecnym być powinien przynajmniej jeden z chemików, którzy przedsięwierać będą rozbiór chemiczny trupa. Przymtem oznaczyć się da, czy czyszczenie trupa rozczynek chlorku wapna dozwolić można, lub czy ten sposób ochrony od zarazy uczyniłby niemożebnym wyszukanie trucizny.

Jeżeli idzie o wyśledzenie otrucia, czy arsenikiem, czy ołowiem, czy miedzią, natenczas do rozbioru chemicznego, osobliwie w wypadku piérwszym, takie wybrać należy części ciała, które z ziemią grobową, otaczającą trupa, najmniej miały styczności.

Ueberdieß aber muß immer sowohl von der, den Leichnam zunächst umgebenden, als auch von der entfernteren Graberde, sowie von der Erde an anderen Stellen des Friedhofes, etwas mitgenommen und chemisch untersucht werden. Auch von dem Sargholze, vorzüglich von jenen Stellen, wo man bemerkt, daß eine größere Ansammlung von Feuchtigkeit stattgefunden habe, sollen Stücke gesammelt und chemisch untersucht werden.

§. 110.

Die chemische Untersuchung selbst kann, da sie eine große Genauigkeit, verschiedene Geräthe und vielen Zeitanfand erfordert, nach Umständen auch von den Chemikern allein, in einem hierzu insbesondere geeigneten Lokale vorgenommen werden.

Hierbei ist aber immer die Vorsicht zu gebrauchen, daß nicht aller Vorrath zu diesem ersten Versuche verwendet, sondern jedesmal und von einer jeden Gattung ein Rest gelassen werde, der, wenn es nothwendig sein sollte, zur ferneren Prüfung gut verwahrt und signirt dem Gerichte wieder übergeben werden muß.

Vorzügliche Gegenstände der Untersuchung sind die bei der Obduktion gesammelten Gifte, der Mageninhalt, Darminhalt, die Magen- und Darmhäute, und nach Erforderniß andere oben angegebene Organe.

Die bei der Hausdurchsuchung vorgefundenen Gegenstände sind mehr zur Vergleichung der gewonnenen Resultate, sowie dazu zu benützen, um sie nach Erkenntniß ihrer Natur und ihrer Eigenschaften, mit Bezug auf die bei dem Vergifteten wahrgenommenen Symptome, zu beurtheilen.

Der Vorgang der Untersuchung und die bei jedem einzelnen Akte derselben gewonnenen Ergebnisse sind Schritt für Schritt schriftlich zu bemerken, die angewendeten chemischen Agenzien genau zu bestimmen, und insbesondere von diesen anzugeben, daß man sich durch Versuche von ihrer Reinheit überzeugt habe, und ebenso durchaus neue und reine Apparate verwendet habe, um hierdurch einen verläßlichen und gehörig belegten Bericht verfassen zu können. Es versteht sich von selbst, daß das gewöhnliche Arbeitslokale eines chemischen Laboratoriums, in welchem viel in Giften gearbeitet wird, vor einer solchen gerichtlichen Untersuchung stets zweckmäßig gereinigt werde, während der ganzen Untersuchung verschlossen, und für Andere unzugänglich sein müsse.

Ist es gelungen, wohin auch nach Möglichkeit gestrebt werden soll, ein metallisches Gift auf seine regulinische Gestalt zu reduzieren, oder ein vegetabilisches Alkaloid aus den untersuchenden Substanzen zu gewinnen, so ist auch die geringste Menge, auf eine die Erkenntniß desselben zulassende Art verwahrt, dem Gerichte zu übergeben.

§. 111.

Bei Vergiftungen mit vegetabilischen Stoffen ist eine chemische Untersuchung überflüssig, wenn aus den im Magen vorgefundenen Ueberresten von Pflanzen, Früchten, Saamen oder Schwämmen die Art des genossenen Stoffes außer allem Zweifel gesetzt ist; jedoch müssen die Ueberreste gleichfalls gesammelt und versiegelt dem Protokolle beigefügt werden. Dagegen darf die chemische Untersuchung, wenn mineralische Gifte

Prócz tego jednak zawsze należy tak z ziemi grobowej, najbliższej otaczającej trupa, jakoteż i z odleglejszej, toż samo z ziemi z innych miejsc smętarza, trochę z sobą wziąć, i chemicznie zbadać. Także z drzewa trumny, osobliwie z miejsc tych, gdzie spostrzedz się daje liczniejsze nagromadzenie wilgoci, kawałki zebrać, i chemicznie zbadać należy.

§. 110.

Sam rozbiór chemiczny, gdyż wielkiej potrzebuje dokładności, różnych przyrządów i wiele czasu, może być także według okoliczności uskuteczniiony li przez chemików w miejscu, do tego zamiaru szczególnie przydatnym.

Przytém jednak zawsze zachować trza tę ostrożność, aby nie zużyć do tego pierwszego rozbioru całego zapasu, lecz każdego razu i z każdego gatunku szczątek pozostawić, który, jeźliby to potrzebném się stało, dobrze zachowany i opieczętowany do śledzenia dalszego sądowi zwrócić należy.

Najszczególniejsze przedmioty rozbioru są: trucizny przy obdukcji zebrane, zawartość żołądka i kiszek, błony żołądkowe i kiszki, i według potrzeby inne wyżej wymienione narządy.

Przedmiotów znalezionych przy przeszukaniu domu, użyć więcej należy do porównania zyskanych wypadków, jakoteż do tego, aby je osądzić po rozpoznaniu przyrody i właściwości ich, odnośnie do pojawów spostrzeżonych na otrutym.

Postępowanie przy śledzeniu i wyjawy zyskane przy każdym pojedynczym jego przedsięwzięciu, krok w krok trzeba skręślić na piśmie, oznaczyć użyte odczynniki chemiczne i osobliwie o tych nadmienić potrzeba, że przekonano się przez doświadczenie o ich czystości, i że używano li tylko przyrządów nowych i czystych, aby takim sposobem ułożyć zdanie ze sprawy prawdziwe, i należycie udowodnione. Samo przez się rozumie się, że zwykła robocznia pracowni chemicznej, w której wiele truciznami się pracuje, zawsze przed śledztwem takim sądowém należycie oczyszczoną, podczas całego śledztwa zamkniętą, i dla drugich nieprzystępną być musi.

Jeżeli udało się, o co téż według możności starać się potrzeba, przeprowadzić truciznę kruszczową do postaci jej litiej, lub zyskać alkaloid roślinny z istot poszukiwanych, natenczas także najmniejszą ilość, zachowaną w sposób rozpoznania dopuszczający, sądowi oddać należy.

§. 111.

Przy otruciach pierwiastkami roślinnymi, rozbiór chemiczny jest zbyteczny, jeżeli ze szczątków roślin, owoców, nasień, lub grzybów, w żołądku znalezionych, gatunek istoty pożytej bez wątpienia okazuje się; szczątki zaś należy zebrać, opieczętować, i przyłączyć do protokołu. Przeciwnie nie można zaniechać rozbioru chemicznego, jeżeli trucizny ziemne także i w wielkiej ilości w trupie zastano, gdyż

auch in großer Menge in der Leiche angetroffen werden, nicht unterbleiben, da der pulverige und verkleinerte Zustand, in welchem sie verschluckt zu werden pflegen, eine Bestimmung ihrer Natur mit Sicherheit nicht zuläßt.

Viertes Hauptstück.

Besondere Regeln, welche bei der gerichtlichen Untersuchung der Leichen neugeborner Kinder zu beobachten sind.

§. 112.

Da bei der gerichtlichen Beschau todter Neugeborner nebst der vorschriftsmäßigen Untersuchung der Kindesleiche vorzüglich darauf zu sehen ist, ob das Kind lebendig geboren worden und sein Leben außerhalb der Mutter fortzusetzen fähig gewesen sei, und zu diesem Zwecke die Untersuchung und Beurtheilung der einzelnen Organe des Neugebornen in einer Ausdehnung und Weise, wie sie in einer späteren Lebensperiode nicht nothwendig wird, stattfindet, und auch nach dem Wortlaute des Gesetzes die Lungen- und Athempobe vorgenommen werden muß, so erscheint es zweckmäßig, auf die hierauf Bezug nehmenden Erscheinungen besonders aufmerksam zu machen und die Art und Weise, nach welcher die Lungen- und Athempobe vorzunehmen ist, zu bestimmen.

§. 113.

Um aber diese bei der Obduktion eines Neugebornen gestellte Aufgabe richtig lösen zu können, sind einige besondere Geräthschaften erforderlich, für deren Herbeischaffung nach Vorschrift des §. 27 vorgesorgt werden muß. Es gehören hieher, nebst den im vorzüglichen Zustande befindlichen anatomischen Instrumenten, den nöthigen Unterlagen für die Leiche, und den zur Reinigung erforderlichen Gegenständen, eine große Schale mit den Gewichten bis 10 Pfund, ein hinlänglich tiefes, mit reinem, nicht zu kaltem Wasser gefülltes Gefäß, ein Zollstab, ein Tasterzirkel, eine Loupe, eine verläßliche Fallpinzette, und mehrere mit Fäden versehene Unterbindungsnadeln.

§. 114.

Aus den bereits eingeleiteten Vorerhebungen ist zu erforschen, ob über die Zeit, Art und Weise der Geburt des Kindes etwas bekannt geworden, ob diese leicht oder schwer gewesen ist, kurz oder lang gedauert, plötzlich erfolgt, an welchem Orte und in welcher Lage der Mutter vorgegangen, ob die Mutter von beträchtlichen Blutungen oder anderen ungewöhnlichen Zufällen befallen worden sei, in welchem Zustande sich selbe nach der Geburt befunden habe, ob nachgewiesen erscheine, daß das Kind nach der Geburt geschrien, seine Augen und Gliedmassen bewegt, Nahrung zu sich genommen habe, ob Harn- und Darmentleerungen stattfanden, ob bei der Geburt noch andere Personen gegenwärtig waren, ob diese auf irgend eine Art Hilfe geleistet haben, und in welchem Verhältnisse sie zur Mutter stehen.

stan proskowaty lub zdrobniały, w jakim zwykle połkniętymi zostają, nie dozwala oznaczenia ich przyrody z pewnością.

Część czwarta.

Szczegółowe prawidła, które przy śledzeniu sądowym trupów noworodków zachować należy.

§. 112.

Z powodu, iż przy sądowym opatrywaniu zmarłych noworodków oprócz przepisanego śledzenia trupa dziecięcego, szczególnie na to uważać należy, czy dziecko żywe narodzone zostało i czy było w stanie, życie zewnątrz ciała macierzyńskiego dalej pojawić, gdyż w tym celu śledzenie i osądzenie pojedynczych narządów noworodka skutecznia się w rozciągnięciu i w sposób taki, jak to w późniejszej porze życia nie jest potrzebnem i gdyż według osnowy ustawy próba płucna i oddechowa przedsiębraną być musi: przeto stosownem okazuje się, uwagę zwrócić szczególnie na odnoszące się tu zjawiska, i oznaczyć rodzaj i sposób, w jaki próba płucna i oddechowa skuteczną być powinna.

§. 113.

Aby jednak z tego zadania, przy obdukcji noworodka ustanowionego, należy się wywiązać, potrzebne są niektóre osobne narzędzia, o których przysposobienie według przepisu §. 27 postarać się należy. Do tego, oprócz narzędzi anatomicznych, w najlepszym stanie będących, potrzebnych podkładek dla trupa, i przedmiotów, służących do czyszczenia, należy jeszcze: wielka waga szalkowa, z ciężarkami aż do funtów 10, naczynie dostatecznie głębokie, napelnione wodą czystą nie zbyt zimną, miara całowa, średnicomierz, lupa, dobre szczypczyki zasuwkowe, i kilka igieł opatrzonych niciami do podwiązania.

§. 114.

Z wyśledzeń już wprzód podjętych, wyczerpać potrzeba, czy niemasz jakich wiadomości o czasie, rodzaju i sposobie porodu dziecka, czy takowy był łatwy czy ciężki, krótko czy długo trwał, czy nagle nastąpił, w którym miejscu i w jakim położeniu matki, czy matka nie miała napadu krwotoków znacznych, lub innych przypadłości niezwykłych, w jakim usposobieniu też zostawała po porodzie, czy nie okazuje się dowodnie, że dziecko po narodzeniu krzyczało, oczy i członki ruszało, pokarm przyjmowało, czy też nie było odchodów moczowych i stolcowych, czy innych jeszcze osób przy porodzie nie było obecnych, czy takowe nie dawały pomocy, w jaki sposób i w jakim one stoją stosunku do matki.

§. 115.

Ist über die Geburt des Kindes nichts bekannt geworden, so muß der Arzt erforschen, wann und wo die Leiche zuerst gefunden wurde, ob und in welcher Weise sie bekleidet, verhüllt oder sonst verpackt gewesen ist, ob sie sich noch in demselben Zustande befinde, oder an ihr etwas und was verändert worden, ob sie unter freiem Himmel, an einem entlegenen oder häufig besuchten Orte, in der Erde, im Wasser oder sonst wo, und unter welchen Umständen entdeckt worden sei. Überhaupt sind noch die Witterungsverhältnisse und alle jene Einflüsse, durch welche das Leben eines hilflos gelassenen Kindes mehr oder weniger gefährdet, oder die Fäulniß der Leiche verzögert oder befördert werden konnte, nicht unbeachtet zu lassen.

§. 116.

Sind alle diese Umstände im Protokolle angegeben, und die bei der Leiche noch vorgefundenen Gegenstände beschrieben, so wird zur äußeren Besichtigung und sodann zur inneren Untersuchung geschritten. In den folgenden Paragraphen werden bloß die durch den kindlichen Organismus bedingten und zur Erforschung des extraterinalen Lebens und der Lebensfähigkeit erforderlichen Regeln angeführt und es ist sich daher im Übrigen nach den in den früheren Paragraphen gegebenen Vorschriften zu benehmen.

§. 117.

Nach der Angabe des Geschlechtes wird die Leiche auf der Schallwage gewogen, die Länge, nach gehöriger Streckung, mit dem Zollstabe vom Scheitel bis zu den Fersen gemessen, der regelmäßige und proportionirte oder abweichende Bau, der wohlgenährte oder abgemagerte Zustand, die feste und derbe, welke und weiche Beschaffenheit des Körpers überhaupt, die blasse, wachsgelbe, rothe, dunkelrothe, bläuliche Farbe desselben, die feste, glatte, zarte, gerunzelte, rauhe (Gänsehaut), mit wolligen Haaren, käfiger Schmiere besetzte Haut, werden die Verunreinigungen der Körperoberfläche mit Blut, Kindspech, Erde, Schlamm u. dgl., mit Bezeichnung des Körpertheiles, an welchem diese gefunden werden, und die Art und Beschaffenheit der durch Einschnitte geprüften Todtenflecken beschrieben. Ein allenfalls vorhandener höherer Grad der Fäulniß wird durch Angabe des sich verbreitenden Geruches, der emphysematischen Auftreibung des Körpers, der mehr oder weniger lividen Färbung der Haut, der vorgefundenen Lostrennung, der leichten Ablösbarkeit oder der blasenartigen Erhebung der Oberhaut deutlich gemacht.

§. 118.

Am Kopfe wird zuerst seine Größe überhaupt, und sein Verhältniß zum übrigen Körper beurtheilt, die Gestalt desselben, ob er rund, länglich, breit, abgeplattet u. angegeben, sodann mittelst des Tasterzirkels sein gerader Durchmesser von der Mitte der Stirne bis zum Hinterhaupte, der quere von einer Schläfegend bis zur anderen, und der lange von der Spitze des Kinnes bis zur Scheitelhöhle erforscht, und die Länge

§. 115.

Jeżeli niczego dowiedzieć się nie można o porodzie dziecka, natenczas lekarz musi wysledzić, kiedy i gdzie trupa najpierw znaleziono, czy i w jaki był sposób odziany, okryty lub inaczej zapakowany, czy znajduje się jeszcze w tym samym stanie, lub czy na nim niecoś, i co też zmieniono, czy pod gołębem niebem, na miejscu oddalonem lub często odwiedzanem, w ziemi, we wodzie lub gdzieindziej i pod jakimi okolicznościami wykryty został. W ogóle nie trza też spuścić z uwagi stosunków powietrza i wszystkich wpływów, przez które życie dziecięcia zostającego bez pomocy, mniej lub więcej narażone, lub gnicie trupa odwleczone lub przyspieszone zostać mogło.

§. 116.

Po nadmienieniu wszystkich tych okoliczności w protokóle, i po opisaniu znalezionych jeszcze przy trupie przedmiotów, przystępuje się do opatrywania zewnętrznego, a potem do śledzenia wewnętrznego. W paragrafach następnych tylko prawidła takie przytoczone zostaną, które polegają na ustroju dziecięcym, i których do wysledzenia życia zewnątrz macicznego i zdatości żywotnej potrzeba, dla tego też co do reszty według przepisów, danych w poprzednich paragrafach, zachować się należy.

§. 117.

Po przytoczeniu płci waży się trupa na szalkach, po należytem wyprężeniu mierzy się długość miarą calową od ciemienia aż do pięt, i opisuje się: skład ciała prawidłowy i stosunkowy lub zbaczający, stan dobrze wyżywiony, lub wychudły, właściwość ciała w ogóle tęgą i jędrną, wietką i miękką, barwę jego bladą, woskowo żółtą, czerwoną, ciemnoczerwoną, siną, skórę mocną, gładką, delikatną, zmarszczoną, chropawą (gęsia skórka), okrytą włosami mchowemi, powłoką sierzastą, zanieczyszczenie powierzchni ciała krwią, smolką dziecięcą, ziemią, ilem i t. p., wraz z oznaczeniem części ciała, na których takowe znaleziono, jako też rodzaju i własności sińców trupich, zbadanych za pomocą nacięć. Stopień zgnilizny znajdujący się w wypadku wyższy, wyraża się z przytoczeniem zapachu rozszerzającego się, wzdęcia wietrznego ciała, mniej lub więcej sinego ubarwienia skóry, znalezionego odłączenia, łatwego złuszczenia lub pęcherzowatego wzdymania się przyskórni.

§. 118.

Na głowie najpierw osadza się wielkość jej w ogóle i stosunek jej do reszty ciała, podaje się postać jej, czy jest okrągłą, obłą, szeroką, spłaszczoną etc. potem wykrywa się za pomocą średnicomierza średnicę jej prostą, od środka czoła aż do tyłogłowia, poprzeczną, od jednej do drugiej okolicy skroniowej, długą, zaś od końca podbródka aż do szczytu ciemienia, i na miarze calowej

derselben, jedesmal nach gehöriger Firirung der Zirkelschenkel, am Zollstabe ersichtlich gemacht. Hierauf wird die Menge, Länge, Farbe der Haare angegeben und gesehen, ob sie trocken, naß, blutig, zusammengeklebt oder sonst wie verunreiniget sind. An der Kopfhaut werden ihre Farbe, ihre leichte oder nur schwere Verschiebbarkeit, ihre Anschwellung überhaupt, oder Erhebung zu einer Kopf- oder anderen Geschwulst, insbesondere ersichtliche Blutunterlaufungen und Trennungen des Zusammenhanges bemerkt. An den Fontanellen werden ihre Größe, Gestalt und Durchmesser angeführt, und ist zu berücksichtigen, ob selbe eingesunken, die hinteren und die seitlichen bereits geschlossen, ob an ihnen nicht Spuren einer hier oft leicht übersehbaren Verletzung vorhanden, und ob krankhafte Veränderungen oder Verletzungen schon von Außen an ihnen wahrnehmbar sind. Bei den Ohren ist nebst der Beschreibung der Ohrknorpel, ob diese dick, dünn, fest, elastisch, weich und häutig sind, zu sehen, ob im äußeren Gehörgange Spuren einer Verletzung oder fremde Körper vorhanden sind, und ob aus selben ein Ausfluß und welcher Art statt habe.

§. 119.

Am Gesichte werden die etwa auffallende Gesichtsmiene und ersichtliche Verwundungen bemerkt, an den Augen ist zu sehen, ob sie geschlossen, geöffnet, eingesunken, hervorgetrieben, ob die Augenbraunen, die Wimpern und in welchem Grade vorhanden, dann wie die Knorpel der oberen Lider entwickelt sind, ob die Bindehaut nicht geröthet, mit Blut unterlaufen, oder verletzt, ob die Hornhaut hell und glänzend, oder trübe und welk, die Farbe der Iris ersichtlich, die Pupille erweitert, verengert, oder die Pupillarmembrane noch vorhanden ist. An der Nase werden ihre Form, die Dicke, Verhheit des Nasenknorpels, die Beschaffenheit der äußeren Nasenöffnungen, der Inhalt, Blut, Schleim, Schaum &c. in den Nasenhöhlen, Verletzungen, sowie Formveränderungen der äußeren Nase, wie sie durch Einwirkung äußerer Gewalt bedingt werden können, zu beschreiben sein. Am Munde wird berücksichtigt, ob er geschlossen oder geöffnet ist, die Lippen blaß, roth, verzogen, gequetscht &c. sind, der Unterkiefer beweglich oder unbeweglich ist, die Zunge kurz, breit, mehr hinten in der Mundhöhle liegend, oder zwischen den Kiefern eingeklemmt und von welcher Farbe sie ist, ob in der Mundhöhle Flüssigkeiten oder fremde feste Körper vorhanden sind.

§. 120.

Am Halse wird bemerkt, ob er dünn, lang, kurz, dick, mit Kerben versehen, steif oder beweglich, geschwollen, mit Flecken, Eindrückcn, Erosionen, Blutunterlaufungen, Wunden bedeckt angetroffen wurde.

Seine hintere Fläche, selbst wenn sich hier keine Veränderungen zeigen sollten, ist gehörig zu untersuchen und der Befund anzuführen.

§. 121.

An der Brust ist zuerst die Schulterbreite, d. i. der Durchmesser von einer Schulter zur anderen, der gerade Durchmesser vom unteren Ende des Brustblattes bis zum

długość jej widoczną się czyni za każdą razą, po należytem umocowaniu członków średnicomierza. Potem podaje się ilość, długość, barwę włosów i spogląda, czy one są suche, mokre, zakrwawione, zlepione, lub inaczéj zanieczyszczone. Przy ogłowie nadmienia się barwę jego, przesuwanie jego lekkie lub trudne, nabrzmienie jego w ogóle, lub wzdęcie takowego w obrzękłość główną lub inną, osobliwie widoczne siniaki i rozłączenia spojności. Przy ciemiączkach podaje się ich wielkość, postać i średnicę i wzgląd mieć należy, czy są zapadłe, czy tylne i boczne są już zamknięte, czy na nich niema śladów skaléczenia, łatwo tu przewidzieć się mogącego, i czy zewnętrznie już nié można na nich spostrzedz zmian chorobowych lub skaleczeń. Przy uszach prócz opisanja chrząstek usznych, czy takowe są grube, cienkie, mocne, sprężyste, miękkie i błonowate, patrzeć należy, czy téż w przewodzie zewnętrznym słuchowym nie znajdują się ślady skaleczenia lub ciał obcych, czy i jakiego rodzaju z nich występuje wypływ.

§. 119.

Przy twarzy nadmienia się przypadkiem uderzającą minę i skaléczenie widoczne, przy oczach trza uważać, czy są zamknięte, otwarte, zapadłe, wystające, czy znajdują się brwi, rzęsy, i w jakiej ilości, prócz tego, jak rozwinięte są chrząstki górnych powiek, czy łącznica nie jest zaczerwienioną, krwią podbieglą, lub skaleczoną, czy rogówka jest jasną i lśnącą, lub mętną i wietką, czy barwa tęczówki jest widoczną, czy źrenica rozszerzoną, zwężoną jest, lub czy téż znajduje się jeszcze nogieć. Przy nosie opisać należy: postać jego, grubość, tęgość chrząstki nosa, właściwość nozdrzy, zawartość, krew, śluz, pianę etc. w jamach nosa, skaléczenia, jako téż zmiany postaciowe nosa zewnętrznego, jakie spowodowane być mogą przez gwałtowność zewnętrzną. Przy ustach wzgląd mieć potrzeba, czy takowe są zamknięte, czy roztwarte, czy wargi są blade, czerwone, przeciągłe, zgniecione etc., czy szczęka dolna jest ruchomą lub nie, język czy krótki, szeroki, więcéj w tyle jamy ustowej leżący, lub czy jest uwięziony między szczękami, i jakiej jest barwy, czy nie znajdują się w jamie ustowej ciecze lub ciała obce twarde.

§. 120.

Przy szyi skreśla się, czy zastano ją cienką, długą, krótką, grubą, opatrzoną wrębami, sztywną czy ruchomą, nabrzmiałą, okrytą plamkami, wygnieceniami, wyżrami krwawemi, siniakami, ranami.

Chociażby i żadne na karku nie okazały się zmiany, zbadać go należy i wywód przytoczyć należy.

§. 121.

Na piersiach oznaczyć najpiérw potrzeba, według podanego już sposobu, szerokość plec t. j. średnicę od jednego szczytu łopatkowego do drugiego, śre-

entgegengesetzten Dornfortsätze der Wirbelsäule, und der quere, in derselben Ebene mit diesem, von einer Seite zur anderen, auf die bereits angegebene Weise zu bestimmen, und auf eine gleichförmige oder theilweise Wölbung oder eine augenfällige Abflachung des Thorax zu sehen.

§. 122.

Bei der Besichtigung des Unterleibes ist zu bemerken, ob er aufgetrieben, eingesunken, flach, gespannt oder erschlafft, ob und wie die Haut gefärbt ist, ob Blutunterlaufungen, Verlegungen, Vorfälle *ic.* vorhanden sind. Namentlich ist aber der Nabelstrang zu berücksichtigen und anzugeben, ob derselbe vorhanden sei oder gänzlich fehle. Im ersteren Falle ist seine Länge durch den Maßstab anzugeben, seine Färbung, sein Zustand von Frische oder Eintrocknung, sein Umfang, das Verhältniß des sulzigen Inhaltes, sind die vorhandenen wahren oder sogenannten falschen Knoten, ist der Inhalt der Blutgefäße zu beschreiben, ferner anzugeben, ob und wie das freie Ende desselben unterbunden sei, ob das Ende mit scharfen, ebenen, unebenen, zackigen, lappigen, feßigen Rändern versehen ist, und ob Blutunterlaufungen wahrnehmbar seien. Im anderen Falle ist die Nabelwunde nach ihrer Größe und Form, der Zustand ihrer Ränder nach gleichen Rücksichten, wie sie von dem freien Ende des Nabelstranges angedeutet wurden, zu untersuchen, und jedesmal mit diesem Befunde auch jener des Nabelstranges, welcher allenfalls an der vorliegenden Placenta sich vorfindet, zu vergleichen.

Bei Knaben ist der Hodensack zu besichtigen, und sich zu überzeugen, ob und in welcher Art die Hoden herabgetreten seien. Bei Mädchen ist die Farbe und Beschaffenheit der Schamlippen, das noch starke Hervorragen der Klitoris und der kleinen Schamlefzen, und eine allenfalls durch die Scheide beigebrachte Verlegung zu berücksichtigen.

Deßgleichen ist die Wirbelsäule in dieser Hinsicht genau zu durchforschen. Sind am Rücken vorgefundene abnorme Zustände und Verwundungen zu beschreiben. Endlich ist der After zu untersuchen, ob er von abgegangenem Kindspeche verunreiniget sei, ob eine vorhandene Blutung aus demselben nicht den Verdacht einer vollbrachten Gewaltthätigkeit erzeuge, ob und welche, schon in der ersten Bildung bedingte Anomalien, Verwachsensein, Kloakenbildung *ic.* vorhanden seien.

§. 123.

An den Extremitäten ist anzugeben, ob sie regelmäßig oder auf eine andere regelwidrige Weise gebaut, rundlich, verb, fett, mit Kerben versehen, oder aber mager, schlaff und abgezehrt, ob die Nägel fest, hornartig und gewölbt, oder aber flach, weich und häutig sind, ob sie über die Finger und Zehenspitzen hervorragen, oder dieselben nicht erreichen; endlich müssen Blutunterlaufungen, geschwollene Stellen und Wunden näher erforscht, vorhandene Knochenbrüche und Verrenkungen berücksichtigt werden.

§. 124.

Ist auch der Mutterkuchen vorgefunden, so hat man zu untersuchen, ob er ganz

dnicą prostą, od końca dolnego mostka aż do przeciwległego wyrostka tarnistego stosu pacierzowego, i poprzeczną w tej samej z tęże równinie, od jednego boku do drugiego, przyczem zważa się na sklepienie jednostajne lub częściowe, lub też na widoczne spłaszczenie klatki piersiowej.

§. 122.

Przy opatrywaniu brzucha nadmienić potrzeba, czy tenże jest nadęty, zapadły, płaski, naprężony lub zwątlony, czy i jak skóra jest ubarwioną, czy nie znajdują się siniaki, skaléczenia, opadnienia etc. Mianowicie zaś na powrózek pępkowy względ mieć i podać należy, czy tenże znajduje się, czy też całkiem brakuje. W pierwszym razie podaje się jego długość za pomocą miary calowej, jego ubarwienie, stan jego świeży lub zeschły, jego objętość, stosunek treści trzęsiankowej, obecne węzły rzeczywiste lub tak zwane mniemane, zawartość naczyń krwistych opisać i dalej podać należy, czy i jak koniec jego wolny podwiązany jest, czy koniec opatrzony jest brzegami ostremi, równeni, nierówneni, ząbkowanemi, płateczkowatemi, strzępiastemi, i czy nie okazują się nabiegłości krwiste. W drugim razie potrzeba zbadać ranę pępkową co do jej wielkości i postaci, co do stanu jej brzegów według względów takich samych, jakie podano przy końcu wolnym powrózka pępkowego, i z tymże wywodem porównać trzeba i takowy powrózka pępkowego, który poniekąd znajdowałby się na obecnem łożysku płodowem.

U chłopców worek mosznowy opatrzyć i przekonać się potrzeba, czy i w jaki sposób spuściły się jądra. U dziewcząt względ mieć należy na barwę i zachowanie się warg łonowych, na wystawanie jeszcze spore lechtaczki i warg łonowych mniejszych, jako też na możebne skaléczenia, zrządzone przez pochwę maciczną.

Zarówno dokładnie należy pod tym względem zbadać kręgosłup i opisać stany nieprawidłowe i zranienia, znalezione na grzbiecie. Nareszcie śledzi się otwór stolcowy, czy takowy nie jest zanieczyszczony smołką dziecięcą, czy krwotok obecny z niego nie wznieca podejrzenia uskutecznionej gwałtowności, czy i jakie znajdują się zбочenia, polegające już na pierwotnym rozwoju, zrośnięcia, powstanie steku odchodowego etc.

§. 123.

Przy odnogach podać należy, czy skład ich jest prawidłowy, lub w inny sposób nieprawidłowy, obły, jędrny, oparty, opatrzony wrębami, czy zaś wychudły, wietki i zeschły, czy paznokcie są tęgie, rogowate i sklepiste, czy też płaskie, miękkie i błonowate, czy wystają po za końcówki palców u rąk i nóg, lub też nie dosięgają ich; wreszcie należy zabiegłości krwiste, miejsca nabrzmiałe i rany bliżej zbadać i obecne złamania kości i zwichnienia uwzględnić.

§. 124.

Jeżeli znaleziono także łożysko maciczne, natenczas trza wysledzić, czy całe

oder nur ein Theil desselben vorhanden sei; es ist sein Gewicht, seine Gestalt, seine Dicke, Farbe, der frische oder faule Zustand, sowie eine deutliche Beschreibung seines Gewebes und der Eihäute selbst anzugeben, daher sein Blutreichtum, vorhandene Erythrocyten, Cysten und andere pathologische Bildungen stets hervorzuheben sind.

Der Nabelstrang ist nach den oben angedeuteten Rücksichten zu untersuchen, dabei auch seine Anhaftungsstelle zu beschreiben, und auf die bei Zwillinge- und Mehrgeburten vorhandenen Erscheinungen Bedacht zu nehmen.

§. 125.

Bei neugeborenen Kindern hat die innere Untersuchung nach den bereits früher gegebenen Andeutungen zu geschehen; daher die Trennung und Beschreibung der Kopfhaut in gleicher Weise, wie bei Erwachsenen, vorzunehmen ist. Nur ist zu erinnern, daß der häufig vorkommende Vorkopf (*caput succedaneum*) und die Blutgeschwulst (*trombus*, *cephalohaematom*) nicht etwa als Wirkung einer absichtlichen Gewaltthätigkeit fälschlich anerkannt werde, daher bei diesen die anatomisch-pathologischen Verhältnisse, die Berücksichtigung aller Umstände bei der Geburt, die Größenverhältnisse des Kindskopfes zu den Geburtstheilen der etwa bekannten Mutter zu würdigen sind. Nach Besichtigung der Kopfhaut sind die Beinhaut des Schädels, die Fontanellen, die Näthe, endlich die Kopfknochen genau zu untersuchen, insbesondere an den Fontanellen und Näthen leicht übersehbare, z. B. durch feine Nadeln verursachte Verletzungen, an den Knochen Eindrücke, Fissuren, Brüche und Zerschmetterungen anzugeben. Um Irrthümern zu begegnen, werden der in dieser Lebensperiode gewöhnlich bedeutende Blutreichtum der Schädelknochen, und die längs der Nathränder so häufig vorkommenden, feinen fisurenhähnlichen Spalten in Erinnerung gebracht.

Die Eröffnung der Schädelhöhle selbst wird am zweckmäßigsten mit einer etwas stärkeren Scheere vorgenommen, mit selber zuerst die häutigen Näthe getrennt, dann die vier Lappen bildenden Kopfknochen gehörig tief durchschnitten und bei Seite gelegt, hiermit aber auch die fest mit letzteren verbundene harte Hirnhaut getrennt.

Sind äußerlich Spuren von einer wie immer gearteten Verletzung vorhanden gewesen, so ist vor Allem zu untersuchen, ob und wo sich Blutunterlaufungen, und in welcher Ausdehnung zeigen. Die weitere Untersuchung des oft rosenroth gefärbten, sehr häufig blutreichen Gehirnes und seiner Häute hat nach den bereits bekannten Regeln und Grundsätzen zu geschehen, nur sind, wegen leicht übersehbarer Verletzungen, außer den bereits angeführten Gegenden, auch noch jene der Schläfen, das Siebbein, die obere Wand der Augenhöhlen, das Felsenbein mit größter Aufmerksamkeit zu betrachten.

§. 126.

Die Eröffnung der übrigen Körperhöhlen wird auf gleiche Weise wie bei Erwachsenen vorgenommen, nur ist hierbei eine Verletzung der Nabelgefäße zu vermeiden; zu welchem Zwecke die Bauchdecken in der Gegend der Herzgrube durchschnitten, und durch

lub tylko część jego znajduje się, jego ciężar, jego postać, grubość, barwę, stan świeży lub zgnily, jako też wyraźne opisanie jego utkania i błon jaja samego przytoczyć należy, dla tego też zawsze potrzeba wyszczególnić jego obfitość w krew, wypociny obecne, pęcherzaki i inne twory chorobowe.

Powrózek pępkowy ma być poszukiwany według względów wyżej podanych, przytém też opisać potrzeba miejsce jego przyczepienia się i uwagę zwrócić należy na zjawiska, obecne przy porodach bliźnięcych i wielorakich.

§. 125.

Śledzenie wewnętrzne przy dzieciach nowonarodzonych przedsiębrać się powinno według piérwój już nadmienionych podań; z tego powodu uskutecznia się oddzielenie i opisanie ogłowa w ten sam sposób, jak u dorosłych. Napomnąć jednak trzeba, aby często zdarzające się przedgłowie (*caput succedaneum*) i guz krwawy (*trombus*, *cephalohaematom*) nie uznano mylnie jako skutek złośliwego uczynku gwałtownego, dla tego też przy nich stosunki anatomiczno-chorobowe, uwzględnienie wszelkich okoliczności przy porodzie, stosunki wielkości głowy dziecięcej do części rodnych matki wypadkowo znajomój, ocenić należy. Po oglądzie ogłowa dokładnie trza zbadać przykostnią czaszki, ciemiączka, szwy, wreszcie i kości głowy, osobliwie zaś podane być mają łatwo przeoczyć się dające skaleczenia, zrządzone n. p. igłami cienkimi na ciemiączkach i szwach, na kościach wgniecenia, szczeliny, złamania i rozmiążdżenia. Aby uniknąć błędów, wzmiankę się czyni o zwykle w téj porze życia znacznej obfitości krwi w kościach czaszkowych i o cienkich szczelinowatych rozczepieniach, tak często zdarzających się wzdłuż brzegów szwów.

Roztworzenie samój jamy czaszkowej uskutecznia się najpożyteczniej nożycami trochę grubszymi, takowemi najpiérw rozdzielają się szwy błonowate, potém należycie głęboko przecinają się kości głowowe, tworzące cztery płatki i na bok się odkładają, przyczém zaś oddziela się także błona twarda mózgu, zrosnięta silnie z ostatnimi.

Jeżeli znajdowały się zewnętrznie ślady skaleczenia jakiego bądź rodzaju, natenczas przedewszystkiem zbadać należy, czy i gdzie okazują się nabiegnięcia krwiste i w jakiej rozciągłości. Dalsze śledzenie mózgu często różowo ubarwionego, i nader często przepelnionego krwią, jako też jego błon, uskutecznione być powinno według prawideł już znanych, z powodu jednak skaleczeń, które łatwo przeoczyć można, oprócz okolic już nadmienionych, oglądać z uwagą należy także jeszcze okolice skroń, kość sitową, górną ścianę oczodołów i kość skalistą.

§. 126.

Otworzenie reszty jam ciała uskutecznia się w ten sam sposób jak i u dorosłych, tylko skaleczenia naczyń pępkowych unikać przytém należy; w tym celu przecinają się osłony brzuszne w okolicy dołka podsercowego, wkładając przez

die so gebildete Oeffnung der Zeige- und Mittelfinger der linken Hand in die Bauchhöhle eingeführt werden, um sich über den Verlauf und die Lage der Nabelgefäße zu versichern, und sie an den bezüglichen Stellen verschonen zu können. Um aber die gebildeten Lappen zurückschlagen zu können, muß der Nabel sammt den unverkehrten Gefäßen von dem oberen rechten Lappen weggeschnitten werden. Wegen der späteren Untersuchung der Mundhöhle ist es ferner zweckmäßig, die allgemeinen Decken längs des Unterkieferrandes bis zu den hinteren Winkeln des Unterkiefers zu durchschneiden, und im ganzen Umfange der vorderen und seitlichen Fläche des Halses dieselben wegzupräpariren.

§. 127.

Nach Bloßlegung der Gebilde am Halse werden dieselben genau beschrieben, und da die Untersuchung der Mund- und Rachenhöhle in dieser Periode immer nothwendig ist, wird zu diesem Zwecke das Kinn mit der Scheere mitten durchgeschnitten, die Weichtheile von dem Unterkieferrande lospräparirt, die beiden Kiefer zur Seite gelegt, und nun noch insbesondere darauf gesehen, ob nicht etwa fremde Körper oder Blutunterlaufungen, Eindrücke, Risse u. dgl. als Merkmale vorhanden sind, welche von einem Verstecke, dem Kinde Luft einzublasen, herrühren könnten.

§. 128.

An der von den allgemeinen Decken entblößten Brust wird die Bildung des Brustbeines aus einem oder mehreren Stücken, und der Winkel, unter welchem die Rippenknorpel mit den Rippen vereinigt sind, beobachtet, die ersteren nach vorausgegangener Abtrennung des Zwerchfelles mittelst der Scheere durchgeschnitten, das Brustblatt nach vorsichtiger Trennung aus seiner Verbindung mit den Schlüsselbeinen entfernt. In der eröffneten Brusthöhle ist der Stand des Zwerchfelles, d. h. bis zu welcher Rippe oder bis zu welchem Zwischenraume dessen höchste Wölbung sich erstreckt, anzugeben, darauf die Thymusdrüse, ihre Größe, Gestalt, Lage, die Bildung derselben aus einem oder mehreren Lappen, ihre Farbe und Konsistenz zu beschreiben.

§. 129.

Bevor zu der Lungen- und Athemproube geschritten wird, sind durch Anschauung das Volumen und die dadurch bedingten Lagenverhältnisse der Lungen zu erforschen, und anzugeben, ob und wie weit dieselben die Brusthöhlen ausfüllen, ob sie nur den hinteren Umfang derselben einnehmen, welches die Berührungspunkte der Lungen mit den Nachbarorganen sind, ob das Zwerchfell von der Lungenbasis ganz bedeckt sei oder nicht, ob und in wie weit die vorderen Lungenränder den Herzbeutel umfassen, oder ob letzterer ganz frei da liege.

Nun werden die Lungen sammt dem Herzen und der Thymus aus der Brusthöhle herausgenommen, nachdem zuvor, um die Blutung und dadurch bedingte Verunreinigungen zu vermeiden, die Aorta und die cava ascendens über dem Diaphragma, sowie die vom und zum Herzen tretenden größeren Gefäße unterbunden worden sind; dann diese Organe durch Abspülen mit Wasser gereinigt, das absolute Gewicht derselben

otwór, tym sposobem utworzony, palec wskazujący i środkowy ręki lewej do jamy brusznej, aby ustalić bieg i położenie naczyń pępkowych, i aby je móżdż uchronić w miejscach odnośnych. Aby jednak można utworzone płaty na tył odłożyć, trza pępek wraz z naczyniami nienaruszonymi odciąć od płatka górnego prawego. Z powodu późniejszego śledzenia jamy ustowej prócz tego pożytecznym jest, przeciąć powłoki powszechne wzdłuż brzegu szczęki dolnej, aż do tylnych kątów téjże szczęki, i obrobić takowe w całej przestrzeni powierzchni przodkowej i bocznej szyi.

§. 127.

Po odsłonięciu utworów naszyjnych, opisują się takowe dokładnie, i gdyż w téj porze śledzenie jamy ustowej i gardłowej zawsze jest koniecznym, więc przecina się nożycami w tym celu podbródek w środku, obrabiają się tkanki mięsne od brzegu szczęki dolnej, obydwie szczęki kładzie się na bok, i teraz jeszcze osobliwie na to się uważa, czy téż nie znajdują się wypadkowo ciała obce, lub nabiegnięcia krwiste, wgniecenia, skazy i t. p., jako oznaki, któreby mogły pochodzić z usiłowania, nadąć dzieckowi powietrza.

§. 128.

Po osłonięciu powłok ogólnych, uważa się przy piersi na układ kości mostkowej z jednej lub z kilku części, i na kąt, w jakim schodzą się chrząstki ziobrowe z ziobraćmi, pierwsze nożycami przecinają się, po uprzedzonym odłączeniu przepony, potem zdejmuje się mostek, przezornie oddzieliwszy spojenie jego z obojczykami. Przy jamie piersiowej utworzonej, podać należy ułożenie przepony t. j. do jakiego ziobra lub międzyziobrza sięga jęj sklepienie największe, potem opisać trzeba mléczko, jego wielkość, postać, położenie, układ jego z jednego lub więcej płatków, barwę jego i tęgość.

§. 129.

Nim się przystąpi do próby płucnej i oddechowej, zbadać wzrokiem potrzeba objętość i z nięj wynikające stosunki położenia płuc, oraz podać, czy i w jakim rozmiarze wypełniają one jamy piersiowe, czy zajmują tylko tylną jęj przestrzeń, gdzie się znajdują miejsca stykania się płuc z narządami sąsiednimi, czy przepona całkiem pokrytą jest zasadą płuc czy nie, czy i w jakim rozmiarze brzegi przodkowe płuc obejmują oserce, czy téż to ostatnie nie leży całkiem wolno.

Teraz wyjmują się z jamy piersiowej płuca wraz z sercem i mléczkiem, podwiązawszy poprzednio, dla uniknienia krwotoku i złąd spowodowanych zanieczyszczeń, nad przeponą tętnicę główną ciała i żyłę czerzą wstępującą, jako téż i naczynia większe serca, wywodzące i wchodzące; następnie oczyszczają się te narządy, opłukując je wodą, oznacza się ciężar ich bezwzględny i poddaje się je

erhoben, und hierauf der äußeren Besichtigung unterzogen. Ueber den äußeren Befund der Lungen ist anzugeben: Die Form der Lungen im Allgemeinen und der einzelnen Lappen insbesondere, die Beschaffenheit ihrer Ränder, die Farbe und die verschiedenen Schattirungen derselben auf der Oberfläche der einzelnen Lappen und Lappentheile, wobei aber immer auf die Veränderungen, welche durch die Einwirkung der äußeren Atmosphäre veranlaßt werden, Rücksicht zu nehmen ist, die Konsistenz und Elastizität derselben, ob diese gleichmäßig, oder an verschiedenen Stellen verschieden ist, ob sie den tastenden Fingern das Gefühl einer gleichmäßig derberen, kompakteren, oder einer lockeren, weicheren Masse darbieten, wie sich die Oberfläche der Lungen verhalte, ob durch die zarte serosa das Gewebe sich als ein homogenes, nur von den Blutgefäßen durchsetztes zeige, oder ob die in kleinen, inselförmigen Gruppen geschiedenen Luftbläschen, und in welcher Ausdehnung und an welchen Punkten wahrnehmbar sind; welche Schwellung die Lunge dadurch erlitten, oder ob zwischen lufthältigen Parthien noch luftleere Stellen und in welcher Ausdehnung vorfindig sind, worin die dadurch bedingte Formveränderung bestehe. Bei vorgeschrittener Fäulniß sind Farbe, Konsistenz, Volumsveränderungen, in soferne sie Wirkungen der ersteren sein können, gehörig zu würdigen, und namentlich bei schon statt gefundener Gasentwicklung auf die, nebst feineren, oft erbsen- und bohnen großen, leicht verschiebbaren, und unter der emporgehobenen Pleura befindlichen Bläschen Acht zu geben.

§. 130.

Sodann werden die Lungen sammt den, wie eben bemerkt, darauf haftenden Organen in ein hinlänglich geräumiges und tiefes, mit reinem nicht erwärmten Wasser angefülltes Gefäß behutsam gelegt, so, daß sie darin ihrem Umfange und Gewichte nach frei schwimmen oder niedersinken können. Man beobachtet nun, ob die Lungen sammt den daran hängenden Organen im Wasser schwimmen oder zu Boden sinken, ob sie langsam oder schnell sinken, ob nicht ein Theil derselben, und welcher oben am Wasser zu zögern scheint, oder ob sie mit allen Theilen niedersinken, ob sie nicht unter dem Wasserspiegel mitten im Gefäße schweben bleiben, oder ganz den Boden des Gefäßes erreichen.

§. 131.

Hierauf trennt man die beiden Lungenflügel durch einen Schnitt an ihrer Wurzel von dem Herzen, beobachtet den hierbei stattfindenden Bluterguß, und nimmt nun mit den einzelnen Lungenflügeln denselben Versuch über ihre Schwimmfähigkeit vor, schreitet sodann zur genauen Untersuchung des Lungengewebes selbst, indem durch ausgiebige Schnitte dasselbe bloßgelegt, in die vorhandenen veränderten Stellen besondere Einschnitte gemacht werden, gibt die Farbe an, den Blutreichthum, die Konsistenz, beschreibt die pathologischen Erscheinungen, das Verhalten der Bronchien und ihren Inhalt etc., berücksichtigt beim Einschneiden das knisternde Geräusch an lufthältigen Stellen, den Heraustritt der schaumigen Flüssigkeit, und überzeugt sich schließlich auch von der Schwimm-

potem opatrywaniu zewnętrznemu. Z zewnętrznego wysledzenia nadmienić należy: postać płuc w ogóle i pojedynczych płatów w szczególności, właściwość ich brzo-
gów, barwę i rozmaite jej odcienia na powierzchni płatów pojedynczych i płate-
czek; przyczem jednak zawsze uwzględnić trzeba zmiany, które przez wpływ ze-
wnętrznego powietrza zrażone zostają, tęgość i sprężystość ich, czy takowa
jest jednostajną, lub na różnych miejscach odrębną, czy wywołują w palcu do-
tykającemu się ich uczucie istoty jednostajnie jądrnej, tęgiej, lub też wietkiej,
miękkiej, jak się zachowuje powierzchnia płuc, czy przez błonę surowiczą utkanie
okazuje się jednostajne, tylko przelkane naczyniami krwistemi, lub czy też nie dają
się spostrzegać pęcherzyki powietrzne, oddzielone na kupki małe, wysypkowate,
i w jakiej przestrzeni i na których miejscach; jakiego obrzemia płuco z tego po-
wodu doznało, lub czy też między częściami, powietrze zawierającemi, nie znaj-
dują się miejsca bez niego, i w jakiej rozciągłości, na czem polega spowodowana
przez to zmiana postaciowa. W razie zgnilizny rozwiniętej ocenić należy: po-
trzeba barwę, tęgość i zmiany objętości, o ile one być mogą skutkami pierwszych,
i mianowicie bacność mieć należy przy obecnem wywiązywaniu się gazów, na
pęcherzyki nie tylko mniejsze, lecz też w wielkości grochu lub bobu, łatwo prze-
suwać się dające, i ułożone pod opłucną wzdętą.

§. 130.

Płuca wraz z narządami, w sposób dopiero wspomniony z niemi połączonemi,
wkładają się następnie otrosznie do naczynia, dostatecznie obszernego i głębokiego,
napelnionego wodą czystą nieogrzaną tak, aby w miarę ich objętości i ciężaru
w niem wolno unosić się lub utonąć mogły. Teraz uważa się, czy płuca jako też
połączone z niemi narządy w wodzie pływają, lub spuszcza się, czy toną zwolna
lub szybko, czy część ich, i jaka na wodzie zatrzymywać się zdaje, lub czy też
ze wszystkiemi częściami pograżają się, czy pod zwierciadłem wody, w środku
naczynia nie pozostają uwieszane, lub czy też całkiem dna naczynia dosięgają.

§. 131.

Oba skrzydła płucne następnie od serca oddzielają się za pomocą cięcia przy
ich korzeniu, uważając na krwotok z tego wynikający, i uskuteczniając teraz
z skrzydłami pojedynczemi płuc tożsamo doświadczenie co do zdatności ich pływania,
poczem przystępuje się do śledzenia dokładnego tkanicy samej płuc, odsłoniwszy
ją za pomocą wcięć wydatnych, i robiąc osobne nacięcia w miejsca zmienione
znalezione, podając barwę, obfitość w krew, tęgość, opisując zjawiska chorobowe,
zachowanie się oskrzeli i treść tychże etc., uwzględniając przy nacinaniu szelest
chrzęszczący w miejscach powietrze zawierających, wystąpienie cieczy pianistej,
i w końcu przekonać się też należy o zdolności w pływaniu co do pojedynczych

fähigkeit der einzelnen, durch Zerstückelung gewonnenen Lungenfragmente, indem man sich bei der Zerstückelung selbst nach den, aus der Untersuchung gewonnenen in Vorhinein zu erwartenden Resultaten leiten läßt. Es ist vorauszusetzen, daß namentlich das Gewebe einer Lunge, welche luftleer ist, nach anatomischen Grundsätzen genau beschrieben werden muß, um schon aus der Beschreibung die Ursache der Luftleere und des sofortigen Unvermögens zu schwimmen leicht zu erkennen.

§. 132.

Man schreitet man zur Beschreibung des Herzens; gibt nach eröffnetem Herzbeutel dessen Inhalt an, die Größe und Form des Herzens, wobei der Umfang und die Masse des rechten Herzens, namentlich der Wandungen des rechten Herzventrikels im Vergleiche zu dem linken Herzen und die Beschaffenheit der Herzspitze stets ersichtlich zu machen ist. Nach Eröffnung der einzelnen Herzhöhlen wird der Inhalt derselben beschrieben, und nun den fötalen Herzwegen die ausschließliche Aufmerksamkeit gewidmet.

Nach Beschreibung des eiförmigen Loches in der Vorhoffscheidewand wird der Vortalische Gang in seinem ganzen Umfange herauspräparirt, nach Angabe seiner Länge, Dicke, Form auf der vorderen Fläche nach seiner ganzen Länge aufgeschlitt, das Verhalten seiner Inserionsenden, sein Lumen, sein Inhalt und die Beschaffenheit seiner inneren Membrane beschrieben, wobei es zweckmäßig ist, namentlich bei Angabe des Lumens, die gleichen Verhältnisse des Lungen Schlagaderstammes und seiner beiden Aeste zu bestimmen.

Kommen am Herzen und den größeren Gefäßen Abweichungen von der Norm vor, wovon man sich an den bloßgelegten Halsgebilden an der Lage und Form des Herzens nach Eröffnung der Brusthöhle, mittelst des Gesichtes- und Tastfühnes leicht überzeugen kann, so sind, wie es sich ohnehin versteht, je nach Bedürfniß, Abänderungen von dem nur in seiner Allgemeinheit angedeuteten Vorgange bei der Untersuchung vorzunehmen.

Bei weit vorgeschrittener Fäulniß und hierdurch bedingter Gasentwicklung kann nicht nur die Lunge, sondern auch das Herz und jeder andere Muskel, die Leber, die Darmhäute u. s. w. schwimmfähig werden, indeß sind dann auch die vorgenommenen einzelnen Schwimmprouben im Protokolle ersichtlich zu machen.

§. 133.

Am Unterleibe sind zuerst die Nabelgefäße zu untersuchen, ihr Blutgehalt, ihre Wegsamkeit, die Verbindung der Nabelvene mit der Pfortader, und die Beschaffenheit des Arantischen Ganges, ob er noch offen, in seinem Volumen verengert, oder bereits geschlossen angetroffen wurde, zu beschreiben; bei der Leber zu sehen, in wie weit sie in die Brusthöhle hineinragt, und welchen Einfluß sie auf die Stellung des Zwerchfelles ausübe, ob sie roth, dunkelschwarzbraun, oder durch krankhafte Zustände anders gefärbt erscheine; es ist ihr Blutgehalt, sowie die Farbe des Blutes, ihr frischer oder fauler

szczątków płuc, zyskanych przez rozkrawywanie, przy tém rozdzieleniu powodzie się dając według wypadków, jakie z śledztwa zyskano i jakich poprzednio oczekiwano. Przypuszczać należy, iż utkanie mianowicie płuca, które nie zawiera powietrza, dokładnie według zasad anatomicznych opisaném być musi, aby z opisania już przyczynę braku powietrza i z tego wynikłej niedołążności do pływania łatwo rozpoznać można.

§. 132.

Teraz przystępuje się do opisania serca; po otwarciu oserca podaje się treść jego, wielkość i postać serca, przyczém objętość i masę serca prawego, mianowicie ścian komórki prawej serca w porównaniu do serca lewego, jako téż stan końca serca zawsze należycie okazać potrzeba. Roztworzywszy pojedyncze jamy sercowe, opisuje się ich zawartość i poświęca natenczas uwagę wyłączną przewodom sercowym zarodkowym.

Po opisanii otworu jajowatego na przegrodzie przesionkowej, obrabia się przewód tętniczny w całej swój objętości i podawszy długość, grubość i postać jego, rozcina się go na powierzchni przodkowej przez całą jego długość, opisuje się zachowanie końcówek jego przyczepu, jego obwód, treść jego i stan błon jego wewnętrznych, przyczém stósowném jest, osobliwie przy podaniu obwodu, oznaczyć téż same stósunki na pniu tętnicy płucnej i na obu jój gałęziach.

Jeżli zdarzają się na sercu i na większych naczyniach zboczenia od stanu prawidłowego, o czém łatwo przekonać się można za pomocą zmysłu wzroku i dotykania na utworach odstłoniętych naszymi, z położenia i postaci serca po otwarciu jamy piersiowej, natenczas, jak to już samo przez się rozumie się, o ile tego wymaga potrzeba, przedsięwziąć należy przy śledzeniu zmiany w zachowaniu się tém, jakie tylko w ogólności podane zostało.

Przy zgniliznie nader rozwiniętej i przy wywiązaniu się gazów, wywołaném z tego powodu, nie tylko płuco, ale téż i serce, i każdy inny muszkuł, wątroba, błony jelitowe i t. d. mogą zostać zdolnemi do pływania, w takim jednak razie pojedynczo uskutecznione próby pływalne w protokóle widocznemi uczynić należy.

§. 133.

Na brzuchu zbadać potrzeba najpiérw naczynia pępkowe, opisać ich obfitość w krew, ich przechód, złączenie się żyły pępkowej z żyłą bramną i właściwość przewodu Arancjusza, czy jeszcze otwartym, w obwodzie swym zwężonym, lub czy téż zastano go już zamkniętym; przy wątrobie uważa się, jak wysoko zapuszcza się w jamę piersiową, i jaki wpływ wywiera na stanowisko przepony, czy jest czerwona, ciemnokasztanowata, lub czy téż okazuje się z powodu stanów chorobowych inaczej ubarwioną; opatrzenie jój krwią, jako téż barwę krwi,

Zustand zu bestimmen, die Größe ihrer Blase, die Menge und Beschaffenheit der Galle anzugeben.

Am Magen ist zu berücksichtigen, ob er rundlich oder birnförmig, sein Grund nach aufwärts, der Pförtner nach abwärts, die kleine Krümmung nach der rechten, und die große gegen die linke Seite gerichtet sei; welcher Inhalt in seiner Höhle, ob schleimige, eizartige oder andere fremdartige Flüssigkeiten vorhanden, ob er bei dieser Lage von Luft aufgetrieben, oder ob der kleine Bogen mehr nach aufwärts, der große nach abwärts gekehrt, und ein anderer, als der bemerkte Inhalt und welcher Art vorhanden sei.

An den Gedarmen ist zu beobachten, ob der obere Theil des Dünndarmes verengert, der untere mit Kindspech gefüllt, oder der erstere von Luft aufgetrieben, der letztere entleert erscheine, im Dickdarne Kindspech von mehr hellgrüner, im absteigenden Grimmdarm und Mastdarne von dunkler Farbe enthalten, ob selbes bereits und in welchem Grade entleert, oder Unrath anderer Beschaffenheit vorhanden sei; endlich bei der Harnblase, ob sie gefüllt oder leer angetroffen worden ist.

§. 131.

Sind bei der äußeren Besichtigung der Wirbelsäule eine Verrenkung oder Verwundungen angetroffen worden, so ist vor Allem zu erforschen, ob Blutunterlaufungen an den verletzten Theilen vorhanden sind, und keinen Zweifel über ihr Entstehen während des Lebens übrig lassen; dagegen ist auch bei scheinbar geringen Extravasaten eine sorgfältige Untersuchung aller in ihrer Nähe befindlichen Weichgebilde und der Rückenmarkshöhle, da sie auf verdeckte Verletzungen hinweisen können, vorzunehmen; besonders sind in dieser Hinsicht die oberen Theile der Wirbelsäule und die Halsgegend zu besichtigen; wobei nur noch bemerkt wird, daß die Eröffnung des Wirbelskanales bei Neugeborenen nach Entfernung der, die Wirbelsäule bedeckenden Weichtheile mit einer etwas stärkeren Scheere vorgenommen werden kann.

Freiherr von **Wach** m. p. Freiherr von **Krauß** m. p.

stan jęj świeży lub zgniły oznaczyć, i podać należy wielkość jęj pęcherza, ilość i jakość żółci.

Przy żołądku potrzeba mieć wzgląd na to, czy takowy jest obły, czy postaci gruszki, czy dno jego zięra w góre, odźwiernik w dół, mała krzywizna ku prawemu boku, a wielka ku lewemu; jaka się w jego jamie znajduje zawartość, czy cieczę śluzowę, białkowę lub inne obce, czy takowy w tém położeniu wzdęty jest przez powietrze, lub czy też krzywizna mała więćej jest zwróconą ku górze, wielka ku dołowi i czy nie znajduje się w nim inna, jak nadmieniona zawartość i jakiego jest rodzaju.

Przy kiszkać patrzeć należy, czy górna część kiszki cienięj nie jest zwężona, dolna napełniona smolką, lub czy też pięrsza nie jest wzdętą przez powietrze, ostatnia zaś, czy nie okazuje się prózną, czy kiszka gruba niezawiera pięrwognoju barwy więćej jasnozielonęj, kiszka okrążna zstępująca i odchodowa zaś takowego ciemnéj barwy, czy takowy nie został już wydzielony i w jakim stopniu, lub czy nie znajduje się gnój innęj jakości; wręćie przy pęcherzu moczowym, czy go pełnego lub próżnego zastano.

§. 134.

Jeżli przy oglądaniu zewnętrzném kręgosłupa zastano zwichnienie lub zranienia, natenczas przedewszystkiēm należy wysłedzić, czy na skaleczonych częściach nie znajdują się jakie nabiegłości krwiste, i nie trzeba pozostawić w wątpliwości utworzenie takowych podczas życia; z przeciwnęj strony przy wynaczynieniach, choćby nawet zdawały się małe, należy przedsięwziąć staranne poszukiwanie wszelkich tkanin, zostających w ich pobliżu, jako i przewodu rdzenia pacięrowego, gdyż mogą wskazać skalęczenia okryte; w tym względzie szczególnięj obaczyć potrzeba części górne stosu kręgowego i okolicę szyi; przyczęm jeszcze tylko nadmienia się, iż tworzenie przewodu kręgowego u noworodków, oddalwszy utwory mięsne, okrywające kręgosłup, skutecznić można nożycami nieco grubszy.

Baron **Bach** m. p. Baron **Krauss** m. p.

[Faint, illegible title or header text]

[Faint, illegible body text, possibly a list or series of entries]

[Faint, illegible body text, possibly a list or series of entries]

[Faint, illegible body text, possibly a list or series of entries]